

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa

o stave a úrovni výchovy a vzdelávania
v školách a v školských zariadeniach
v Slovenskej republike
v školskom roku 2009/2010

Bratislava november 2010

Obsah

1	Závery z kontrolných zistení ŠŠI	11
1.1	Materské školy	14
1.1.1	Stav a úroveň pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania	14
1.1.2	Rozvíjanie informačných kompetencií	19
1.1.3	Rozvíjanie predčitateľskej gramotnosti	20
1.1.4	Prístup k výchove a vzdelávaniu so zameraním na dieťa zo sociálne znevýhodneného prostredia	21
1.1.5	Kontrola plnenia opatrení	21
1.1.6	Podnety a odporúčania	22
1.2	Základné školy	24
1.2.1	Stav a úroveň pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania	24
1.2.2	Rozvíjanie kompetencií v oblasti informačných a komunikačných technológií	36
1.2.3	Rozvíjanie čitateľskej gramotnosti	38
1.2.4	Celoslovenské testovanie žiakov 9. ročníka	39
1.2.5	Prístup k výchove a vzdelávaniu so zameraním na žiaka zo sociálne znevýhodneného prostredia	39
1.2.6	Pripravenosť škôl na riešenie problematiky šikanovania	40
1.2.7	Uplatňovanie výchovy k ľudským právam	43
1.2.8	Kontrola plnenia opatrení	44
1.2.9	Podnety a odporúčania	45
1.3	Stredné školy	48
1.3.1	Vyučovanie a učenie sa žiakov vo vybraných predmetoch na gymnáziu s osemročným štúdiom	48
1.3.2	Vyučovanie a učenie sa žiakov vo vybraných predmetoch v strednej odbornej škole	52
1.3.3	Rozvíjanie kompetencií v oblasti informačných a komunikačných technológií na gymnáziu a v strednej odbornej škole	61
1.3.4	Rozvíjanie čitateľskej gramotnosti na gymnáziu a v strednej odbornej škole	63
1.3.5	Prijímacie konanie na gymnáziu s bilingválnym štúdiom	64
1.3.6	Externá časť a písomná forma internej časti maturitnej skúšky na gymnáziu, v strednej odbornej škole a na konzervatóriu	65
1.3.7	Ústna forma internej časti maturitnej skúšky na gymnáziu a v strednej odbornej škole	67
1.3.8	Prístup k výchove a vzdelávaniu so zameraním na žiaka zo sociálne znevýhodneného prostredia na gymnáziu a v strednej odbornej škole	68
1.3.9	Pripravenosť škôl na riešenie problematiky šikanovania na gymnáziu a v strednej odbornej škole	69
1.3.10	Uplatňovanie výchovy k ľudským právam na gymnáziu a v strednej odbornej škole	71
1.3.11	Kontrola plnenia opatrení na gymnáziu	73
1.3.12	Kontrola plnenia opatrení v strednej odbornej škole a v konzervatóriu	74

1.3.13	Podnety a odporúčania	75
1.4	Školy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami	79
1.4.1	Vyučovanie a učenie sa žiakov vo vybraných predmetoch v ZŠ pri reedukačnom centre, diagnostickom centre a liečebno-výchovnom sanatóriu	79
1.4.2	Stav dokumentácie a materiálno-technického zabezpečenia v reedukačných centrách, diagnostických centrách a liečebno-výchovných sanatóriách	84
1.4.3	Kružková (záujmová) činnosť v reedukačných centrách, diagnostických centrách a liečebno-výchovných sanatóriách	87
1.4.4	Vyučovanie a učenie sa žiakov vo vybraných predmetoch v špeciálnej základnej škole	87
1.4.5	Prijímanie žiakov do prvého ročníka špeciálnej základnej školy	91
1.4.6	Rozvíjanie kompetencií v oblasti informačno-komunikačných technológií v špeciálnej základnej škole	92
1.4.7	Zaraďovanie detí zo sociálne znevýhodneného prostredia do špeciálnej základnej školy	93
1.4.8	Kontrola plnenia opatrení	95
1.4.9	Podnety a odporúčania	96
1.5	Základné umelecké školy	99
1.5.1	Vyučovanie a učenie sa žiakov vo vybraných odboroch v Prešovskom kraji	99
1.5.2	Rozvíjanie kompetencií v oblasti informačných a komunikačných technológií v Prešovskom kraji	101
1.5.3	Kontrola plnenia opatrení	101
1.5.4	Podnety a odporúčania	103
2	Sťažnosti vybavované ŠŠI	104
3	Regionálne poznatky a zistenia	108
3.1	Bratislavský kraj	108
3.2	Trnavský kraj	110
3.3	Trenčiansky kraj	112
3.4	Nitriansky kraj	114
3.5	Žilinský kraj	116
3.6	Banskobystrický kraj	118
3.7	Prešovský kraj	120
3.8	Košický kraj	123
4	Zistenia a poznatky iných orgánov štátnej správy z oblasti školstva	125
4.1	Krajské školské úrady	125
4.2	Metodicko-pedagogické centrum	128
4.3	Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania	130
4.4	Ústav informácií a prognóz školstva	132
4.5	Úrad verejného zdravotníctva v SR	134
4.6	Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie	136
4.7	IUVENTA - Slovenský inštitút mládeže	138

Použité skratky

BOZP	bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci
CMSŠ	cirkevná materská škola
CPPPaP	centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie
CŠPP	centrum špeciálno-pedagogického poradenstva
CVČ	centrum voľného času
ČG	čitateľská gramotnosť
DC	diagnostické centrum
DG	digitálna gramotnosť
DOPŠD	dočasne odložená povinná školská dochádzka
DT	digitálne technológie
EČ	externá časť
ESF	Európsky sociálny fond
G	gymnázium
HO	hudobný odbor
IK	informačné kompetencie
IKT	informačno-komunikačné technológie
IUVENTA	Slovenský inštitút mládeže
JŠ	jazyková škola
KŠÚ	krajský školský úrad
LDO	literárno-dramatický odbor
LVS	liečebno-výchovné sanatórium
MEP	modelový európsky parlament
MPC	Metodicko-pedagogické centrum
MS	maturitná skúška
MŠ	materská škola
MŠVVaŠ SR	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
MZ	metodické združenie
MZV SR	Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky
NÚCEM	Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania
OH	odpoveďový hárok
OPŠD	odložená povinná školská dochádzka
OU	odborné učilište
PC	osobný počítač
PČG	predčitateľská gramotnosť
PFIČ MS	písomná forma internej časti maturitnej skúšky
PK	predmetová komisia
PMK	predmetová maturitná komisia
POP	pedagogicko-organizačné pokyny
PŠD	povinná školská dochádzka
RC	reedukačné centrum
SMŠ	súkromná materská škola
SOČ	stredoškolská odborná činnosť
SOŠ	stredná odborná škola
SR	Slovenská republika

SZP	sociálne znevýhodnené prostredie
SZČ	stredisko záujmovej činnosti
ŠI	školský inšpektor
ŠK	školský koordinátor
ŠKD	školský klub detí
ŠkVP	školský vzdelávací program
ŠMK	školská maturitná komisia
ŠPÚ	Štátny pedagogický ústav
ŠŠI	Štátna školská inšpekcia
ŠVP	štátny vzdelávací program
ŠVVP	špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby
ŠVZ	špeciálne výchovné zariadenie
ŠZŠ	špeciálna základná škola
ŠSZČ	školské stredisko záujmovej činnosti
TO	tanečný odbor
ÚFIČ MS	ústna forma internej časti maturitnej skúšky
ÚIPŠ	Ústav informácií a prognóz školstva
ÚKO	úlohy s krátkou odpoveďou
UO	učebné osnovy
ÚPSVaR	Úrad práce sociálnych vecí a rodiny
ÚVZ	Ústav verejného zdravotníctva
VJM	vyučovací jazyk maďarský
VJM/VJS	vyučovací jazyk maďarský a vyučovací jazyk slovenský
VJN	vyučovací jazyk národností
VJS	vyučovací jazyk slovenský
VJU	vyučovací jazyk ukrajinský
VÚC	vyšší územný celok
VÚDPaP	Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie
VVČ	výchovno-vzdelávacia činnosť
VVP	výchovno-vzdelávací proces
ZŠ	základná škola
ZŠ s MŠ	základná škola s materskou školou
ZUŠ	základná umelecká škola

Úvod

Štátna školská inšpekcia spracovala v zmysle § 7 písm. a) vyhlášky č. 137/2005 Z. z. o školskej inšpekcii výsledky inšpekčnej činnosti na účely správy o stave výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach (ďalej len správa) za školský rok 2009/2010 v spolupráci s inými orgánmi štátnej správy v školstve, zriaďovateľmi škôl, školských zariadení a vzdelávacími inštitúciami.

Inšpekčná činnosť sa uskutočňovala podľa schváleného **Plánu inšpekčnej činnosti ŠŠI** na školský rok 2009/2010, ktorý vychádzal z vlastných úloh, požiadaviek MŠVVaŠ SR, zriaďovateľov a z uznesení vlády SR (Národný plán výchovy k ľudským právam na roky 2005 - 2014, Konceptia výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov, Konceptia výchovy a vzdelávania národnostných menšín, Stratégie informatizácie regionálneho školstva). Plán inšpekčnej činnosti schválila hlavná školská inšpektorka a bol predložený ministrovi školstva k 31. augustu 2009.

Pri svojej činnosti vychádzala ŠŠI najmä z cieľov a úloh stanovených zákonom č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a vyhláškou č. 137/2005 Z. z. o školskej inšpekcii, zákonom č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákonom č. 9/2009 o sťažnostiach.

Pri **kontrole a hodnotení** jednotlivých oblastí škôl a školských zariadení, ich činnosti a aktivít ŠŠI vychádza z princípu legality a ochrany práv dieťaťa pri výchove a vzdelávaní. Pretrvávajúcou úlohou ŠŠI je kontrola uplatňovania rovného prístupu k vzdelávaniu na všetkých stupňoch škôl a podpora žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. ŠŠI sa pri hodnotení zameriava na školské vzdelávacie programy v nadväznosti na deklarované ciele a podmienky školy, na zvyšovanie úrovne predčitateľskej a čitateľskej gramotnosti, ako aj rozvíjanie kompetencií v oblasti IKT a inováciu metód a foriem vo výchovno-vzdelávacej činnosti učiteľa. V školskom roku 2009/2010 sa vykonali **komplexné inšpekcie** v materských a základných školách. Pri **tematických inšpekciách** ŠŠI zamerala pozornosť na vyučovanie a učenie sa žiakov vo vybraných predmetoch, dosiahnuté vzdelávacie výsledky žiakov v ZŠ z prírodovedy, prírodopisu, fyziky a slovenského jazyka a literatúry v školách s VJM, prijímanie žiakov na gymnázium s bilingválnym štúdiom, písomné a ústne maturitné skúšky, výchovu a vzdelávanie žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, pripravenosť škôl na riešenie problematiky šikanovania, uplatňovanie výchovy k ľudským právam. **Následné inšpekcie** boli zamerané na kontrolu splnených opatrení na odstránenie zistených nedostatkov.

ŠŠI sledovala úroveň riadenia a kvalifikačné predpoklady riaditeľov škôl a ich zástupcov na túto funkciu a tiež zabezpečenosť odbornosti vyučovania.

Spracovanie kontrolných zistení sa vykonalo na základe **1 541** inšpekcií a **9 263** hospitácií v školách a školských zariadeniach.

Tabuľka 1 *Prehľad počtu vykonaných inšpekcií z hľadiska zriaďovateľa a vyučovacieho jazyka*

Druh školy	štátne	cirkevné	súkromné	VJM	VJS/VJM	VJU	VJS/VJU	bilingválne	spolu v SR
Materské školy	254	6	5	18	11	0	0	0	265
Základné školy	602	63	9	81	9	2	2	0	674
Gymnáziá	139	50	28	17	10	1	0	31	217
Stredné odborné školy	225	9	43	13	22	0	0	0	277
Konzervatóriá	6	1	3	0	0	0	0	0	10
Školy pre žiakov so ŠVVP	57	2	4	5	1	0	0	0	63
Základné umelecké školy	21	3	5	0	0	0	0	0	29
Iný druh školy/školského zariadenia	2	0	4	1	0	0	0	0	6
Spolu	1 306	134	101	135	53	3	2	31	1 541

Na požiadanie MŠVVaŠ SR boli počas školského roka vykonané ďalšie inšpekcie:

- » v jazykových školách s cieľom zistiť plnenie podmienok škôl na získanie oprávnenia vykonávať štátne jazykové skúšky; 3 školy podmienky splnili, 1 nesplnila,
- » v 1 súkromnej základnej škole so zameraním na waldorfskú pedagogiku, v ktorej prebieha experimentálne overovanie; výsledok inšpekcie bol podkladom pre jeho vyhodnotenie; MŠVVaŠ SR rozhodlo o jeho ďalšom overovaní,
- » 18 komplexných inšpekcií v základných a stredných školách v rámci Národného projektu, ktorý realizuje ŠŠI; cieľom inšpekcií bolo zistiť stav a úroveň riadenia, podmienok a výchovno-vzdelávacieho procesu pred realizáciou ich projektu, na ktorý získali finančné prostriedky z ESF.

ŠŠI prešetrila **231** sťažností, z ktorých bolo 50 % opodstatnených. Až 53 % sťažností sa prešetrovalo v základných školách, najviac ich smerovalo proti riaditeľom škôl.

Hlavná školská inšpektorka podala návrh na odvolanie riaditeľa školy **3** zriaďovateľom, ktorí návrh akceptovali, MŠVVaŠ SR podala **2** návrhy na vyradenie odboru zo siete.

ŠŠI uplatnila pri inšpekčnej činnosti spolu **683** opatrení. Na základe stanovenia opodstatnenosti sťažností prijali riaditelia viac ako **400** opatrení.

ŠŠI, okrem iných uplatnených opatrení, uložila **1** riaditeľke školy záväzný pokyn na zastavenie vykonávania maturitných skúšok **27** žiakom. Z dôvodu zistenia aj ďalších závažných nedostatkov bol zriaďovateľovi podaný návrh na jej odvolanie, ktorý zriaďovateľ akceptoval.

V **2** školách na základe podnetu NÚCEM vykonala ŠŠI kontrolu opravených odpovedových hárkov externej časti maturitnej skúšky. Kontrolou sa zistilo, že došlo zo strany pomocných hodnotiteľov k nepovolenej manipulácii s vyplnenými odpovedovými hárkami. ŠŠI uložila vedúcim zamestnancom prijať opatrenia k zisteným nedostatkom, ktoré sa týkali nezabezpečenia objektívnosti a regulárnosti hodnotenia úloh s krátkou odpoveďou.

V školskom roku 2009/2010 pracovalo v ŠŠI **194** školských inšpektorov. Z nedostatku finančných prostriedkov na svoju činnosť ŠŠI využila len **11** odborníkov z praxe pri výkone školskej inšpekcie v 18 školách.

Školskí inšpektori vypracovali vo vzťahu ku kontrolovaným školám **1 541** správ z inšpekčnej činnosti a **231** zápisníc z prešetrenia sťažností. Zo správ z inšpekčnej činnosti sa spracovalo **371** správ za jednotlivé úlohy na regionálnej úrovni, ktoré boli podkladom na spracovanie **41** správ za SR. Závery zistení zo správ za jednotlivé úlohy odzrkadľujú výsledky inšpekčných zistení v predkladanej správe za školský rok 2009/2010.

Správa je rozčlenená do **4** častí, ktoré poskytujú zistenia ŠŠI a iných orgánov štátnej správy z oblasti školstva o školách a školských zariadeniach.

Prvá časť obsahuje závery z komplexných, tematických, informatívnych a následných inšpekcií podľa druhov škôl poskytujúcich predškolské, základné, stredné a záujmové vzdelanie.

Druhá časť uvádza súhrnné zistenia z problematiky prešetrovania sťažností.

Tretia časť prináša špecifiká, poznatky a zistenia dotvárajúce obraz jednotlivých regiónov v oblasti školstva.

Štvrtú časť tvoria súhrnné zistenia a poznatky iných orgánov štátnej správy z oblasti školstva.

Správy z jednotlivých úloh za SR v plnom znení ŠŠI zaslala kompetentným inštitúciám, MŠVVaŠ SR - sekcii regionálneho školstva a zverejnila ich na svojej webovej stránke: **www.ssiba.sk**. Výsledky zistení boli prezentované v pedagogickej i regionálnej tlači, na poradách riaditeľov škôl, na stretnutiach so zamestnancami MŠVVaŠ SR a ich priamo riadenými organizáciami, zriaďovateľmi štátnych a neštátnych škôl.

ŠŠI vykonala v 2. polroku školského roka 8 krajských **seminárov** pre riaditeľov škôl, zriaďovateľov, učiteľov i pre ďalšie inštitúcie z oblasti školstva, v ktorých prezentovala výsledky zistení z prvého roku reformy. Poukázala na nedostatky, ktoré je potrebné odstrániť, aby sa školy kvalitatívne zlepšili.

V zmysle § 12 ods. 3 písm. b) zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov hlavná školská inšpektorka predkladá Správu o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v Slovenskej republike v školskom roku 2009/2010 ministrom školstva k 30. novembru 2010.

1 Závery z kontrolných zistení ŠŠI

Závery z kontrolných zistení sú súhrnom poznatkov, výsledkov, analýz a príčin získaných kombináciou kvantitatívnych a kvalitatívnych údajov zo všetkých druhov inšpekcií a z inšpekčných úloh. Súhrnné zistenia o stave škôl a školských zariadení vychádzajú najmä z fyzickej kontroly objektov, kabinetov, školských knižníc, dokumentácie školy, z vykonaných hospitácií, zadaných inšpekčných testov, z rozhovorov a dotazníkov určených riaditeľom škôl, učiteľom, zriaďovateľom, rade školy, žiackej školskej rade, žiakom. Predkladané **podnety** a **odporúčania** poskytujú zainteresovaným istú orientáciu a možnosti na zlepšenie stavu na rôznych úrovniach.

Inšpekcie sa vykonali podľa jednotných schválených metodík a stanovených kritérií hodnotenia. Pri komplexných inšpekciách v rámci kontroly škôl boli vymedzené oblasti a kritériá hodnotenia.

Tabuľka 2 *Oblasti a kritériá hodnotenia*

Oblasť	Kritériá
Riadenie školy	Školský vzdelávací program; Pedagogické riadenie; Vnútorný systém kontroly a hodnotenie; Klíma a kultúra školy; Služby školy.
Podmienky výchovy a vzdelávania	Personálne podmienky; Priestorové podmienky; Materiálno-technické podmienky; Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia.
Priebeh a výsledky výchovy a vzdelávania	Vyučovanie učiteľom - ciele vyučovania, zohľadňovanie vzdelávacích potrieb jednotlivcov, atmosféra vyučovania, rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií žiakov, komunikačných, sociálnych (personálnych a interpersonálnych), kompetencií v oblasti informačných a komunikačných technológií, pracovných (praktických) návykov a zručností, hodnotenia a sebahodnotenia. Učenie sa žiakov - poznávacie a učebné kompetencie žiakov, komunikačné, kompetencie v oblasti informačných a komunikačných technológií, pracovné (praktické) návyky a zručnosti, sociálne kompetencie žiakov (personálne a interpersonálne), hodnotiace a sebahodnotiace zručnosti.

Dosiahnutá úroveň vo všetkých kontrolovaných oblastiach sa vyhodnotila podľa nasledovných hodnotiacich kritérií:

- » 100 % - 90 % - veľmi dobrá úroveň
- » 89 % - 76 % - dobrá úroveň
- » 75 % - 45 % - priemerná úroveň
- » 44 % - 30 % - málo vyhovujúca úroveň
- » 29 % - 0 % - nevyhovujúca úroveň

V oblasti **riadenia škôl** sa kontrolovali ŠkVP, ktoré síce mali vypracované takmer všetky kontrolované školy, ale s formálnymi i obsahovými nedostatkami. Viaceré nedostatky sa vyskytli v rozpracovaní učebných osnov. Je možné konštatovať, že účasť riadiacich zamestnancov a učiteľov na vzdelávaní v oblasti tvorby ŠkVP prispela k ich lepšej úrovni. Naďalej pretrvávala nedostačujúca kontrolná činnosť, formálna práca metodických združení a predmetových komisií, čo bolo príčinou ďalších nedostatkov a sťažností v školách. Riaditelia škôl svoju prácu orientovali predovšetkým na ekonomické činnosti a materiálno-technické zabezpečenie škôl. Problémy sa vyskytli aj pri zaraďovaní detí a žiakov so ŠVVP a pri vedení ich dokumentácie. Rezervy boli vo výkone štátnej správy, v plnení učebných osnov,

v organizácii vyučovania, v nevedení pedagogickej dokumentácie dvojjazyčne v školách s vyučovacím jazykom národností. Takmer vo všetkých školách boli poskytované služby žiakom na veľmi dobrej úrovni.

Zistenia z **prijímania žiakov na gymnázium s bilingválnym štúdiom** ukázali, že pretrváva záujem o štúdium (výnimkou bolo 1 gymnázium v Snine, kde nevidovali ani jednu prihlášku). Väčšina gymnázií zorganizovala prijímacie konanie bez nedostatkov, negatívne zistenia sa týkali samotnej realizácie prijímacích skúšok, ktoré sa konali bez overenia špeciálnych schopností, zručností alebo nadania potrebných na zvládnutie bilingválneho štúdia.

Maturitné skúšky sa na väčšine kontrolovaných škôl uskutočnili v zmysle pokynov NÚCEM a v súlade s právnymi normami. Príčinou zistených nedostatkov bolo nerešpektovanie platných právnych predpisov, najmä pri uvádzaní učebných pomôcok (v maturitných zadaniach niektorých predmetov neboli dôsledne rozčlenené) a pri výslednom hodnotení (jednotlivé úlohy neboli posudzované samostatne, neboli zohľadňované váhy konkrétnych úloh).

Zo sledovania pripravenosti škôl na **riešenie problematiky šikanovania** vyplynulo, že opatrenia na zamedzenie šikanovania kontrolované subjekty mali síce zapracované v školských poriadkoch, ale učiteľom chýbala odborná príprava k efektívnemu postupu v oblasti prevencie a v poskytovaní účinnej pomoci. Zostávajú na zamyslenie skutočnosti vyplývajúce z dotazníka zadaného žiakom, že so šikanovaním sa nezdôverovali výchovným poradcom, koordinátorom prevencie a len malú dôveru mali aj k ostatným učiteľom.

Komparácia výsledkov uplatňovania **výchovy k ľudským právam** v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi poukázala na zlepšenie stavu v jej zapracovaní do pedagogickej dokumentácie, výsledky testov boli porovnateľné, žiaci dosiahli dobrú úroveň. Z hospitácií vyplynulo, že rozvíjaniu personálnych a interpersonálnych kompetencií učitelia nevenovali primeranú pozornosť, čím nerozvíjali u žiakov hodnotiace schopnosti a dostatočne ich nevedli k uplatňovaniu pravidiel tímovej práce.

Školy venovali značnú pozornosť **výchove a vzdelávaniu žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia**. Slabšie vzdelávacie výsledky týchto žiakov boli zavinené ich negatívnym prístupom k povinnostiam. Nezaujem zákonných zástupcov o spoluprácu a aktívnu komunikáciu so školou, sociálne a rodinné pomery boli príčinou nielen neprospievania, ale i vysokej absencie a nevhodného správania jednotlivcov.

Priestorové a materiálno-technické vybavenie škôl záviselo od finančných prostriedkov zriaďovateľov, sponzorov a úspešných projektov. Školám chýbali predovšetkým učebnice, moderné učebné pomôcky, didaktická technika, kompenzačné pomôcky pre žiakov s viacnásobným postihnutím, výukové programy, počítače. Knižnice sa len sporadicky dopĺňali o nové tituly. Inšpekcia však zaznamenala aj pozitívnu skutočnosť, tou je opätovné budovanie odborných učební. V stredných odborných školách inšpektori zistili nedodržiavanie priestorovej, materiálnej a prístrojovej vybavenosti v učebných odboroch autoopravár a stolár, v študijných odboroch mechanik strojov a zariadení a operátor drevárskej výroby. Odbornosť vyučovania na školách bola rozdielna. Závisela od veľkosti a polohy školy. Naďalej pretrvával nedostatok učiteľov pre jazyky, informatiku, výchovné a odborné predmety. Zistenia potvrdili nevyhnutnosť vytvárania miest asistenta učiteľa.

V oblasti **výchovno vzdelávacieho procesu** sa prostredníctvom hospitácií hodnotila kvalita vyučovania učiteľmi a učebnej činnosti žiakov vo vybraných predmetoch. Činnosť ŠŠI bola cieľavedome zameraná na sledovanie rozvíjania niektorých kľúčových kompetencií stanovených školským zákonom. Ich zabezpečovanie a uplatňovanie sa kontrolovalo v rámci

jednotlivých predmetov vo vzdelávacích oblastiach.

Celkove možno konštatovať, že **kvalita výchovno-vzdelávacej činnosti učiteľa** sa v kontrolovaných školách zlepšila v porovnaní s predchádzajúcim rokom, ale napriek tomu nedosiahla želanú úroveň. Problém vidí ŠŠI v nepripravovaní sa učiteľov na vyučovacie hodiny, čo má za následok, že mnohí z nich nevedeli zadefinovať cieľ vyučovacej hodiny. Vyučovanie často prebiehalo formou skúšania a výkladu, resp. v rovine istej improvizácie. Negatívom bola nesystematická práca so žiakmi na hodinách, nepoužívanie učebných pomôcok či didaktickej techniky (aj keď ich mala škola dostatok), uplatňovanie neaktivizujúcich metód a foriem práce. Učítelia nediferencovali úlohy, nevyužívali individuálny prístup, spätná väzba bola sporadická. Najslabším článkom v rozvíjaní kompetencií bola oblasť IKT a oblasť hodnotenie a sebahodnotenie. Na základe organizácie práce na sledovaných hodinách nie vždy bolo možné posúdiť, či žiaci mali dostatočne osvojené kompetencie, ktoré by mali využívať v praxi. Zlepšenie stavu v tejto oblasti si vyžaduje pravidelnú kontrolnú činnosť vedenia školy, metodickú pomoc vedúcich metodických združení a predmetových komisií. Predpokladanými príčinami nameraných slabých výsledkov (preukázali to aj hospitácie) žiakov 4. ročníka v prírodovede (priemerná úroveň), v 9. ročníku v prírodopise (málo vyhovujúca úroveň) a vo fyzike (nevyhovujúca úroveň) mohli byť menej osvojené a upevnené učivo z nižších ročníkov, obsahová náročnosť učiva, abstraktnosť vyučovania, nezaujímavá prezentácia učiva, nedostatok pomôcok, resp. ich nevyužívanie, na 2. stupni aj neodborné vyučovanie, nízka dotácia hodín.

ŠŠI kontrolovala **splnenie/nesplnenie** uplatnených **opatrení**. Akceptovaných a splnených opatrení riaditeľmi škôl bolo v SR spolu 606 (88,72 %). Z uvedeného vyplynulo, že riaditelia korigujú a zlepšujú stav v jednotlivých oblastiach svojich škôl, v ktorých sa zistili nedostatky. V prípade nesplnených opatrení ŠŠI opätovne vykonáva kontrolu ich plnenia.

Tabuľka 3 *Prehľad uplatnených, akceptovaných a splnených opatrení*

Spolu	683									
z toho	odporúčania		upozornenia		opatrenia prijaté kontrolovaným subjektom		opatrenia uložené školskou inšpekciou		záväzný pokyn	
Počet	273		18		182		206		4	
z toho	akceptované	%	splnené	%	splnené	%	splnené	%	splnené	%
	236	86,44	18	100,00	180	98,90	168	81,55	4	100,00

1.1 Materské školy

1.1.1 Stav a úroveň pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania

Inšpekcie boli vykonané v **230** MŠ, čo predstavuje 8 % z celkového počtu MŠ v SR. Z toho bolo **221** štátnych škôl, **5** cirkevných a **4** súkromné. V **581** triedach bolo vzdelávaných **11 584** detí. OPŠD malo 339 detí a 13 DOPŠD. Detí so ŠVVP bolo **236** (zo SZP 170, so zdravotným znevýhodnením 66), z nich bolo 22 zaradených do troch špeciálnych tried.

Riadenie školy

Školy mali zväčša v **ŠkVP** stanovené vlastné ciele, ktoré zodpovedali reálnym podmienkam, nie vždy však korešpondovali s ich profiláciou. Príčinou priemernej úrovne **UO** bolo nedodržanie minimálneho rozsahu výkonových a obsahových vzdelávacích štandardov ŠVP, absencia vzdelávacích oblastí, učebných zdrojov, stratégií výchovy a vzdelávania, metód a prostriedkov hodnotenia. Mnohé MŠ rozšírili obsah UO v oblasti environmentálnej, dopravnej výchovy, osobného a sociálneho rozvoja, ochrany zdravia, tvorivej dramatiky a PČG, čo však zriedka premietli do profilu absolventa. ŠkVP boli prevažne prerokované v pedagogickej rade a v rade školy a zverejnené na verejne prístupnom mieste. S ich obsahom boli oboznámení zákonní zástupcovia detí a zamestnanci MŠ. Dostatočná pozornosť nebola venovaná zaškoleniu detí so ŠVVP. Pedagogickí zamestnanci v rozhovoroch poukázali na nedostatky v procese tvorby i obsahu ŠkVP. Zlepšiť bolo potrebné úroveň obsahu ŠkVP, s dôrazom na rozsah UO a zároveň úpravu podmienok a uskutočňovanie výchovy a vzdelávania detí so ŠVVP podľa individuálnych výchovno-vzdelávacích programov s využívaním servisu odborníkov.

Deklarované **zámery v dokumentácii** MŠ boli prevažne prerokované v pedagogickej rade a v rade školy. Často boli vypracované formálne, s citovaním neplatných právnych predpisov, bez rešpektovania vlastných podmienok a POP. Pedagogická dokumentácia kontrolovaných MŠ s VJM zväčša nebola vedená v súlade so školským zákonom. Pozitívom pedagogického riadenia bolo rozhodovanie riaditeľov a participovanie ich **poradných orgánov** na tvorbe dokumentácie škôl, riešení odborných problémov a sporadicky na skvalitňovaní VVČ. Odborné semináre organizované KŠÚ, zasadnutia spoločných regionálnych MZ napomáhali odbornej informovanosti učiteľov jednotriednych MŠ. Niektorí riaditelia vydali rozhodnutia o prijatí dieťaťa do MŠ aj bez písomnej žiadosti zákonného zástupcu, potvrdenia o zdravotnom stave dieťaťa, rozhodnutia o odklade povinnej školskej dochádzky a prekročili školským zákonom povolený počet detí v triedach. Zlepšenie si vyžadovali orientácia pedagogických zamestnancov v právnych normách, základných pojmoch a v odbornej terminológii, participovanie poradných orgánov na skvalitňovaní VVČ a denné reálne zaznamenávanie konkrétnej postupnosti rozvíjaných kompetencií detí v triednych knihách.

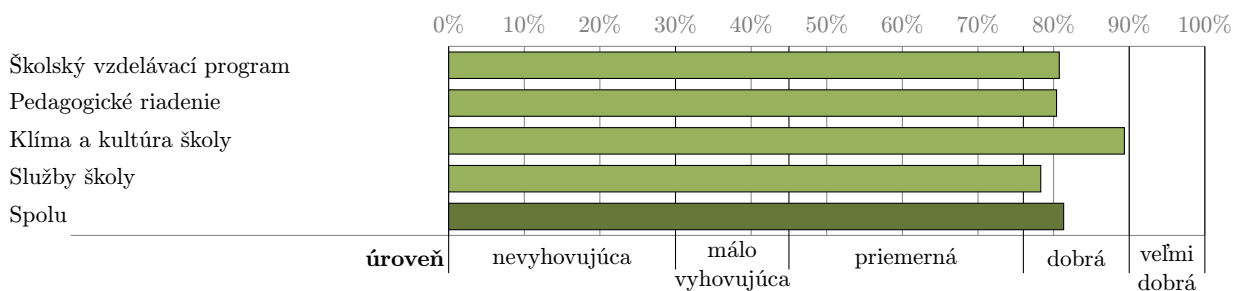
Vnútorňý systém kontroly a hodnotenia mali riaditelia prevažne prepracovaný, so stanovenými cieľmi a kritériami, ktoré nie vždy boli zrozumiteľné. Formálny výkon kontrolnej činnosti, často aj bez písomného záznamu, slabo odreflektoval reálny stav a úroveň sledovaných oblastí. Niektorí riaditelia nehospitovali, čo sa následne prejavilo v nižšej úrovni vyučovania. Príčinou priemernej funkčnosti vnútornej kontroly školy bola nedôsledná analýza zistení, všeobecne formulované závery, v menšej miere uplatňovaná kontrola prijatých opatrení na odstránenie zistených nedostatkov a na skvalitnenie VVČ. Zlepšenie si vyžadovala dôslednosť v kontrolnej činnosti, s využitím rôznych metód a postupov

umožňujúcich dosahovanie vytýčených cieľov aj v spolupráci s MZ, adresnosť kontrolných zistení a účinnosť pedagogickej diagnostiky z hľadiska pravidelného monitorovania úrovne rozvíjaných kompetencií detí.

Školy pravidelne **spolupracovali** so ZŠ, ZUŠ, CVC, rodičmi, zriaďovateľmi, zložkami integrovaného záchranného systému pri zabezpečovaní športových, sezónnych a tvorivých aktivít. Realizovali rôzne **projekty** a podujatia zamerané na rozvíjanie spôsobilostí detí v oblasti zdravotnej, environmentálnej, dopravnej, intrakultúrnej, multikultúrnej i umelecko-expresívnej. Prezentovali kreativitu a nadanie detí prostredníctvom médií, súťaží, výstav, webových stránok a školských časopisov. Ojedinele sa zapájali do medzinárodných projektov a výskumov. Zistenia z pozorovaní, rozhovorov a dotazníkov zadávaných učiteľom poukázali na priaznivú, otvorenú **klímu** MŠ, angažovanosť a vzájomnú kooperáciu všetkých zúčastnených v procese výchovy a vzdelávania.

Spoluprácu s centrami poradenstva a prevencie poskytovala a zabezpečovala prevažná väčšina MŠ. Takmer všetky deti so ŠVVP mali vypracovanú diagnostiku a individuálne výchovno-vzdelávacie programy. K vzdelávaniu detí so zdravotným znevýhodnením pozitívne prispelo využívanie učebných pomôcok a materiálov prispôbených úrovni a charakteru ich postihnutia. Pozitívom bol funkčný interný **system** pedagogického a zdravotného **poradenstva**, ktorým školy preferovali najmä ciele, poslanie a význam predprimárneho vzdelávania a zdravý životný štýl. Individuálne konzultácie s rodičmi boli zamerané na prevenciu i riešenia výchovno-vzdelávacích problémov a informovanie o dosiahnutých výsledkoch detí. **Záujmových činností** prevažne napomáhajúcich rozvoju perceptuálno-motorickej oblasti sa zúčastňovali deti podľa voľby a s informovaným súhlasom zákonných zástupcov. Boli plánované a realizované kmeňovými učiteľmi i externými lektormi zväčša v popoludňajších hodinách, okrem športových kurzov. *Riadenie škôl* bolo na *dobrej úrovni*.

Graf 1 *Riadenie školy*

Podmienky výchovy a vzdelávania

Riadiaci zamestnanci kontrolovaných MŠ prevažne spĺňali kvalifikačné predpoklady a požiadavky na výkon riadiacej funkcie (91,30 %). Podporovali sebazvedelávanie učiteľov, aktivity realizované KŠÚ i rôznymi vzdelávacími inštitúciami. **Plány ďalšieho vzdelávania** pedagogických zamestnancov rešpektovali zámery, možnosti i aktuálne potreby škôl. Orientované boli na profesijné spôsobilosti učiteľov v oblasti inovatívnych didaktických prístupov, IKT, právneho vedomia i uvádzania začínajúcich učiteľov do pedagogickej praxe. **Poradné orgány** riaditeľa (68,26 %) napomáhali skvalitňovaniu odbornosti učiteľov zväčša prednáškami a aktualitami z rôznych foriem vzdelávania. Výraznejšie zabezpečovali organizáciu rôznorodých aktivít škôl.

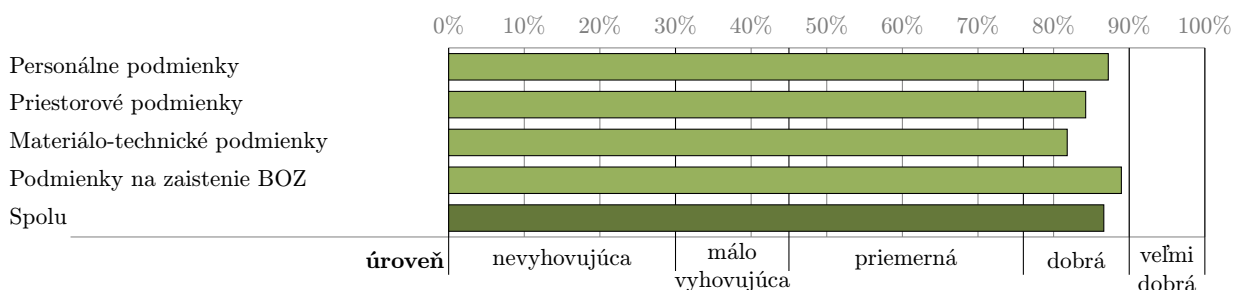
Priestorové podmienky zodpovedali potrebám detí, zamestnancov a zameraniu škôl. Umožňovali vytvárať a organizovať bezpečné, podnetné prostredie pre spontánne a zámerné

učenie sa detí. Súčasťou niektorých MŠ boli telocvične, bazény, sauny, učebne IKT, ateliéry, knižnice aj samostatné jedálne. Rozkladanie ležadiel v školách, ktoré nemali spálne, bránilo rozmiestneniu a následnému využívaniu detskej tvorby v triedach. Vonkajšie objekty rozlohou i štandardným vybavením podporovali rozvíjanie základných aj špeciálnych pohybových spôsobilostí detí. Priestory škôl boli účelne využívané (79,62 %) vo vyučovacom čase. Učitelia s deťmi využívali blízke prírodné prostredie, multifunkčné ihriská, športoviská ZŠ a obcí. V niektorých MŠ boli zdevastované vstupné priestory, schodišťa, terasy, pieskoviská a hrové atrakcie, oplotenia, čo znižovalo úroveň bezpečnosti a ochrany zdravia detí a vyžadovalo si zlepšenie. Školy vzdelávajúce deti so zdravotným znevýhodnením (27,12 %) bezbariérovo upravili vstupné a vnútorné priestory.

Materiálno-technické podmienky pozitívne ovplyvňovali obsah výchovy a vzdelávania. MŠ boli vybavené funkčnou **didaktickou technikou**, vrátane **IKT** (89,57 %), **internetom** (54,35 %) a kompenzačnými pomôckami (42,22 %). Menej bolo inovované telovýchovné náradie a náčinie. Pedagogickí zamestnanci mali k dispozícii **odbornú literatúru** a časopisy. Žánrovo rôznorodá **detská literatúra** zodpovedala záujmom i veku detí. Rozvíjaniu zmyslového vnímania, uplatňovaniu poznatkov a schopností napomáhali detské časopisy, materiály schválené a odporúčané ministerstvom školstva. Školy s VJM mali pre deti knihy, časopisy aj edukačné programy v ich rodnom jazyku.

Riaditelia po prerokovaní s radou školy a v pedagogickej rade (89,13 %) vydali a zverejnili **školské poriadky**. Oboznámili zákonných zástupcov detí a zamestnancov so stanovenými pravidlami. **Preventívno-výchovné aktivity** súvisiace s Národným programom prevencie obezity a Národným plánom výchovy k ľudským právam boli väčšinou konkretizované v plánoch práce i v ŠkVP. Prevenciu šikanovania a agresivity detí a Národnému programu duševného zdravia nebola venovaná dostatočujúca pozornosť. **Denné poriadky** zväčša vytvárali vyvážený priestor pre hru a učenie sa detí. V porovnaní s predchádzajúcim školským rokom stúpol počet MŠ, ktoré určili čas všetkým organizačným formám. V dôsledku neuváženej kopírovania vzorov denných poriadkov z pomocného materiálu na tvorbu ŠkVP bolo zohľadňovanie potrieb, záujmov, rozvojových možností a špecifik učenia sa detí nedostatočné. V súlade so zásadami zdravej životosprávy bol dodržiavaný **stravovací a pitný režim** detí. Ojedinele boli MŠ zapojené do mliečneho programu a pitia ovocných štiav. Podľa potreby viedli **evidenciu školských úrazov**. Dostupnosť prvej pomoci bola zabezpečená funkčnými lekárničkami, kontaktmi na lekárov a zložky záchranného integrovaného systému. *Podmienky výchovy a vzdelávania boli na dobrej úrovni.*

Graf 2 Podmienky výchovy a vzdelávania

Stav a úroveň vyučovania a učenia sa

V rámci kontrolnej činnosti bolo vykonaných **578** hospitácií dopoludňajších VVČ, z toho 560 v štátnych MŠ, 7 v CMŠ a 11 v SMŠ. V MŠ s VJS bolo vykonaných 541 hospitácií, s VJM

16 a s VJS/VJM 21.

Obsahy činností boli prevažne v súlade so stanovenými cieľmi tematických okruhov jednotlivých vzdelávacích oblastí rozvoja osobnosti detí a rešpektovali regionálne i miestne špecifiká MŠ. V porovnaní s predchádzajúcim školským rokom učitelia v menšej miere oboznamovali deti so spoločnými a individuálnymi **cieľmi VVČ**, čo znižovalo záujem detí o zámerné učenie sa. Ich seberealizácia bola výrazná v činnostiach umožňujúcich skúsenostné a zážitkové učenie. Prostredníctvom **spätnej väzby** boli deti priebežne informované o pochopení a využívaní nadobúdaných poznatkov, spôsobilostí, o porozumení zadávaných pokynov. Učitelia málo overovali, či boli stanovené ciele v závere VVČ dosiahnuté. Nie vždy bolo deťom zreteľne odreflektované, čo sa naučili, k čomu dospeli a či v ich výkone nastala kvalitatívna zmena. Príčinou boli absencia spätnej väzby, formálnosť overovania výsledkov činností detí a nesúlad zistení so stanovenými cieľmi VVČ. Aj napriek tomu, že učitelia prevažne rešpektovali individuálne tempo detí a rozdiely v ich schopnostiach, je možné konštatovať, že v porovnaní s predchádzajúcim školským rokom klesla úroveň diferencovania činností s ohľadom na rozdielne **výchovno-vzdelávacie potreby** detí. Príčinou bola neskúsenosť učiteľov operacionalizovať ciele VVČ a rešpektovať aj momentálne osobné dispozície detí.

Najkomplexnejšie boli rozvíjané **psychomotorické kompetencie** detí rôznorodými praktickými činnosťami, pohybovými a relaxačnými cvičeniami a pobytmi vonku. Deti zvládali **základné** lokomočné **pohyby**, pohotovo reagovali na vizuálne, sluchové i verbálne pokyny, vrátane telovýchovnej terminológie a názvoslovnia, spolupracovali a dodržiavali vzájomne dohodnuté pravidlá. Bezproblémovo sa orientovali v rôznorodých priestoroch, bezpečne používali telovýchovné náčinie a prekonávali prekážky. Zlepšenie si vyžadovalo pravidelné, cieľavedomé realizovanie kondičných cvičení na náradí, bežeckých a loptových hier. Spolu s učiteľmi v roli chodca, prípadne bicyklistu, korčuliara dodržiavali pravidlá cestnej premávky aj používaním reflexných bezpečnostných a ochranných prvkov. S ohľadom na reálne podmienky a možnosti škôl učitelia sezónnymi pohybovými aktivitami rozvíjali **špecifické pohybové spôsobilosti** detí. Prevažne denne realizovali **cvičenia** zamerané na celostné rozvíjanie pohybového aparátu detí. Nie vždy dôsledne monitorovali zvládanie jednotlivých cvikov, čo sa odzrkadlilo na ich slabšej zdravotnej účinnosti. Rezervy sa vyskytli aj v primeranosti a vzostupnosti fyzickej záťaže organizmu detí vzhľadom na ich pohybovú zdatnosť. Objavovaním funkčnosti materiálov a nástrojov učitelia podporovali u detí dodržiavanie vhodných a bezpečných postupov a techník, s dôrazom na vedomé uplatňovanie ich skúseností. Podporovali rozvoj ich **grafomotorických schopností** cielenými verbálnymi i vizuálnymi inštrukciami. Vlastné predstavy, záujmy, vynaliezavosť a zručnosť uplatňovali v činnostiach s konštrukčným, výtvarným a hudobno-dramatickým zameraním. Rezervy pretrvávali v nedôsledných a často nesystematických stratégiách a postupoch, ktoré mali nepriaznivý vplyv na vhodné nadobúdanie výtvarných spôsobilostí detí. Učitelia zriedka realizovali prípravné cvičenia, akceptovali nevhodnú polohu tela a nesprávne uchopenie ceruzky či štetca. Predkladali im vopred vystrihnuté, prípadne predkreslené šablóny, nevhodné veľkosti i tvary plôch, čím obmedzovali koordináciu zraku a ruky detí, ich samostatnosť a tvorivosť. Výrazným objasňovaním a podporovaním **sebaobslužných činností, praktických návykov a zručností** napomáhali sebaúcte a sebadôvere detí vo vlastnej schopnosti. Deti interpretovali skúsenosti a poznatky o spoločenskom bontóne a význame dodržiavania hygieny. Zväčša zvládali úkony súvisiace so sebaobsluhou, hygienou, poriadkom, stolovaním a stravovaním.

Vytváraním zmysluplných príležitostí na učenie sa učitelia umožňovali deťom nadobúdať

poznatky rôznorodými spôsobmi, čím napomáhali rozvíjaniu ich **kognitívnych a učebných kompetencií**. Podporovali sústredenosť, vytrvalosť detí a zodpovednosť za dokončenie úloh. V špeciálnych triedach vyváženým striedaním činností a relaxu, s rešpektovaním aj aktuálneho stavu detí, napomáhali ich individuálnym výkonom. Spontánnosť a záujem detí uľahčovali učiteľom zadávať úlohy zamerané na vyhľadávanie, porovnávanie, kombinovanie a triedenie, čím podporovali ich logické myslenie. Čiastočným využívaním nesprávnych odpovedí detí udržiavali ich vnútornú motiváciu. Nie vždy im umožnili vymýšľať, experimentovať, navrhovať a riešiť úlohy, situácie viacerými spôsobmi a vyvodzovať vlastné závery. Príčinou obmedzenia rozvoja kritického a tvorivého myslenia detí bola pretrvávajúca dominancia frontálnych foriem výučby s aplikovaním prevažne reprodukčných metód zameraných na rozvoj nižších psychických procesov a nedostatočný priestor na samostatné získavanie skúseností. Zlepšenie si vyžadovalo aj realizovanie aktivít zameraných na hudobnú predstavivosť, rytmické a tonálne cítenie detí aktívnym využívaním hudobných nástrojov.

Učitelia prevažne cieľavedome zapájali deti do rozhovorov a uplatňovali analyticko-syntetické hry so slovami. Vyzývali deti k interpretovaniu vlastných poznatkov, zážitkov a skúseností, čiastočne aj názorov, čo pozitívne ovplyvnilo rozvoj ich **komunikatívnych kompetencií**. Podporovali vysvetľovanie vlastnými slovami významu spoločne prijatých pravidiel, symbolov, znakov a obsažné reprodukovanie počutého. Umožňovali deťom uvažovať nahlas, zdôvodňovať, vytvárať príbehy a dokončiť rozprávanie. Deti spontánne nadväzovali a využívali kultivovaný verbálny kontakt s učiteľmi a s ostatnými spoluhráčmi jednoduchými vetami a súvetiami, väčšinou v **spisovnej podobe slovenského jazyka**. V hrách a v hrových činnostiach i počas pobytu vonku bežne komunikovali aj nárečím. Vplyvom pozitívneho iniciovania učiteľmi dokázali čakať na odpoveď iného dieťaťa, čím sa zvyšovala miera vzájomného akceptovania sa. V riadených činnostiach, s dominantným postavením učiteľov, odpovedali na zatvorené otázky jednoslovne. Nepravidelná dochádzka, málo podnetné rodinné prostredie a nízka úroveň požiadaviek učiteľov mali dopad na komunikačné úsilie najmä rómskych detí, ktoré reagovali iba na jednoduché pokyny. Deti z maďarsky hovoriaceho rodinného prostredia v triedach s VJS medzi sebou komunikovali v materinskom jazyku, prezentovanie sa v štátnom jazyku im spôsobovalo výrazné problémy. V triedach s VJM deti komunikovali v slovenčine jednoduchými vetami, na otázky odpovedali prevažne jednoslovne. Frontálne formy výučby, nedostatočné využívanie interaktívnych metód a v triedach s VJM aj nízka úroveň ovládania štátneho jazyka učiteľmi boli príčinami nedostatkov komunikatívnych spôsobilostí detí.

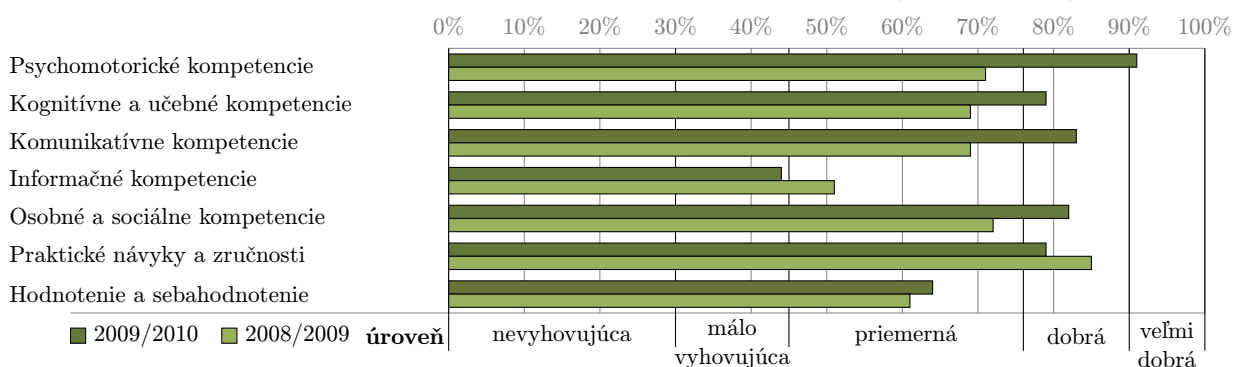
Deti adekvátne k vytvoreným podmienkam (62,96 %) získavali **informácie** z detských encyklopédií, z obrazových publikácií a z rozhovorov, zväčša v spontánných aktivitách. Obmedzené využívanie informačných zdrojov malo dopad na kvalitu rozvíjania kognitívnych a učebných kompetencií detí. Príklady z reálneho života a pozorovanie prírody boli prirodzeným zdrojom ich učenia sa. **Edukačné programy** využívali individuálne a vo dvojiciach v hrách a hrových činnostiach bez konkrétne stanoveného cieľa. Sporadické zadávanie úloh na získavanie a konfrontovanie informácií z rozličných zdrojov, prípadne príkladov z virtuálneho a reálneho prostredia, prispelo k málo vyhovujúcej úrovni rozvíjania IK detí.

Aplikovaním prvkov prosociálnej výchovy učiteľia napomáhali rozvíjaniu **osobných a sociálnych kompetencií** detí. Inšpirovali ich k vzájomnej spolupráci, pomoci, dodržiavaniu pravidiel a rešpektovaniu sociálnych, kultúrnych i zdravotných osobitostí spoluhráčov. Deti sa vzájomne akceptovali a spoločne riešili rôzne učebné problémy, čím prispievali k vytváraniu priateľskej atmosféry. Učitelia im napomáhali uvedomovať si dôsledky vlastného správania sa a konania. Podporovali ich hrový záujem, vzájomné počúvanie sa, diskusie a pozitívne neverbálne vyjadrenie emócií, súhlasu a pochvaly detí. Uľahčovali im vzájomnými dohodami,

návrhmi, prípadne hlasovaním, nenásilne riešiť konflikty. Dlhodobou pretrvávajúcou javom bola nedostatočná úroveň podporovania **hodnotiacich a sebahodnotiacich schopností** detí. Učiteľia nezreteľne a nevhodne kladenými otázkami vyzývali deti na vyjadrenie svojich skúseností a názorov. Rešpektovali opisnú formu ich vyjadrení. Zlepšenie si vyžadovalo vytvorenie dostatočného priestoru deťom na reflektovanie, porovnávanie vlastných činností a výkonov, na vyjadrovanie hodnotiacich záverov, ako aj voľba a aplikovanie hodnotiacich nástrojov učiteľmi. *Celkové rozvíjanie kľúčových kompetencií bolo na dobrej úrovni.*

V porovnaní s predchádzajúcim školským rokom boli výraznejšie rozvíjané psychomotorické kompetencie detí, vo väčšej miere kognitívne a učebné, komunikatívne, osobnostné a sociálne kompetencie. Pokles úrovne bolo možné konštatovať pri rozvíjaní praktických návykov a zručností. Porovnateľné bolo rozvíjanie hodnotenia a sebahodnotenia detí.

Graf 3 Rozvíjanie kľúčových kompetencií detí v školskom roku 2009/2010 a 2008/2009

1.1.2 Rozvíjanie informačných kompetencií

Materiálno-technické vybavenie v 230 kontrolovaných MŠ umožňovalo rozvíjanie IK detí. Interaktívnu tabuľu malo **10** a dataprojektor **16** škôl. Na administratívne účely, získavanie informácií, aktualizovanie webovej stránky, tvorbu školského časopisu, na komunikovanie so zriaďovateľom a rôznymi inštitúciami využívali pedagogickí zamestnanci PC v **198** a prístup na internet v **125** MŠ.

Učiteľia **134** škôl absolvovali a boli prihlásení na rôzne formy vzdelávania v oblasti IKT. **Gramotnosť detí** v uvedenej oblasti rozvíjalo aj aktivitami v počítačových učebniach a krúžkoch **24** MŠ (19,55 %), väčšinou ZŠ s MŠ a mestské MŠ. Ciele zamerané na využívanie **IKT** malo rozpracované v ŠkVP **94** škôl. Informácie o zdrojoch rozvíjania IK detí a využívaní IKT vo VVČ boli získané z dotazníka zadávaného riaditeľom škôl.

Školy boli postupne vybavené **DT** prostredníctvom Národného projektu Vzdelávanie pedagogických zamestnancov MŠ ako súčasť reformy vzdelávania. Dopadom chýbajúcej odbornej inštrukcie a praktickej prípravy učiteľov bolo ich sporadické využívanie (15,05 %) vo VVČ. Učiteľia ojedinele motivovali deti k činnostiam s PC (14,36 %) a podporovali uplatňovanie ich skúseností, ktoré nadobudli väčšinou v domácom prostredí. Deti vedeli vypnúť a zapnúť počítačovú jednotku, primerane manuálne ovládali myš, otvárali a zatvárali aplikácie, orientovali sa na klávesnici a ploche monitora. Zväčša v hrách a hrových činnostiach individuálne a vo dvojiciach zvládali postupy a riešenia edukačných programov zameraných na rozvíjanie priestorovej predstavivosti, postrehu a matematického myslenia. Reagovali na pokyny z reproduktorov, niektoré vedeli prečítať jednoduchý sprievodný text. Vyskytli

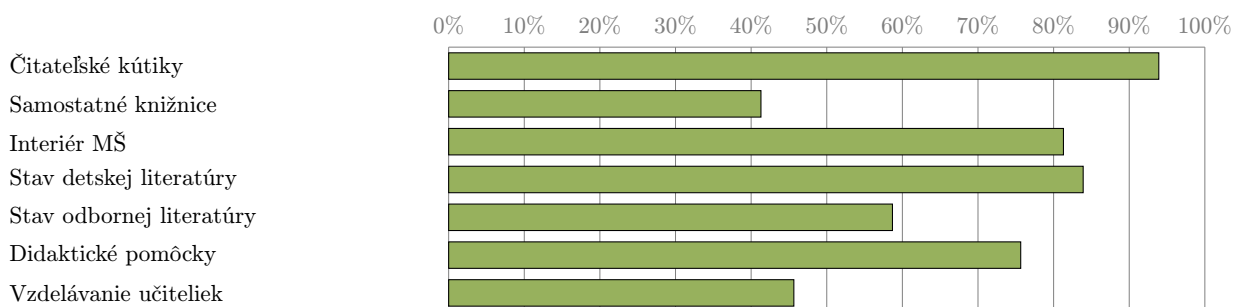
sa aj negatívne postoje rodičov k aktivitám detí s PC. Interaktívnu tabuľu využilo päť učiteľov a dvaja vyhľadávali s deťmi informácie na internete.

V porovnaní s predchádzajúcim školským rokom sa výrazne zlepšilo materiálno-technické vybavenie MŠ. Porovnateľné boli zistenia týkajúce sa zdrojov rozvíjania IK detí a využívania IKT vo VVČ. Napriek nárastu činností zameraných na získavanie informácií z rôznych zdrojov a využívanie PC, bolo rozvíjanie IK detí slabou stránkou vyučovania.

1.1.3 Rozvíjanie predčitateľskej gramotnosti

Inšpiratívne prostredie a dostatočné množstvo didaktických pomôcok vytvorili podmienky pre rozvíjanie PČG detí v **230** kontrolovaných MŠ. Učitelia v uvedenej oblasti získavali informácie prevažne samoštúdiom. Žánrovo rôznorodá detská v **193** a odborná literatúra v **135** školách bola zväčša umiestnená v triedach, označená a zoradená podľa vopred dohodnutých pravidiel.

Graf 4 Zdroje rozvíjania predčitateľskej gramotnosti

V porovnaní s predchádzajúcim školským rokom kleslo inovovanie fondu didaktických pomôcok, odbornej literatúry a vzdelávanie učiteľov v oblasti PČG. Vzhľadom na priestorové možnosti malo len **95** škôl samostatne zriadené knižnice. Porovnateľné boli zistenia týkajúce sa zriadenia čitateľských kútikov.

Positívom učenia sa detí bolo **využívanie čitateľských kútikov** v **216** školách najmä v hrách a hrových činnostiach, v ktorých prezentovali získané poznatky, nadobudnuté skúsenosti a interpretovali vlastné myšlienky. Graficky napodobňovali písmo a niektoré sa vedeli podpísať. Vedeli označiť začiatok, koniec textu a chápali súvislosti s ilustráciou. Učitelia umožňovali (62,63 %) vyhľadávanie informácií v detských knihách a časopisoch, encyklopédiách, atlasoch. Rozhovormi, vytváraním pravidiel a odovzdávaním odkazov podporovali ich aktívnu komunikáciu. Deti sa bezproblémovo dorozumievali, boli trpezlivé a akceptovali odpoveď, prípadne návrh spoluhráča. Vedeli nadobudnuté informácie a skúsenosti prezentovať v rozhovoroch, pri interpretovaní vlastných myšlienok, v praktických činnostiach, prostredníctvom prvkov umenia a pohybu. Na národnostne zmiešanom území mali problémy so súvislou komunikáciou v slovenskom jazyku. Dopadom bola ich neistota pri riešení problémových úloh, vyjadrovaní myšlienok a skúseností, vymýšľaní, dotváraní a reprodukování príbehu. Učitelia preferovaním štandardných postupov obmedzovali deti v divergentných riešeniach, samostatnom rozhodovaní sa a v sebareflexii.

Pretrvávajúca priemerná úroveň rozvíjania PČG detí bola dôsledkom náhodného plánovania a intuitívneho uplatňovania špecifických metód PČG učiteľmi. **V porovnaní s predchádzajúcim školským rokom** menej podporovali aktívnu komunikáciu detí. Viac zadávali úlohy, ktoré vyžadovali získavanie informácií z rôznych zdrojov. Porovnateľné bolo

sprístupňovanie poznatkov zrozumiteľným spôsobom, rozvíjanie vyšších psychických funkcií a motivovanie detí k počúvaniu s porozumením, chápaniu a vysvetľovaniu obsahu. Deti boli aktívnejšie v komunikácii, pokles nastal v navrhovaní postupov a riešení učebných problémov.

1.1.4 Prístup k výchove a vzdelávaniu so zameraním na dieťa zo sociálne znevýhodneného prostredia

Deti zo SZP zaškolilo **19** MŠ, z toho v 18 boli zaradené do tried spolu s ostatnými deťmi. V 1 MŠ v Prešovskom kraji boli vzdelávané v 2 samostatných triedach. V Banskobystrickom kraji evidovali 49, Prešovskom 77, Nitrianskom 42 a v Trenčianskom kraji 2 deti zo SZP. Asistent učiteľa a školský psychológ pôsobili v 1 a školský pedagóg v 3 MŠ Banskobystrického kraja. V Nitrianskom kraji 1 MŠ zabezpečovala deťom nadštandardné hygienické a pedikulózne služby a jedna asistenta učiteľa. Riaditelia konštatovali, že počet detí zo SZP je podstatne vyšší, ako oficiálne evidujú. Vzhľadom na dostupnosť MŠ v mieste bydliska detí nebola potrebná **úprava podmienok** a organizácie výchovy a vzdelávania.

Nepriaznivá finančná situácia rodín, podceňovanie a nezáujem rodičov o vzdelávanie svojich detí, najmä rómskeho etnika, boli príčinami nepravidelnej dochádzky detí do MŠ. Učiteľia najčastejšie využívali individuálne a skupinové zážitkové učenie. **Individuálnym prístupom** k deťom s nižšou rozvojovou úrovňou, výraznejšou motiváciou, vytvorením dostatočného priestoru na hrové činnosti a riešenie úloh zohľadňovali ich výchovno-vzdelávacie potreby. Prostredníctvom **individuálnych vzdelávacích programov**, ktoré boli prevažne zamerané na rozvíjanie psychomotorických, kognitívnych a sociálnych spôsobilostí, vytvárali primerané podmienky na rozvoj osobnosti detí. Vysvetľovaním významu slov uľahčovali, najmä deťom rómskeho etnika, ktoré zaostávali v kognitívnej oblasti, dorozumievanie sa s ostatnými deťmi. Krúžkovou činnosťou a prezentáciou na verejnosti rozvíjali ich schopnosti a tvorivosť. Spolupracovali s rodičmi a odborníkmi výchovného poradenstva a prevencie, sociálnych inštitúcií a miestnej samosprávy. **V porovnaní s predchádzajúcim školským rokom** vzdelávali kontrolované školy menej detí zo SZP. Porovnateľné boli ich výchovno-vzdelávacie výsledky, ktoré podstatne ovplyvnili porozumenie a dorozumievanie sa v štátnom jazyku, rešpektovanie rozdielnej úrovne a rozvojového potenciálu detí učiteľmi, sociálne a emocionálne rodinné zázemie.

1.1.5 Kontrola plnenia opatrení

Následné inšpekcie boli vykonané v **33** MŠ, z toho 15 po komplexnej, 14 po tematickej, 4 po následnej inšpekcii. Z kontrolovaných škôl bola **1** súkromná, **1** cirkevná. Uplatnených bolo **222** opatrení, z toho kontrolované subjekty akceptovali a splnili **185** (83,33 %) opatrení, nerešpektovali **37** (16,66 %). Splnené boli všetky upozornenia zriaďovateľom a vlastné opatrenia škôl.

Tabuľka 4 *Prehľad uplatnených, akceptovaných a splnených opatrení*

Spolu	222									
z toho	odporúčania		upozornenia		opatrenia prijaté kontrolovaným subjektom		opatrenia uložené školskou inšpekciou		záväzný pokyn	
Počet	114		16		48		44		0	
z toho	akceptované	%	splnené	%	splnené	%	splnené	%	splnené	%
	90	78,95	16	100,00	48	100,00	31	70,45	0	–

Zistené nedostatky boli prevažne v:

- » rozhodovaní o prijatí dieťaťa do MŠ
- » obsahu ŠkVP
- » dodržiavanie platných právnych predpisov v dokumentácii školy
- » zabezpečenie celodennej výchovy a vzdelávania striedavo na zmeny dvoma kvalifikovanými učiteľmi
- » kvalite výkonu a účinnosti vnútornej kontroly
- » zohľadňovanie výchovno-vzdelávacích potrieb detí
- » rozvíjanie hodnotiacich a sebahodnotiacich schopností, informačnej a PČG detí
- » materiálno-technickom vybavení

Neakceptovaním odporúčaní a nesplnením opatrení naďalej pretrvávajú nedostatky v:

- » prekročení počtu zaradených detí v triede
- » rozsahu UO
- » podmienkach pre vzdelávanie detí so ŠVVP
- » dvojjazyčnom vedení dokumentácie školy
- » odbornosti a zabezpečení celodenného predprimárneho vzdelávania
- » kontrolnej činnosti riaditeľov
- » zohľadňovanie výchovno-vzdelávacích potrieb detí
- » rozvíjanie hodnotiacich, sebahodnotiacich schopností a IK detí

V prevažnej väčšine akceptované a splnené opatrenia značne ovplyvnili odbornú a právnu orientáciu pedagogických zamestnancov. Učitelia zlepšili podmienky pre osobnostný rozvoj detí využívaním inovatívnych prístupov a didaktických pomôcok. Riaditelia dôslednejšou kontrolnou činnosťou a zosúladením obsahu dokumentácie školy s platným právnym stavom zlepšili fungovanie MŠ, úroveň a bezpečnosť VVČ. Zriaďovatelia splnením upozornení zabezpečili bezpečnosť a ochranu zdravia detí a učiteľov. Rešpektovali požadované kvalifikačné predpoklady, vrátane príslušných profesijných kompetencií na výkon riadiacich činností.

Neakceptovanie a nesplnenie opatrení sa negatívne prejavilo najmä v pedagogickom riadení škôl, kvalifikovanosti vyučovania a v kvalite výchovy a vzdelávania.

1.1.6 Podnety a odporúčania**Riaditeľom škôl**

- » skvalitniť obsah školského vzdelávacieho programu, s dôrazom na rozsah učebných osnov
- » viesť pedagogickú a ďalšiu dokumentáciu v súlade so školským zákonom a platnou vyhláškou o materskej škole
- » podporovať a zvyšovať právne vedomie a profesijný rozvoj zamestnancov
- » dôsledne a pravidelne monitorovať a hodnotiť stratégie vyučovania a úroveň rozvíjaných kompetencií detí

- »» skvalitňovať v spolupráci s poradnými orgánmi účinnosť priebežného a záverečného hodnotenia učiteľov, s dôrazom na sebareflexiu detí
- »» podporovať digitálnu spôsobilosť učiteľov
- »» skvalitniť jazykovú prípravu detí v štátnom jazyku v školách s vyučovacím jazykom maďarským
- »» venovať zvýšenú pozornosť pravidlám a zásadám ochrany zdravia detí v činnostiach s digitálnymi technológiami
- »» stanoviť v denných poriadkoch pevný čas len činnostiam zabezpečujúcim životosprávu

Zriaďovateľom

- »» rešpektovať právne predpisy súvisiace s predprimárnym vzdelávaním (dodržať požadovaný počet kvalifikovaných učiteľov striedajúcich sa v dvoch zmenách; do funkcie riaditeľa vymenovať učiteľa s požadovanými kvalifikačnými predpokladmi; zosúladiť obsah zriaďovacích listín s právnym stavom; nezasahovať do kompetencií riaditeľov škôl)

Metodicko-pedagogickému centru

- »» zamerať obsahy modulov vzdelávania učiteľov materských škôl na získavanie skúseností operacionalizovať ciele výchovno-vzdelávacej činnosti a schopností vhodne uplatňovať hodnotiace metódy a postupy, s dôrazom na sebareflexiu detí

Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR

- »» upraviť vyhlášku o materskej škole v častiach:
 - > *Spôsob organizácie výchovy a vzdelávania* tak, aby čas prevádzky určil aj riaditeľ materskej školy s poldennou výchovou a vzdelávaním.
 - > *Organizácia materskej školy* realizovaním individuálnej logopedickej činnosti v popoludňajších hodinách a na základe informovaného súhlasu zákonného zástupcu.
 - > *Bezpečnosť a ochrana zdravia* zadefinovaním počtu detí a pedagogických a ďalších zamestnancov na vychádzke aj v jednotriednej materskej škole s celodennou výchovou a vzdelávaním, v materskej škole s poldennou výchovou a vzdelávaním a v heterogénnych triedach materskej školy; určením dozoru pri výletoch a exkurziách aj v materskej škole s poldennou výchovou a vzdelávaním jedným pedagogickým zamestnancom a dvomi plnoletými poverenými osobami.

1.2 Základné školy

1.2.1 Stav a úroveň pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania

Inspekcie sa vykonali v 2. polroku školského roka v **83** ZŠ, čo predstavuje 3,73 % z celkového počtu ZŠ v SR, z toho bolo **76** štátnych škôl, **7** cirkevných. Kontrolované školy navštevovalo celkom **32 210** žiakov, z nich bolo **2 725** žiakov so ŠVVP (1 765 žiakov so zdravotným znevýhodnením, 843 žiakov zo SZP a 117 nadaných žiakov).

Riadenie školy

Úroveň spracovania **ŠkVP** umožňovala školám plniť princípy a všeobecné ciele národného vzdelávania i vlastné programové ciele, ktorými dotvárali podľa špecifických regionálnych či miestnych podmienok a požiadaviek obsah vzdelávania. Stanovenie vlastných cieľov bolo silnou stránkou väčšiny ŠkVP. Niektoré programy neboli úplné (20 %), absentovali v nich rozpracovanie učebného plánu, niektoré časti z podmienok výchovy a vzdelávania pre žiakov so ŠVVP či plánu kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov a v 5 kontrolovaných subjektoch chýbalo stanovenie vlastných výchovno-vzdelávacích cieľov. V 1 škole pri spracovaní výchovno-vzdelávacích zámerov v ŠkVP nezohľadnili špecifické sociokultúrne podmienky žiakov zo SZP, čo vyústilo do ich segregácie (nezabezpečenie rovnakých podmienok pri stravovaní všetkým žiakom školy). Rámcový **učebný plán ŠVP** akceptovali vo väčšine škôl. Disponibilné hodiny začlenili do vzdelávacích oblastí a posilnili nimi predovšetkým časovú dotáciu povinných predmetov. Pomerne málo škôl využilo možnosť výberu voliteľných predmetov z ponuky ŠVP, niekde zaradili do vzdelávacích oblastí nové predmety. V tretine škôl nemali v **učebných osnovách** zapracované výkonové a obsahové štandardy. Niekde nezpracovali niektoré z **prierezových tém** do ŠkVP a následne ani do tematických výchovno-vzdelávacích plánov jednotlivých predmetov. **Starostlivosť o žiakov so ŠVVP** zabezpečovali školy prostredníctvom výchovného poradcu, ojedinele špeciálneho pedagóga, asistenta učiteľa a v spolupráci s CPPP a P. V malej časti škôl boli zistené nedostatky vo vypracovaní individuálneho vzdelávacieho plánu a v zabezpečení odborného servisu.

Zásadné **dokumenty, vnútorné predpisy, pokyny a usmernenia** mali vo väčšine subjektov vypracované, vedené na predpísaných tlačivách a prerokované v pedagogickej rade. Ich zmeny a úpravy boli spracované formou doplnkov. V školách, kde bola ustanovená žiacka školská rada, využili žiaci právo podieľať sa na tvorbe školského poriadku. Negatívom tretiny škôl bolo nedôsledné vedenie triednych kníh, katalógových listov, protokolov o komisionálnych skúškach, zápisníc z pedagogických rád, chýbala aktualizácia vnútorných predpisov. Pedagogickí zamestnanci prevažnej väčšiny škôl spĺňali kvalifikačné predpoklady v zmysle platnej vyhlášky.

Odbornosť vyučovania bola celkove 86,75 %, čo predstavuje *dobrú úroveň*. Neodborne sa vyučovali najmä výchovné predmety, cudzie jazyky, informatika. V prevažnej časti škôl bol **výkon štátnej správy v 1. stupni** realizovaný v súlade s platnými právnymi predpismi, niekde sa vyskytli vo vydaných rozhodnutiach obsahové nedostatky, alebo boli vydané nad rámec kompetencií riaditeľa školy ustanovených zákonom. **Poradné orgány** mali zriadené všetky kontrolované subjekty. Metodické orgány niektorých škôl neplnili dôsledne svoju metodickú a kontrolnú činnosť, nezaoberali sa výchovno-vzdelávacími výsledkami žiakov, neprijímali efektívne opatrenia na zlepšenie zisteného stavu.

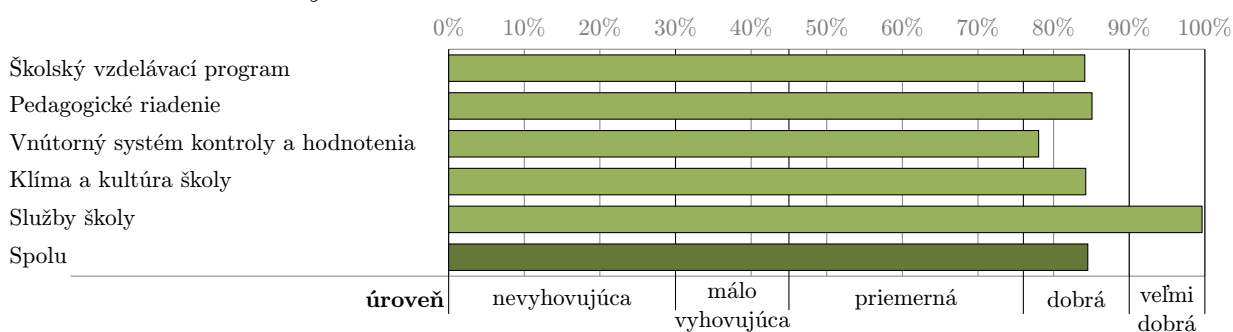
Riaditelia takmer všetkých škôl mali vypracovaný **vnútorný systém kontroly a hod-**

notenia žiakov i zamestnancov ako súčasť ŠkVP. V prevažnej väčšine škôl ho prerokovali a odsúhlasili v pedagogickej rade a následne bol schválený riaditeľom školy. V tretine škôl absentovalo jeho prerokovanie v metodických orgánoch školy. S vnútorným systémom hodnotenia a klasifikácie žiakov boli žiaci a ich zákonní zástupcovia oboznámení. Systém vnútornej školskej kontroly bol takmer v polovici kontrolovaných subjektov nefunkčný. I keď bola vnútorná kontrola zameraná na pravidelnú hospitačnú činnosť, zistenia z kontroly sa zväčša neanalyzovali, neprijímali sa opatrenia a len v niektorých školách sa využívali na skvalitnenie výchovy a vzdelávania. Rovnako nedôsledne sa vykonávala následná kontrola vedenia pedagogickej a triednej dokumentácie.

Takmer všetky školy významne zapájali žiakov do predmetových olympiád i súťaží, do projektov zameraných najmä na environmentálnu výchovu, posilňovanie kladného vzťahu žiakov ku škole a k blízkeho okoliu. Pri príležitosti pamätných dní sa realizovali rôzne kultúrne a spoločenské akcie. Výsledky aktivít, projektov prezentovali na internetových stránkach a v časopisoch. Spolupracovali so zriaďovateľmi, rozvíjali kontakty s inými školami v regióne, miestnymi organizáciami a inštitúciami. Na základe vyhodnotenia dotazníka zadaného pedagogickým zamestnancom možno konštatovať, že v 81,3 % škôl bola **klíma** otvorená, charakterizovaná demokratickým štýlom riadenia, súdržnosťou, angažovanosťou učiteľov, vzájomnou dôverou medzi učiteľmi navzájom a medzi učiteľmi a žiakmi. Rovnako pozitívne vnímali učitelia vzájomnú podporu a spoluprácu medzi školou a rodičmi. V 18,6 % škôl označili pedagogickí zamestnanci klímu v škole za negatívnu, a to najmä v oblasti vzájomnej podpory a spolupráce medzi vedením školy a učiteľmi.

Vo VVČ takmer všetkých kontrolovaných subjektov možno hodnotiť úroveň **výchovného poradenstva** ako veľmi dobrú. Výchovní poradcovia zabezpečovali kontinuálny poradenský servis žiakom so ŠVVP, zákonným zástupcom žiakov a všetkým žiakom školy najmä v oblasti profesionálnej orientácie, pri riešení osobnostných i vzdelávacích ťažkostí. *Riadenie školy* bolo na *dobrej úrovni*.

Graf 5 *Riadenie školy*

Podmienky výchovy a vzdelávania

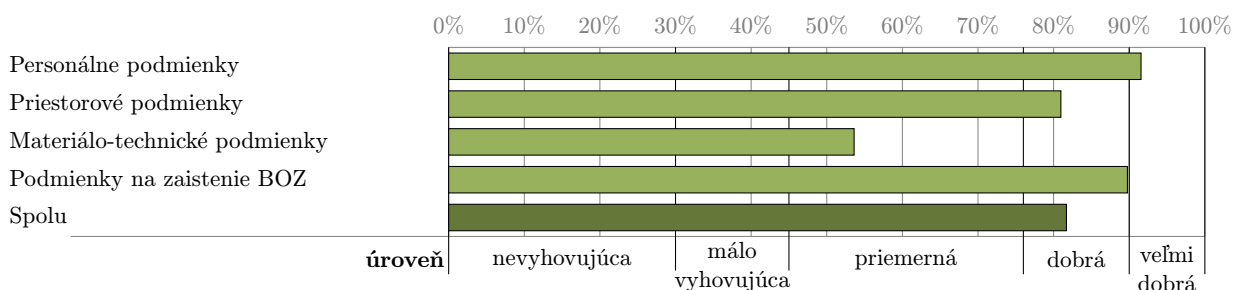
Riaditelia škôl a ostatní vedúci pedagogickí zamestnanci spĺňali kvalifikačné predpoklady a požiadavky na výkon riadiacej funkcie, s výnimkou 2 (zriaďovateľom boli zaslané upozornenia, zistený stav zosúladiť s právnymi normami). Ročný **plán kontinuálneho vzdelávania** i osobné plány profesionálneho rastu pedagogických zamestnancov boli vypracované v súlade so stanovenými cieľmi VVČ školy. Vedenia škôl podporovali vzdelávanie pedagogických zamestnancov, ktorým si dopĺňali odbornú spôsobilosť pre vyučovanie ďalšieho predmetu a rovnako rôzne formy externého vzdelávania. Väčšina metodických orgánov do svojich plánov práce zahrnula konkrétne aktivity podporujúce individuálne samoštúdium a profesionálny rast učiteľov.

Účelne upravené vnútorné i vonkajšie **priestory** poskytovali vo väčšine škôl podnetné pracovné prostredie pre žiakov a umožňovali pedagogickým zamestnancom realizovať ciele ŠkVP. Interiéry a exteriéry škôl sa využívali podľa vypracovaných rozvrhov hodín a prevádzkových poriadkov odborných učební. V niektorých školách chýbala telocvičňa, ŠKD nemali k dispozícii samostatné priestory. Niekde umiestnenie školskej knižnice v nevhodných priestoroch obmedzovalo jej využívanie vo vyučovacom procese. Debariérizačné úpravy vstupných, učebných a hygienických priestorov s ohľadom na žiakov so zdravotným znevýhodnením boli vybudované len v štvrtine škôl.

Takmer polovica subjektov, vrátane škôl s VJM, bola nedostatočne vybavená vyhovujúcimi učebnicami a učebnými textami schválenými ministerstvom školstva. Chýbali učebnice pre 2., 5., 6. ročník ZŠ. **Učebnými pomôckami** (niekde zastaranými) a kompenzačnými pomôckami pre žiakov so ŠVVP bola dostatočne vybavená väčšina subjektov. Rovnako mali školy dostatok funkčnej modernej **didaktickej techniky** a učebne vybavené **výpočtovou technikou**. Vo viacerých školách chýbali najmä pomôcky na vyučovanie chémie.

Školský poriadok vo väčšine subjektov prerokovali v pedagogickej rade a rade školy, žiaci i rodičia boli s ním oboznámení. V niektorých školách neboli úplné a dôsledne spracované, absentovalo v nich najmä rozpracovanie práv a povinností zákonných zástupcov žiakov. Ustanovení koordinátori prevencie zabezpečovali plnenie programu aktívnej ochrany predchádzania sociálno-patologickým javom a systémových aktivít k prevencii šikanovania a agresivity žiakov. Realizáciu programov uskutočňovali v spolupráci s odbornými zamestnancami poradenských centier, pediatrami, políciou. Niekde nere realizovali naplánované činnosti k prevencii šikanovania a agresivity žiakov, alebo nemali v intenciách národných programov rozpracované konkrétne preventívno-výchovné programy (chýbalo najmä zapracovanie Národného programu boja proti obchodovaniu s ľuďmi). **Organizácia VVČ** nebola vždy optimálna, zistené nedostatky sa týkali vyššieho počtu žiakov v triedach a v skupinách pri realizácii laboratórnych prác, dodržiavaní dĺžky prestávok. **Podmienky a postupy na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia žiakov** pri výchove a vzdelávaní mala stanovené v pedagogickej a ďalšej dokumentácii väčšina subjektov. V telocvičniach, plavárňach a odborných učebniach boli vyvesené prevádzkové poriadky. Pedagogickí a odborní zamestnanci i žiaci boli s pravidlami bezpečnosti a ochrany zdravia preukázateľne oboznámení. Plavecké výcviky, školy v prírode, výlety a exkurzie sa organizovali vždy s informovaným súhlasom zákonných zástupcov. Evidenciu školských úrazov viedli školy v súlade s právnymi predpismi. V menšom počte subjektov sa zistili nedostatky pri organizovaní aktivít mimo školy. *Podmienky výchovy a vzdelávania boli na dobrej úrovni.*

Graf 6 Podmienky výchovy a vzdelávania

Stav a úroveň vyučovania a učenia sa

Stav a úroveň vyučovania a učenia sa vo vybraných predmetoch sa sledovali v **246** ZŠ, čo predstavuje 11,1 % z celkového počtu ZŠ v SR, z nich bolo **226** štátnych, **17** cirkevných,

3 súkromné. S VJS bolo 220 škôl, 21 s VJM, 4 s VJS/VJM a 1 škola s VJU.

V školách sa celkove vykonalo **6 440** hospitácií, z toho na 1. stupni **2 706** a na 2. stupni **3 734**. ŠŠI zameriavala na hospitáciách pozornosť na VVČ učiteľa z hľadiska kvality riadenia vyučovacieho procesu, výberu a uplatnenia vyučovacích metód, foriem a stratégií zameraných na **rozvíjanie kľúčových kompetencií** žiakov (poznávacích a učebných kompetencií, komunikačných, kompetencií v oblasti IKT, sociálnych kompetencií, praktických návykov a zručností, hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností). Súbežne sa sledoval proces učenia sa žiakov. Rozvíjanie kľúčových kompetencií vo VVP sa sledovalo vo vybraných učebných predmetoch zo vzdelávacích oblastí ŠVP: jazyk a komunikácia, matematika a práca s informáciami, príroda a spoločnosť, človek a príroda, človek a svet práce, človek a spoločnosť, umenie a kultúra, zdravie a pohyb.

Zo zistení z hospitácií vyplynulo, že väčšina učiteľov 1. stupňa vo vyučovaní nedostatočne podporovala rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT, menej podporovala rozvoj sociálnych (personálnych a interpersonálnych) kompetencií, vrátane sebahodnotiacich a hodnotiacich zručností. *Celkove boli rozvíjané kľúčové kompetencie na priemernej úrovni.*

V nultom ročníku a na **1. stupni** sa vykonalo celkom **2 706** hospitácií. Vyučovanie sa vyznačovalo priaznivou atmosférou a vzájomným rešpektovaním sa žiakov a pedagógov. Väčšina učiteľov jasne a zrozumiteľne formulovala **cieľ vyučovacej hodiny**, v menšej miere oboznamovala žiakov aj s očakávanými výsledkami ich učebnej činnosti. Obsah učebných tém bol v súlade s učebnými osnovami a požiadavkami na vedomosti a zručnosti vzdelávacích štandardov. Spätnú väzbu využívali vyučujúci na zisťovanie úrovne pochopenia a osvojenia učiva, následne ako aktivizujúci prvok i motiváciu k ďalšej činnosti. Zväčša kládli na všetkých žiakov rovnaké požiadavky, ich rozdielne vzdelávacie potreby zohľadňovali rešpektovaním individuálneho učebného a pracovného tempa, niekde žiakom so ŠVVP počas vyučovania pomáhal aj asistent učiteľa. Menej zreteľná bolo diferenciácia úloh súvisiaca s náročnosťou učiva a zohľadňujúca vzdelávacie schopnosti a možnosti žiakov.

Rozvíjanie **poznávacích a učebných kompetencií** zabezpečovali vyučujúci sprístupňovaním poznatkov zrozumiteľným spôsobom, primerane vnímaniu žiakov, v logickom slede, s dôrazom na vytváranie správnych predstáv, v nadväznosti na predchádzajúce učivo a s využitím medzipredmetových vzťahov. Okrem klasických metód a foriem vyučovania častejšie uplatňovali interaktívne metódy, zážitkové učenie a hry. Frekvencia zadávania tvorivých a divergentných úloh bola nižšia. Rozvíjaniu poznávacích a učebných kompetencií žiakov napomáhalo aj využitie učebníc, pracovných zošitov, základných učebných pomôcok prispôbených vzdelávacej úrovni žiakov i pravidelnejšie zaraďovanie prác s inými súvislými i nesúvislými zdrojmi informácií. Na zvýšenie efektívnosti vyučovania a aktívneho osvojovania učiva sa však len sporadicky používala moderná didaktická technika. Žiakom so ŠVVP najmä na hodinách matematiky pri osvojovaní, utvrdzovaní a opakovaní učiva umožňovali učitelia používať aj kompenzačné pomôcky. Na hodinách prírodovedy a vlastivedy boli poznatky sprístupňované v logických súvislostiach, v niektorých prípadoch s menším dôrazom na praktické činnosti. Naopak, hodiny výtvarnej, hudobnej a telesnej výchovy sa vyznačovali vhodnou motiváciou, praktickými formami práce, záujmom žiakov o tvorivé činnosti. V triedach s rómskymi žiakmi vyučujúci aktívne využili na vzbudenie záujmu o učenie piesne a texty v rómskom jazyku. *Rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií* žiakov bolo na *dobrej úrovni*.

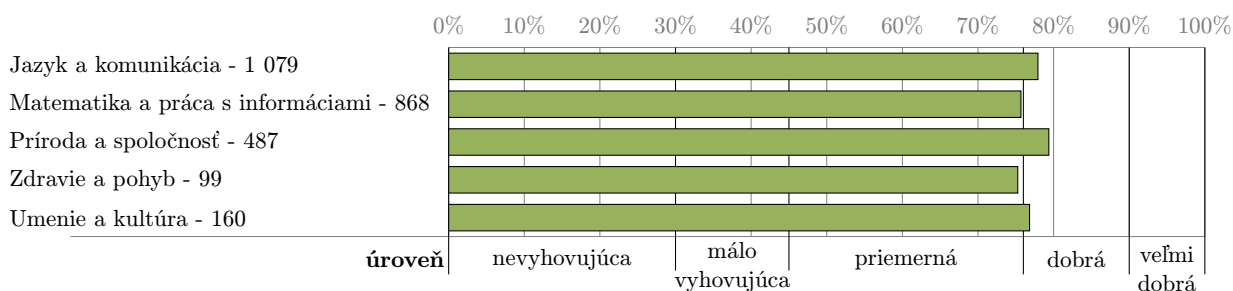
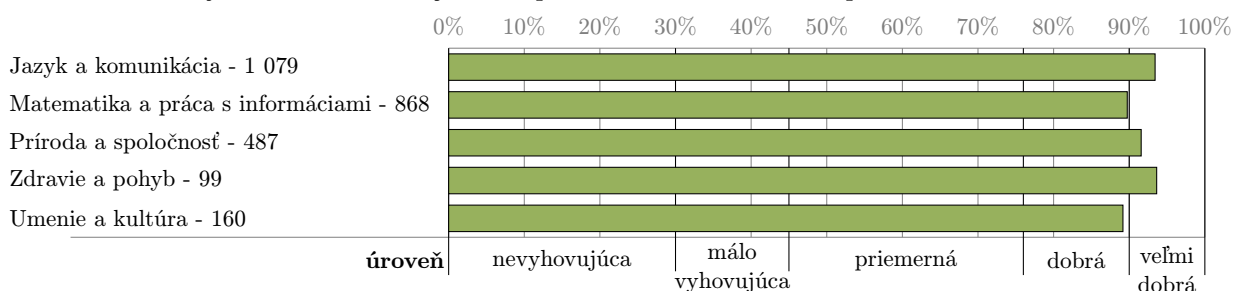
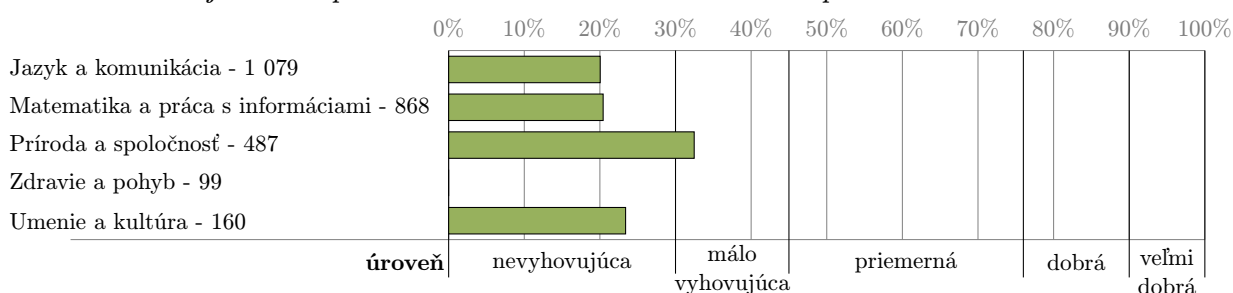
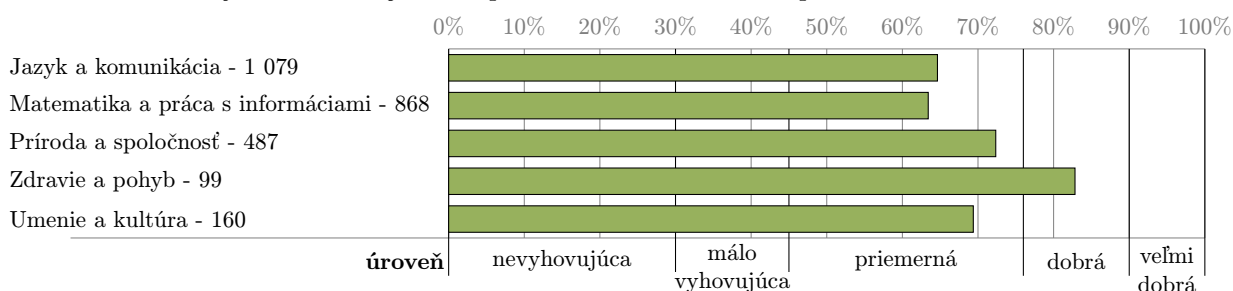
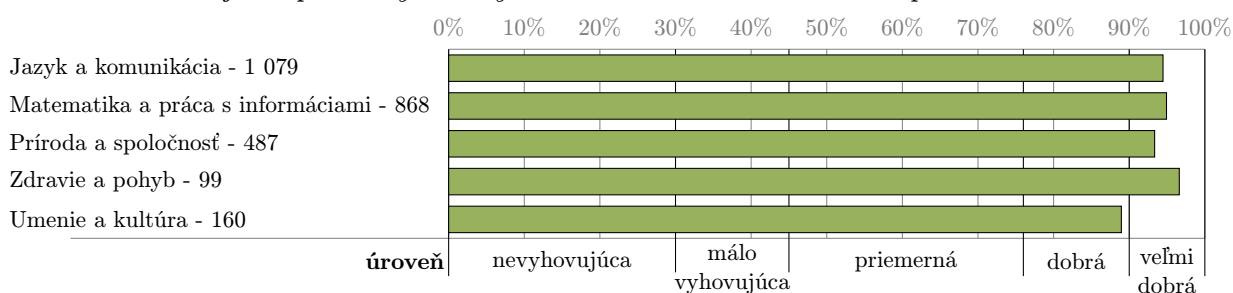
Vyučujúci na väčšine hodín zo vzdelávacej oblasti jazyk a komunikácia rozvíjali **komunikačné kompetencie** s dôrazom na rozširovanie slovnej zásoby, na získavanie čitateľských, percepčno-motorických, pamäťových, klasifikačných a aplikačných zručností

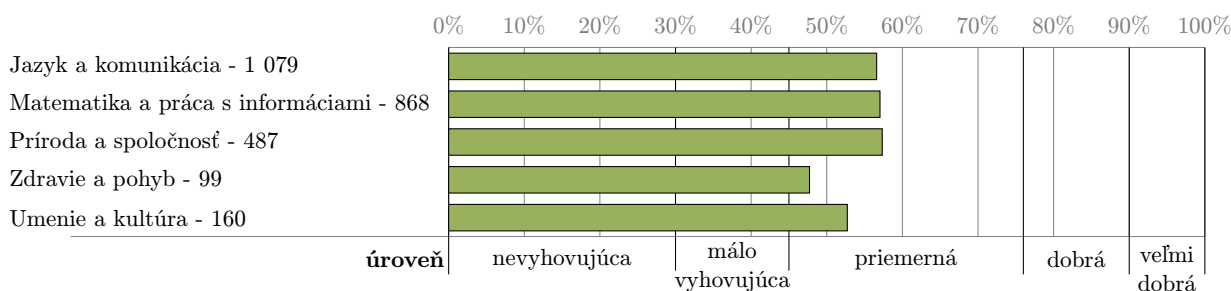
a schopností i na súvislé vyjadrovanie sa. Žiakov podnecovali k rozmanitým činnostiam - tvorenie dialógov, dramatizácia rozprávok, vyhľadávanie jazykových javov, vytváranie jednoduchých viet. Žiaci si osvojovali gramaticky správne a spisovné vyjadrovanie, prehlbovali slovnú zásobu, zisťovali porozumenie textu v písomnej aj auditívnej forme. Boli vedení k čítaniu a počúvaniu s porozumením, k súvislej interpretácii obsahu textu, k pochopeniu a formulovaniu jeho podstaty, k prezentovaniu poznatkov. Na hodinách matematiky rozvíjali vyučujúci komunikačné kompetencie podnecovaním žiakov k vysvetľovaniu jednotlivých krokov pri počítaní príkladov a ku komentovaniu postupov pri riešení slovných úloh. Vyučujúci slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s VJN pravidelným opakovaním odstraňovali chyby vo výslovnosti hlások a nedostatky v používaní gramatických javov. Na hodinách cudzieho jazyka si pomocou obrázkových materiálov opakovali, precvičovali a upevňovali slovnú zásobu. Aj keď boli žiaci 1. stupňa pomerne účinne vedení k prezentovaniu výsledkov svojich činností, k aktívnemu vyjadrovaniu sa, zväčša odpovedali na položené otázky jednoslovné, neucelenými vetami a sporadicky používali aj nárečové slová. Ojedinele sa vyskytli nedostatky v používaní správnej odbornej terminológie učiteľov i žiakov. *Rozvíjanie komunikačných kompetencií* bolo na *veľmi dobrej úrovni*.

K slabým stránkam vyučovania väčšiny hodín patrilo nedostatok vytvorených príležitostí pre žiakov samostatne pracovať s **IKT**. Úlohy na získavanie rôznorodých informácií v textovej, hlasovej, obrazovej alebo dátovej podobe zadávali vyučujúci žiakom zriedka. Výpočtovú techniku, ktorá bola súčasťou výbavy každej školy, využívali sporadicky, napríklad pri vizuálnej projekcii nového učiva na hodinách prírodovedy a vlastivedy. Žiaci ojedinele pracovali s interaktívnou tabuľou či notebookom. Edukačné programy častejšie využívali na hodinách cudzích jazykov. *Rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT* bolo na *nevyhovujúcej úrovni*.

Rozvíjanie **sociálnych kompetencií** podporovaním vzájomnej komunikácie a spolupráce žiakov bolo na väčšine hodín nevýrazné. Prevažovalo klasické vyučovanie s dominantným postavením učiteľa, s frontálnym spôsobom organizácie práce. Možnosť participovať na spoločnej činnosti vo dvojiciach a v skupinách mala len malá časť žiakov, väčšinou pravidlá práce v tímoch nepoznali. Rozvíjanie sociálnych kompetencií bolo najvýraznejšie na vyučovacích hodinách telesnej výchovy. Učitelia zriedkavo viedli žiakov aj k pochopeniu významu sebareflexie či k identifikovaniu vlastných nedostatkov na základe stanovených kritérií ako výzvu k napredovaniu v učení. Zapájanie žiakov do procesov hodnotenia a sebahodnotenia na 1. stupni zväčša absentovalo vo všetkých vzdelávacích oblastiach. Nedostatok podnetov a nystematické rozvíjanie hodnotiacich procesov zo strany vyučujúcich sa prejavili v nespôsobilosti žiakov súvisle hodnotiť vlastné výkony a výsledky spolužiakov. Na hodinách dominovalo priebežné verbálne hodnotenie učiteľom, klasifikácia bola uplatňovaná ojedinele. *Rozvíjanie sociálnych (personálnych a interpersonálnych) kompetencií žiakov, rovnako úroveň rozvíjania hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností žiakov* boli na *priemernej úrovni*.

Medzi výrazné pozitíva výchovy a vzdelávania žiakov na 1. stupni patrilo rozvoj **pracovných (praktických) návykov a zručností**. Vyučujúci kladli dôraz na dodržiavanie správnych postupov pri práci, na dokončenie úloh v dohodnutej kvalite a v určenom čase, na samostatnosť a zodpovedný prístup žiakov k činnostiam. Najmä učitelia cudzích jazykov striedaním rôznych činností a častejším využívaním účinných audiovizuálnych, názorných a manipulačných pomôcok podporovali rozvoj praktických zručností. Medzi výrazné pozitíva hodín telesnej výchovy patrilo používanie správnych postupov a techník s dodržaním základných bezpečnostných a hygienických požiadaviek. Učitelia na 1. stupni kladli dôraz na upevňovanie estetických a hygienických návykov žiakov. *Rozvíjanie pracovných (praktických) návykov a zručností žiakov* bolo na *veľmi dobrej úrovni*.

Graf 7 Rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií žiakov na 1. stupni ZŠ**Graf 8** Rozvíjanie komunikačných kompetencií žiakov na 1. stupni ZŠ**Graf 9** Rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT na 1. stupni ZŠ**Graf 10** Rozvíjanie sociálnych kompetencií žiakov na 1. stupni ZŠ**Graf 11** Rozvíjanie praktických návykov a zručností žiakov na 1. stupni ZŠ

Graf 12 Rozvíjanie hodnotenia a sebahodnotenia žiakov na 1. stupni ZŠ

Zo zistení z hospitácií vyplynulo, že na 2. stupni rovnako ako na 1. stupni sa vo VVP v nedostatočnej miere podporovalo najmä rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT, menej pozornosti sa venovalo rozvíjaniu sociálnych kompetencií a tiež rozvíjaniu hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností žiakov. *Celkove boli kľúčové kompetencie rozvíjané na priemernej úrovni.*

V **5. - 9. ročníku** sa vykonalo celkom **3 734** hospitácií. Učitelia zväčša jasne a zrozumiteľne formulovali cieľ vyučovacej hodiny, oboznamovali žiakov s témou preberaného učiva a niektorí aj s očakávanými výsledkami ich učebnej činnosti. Obsah učebných tém bol v súlade s učebnými osnovami a požiadavkami na vedomosti a zručnosti vzdelávacích štandardov. Spätnú väzbu na kontrolu porozumenia a osvojenia učiva zabezpečovali vyučujúci riadeným rozhovorom, zadávaním kontrolných otázok a prezentáciou výsledkov činností žiakov. Zriedkavo využili možnosť diferenciacie úloh a činností s ohľadom na rozdielne individuálne vzdelávacie schopnosti a možnosti žiakov, väčšinou rešpektovali len ich učebné a pracovné tempo.

Učitelia rozvíjanie **poznávacích a učebných kompetencií** žiakov zabezpečovali sprístupňovaním poznatkov zrozumiteľným spôsobom, v logickom slede, s dôrazom na vytváranie správnych predstáv. Vo vyučovaní uplatňovali zväčša tradičné metódy, frontálny spôsob práce, zriedka zaradili aktivizujúce interaktívne metódy, ktorými oživil hodiny. Približne polovica vyučujúcich pri precvičovaní a upevňovaní učiva podnecovala žiakov k získavaniu informácií z iných súvislých a nesúvislých textových zdrojov (občas aj z internetu). Žiaci vedeli prezentovať osvojené zručnosti pri vyhľadávaní, triedení a spracovávaní informácií získaných z odborných textov, niekde z filmov a pod. Pozitívom bolo, že učitelia častejšie analyzovali chybné odpovede žiakov a hľadali spolu s nimi správne riešenia. Na väčšine sledovaných hodín absentovalo zadávanie problémových a tvorivých úloh. Na hodinách matematiky úlohy s divergentnými riešeniami zadávala viac ako polovica učiteľov, zväčša však nepožadovali argumentáciu a odôvodnenie zvolených postupov. Vyučujúci fyziky, chémie a biológie/prírodopisu sprístupňovali a objasňovali prírodné zákonitosti prostredníctvom demonštračných pokusov, názorných učebných pomôcok. Jednoduchými pokusmi posilňovali schopnosť žiakov cielene experimentovať, analyzovať záznamy z meraní a formulovať závery. Záujem o učenie podnecovali motivačnými úlohami z praktického života. Nedostatočné rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií bolo na hodinách hudobnej výchovy, kde vyučujúci zaradili zväčša percepčné činnosti, pri ktorých žiaci pasívne počúvali hudobné ukážky. Naopak, na hodinách výtvarnej výchovy uplatňovali rôzne výtvarné techniky a pri činnostiach kládli dostatočný dôraz na tvorivosť a originalitu žiakov. *Rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií bolo na dobrej úrovni.*

Rozvíjanie **komunikačných kompetencií** pozitívne ovplyvňovalo na väčšine vyučovacích hodín vedenie žiakov k aktívnemu vyjadrovaniu, čítaniu s porozumením, chápaniu

a vysvetľovaniu obsahu. Analytické a čitateľské zručnosti prehľbovali vyučujúci pomocou nápovedných otázok a pri čítaní textov hľadaním kľúčových slov. Osvojené poznatky a zručnosti dokázali žiaci prezentovať na primeranej úrovni, vyjadrovali sa pomerne zrozumiteľne, zväčša vecne správne argumentovali. Dobré komunikačné kompetencie preukazovali najmä žiaci vyšších ročníkov. K dynamickému spádu hodín výraznou mierou prispievali samotní žiaci, ktorí prejavovali záujem o učenie, aktívne riešili úlohy, zapájali sa do diskusií, v ktorých mali možnosť vyjadriť svoje postoje a názory. Takmer na polovici vyučovacích hodín slovenského jazyka a literatúry riešili úlohy s tvorivým charakterom i úlohy vyžadujúce získanie informácií z encyklopédií a slovníkov. Na hodinách slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s VJN kládli menší dôraz na rozširovanie aktívnej slovnej zásoby, pomerne málo využívali iné textové zdroje. Žiaci sa vyjadrovali na rozdielnej úrovni, väčšina odpovedala nesúvisle alebo jednoslovné. Na hodinách cudzích jazykov žiaci prevažne reagovali na otázky učiteľov stručne, ich ústny prejav bol menej rozvinutý, jeho plynulosť obmedzovala nedostatočne osvojená aktívna slovná zásoba. *Rozvíjanie komunikačných kompetencií* bolo na *dobrej úrovni*.

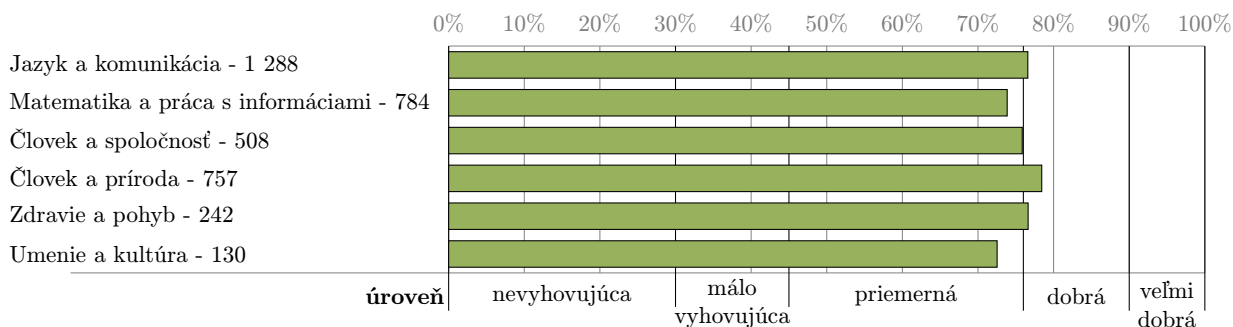
K slabým stránkam vyučovania patrilo rozvíjanie **kompetencií žiakov v oblasti IKT**. Učiteľia pomerne málo zadávali úlohy, pri ktorých využívali výukové programy podporujúce rozvoj digitálnej gramotnosti žiakov. Zriedkavé uplatňovanie IKT a didaktickej techniky sa prejavilo v čiastočnej pasivite žiakov. Len na niektorých hodinách učebných predmetov vzdelávacích oblastí človek a príroda, jazyk a komunikácia bola názornosť podporovaná uplatnením dataprojektoru, CD prehrávača, meotaru, notebooku, interaktívnej tabule, edukačného programu. Ojedinele sa vyučovanie realizovalo v odborných učebniach a v multimediálnej učebni s prezentáciou nového učiva v programe PowerPoint. *Rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT* bolo na *nevýhovujúcej úrovni*.

Učiteľia kládli malý dôraz na rozvíjanie **sociálnych (personálnych a interpersonálnych) kompetencií** žiakov. Na hodinách prevládali frontálne formy práce. Len niektorí učiteľia začlenili do procesu aj aktivity zamerané na rozvíjanie sociálnych kompetencií prostredníctvom vzájomnej komunikácie žiakov pri kooperatívnom vyučovaní. Najmä na hodinách telesnej výchovy viedli žiakov k tímovej práci a k spolupráci pri cvičení vo dvojiciach alebo v skupinách. Na viac ako polovici vyučovacích hodín predmetov vzdelávacej oblasti človek a príroda, matematika a práca s informáciami žiaci vzájomne kooperovali a hodnotili činnosť spolužiakov. Systematické rozvíjanie sociálnych kompetencií vo vyučovaní oslaboval nedostatok vytvorených príležitostí k sebareflexii žiakov, k prežívaniu pocitu z úspešne vykonanej činnosti a k hodnoteniu výkonov spolužiakov. *Úroveň rozvíjania hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností* žiakov bola *priemerná*. Učiteľia sporadicky uplatňovali hodnotenie klasifikáciou, väčšinou len slovne povzbudzovali a motivovali žiakov k práci, málokedy ich zapájali do hodnotiaceho procesu. Stanovené kritériá hodnotenia žiaci zväčša nepoznali. *Rozvíjanie sociálnych kompetencií* žiakov bolo na *priemernej úrovni*.

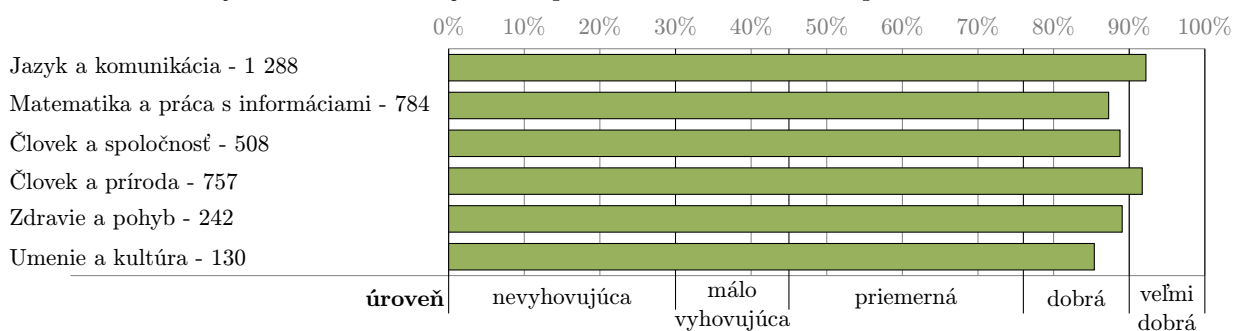
Silnou stránkou vyučovania bolo rozvíjanie **praktických návykov a zručností**. Učiteľia vhodným výberom aplikačných cvičení, praktických úloh k učebnej téme viedli žiakov k rozvíjaniu správnych predstáv a postupov pri činnostiach. Žiaci preukázali vcelku primerane osvojené pracovné návyky, poznali bežné pracovné techniky, pri riešení úloh väčšinou využívali a vedeli použiť učebné pomôcky, ktoré mali k dispozícii. K negatívam niektorých hodín hudobnej výchovy patrili nesprávne zvolené postupy pri práci, zlý technický stav hudobných nástrojov a na menšej časti hodín nedisciplinované správanie žiakov. Vyučujúci na všetkých hodinách primerane dbali na uplatňovanie psychohygienických zásad v priebehu vyučovania, na udržiavanie poriadku a čistoty v triedach, v odborných učebniach. K dodržiavaniu hygienických zásad boli žiaci podnecovaní ojedinele. Žiaci vyšších ročníkov ZŠ poznali

a zväčša dodržiavali pravidlá bezpečnosti a ochrany zdravia a životného prostredia. *Rozvíjanie pracovných (praktických) návykov a zručností žiakov bolo na veľmi dobrej úrovni.*

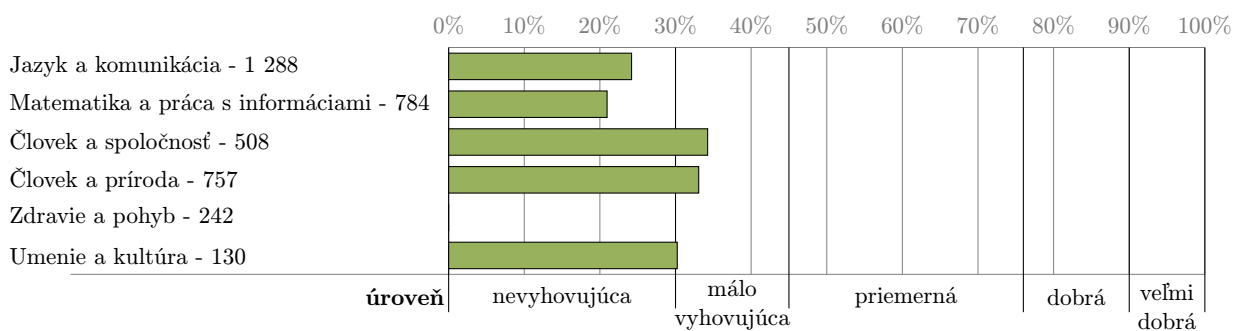
Graf 13 Rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií žiakov na 2. stupni ZŠ

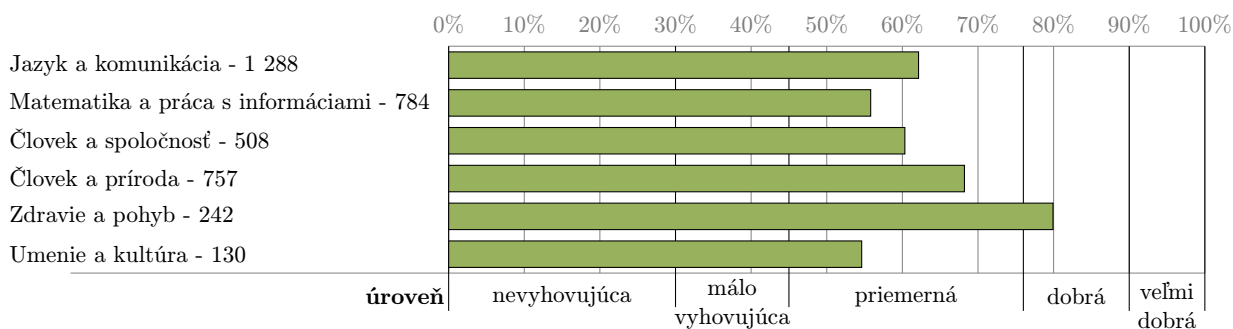
Graf 14 Rozvíjanie komunikačných kompetencií žiakov na 2. stupni ZŠ

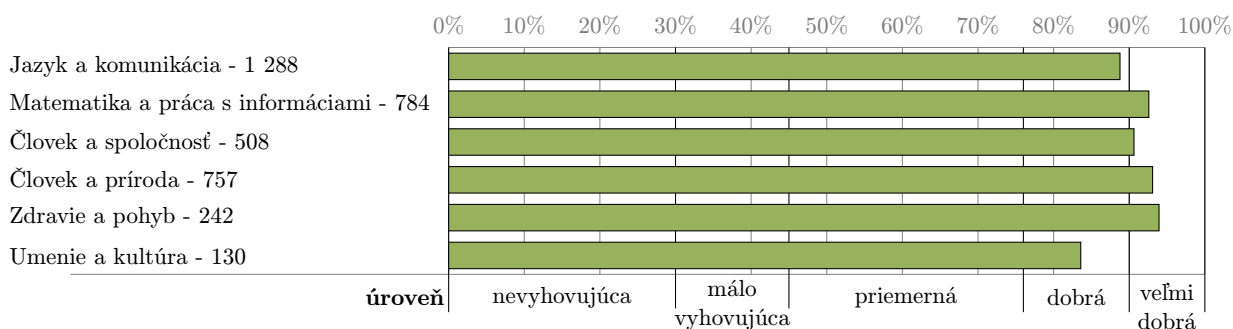
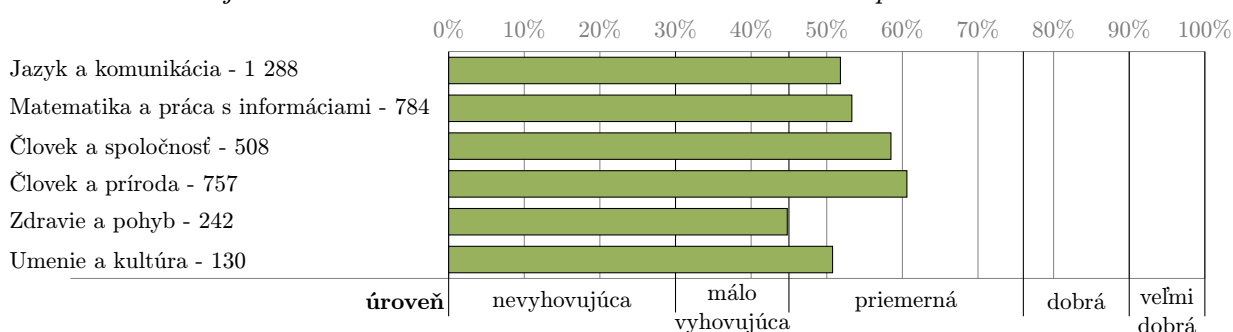

Graf 15 Rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT na 2. stupni ZŠ

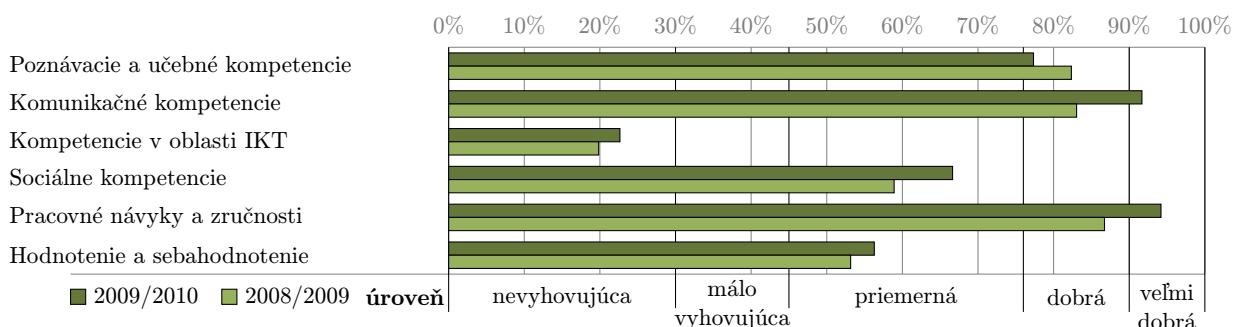
Graf 16 Rozvíjanie sociálnych kompetencií žiakov na 2. stupni ZŠ

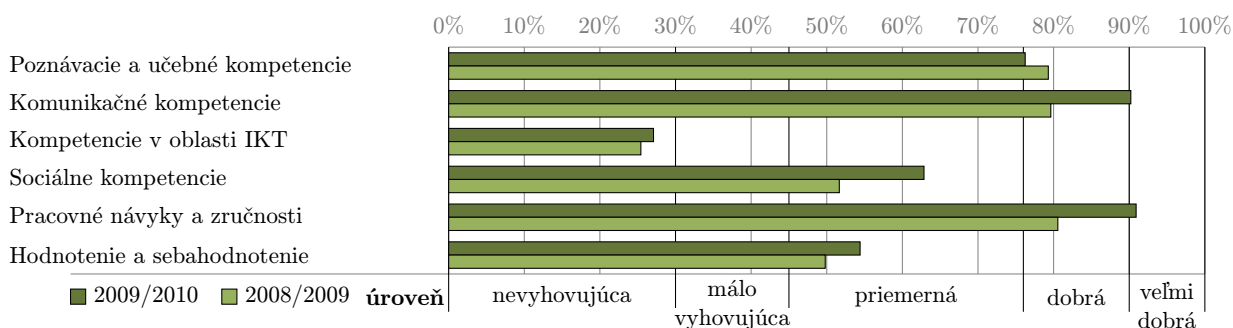
Graf 17 *Rozvíjanie praktických návykov a zručností žiakov na 2. stupni ZŠ***Graf 18** *Rozvíjanie hodnotenia a sebahodnotenia žiakov na 2. stupni ZŠ*

V porovnaní s predchádzajúcim školským rokom bolo rozvíjanie väčšiny sledovaných kľúčových kompetencií žiakov v procese výchovy a vzdelávania v ZŠ cielenejšie. Vyučujúci na 1. a 2. stupni zabezpečovali názornosť vyučovania využívaním dostupných učebných pomôcok, nie vždy umožnili žiakom so zdravotným znevýhodnením pracovať s vhodnými kompenzačnými pomôckami. Rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií vo vyučovaní v porovnaní s predchádzajúcim rokom ustrnulo. Učitelia kládli vyšší dôraz na rozvíjanie komunikačných kompetencií najmä dôslednejším vedením žiakov k prezentovaniu osvojených poznatkov, k čítaniu a k počúvaniu s porozumením a k aktívnemu vyjadrovaniu. Napriek istým pokrokom v edukačnom procese ponúkala žiakom väčšina učiteľov štandardnú postupnosť krokov pri riešení úloh, len časť z nich dokázala efektívne aplikovať nové formy a metódy práce vo VVP. Pracovné návyky a zručnosti žiakov rozvíjali v procese v porovnaní so zisteniami v minulom školskom roku zreteľnejšie. Systematické rozvíjanie sociálnych kompetencií vo vyučovaní naďalej oslaboval nedostatok vytvorených príležitostí pre zaraďovanie skupinových foriem vyučovania, k sebareflexii žiakov a k podieľaniu sa na hodnotení výkonov spolužiakov. Rozvíjanie kompetencií v oblasti IKT sa oproti minulému školskému roku zlepšilo, no v porovnaní s rozvíjaním ostatných kľúčových kompetencií vo vyučovaní naďalej zaostávalo. K slabým stránkam opätovne patrila oblasť diferencovania úloh a činností s ohľadom na rozdielne vzdelávacie schopnosti žiakov.

Graf 19 Rozvíjanie kľúčových kompetencií žiakov na 1. stupni ZŠ v šk. roku 2009/2010 a 2008/2009

Graf 20 Rozvíjanie kľúčových kompetencií žiakov na 2. stupni ZŠ v šk. roku 2009/2010 a 2008/2009

Hodnotenie úrovne dosiahnutých vzdelávacích výsledkov vo vybraných predmetoch

Meracím prostriedkom hodnotenia úrovne boli testy zostavené na základe učebných osnov a vzdelávacích štandardov. V ZŠ bolo spolu testovaných **6 888** žiakov, na 1. stupni vo 4. ročníku v predmete prírodoveda, na 2. stupni v 9. ročníku v predmetoch fyzika a prírodopis.

Test z **prírodovedy** písalo **2 423** žiakov, dosiahnutá úspešnosť bola **68,24 %**, čo je *priemerná úroveň*. Dosiahnuté výsledky žiakov poukazovali na menej osvojené a upevnené vedomosti z učiva predchádzajúcich ročníkov, najmä z tematického okruhu z neživej prírody. Pre vyučovanie tohto tematického okruhu viaceré školy nemali dostatok učebných pomôcok, preto učitelia preferovali pamäťové učenie a žiakom odovzdávali encyklopedické vedomosti. **Predpokladané príčiny** slabších výsledkov mohli byť v náročnosti a abstraktnosti fyzikálneho, geologického a časti biologického učiva; v obsahovo nesprávnej interpretácii učiva vyučujúcimi; niekde v metódach a formách vyučovania prírodovedy nezodpovedajúcich moderným trendom prírodovedného vzdelávania; v nezaujímavej prezentácii učiva; v nedostatočnom upevňovaní učiva; v nerozvíjaní logického myslenia žiakov; v priemernom využívaní názorných učebných pomôcok; v nízkom využívaní didaktickej a v nevyhovujúcom využívaní výpočtovej techniky. Žiaci 4. ročníka väčšinou nemali skúsenosť s testovou formou overovania vedomostí, mali nedostatky v čítaní s porozumením, preto sa stávalo, že nerozumeli zadaniu úloh. Ten istý test bol zadávaný žiakom aj v školskom roku 2008/2009, výsledky žiakov boli porovnateľné, o 2,2 % lepšie ako v školskom roku 2009/2010.

Tabuľka 5 *Dosiahnutá úspešnosť v jednotlivých tematických okruhoch v prírodovede*

Tematický okruh	Dosiahnutá úspešnosť v šk. r. 2008/2009	Dosiahnutá úspešnosť v šk. r. 2009/2010
Veci okolo nás	69,9 %	71,4 %
Z neživej prírody	54,4 %	59,5 %
Zo živej prírody	68,2 %	68,7 %

Test z **prírodopisu** písalo **2 235** žiakov, dosiahnutá úspešnosť v teste bola **59 %**, čo je *málo vyhovujúca úroveň*. **Predpokladané príčiny** slabých výsledkov mohli byť v nedostatočnom upevnení učiva v 6. až v 8. ročníku; v nízkej dotácii vyučovacích hodín; niekde vo vyučovaní klasickým spôsobom s čiastočným uplatnením inovačných metód a foriem práce (nevyužitie IKT, výukových programov, internetu, didaktickej techniky); v problémoch s čítaním s porozumením a s uplatňovaním logického myslenia; v nedostatočne osvojených schopnostiach s triedením informácií, poznatkov a s ich využívaním. Na základe zistení z hospitácií bolo možné konštatovať, že v kontrolovaných subjektoch bol predmet často vyučovaný neodborne, školy mali zväčša nedostatok špeciálnych učební a znehodnotené pomôcky. Žiakom nové poznatky prezentovali učitelia prevažne z obrázkov a z textu v učebnici, čo znižovalo ich záujem o predmet. Takto osvojené poznatky mali krátku trvácnosť.

Tabuľka 6 *Dosiahnutá úspešnosť v jednotlivých tematických okruhoch v prírodopise*

Tematický okruh	Percentuálne hodnotenie
Biológia človeka	59,3 %
Botanika	54,4 %
Geológia	58,4 %
Zoológia	64,0 %

Test z **fyziky** písalo **2 230** žiakov, v teste dosiahli **49,3 %** úspešnosť, čo je *nevyhovujúca úroveň*. **Predpokladané príčiny** veľmi slabých výsledkov mohli byť v náročnosti predmetu (rozsah učiva, prevaha teoretických výpočtov vo vyšších ročníkoch); v slabej prepojenosti s bežným životom; v nízkej dotácii vyučovacích hodín fyziky; niekde v priemernom záujme žiakov o predmet v dôsledku uplatňovania často klasických, málo efektívnych metód a foriem práce; vo využívaní málo podnetných učebných pomôcok; v nízkom využití didaktickej techniky a v nedostatočnom využití IKT v edukačnom procese; v necyklicky prepojenom učive väčšiny tematických okruhov; v nepravidelonom opakovaní a utvrdzovaní učiva; v nedostatočnej pripravenosti žiakov na testovanie. Na hodinách fyziky sa predovšetkým uplatňovala informačno-receptívna a reproduktívna metóda a frontálna forma práce. Učebné pomôcky boli často zastarané. Z rozhovorov s vedením škôl a s vyučujúcimi vyplývalo, že odborné učebne zrušili a zriadili v nich učebne s výpočtovou technikou. Nemali dostatok výukových programov ku každému učivu fyziky. Aj z týchto dôvodov neboli žiaci podnecovaní k aktivite, mali menší záujem o vyučovanie predmetu a slabšie vedomosti.

Tabuľka 7 *Dosiahnutá úspešnosť v jednotlivých tematických okruhoch vo fyzike*

Tematický okruh	Percentuálne hodnotenie
Elektrický obvod	69,6 %
Elektromagnetické javy	43,8 %
Látka a teleso	47,5 %
Mechanické vlastnosti kvapalín a plynov	37,0 %
Pohyb a sila	60,3 %
Práca, Energia, Teplo	33,4 %

Žiakom 9. ročníka v ZŠ s VJM boli zadané testy zo **slovenského jazyka a literatúry**. Administrovali sa v **42** školách (1,9 % z celkového počtu ZŠ v SR; 15,3 % z počtu ZŠ s VJM v SR), z toho bolo **41** štátnych a **1** cirkevná škola. Testovania sa zúčastnilo **722** žiakov, 348 chlapcov a 374 dievčat. Meracím prostriedkom bol test zostavený na základe učebných osnov a vzdelávacieho štandardu. Výsledky testu v jednotlivých regiónoch sa pohybovali od 46,1 % po 54,3 %. Dosiadnutá úspešnosť za SR bola **51,4 %**, čo je *málo vyhovujúca úroveň*. Vzhľadom na to, že najlepšiu úspešnosť dosiahli žiaci v tematickom okruhu čítanie s porozumením, možno predpokladať, že dosiahnutá úroveň bola výsledkom dlhodobšieho rozvíjania tejto zručnosti. Najslabšiu úroveň dosiahli v úlohách tematického okruhu literatúra, kde nepoznali základné slovenské literárne diela vzniknuté v 2. polovici 19. a v 1. polovici 20. storočia, ich autorov a základné literárne žánre. Pri úlohách zameraných na písomný prejav preukázali málo vyhovujúcu úroveň ovládania základných pravidiel slovenského pravopisu a ich praktickú aplikáciu pri písaní. Dosiadnuté výsledky žiakov poukazovali na menej osvojené a upevnené vedomosti z učiva predchádzajúcich ročníkov, najmä z tematických okruhov literatúra, jazykové prostriedky a gramatika. **Predpokladanými príčinami** mohli byť nedostatočné utvrdzovanie, opakovanie a precvičovanie učiva na vyučovaní slovenského jazyka a literatúry, resp. používanie menej efektívnych metód a foriem práce pri jeho upevňovaní; slabšie schopnosti žiakov zapamätať si, následne porozumieť a aplikovať učivo podľa algoritmu; komunikácia v slovenskom jazyku len na vyučovacích hodinách slovenského jazyka a literatúry. Aj v školskom roku 2008/2009 sa zisťovala úroveň vedomostí žiakov zo slovenského jazyka a literatúry v ZŠ s VJM prostredníctvom tých istých testov v 150 ZŠ s VJM. V porovnaní s dosiahnutou úspešnosťou v školskom roku 2009/2010 možno konštatovať, že výsledky boli porovnateľné.

Tabuľka 8 *Dosiadnutá úspešnosť v jednotlivých tematických okruhoch v slovenskom jazyku a literatúre v ZŠ s VJM*

Tematický okruh	Dosiadnutá úspešnosť v šk. r. 2008/2009	Dosiadnutá úspešnosť v šk. r. 2009/2010
Jazykové prostriedky	53,5 %	51,4 %
Čítanie s porozumením	59,0 %	57,6 %
Písomný prejav	55,2 %	53,4 %
Gramatika	53,6 %	51,4 %
Literatúra	53,7 %	50,0 %

Analýzou výsledkov sa zistilo, že žiaci mali ťažkosti najmä s ovládaním gramatických štruktúr, s určovaním základných slovenských literárnych diel a žánrov. Málo vyhovujúca úroveň zvládnutia slovenského jazyka a literatúry bola zrejme ovplyvnená nižšou motiváciou učiť sa slovenský jazyk a slabšou slovnou zásobou, pretože dorozumievacími jazykmi v rodinách väčšiny žiakov boli maďarský alebo rómsky jazyk a komunikácia v slovenskom jazyku sa zväčša obmedzila len na vyučovacie hodiny tohto predmetu.

1.2.2 Rozvíjanie kompetencií v oblasti informačných a komunikačných technológií

V kontrolovaných **246** školách zabezpečovalo VVP celkom **3 973** učiteľov, z toho na vyučovanie informatiky bolo kvalifikovaných **162** učiteľov, ďalšie vzdelávanie v oblasti IKT absolvovalo **2 812** učiteľov. Na 1 PC pripadalo 8,9 žiaka a 3,6 pedagogického zamestnanca. Prevádzkyschopnosť počítačov v **172** školách zabezpečovali správcovia siete, z nich **92**

vyučovalo informatickú výchovu.

Tabuľka 9 Počet učební IKT a ich materiálo-technické vybavenie prostriedkami IKT

	Počet
Školy s učebňami IKT	245
Počet učební IKT	392
PC v učebniach IKT	5 095
PC v učebniach IKT pripojené na internet	4 800
PC v triedach	773
PC v triedach pripojené na internet	617
PC v kabinetoch	316
PC v kabinetoch pripojené na internet	240
PC v zborovniach	316
PC v zborovniach pripojené na internet	285
Notebooky	1 768
Interaktívne tabule	231
Dataprojektory	872
Tlačiarne	1 492
Skenery	504

V učebniach IKT sa v prevažnej miere vyučovali predmety informatická výchova a informatika. V harmonogramoch využívania učební IKT boli okrem informatiky zaradené najmä predmety vyučované učiteľmi, ktorí absolvovali vzdelávanie v oblasti IKT, mali skúsenosti a záujem o prácu s počítačom. Takmer polovica škôl využívala na komunikáciu s rodičmi internet, necelá tretina škôl mala na svojej webovej stránke sprístupnenú elektronickú žiacku knižku.

V sledovaných ZŠ bolo vykonaných **6 440** hospitácií, z toho na 1. stupni **2 706**, na 2. stupni **3 734**. Na hospitovaných hodinách sa sledovali zadávanie úloh vyžadujúcich využitie IKT, schopnosti žiakov použiť, spracovať a triediť dáta alebo informácie a tiež využívanie IKT na vyučovaní. Rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT uplatnili učitelia na **3 075** vyučovacích hodinách, na 1. stupni na **1 179**, na 2. stupni na **1 896** hospitovaných hodinách.

Úlohy, ktoré rozvíjali kompetencie žiakov využitím IKT, zadávali učitelia najčastejšie na hodinách prírodovedy, vlastivedy na 1. stupni a na 2. stupni na hodinách dejepisu, biológie/prírodopisu, chémie a geografie/zemepisu. Učebňu IKT, prácu s interaktívnou tabuľou, notebookom alebo s výukovým programom využívali ojedinele.

Na väčšine hospitovaných hodín aj v tomto školskom roku neboli zaraďované úlohy rozvíjajúce kompetencie v oblasti IKT, **v porovnaní s minulým školským rokom** však možno konštatovať mierne zlepšenie.

Podľa vyjadrenia riaditeľov v informačnom dotazníku z celkového počtu učiteľov v sledovaných školách pracovalo s IKT vo vyučovacom procese 2 657 učiteľov a v mimo-vyučovacom čase 2 061. V 545 oddeleniach ŠKD využívalo IKT vo výchovnej činnosti 348 vychovávateľov. Učebne IKT žiaci navštevovali v čase mimo vyučovania najčastejšie v rámci krúžkovej činnosti, záujmových útvarov, pri príprave na vyučovanie, predmetové olympiády, súťaže. Učitelia ich využívali pri príprave prezentácií na vyučovanie, na seba vzdelávanie, spracovanie dokumentácie, tvorbu testov. Pre žiakov organizovali súťaže a aktivity, v ktorých uplatnili svoje vedomosti z oblasti IKT. Zo strany žiakov bol o všetky súťaže mimoriadny záujem. Ojedinele školy sprístupňovali počítače verejnosti.

Harmonogram využitia učební IKT v rámci rôznych predmetov malo vypracovaný **134** škôl. Okrem informatickej výchovy/informatiky sa v učebniach IKT vyučovali aj iné predmety

(najmä cudzie jazyky, matematika, slovenský jazyk a literatúra). V 235 školách mali žiaci a učitelia k dispozícii **výukové softvéry**, ktoré sa podľa vyjadrenia riaditeľov využívali v predmetoch informatika/informatická výchova, matematika, slovenský jazyk a literatúra, cudzie jazyky, prírodoveda, výchovné predmety, vlastiveda, prírodopis/biológia, zemepis, fyzika, geografia, v menšej miere na vyučovaní chémie a dejepisu. Vlastné výukové softvéry tvorili učitelia na 72 školách, niekedy zapájali do ich tvorby aj žiaci. Vo VVP vyučujúci vo všetkých školách, okrem jednej, využívali **prácu s internetom**, v 236 školách realizovali prácu s výukovými programami, e-mailovou komunikáciou. Mimoriadnu pozornosť vo VVP na všetkých školách venovali pedagogickí zamestnanci tvorbe projektov a prezentácií, prácu s multimediálnymi programami a editormi (texty, tabuľky) uplatňovali na 216 školách. Napriek vzdelávaniu učiteľov v oblasti IKT a ponuke škôl na prácu s PC v rámci rôznych vyučovacích predmetov boli zistenia neuspokojivé, v rozpore s informáciami, ktoré riaditelia škôl poskytli v dotazníkoch. Viac ako polovica učiteľov uviedla, že IKT využívali vo vyučovacom procese, avšak na hospitovaných hodinách bolo ich využitie minimálne.

Materiálno-technické podmienky na uplatnenie IKT vo výchovno-vzdelávacom procese sa postupne zlepšovali, vyučujúci napriek tomu nedostatočne rozvíjali kompetencie žiakov v tejto oblasti. Zo zistení ŠŠI vyplynulo, že rozvíjanie kompetencií v oblasti IKT v ZŠ v **porovnaní so školským rokom 2008/2009** bolo i napriek miernemu zlepšeniu naďalej na nevyhovujúcej úrovni.

1.2.3 Rozvíjanie čitateľskej gramotnosti

Rozvíjanie ČG sa sledovalo z hľadiska činnosti učiteľa a z hľadiska činnosti žiakov v **246** školách na **6 440** vyučovacích hodinách, z toho bolo **2 706** na 1. stupni, **3 734** na 2. stupni.

Na väčšine kontrolovaných hodín **učitelia** kládli otázky stimulujúce najmä verbálnu reflexiu žiakov a zadávali im úlohy na pamäť, porozumenie, aplikáciu, ale aj úlohy, v ktorých bolo treba analyzovať, porovnávať, argumentovať. V menšej miere boli žiaci vedení k práci s informáciami z rôznych prameňov (slovníky, učebnice, encyklopédie, odborné časopisy, mapy, obrázky, katalógy, schémy, reklamné materiály, grafy, tabuľky), k vysvetľovaniu vzájomných vzťahov v súvislých textoch. Na 1. stupni ZŠ zadávali učitelia žiakom takéto úlohy sporadicky, na 2. stupni častejšie, najmä na hodinách chémie, zemepisu, fyziky, biológie/prírodopisu, techniky/technickej výchovy. Učitelia vytvárali vhodné podmienky na rozvíjanie komunikačných kompetencií žiakov vo vzťahu k cieľu a obsahu vyučovacích hodín. Otvorenými a problémovými otázkami ich podnecovali k diskusii, uvažovaniu, analyzovaniu problémov, zdôvodňovaniu riešení, čím rozvíjali ich kritické a analyticko-syntetické myslenie. Na väčšine vyučovacích hodín viedli žiakov k čítaniu a počúvaniu s porozumením, k vysvetľovaniu a k hodnoteniu. Umožňovali žiakom prezentovať získané poznatky a výsledky činností najmä verbálne, menej písomne formou referátov, slohových prác, projektov, domácich úloh.

Žiaci zväčša správne odpovedali na otázky učiteľov alebo spolužiakov, riešili úlohy zamerané na rozvoj nižších poznávacích funkcií. Ich ústny a písomný prejav zväčša zodpovedal situácii a účelu komunikácie. V prevažnej miere chápali obsah jednotlivých súvislých literárnych, odborných a náučných textov. Informácie z textu dokázali využiť na sformulovanie hlavnej myšlienky, na písomné spracovanie konspektu a osnovy. Nemali dostatok príležitostí naučiť sa rozlišovať, charakterizovať a spracovávať súvislé a nesúvislé texty po obsahovej a formálnej stránke, pretože učitelia nepravidelne zadávali úlohy, ktoré vyžadovali získanie dát a informácií z rôznych zdrojov. Na vyučovacích hodinách, kde takéto úlohy zadávali pravidelne (chémia, zemepis, fyzika, biológia/prírodopis, technika/technická výchova), žiaci

preukázali dobré zručnosti pri vyhľadávaní, triedení a spracovávaní informácií.

Zo zistení z **dotazníkov** vyplynulo, že školské knižnice boli zriadené v 225 ZŠ a dopĺňané boli v závislosti od finančných prostriedkov. Najviac sa využívali na hodinách slovenského jazyka a literatúry, prírodovedy, vlastivedy, dejepisu, prírodopisu/biológie, etickej výchovy, cudzích jazykoch a v mimoškolskej činnosti. Učitelia v 149 ZŠ sa vzdelávali v oblasti ČG najmä v rámci ďalšieho vzdelávania organizovaného MPC, individuálnym štúdiom odbornej literatúry a časopisov, z edukačných webových stránok, z virtuálnej knižnice.

ŠŠI systematicky monitoruje niekoľko rokov **stav rozvíjania ČG v ZŠ. Z porovnaní výsledkov** vyplynulo, že takmer všetky sledované oblasti z hľadiska činnosti učiteľov i učenia sa žiakov mali stúpajúcu tendenciu. Je potrebné poznamenať, že vo VVP išlo najčastejšie o rozvíjanie iba základnej úrovne ČG založenej na schopnosti žiaka pochopiť hlavnú tému, hľadať informácie prevažne izolovaného charakteru.

1.2.4 Celoslovenské testovanie žiakov 9. ročníka

Kontrola dodržiavania pokynov na administráciu testov celoslovenského testovania žiakov 9. ročníkov sa vykonala v **159 ZŠ**, z nich bolo **147 štátnych**, **10 cirkevných** a **2 súkromné** školy. Testovania sa zúčastnilo **5 431** žiakov, z nich **341** žiakov so zdravotným znevýhodnením a nezúčastnilo sa ho **112** žiakov (78 zo zdravotných dôvodov, 1 z dôvodu záškoláctva, 33 navštevovalo školu v zahraničí).

Koordinátori a administrátori vo väčšine škôl dodržali pravidlá administrácie testovania, v 18 subjektoch pri výbere školských administrátorov nepostupovali (11,32 % zo 159 sledovaných škôl) presne podľa pokynov stanovených NÚCEM. Usmernenie k otváraniu testových zásielok, odporúčané časové harmonogramy ich otvárania a určené časové harmonogramy testovania boli v školách prevažne dodržané. Nedostatky, zistené v 8 subjektoch, súviseli s nedostatočným oboznámením sa s pokynmi pre koordinátorov a nedôslednou kontrolou testových zásielok. V niektorých školách riaditelia na základe informácií uvedených v liste, ktorý zaslal riaditeľom škôl NÚCEM, rozhodli o neúčasti žiakov s vývinovými poruchami učenia na testovaní. Priebehu testovania sa v kontrolovaných ZŠ okrem ŠI zúčastnili ako nestranní pozorovatelia učitelia ZŠ a SŠ, zástupcovia zriaďovateľov, rady školy, rady rodičov a CPPPaP.

1.2.5 Prístup k výchove a vzdelávaniu so zameraním na žiaka zo sociálne znevýhodneného prostredia

V kontrolovaných ZŠ evidovali **1 822** žiakov zo SZP, z nich navštevovalo 1. stupeň **929** žiakov, 2. stupeň **870** a ŠKD navštevovalo **289** žiakov. Najviac žiakov zo SZP navštevovalo školy Prešovského kraja - približne 17 % z celkového počtu žiakov, Nitrianskeho kraja - 8,8 % a Banskobystrického kraja - 6,2 %, pomerne malé percento (približne 1,3 %) navštevovalo školy Trenčianskeho a Bratislavského kraja.

Nultý ročník zriadili v 22 kontrolovaných ZŠ. Z 224 žiakov, ktorí ho navštevovali, bolo 42 so zdravotným znevýhodnením a 35 zo SZP. Riaditelia škôl pri zaraďovaní žiakov do skupiny žiakov zo SZP neboli dostatočne zorientovaní v platných právnych predpisoch, čo sa prejavilo aj v nedodržaní podmienok zaradenia dieťaťa do nultého ročníka uvedených v školskom zákone.

Vo väčšine kontrolovaných subjektov vytvárali pedagogickí zamestnanci priestor a **podmienky na individuálny rozvoj osobnosti žiakov**, na upevňovanie vzájomnej spolu-

patričnosti a sociálneho cítenia. Vlastné výchovno-vzdelávacie zámery väčšiny škôl uvedené v ŠkVP boli v súlade so stanovenými princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania v školskom zákone. V niektorých školách pri stanovovaní cieľov výchovy a vzdelávania nevychádzali zo špecifických regionálnych podmienok, nezaoberali sa dôsledne hľadaním spôsobov, ako riešiť efektívne otázky socializácie žiakov zo SZP. Žiaci boli zväčša zaradení do tried pre žiakov so ŠVVP na základe odporúčania CPPPaP. V 1 škole Prešovského kraja neriešenie problematiky socializácie (žiaci nemali osvojené hygienické návyky) v spolupráci s miestnou komunitou a starostom obce vyústilo do segregácie žiakov zo SZP (nezabezpečenie rovnakých podmienok všetkým žiakom školy pri poskytovaní služieb v oblasti stravovania).

Sledovaniu **pravidelnej dochádzky** a výchovno-vzdelávacích výsledkov žiakov zo SZP venovali v školách náležitú pozornosť. Výchovní poradcovia riešili výchovné problémy žiakov v spolupráci so sociálno-právnym oddelením a sociálnou kuratelou ÚPSVaR a často aj s políciou. Pri výraznejších vzdelávacích problémoch poskytovali žiakom doučovanie, individuálnu starostlivosť školského špeciálneho pedagóga či školského psychológa. Aktívne spolupracovali s CPPPaP. Učitelia vo VVP využívali individuálne a skupinové formy práce, uplatňovali špecifické metódy, individuálny prístup, zážitkové učenie, hrové, zábavné formy práce a umožňovali žiakom realizovať sa v rôznych aktivitách. U starších žiakov orientovali **výchovno-vzdelávacie aktivity** cielene na rozvíjanie ich sociálnych a vzdelávacích zručností a schopností, venovali viac pozornosti ich zapájaniu sa do mimoškolskej činnosti, aby čo najviac voľného času trávil v prostredí, ktoré pozitívne ovplyvňuje formovanie ich osobnosti.

Z vyjadrení riaditeľov škôl v dotazníkoch vyplynulo, že **výchova a vzdelávanie žiakov zo SZP** v školách záviseli od spolupráce rodiny so školou, od výchovy v rodine, od ochoty a záujmu samotných žiakov vzdelávať sa. Mnohí žiaci zo SZP prichádzajúci do škôl nemali osvojené základné hygienické a sociálne návyky, neboli zaškolení v MŠ, viacerí neovládali vyučovací jazyk. Niektorí z nich na 1. stupni pri vhodnej motivácii a na základe vypracovaných individuálnych výchovných programov na vyučovacích hodinách dokázali na primeranej úrovni zvládnuť učivo. Väčšina žiakov však nemala vytvorené v domácom prostredí vhodné podmienky na učenie. Zväčša odmietali navštevovať ŠKD napriek tomu, že sa v ňom mohli pripravovať na vyučovanie a bol bezplatný. Starší žiaci postupne strácali záujem o učenie, nenosili si učebné pomôcky, mali nedostatočné vzdelávacie výsledky. Zväčša dávali prednosť získaniu peňazí aj nelegálnou prácou alebo trestnou činnosťou. Riaditelia škôl prijímali účinné i menej účinné opatrenia v snahe eliminovať záškoláctvo a zlepšovať výchovno-vzdelávacie výsledky žiakov. Oblasť spolupráce so zákonnými zástupcami žiakov sa výrazne nezlepšila a naďalej si vyžaduje zvýšenú pozornosť.

1.2.6 Pripravenosť škôl na riešenie problematiky šikanovania

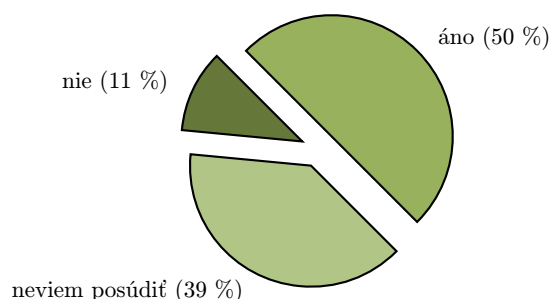
Stav pripravenosti škôl na riešenie problematiky šikanovania sa zisťoval v 80 ZŠ, z nich 16 bolo cirkevných, 1 súkromná. Vyhodnotenie sa uskutočnilo na základe rozhovorov a zistení z dotazníkov zadávaných riaditeľovi školy, žiakom školy a členom žiackej školskej rady. **Problematiku šikanovania v zmysle Metodického usmernenia MŠ SR č. 7/2006–R** k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov zapracovali školy do pedagogickej a ďalšej dokumentácie. Jej rozpracovanosť mala rozdielny rozsah a odlišnú kvalitu. Viaceré školy nevenovali tejto problematike dostatočnú pozornosť, metodické usmernenie zahrnuli do jednotlivých dokumentov len okrajovo, prípadne ho nezahrnuli vôbec.

V **ŠkVP** bola problematika najvýraznejšie zastúpená prostredníctvom prierezových tém

osobnostný a sociálny rozvoj, mediálna výchova, multikultúrna výchova, ktoré sa prelínali jednotlivými vzdelávacími oblasťami. V **plánoch práce** sa školy sústredili na aktivity smerujúce k predchádzaniu šikanovania, ktoré väčšinou korešpondovali s plánmi činnosti koordinátorov prevencie. Naplánované úlohy boli najčastejšie zamerané na sledovanie a aktívnu ochranu žiakov pred týmto javom, na priebežné monitorovanie správania sa žiakov, na pravidelné zisťovanie a vyhodnocovanie atmosféry v triedach. V niekoľkých školách sa orientovali na rozvíjanie sociálnych kompetencií, s cieľom učiť žiakov nenásilne riešiť konflikty a tolerovať iné názory. **Napriek deklarovaniu** niektoré školy **monitoring výskytu šikanovania** ani kvality sociálnych vzťahov v praxi **nevykonávali**.

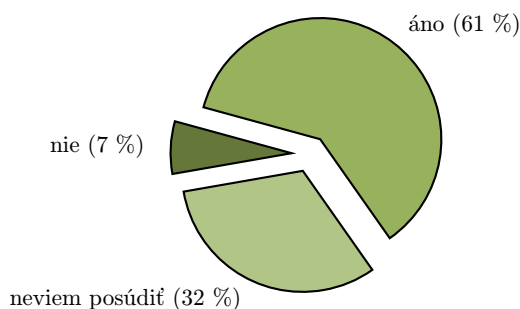
Práca koordinátorov sa prioritne zameriavala na poradenskú činnosť pre pedagógov aj rodičov. V činnosti výchovných poradcov bolo v značnej miere preferované kariérne poradenstvo, často absentovala systematicky zakomponovaná oblasť prevencie šikanovania do ich plánu práce. V malej miere školy uprednostnili otvorenú a dôvernú vzájomnú komunikáciu medzi žiakom a učiteľom. Z dotazníkov zadaných riaditeľom škôl vyplynulo, že 94 % z nich vymedzilo sledovanej problematike dostatočný priestor. Zistenia však túto skutočnosť nepotvrdili, pretože viaceré školy sa problematike nevenovali dôsledne. Spokojnosť v tomto smere vyjadrilo 50 % žiakov, 39 % respondentov šírku priestoru nevedelo posúdiť, 11 % sa vyjadrilo záporne.

Graf 21 Poskytuje škola dostatok priestoru k problematike šikanovania?

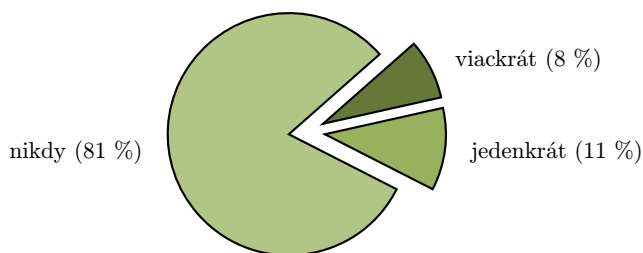
Opatrenia na zamedzenie a riešenie výskytu šikanovania mali školy rozpracované smerom k žiakom, učiteľom i rodičom. Podrobnejšie boli uvedené v **školských poriadkoch**. Vo viacerých bola stanovená aj povinnosť žiakov oznámiť akúkoľvek podobu šikanovania niektorému z pedagogických zamestnancov alebo anonymne prostredníctvom schránky dôvery. Iba 61 % opýtaných žiakov uviedlo, že školský poriadok reflektuje problematiku šikanovania, značná časť respondentov (32 %) si na konkrétne povinnosti a práva súvisiace s problémom násillia v škole nespomenula, zvyšná časť (7 %) odpovedala záporne.

Graf 22 Rieši školský poriadok problematiku šikanovania?

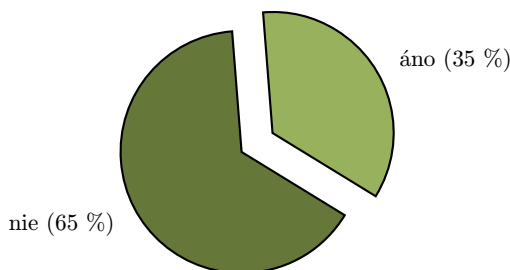

Z dotazníka zadaného žiakom vyplynulo, že so šikanovaním sa stretla viac ako tretina respondentov, pričom až 19 % uviedlo osobnú skúsenosť so šikanovaním. Za agresorov označovali v rovnakej miere spolužiakov z triedy a žiakov z inej triedy, niektorí uvádzali aj konkrétne mená.

Graf 23 *Bol si v škole šikanovaný?*

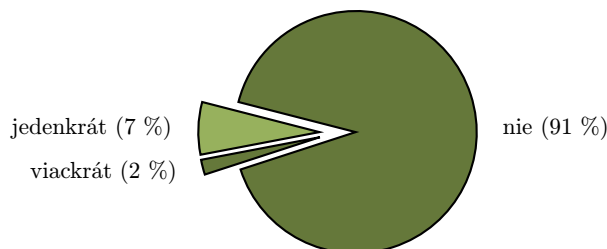

Graf 24 *Bol si svedkom šikanovania?*

Obete šikanovania o probléme informovali najčastejšie rodičov, triedneho učiteľa, priateľa či spolužiaka. Pomerne nízke percento vyhľadalo výchovného poradcu alebo koordinátora prevencie. V dotazníkoch zadaných členom žiackej školskej rady sa v prospech spolupráce s koordinátorom prevencie pri riešení problémov súvisiacich so šikanovaním vyjadrilo 47 % respondentov, 35 % nemalo informáciu o tom, kto je na škole do tejto funkcie ustanovený, čo svedčí o ich nedostatočnej informovanosti. V dotazníku časť oslovených (9 %) priznala svoju účasť na šikanovaní.

Graf 25 *Bol si aktérom šikanovania iných žiakov?*

Vo vyjadreniach žiakov sa objavili názory, podľa ktorých viacerí učitelia podceňovali vážnosť náznakov agresívneho správania, aj dôslednosť v zaujatí zodpovedného prístupu k ich odhaleniu a riešeniu. Z rozhovorov s učiteľmi vyplynulo, že ich neistotu pri zaujatí adekvátneho postoja k zisteným náznakom alebo výraznejším prejavom šikanovania spôsobovala nedostatočná znalosť problematiky, pociťovali absenciu poznania praktických postupov pri riešení problému. Žiaci vo svojich odpovediach uviedli preventívne opatrenia,

ktoré by podľa nich pomohli v škole šikanovaniu zamedziť: sprísnený dozor v priestoroch školy, vnímavejší prístup učiteľov k objavujúcim sa problémom, nainštalovanie kamerového systému, častejšia otvorená komunikácia s vyučujúcimi, triednym učiteľom, riaditeľom školy, rozhovory so psychológom, zavedenie zaujímavých krúžkov na vyplnenie voľného času, besedy s praktickými aktivitami. **Kladne možno hodnotiť** aktívnu snahu škôl vytvoriť pre žiakov bezpečné prostredie, i keď odpovede respondentov to v dotazníkoch úplne nepotvrdili. Napriek tomu, že zistenia naznačovali prevahu pozitívnej sociálnej školskej klímy, na základe vyjadrení žiakov je potrebné venovať zvýšenú pozornosť vzťahom medzi učiteľmi a žiakmi, klásť dôraz na prehĺbovanie vzájomnej dôvery, čo je veľmi dôležitý faktor úspešnosti nielen pri realizácii prevencie šikanovania, ale aj v prípade riešenia existujúceho problému.

1.2.7 Uplatňovanie výchovy k ľudským právam

V súlade s harmonogramom plnenia úloh Národného plánu výchovy k ľudským právam na roky 2005 - 2014 sa vykonali inšpekcie v **80** ZŠ, z toho v **63** štátnych, **16** cirkevných a **1** súkromnej. Cieľom bolo zistiť stav a úroveň začlenenia obsahu výchovy k ľudským právam do pedagogickej a ďalšej dokumentácie školy. Žiakom 9. ročníka ZŠ boli zadané vedomostné testy z občianskej výchovy, ktoré vypracoval ŠPÚ.

Silnou stránkou kontrolovaných škôl boli akceptácia regionálnych podmienok pri stanovovaní výchovno-vzdelávacích zámerov v **ŠkVP** a zapracovanie obsahu výchovy a vzdelávania k ľudským právam do **pedagogickej dokumentácie** školy. Činnosť a aktivity metodických orgánov boli zamerané na výchovu k ľudským právam a jej zapracovanie do tematických výchovno-vzdelávacích plánov obsahovo príbuzných predmetov. **Školské poriadky** v prevažnej miere upravovali práva a povinnosti osôb zúčastnených na výchove a vzdelávaní žiakov, ojedinele v nich absentovali práva a povinnosti zákonných zástupcov a vymedzenia opatrení proti šíreniu legálnych a nelegálnych drog. **Žiacka školská rada** pracovala len v 22 ZŠ. Nezaujím o jej ustanovenie bol najmä v školách s vyšším počtom žiakov zo SZP. Koordinátori prevencie mali vypracované programy aktívnej ochrany predchádzania sociálno-patologických javom a riešenia ich príznakov. Vo väčšine škôl boli aktivity výchovného poradcu zamerané na riešenie konkrétnych výchovných a vzdelávacích problémov žiakov, zabezpečovali **výchovné poradenstvo** na úrovni poradenskej komunikácie. Vnútorne a vonkajšie priestory všetkých škôl boli vhodne esteticky upravené, poskytovali motivujúce prostredie pre žiakov i učiteľov. Pri organizácii vyučovania sa dodržiavali základné fyziologické, psychické a hygienické potreby žiakov. K slabým stránkam škôl patrilo vytváranie bezbariérového prostredia, ktoré by umožnilo prijímať do škôl žiakov so zdravotným znevýhodnením.

Test z občianskej výchovy písalo **1 739** žiakov 9. ročníka, ich priemerná úspešnosť v časti **základné vedomosti** bola **61 % - dobrá úroveň**, v časti **praktická aplikácia poznatkov** bola **81,5 % - dobrá úroveň**.

Vo vyučovacom procese sa **uplatňovanie výchovy k ľudským právam** kontrolovalo na **3 451** hospitáciách, z toho na 1. stupni bolo realizovaných **1 330** a na 2. stupni **2 121** hospitácií. Pozornosť sa venovala najmä kvalite riadenia VVP učiteľmi, vytváraniu priaznivej sociálnej klímy v triede, uplatneniu vyučovacích metód a foriem práce, rešpektovaniu vzdelávacích potrieb jednotlivcov, rozvíjaniu kľúčových kompetencií žiakov. Súčasne sa sledovali prejav záujmu žiakov o osvojovanie si vedomostí a zručností, schopnosť prezentovať a uplatňovať ich, akceptovať a presadzovať sa asertívne v komunikácii.

K pozitívnym stránkam vyučovania patrilo vytváranie optimálnej **atmosféry**. Medzi stránky, ktoré významne ovplyvňovali rozvoj **poznávacích** a **učebných kompetencií**

žiakov, patrilo odborné sprístupňovanie poznatkov, s dôrazom na vytváranie správnych predstáv a postupov. Pri **zohľadňovaní vzdelávacích potrieb** žiakov prihliadali učitelia viac na rešpektovanie ich pracovného tempa, menej prispôbovali výber úloh učebnému štýlu, ich individuálnym možnostiam, schopnostiam či rozdielom vo vedomostiach. Kvalitu vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením znižoval vo viac ako polovici škôl, ktoré takýchto žiakov evidovali, nedostatok kompenzačných učebných pomôcok. Prevažovalo klasické vyučovanie s dominantným postavením učiteľa, s frontálnym spôsobom organizácie vyučovania, s pasívnym prijímaním poznatkov zo strany žiakov nad aktívnym učením sa. Najmä na 2. stupni absentovalo uplatňovanie participatívnych a interaktívnych metód práce. **Rozvoj pracovných návykov a zručností** podporovali učitelia využitím základných učebných pomôcok, pomerne málo pracovali s inými súvislými/nesúvislými zdrojmi informácií. Najslabšou stránkou vyučovania z pohľadu uplatňovania výchovy k ľudským právam bolo **rozvíjanie osobných a sociálnych kompetencií** žiakov. Učitelia poskytovali žiakom pomerne málo príležitostí na prejavovanie hodnotových, emocionálnych postojov, na spoluprácu pri riešení úloh vo väčších skupinách. Žiacke reakcie boli väčšinou bezprostredné, odrážajúce ich myslenie, konanie a životnú skúsenosť ovplyvňovanú najmä rodinou, školským prostredím. Na niektorých hodinách sa však prejavoval rozpor medzi ústne deklarovanými pozitívnymi postojmi a názormi žiakov a ich správaním sa voči spolužiakom či vyučujúcim.

Inšpekcie s rovnakým zameraním boli v súlade s plnením úloh Národného plánu výchovy k ľudským právam vykonané priebežne v prvom cykle monitorovania škôl v školských rokoch 2006/2007, 2007/2008, 2008/2009. Z komparácie zistení vyplynulo, že sa v školách skvalitnilo zapracovanie výchovy k ľudským právam do pedagogickej dokumentácie. V testovaní vedomostí z občianskej výchovy dosiahlo **2 081** žiakov v oboch častiach testu *dobrá úroveň*. Vo viacerých školách naďalej absentovalo ustanovenie žiackej školskej rady, v školských poriadkoch rozpracovanie opatrení proti šíreniu legálnych a nelegálnych drog, zapracovanie práv a povinností pedagogických zamestnancov i zákonných zástupcov žiakov. Niekde pretrvávali nedostatky vo VVP v oblasti rozvíjania personálnych a interpersonálnych kompetencií žiakov spôsobené ojedinelým a nepravidelným uplatňovaním kooperatívnych foriem práce, nedostatočným podnecovaním žiakov k sebareflexii.

1.2.8 Kontrola plnenia opatrení

Následné inšpekcie s cieľom zistiť stav a úroveň odstránenia zistených nedostatkov sa vykonali v **56** ZŠ, z toho bolo **51** škôl štátnych, **5** cirkevných. V 34 subjektoch sa vykonali následné inšpekcie po komplexnej inšpekcii, v 19 po tematickej a v 3 po následnej inšpekcii. Kontrolovaným školám uložila ŠŠI **175** opatrení na odstránenie zistených nedostatkov, z toho bolo **66** odporúčaní, **53** uložených opatrení a riaditelia škôl prijali na odstránenie negatívnych zistení **56** opatrení.

Tabuľka 10 *Prehľad uplatnených, akceptovaných a splnených opatrení*

Spolu	175									
z toho	odporúčania		upozornenia		opatrenia prijaté kontrolovaným subjektom		opatrenia uložené školskou inšpekciou		záväzný pokyn	
Počet	66		0		56		53		0	
z toho	akceptované	%	splnené	%	splnené	%	splnené	%	splnené	%
	64	96,96	0	–	56	100,00	50	94,33	0	–

Zistené nedostatky boli najmä v/vo:

- »» dodržiavanie učebných plánov
- »» plnenie UO
- »» výkone štátnej správy v 1. stupni
- »» vedenie pedagogickej a ďalšej dokumentácie
- »» zohľadňovanie rozdielnych vzdelávacích potrieb žiakov
- »» analyzovanie dosiahnutých výsledkov v testoch vo vybraných predmetoch
- »» využívanie učebných pomôcok a didaktickej techniky
- »» dodržiavanie pokynov k celoslovenskému testovaniu žiakov 9. ročníkov

Riaditelia škôl akceptovali a splnili **170** (97,14 %) uplatnených opatrení, čo sa pozitívne prejavilo v ich riadiacej a kontrolnej práci i v činnosti pedagogických zamestnancov škôl. Napriek tomu naďalej pretrvávali nedostatky najmä v ich kontrolnej činnosti vo vzťahu k VVP a k práci poradných orgánov školy.

1.2.9 Podnety a odporúčania**Riaditeľom základných škôl**

- »» zefektívniť vnútorný kontrolný systém, analyzovať zistenia a prijímať opatrenia na odstránenie nedostatkov
- »» skvalitniť činnosť metodických orgánov
- »» oboznamovať sa pravidelne s aktuálnymi zmenami vo všeobecne záväzných právnych a rezortných predpisoch, uplatňovať ich v praxi najmä pri evidencii žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia a zaraďovaní žiakov do nultého ročníka
- »» bezodkladne zaslať kópiu dokumentácie žiaka pri jeho preradení, resp. prijatí do inej školy alebo do reedukačného centra
- »» vyčleňovať systematicky finančné zdroje na obnovu knižničného fondu v školských knižniciach
- »» zabezpečiť systematické využívanie didaktickej techniky a IKT vo výchovno-vzdelávacom procese; využívať učebne IKT na vyučovanie všetkých predmetov
- »» zintenzívniť kontrolnú činnosť výchovno-vzdelávacieho procesu so zameraním na rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT, hodnotiacich, sebahodnotiacich zručností a vzájomnej spolupráce
- »» venovať zvýšenú pozornosť diferencovaniu úloh a činností s ohľadom na rozdielne výchovno-vzdelávacie potreby a možnosti žiakov
- »» prijať účinné opatrenia na zlepšenie osvojovania si trvácnych vedomostí a zručností žiakov vo fyzike a prírodopise
- »» zisťovať úroveň vzdelávacích výsledkov žiakov, vykonávať ich analýzu, prijímať opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov
- »» vypracovať a realizovať funkčný systém účinných preventívnych opatrení na zamedzenie šikanovania
- »» zabezpečiť v spolupráci s kompetentnými orgánmi a inštitúciami odbornú prípravu pedagogických zamestnancov k problematike šikanovania

- » rozpracovať problematiku prevencie v teoretickej a v praktickej rovine
- » vytvárať prostredie vzájomnej dôvery medzi učiteľom a žiakom
- » zamerať dôsledne pozornosť na odhaľovanie negatívnych prejavov v správaní žiakov
- » vhodne motivovať učebnú činnosť žiakov pri osvojovaní slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s VJM; využívať progresívne a aktivizujúce metódy a formy práce pri rozvíjaní komunikačných zručností žiakov
- » motivovať žiakov zo SZP k navštevovaniu školského klubu detí v záujme ich systematickej prípravy na vyučovanie
- » zintenzívniť spoluprácu so zákonnými zástupcami žiakov zo SZP
- » venovať pozornosť rozvíjaniu čitateľskej gramotnosti vo všetkých predmetoch
- » vytvárať na vyučovacích hodinách podmienky na prácu s rôznymi učebnými zdrojmi

Zriadovateľom

- » zabezpečiť finančné prostriedky na zlepšenie, skvalitnenie a modernizáciu materiálno-technického vybavenia škôl
- » skvalitniť poskytovanie odbornej a poradenskej činnosti školám
- » organizovať odborné stretnutia riaditeľov škôl, zabezpečovať výklad všeobecne záväzných právnych a rezortných predpisov

Štátnemu pedagogickému ústavu

- » poskytovať školám odbornú pomoc pri tvorbe učebných osnov
- » vytvárať a sprístupniť centrálnu sieť edukačných programov
- » zverejňovať na webových stránkach oznamy o aktuálnych úpravách štátnych vzdelávacích programov

Metodicko-pedagogickému centru

- » realizovať pre učiteľov vzdelávacie semináre týkajúce sa využívania inovatívnych metód a foriem práce podporujúcich komplexné rozvíjanie kompetencií žiakov
- » zamerať vzdelávanie pedagogických zamestnancov na oblasť prevencie a riešenia šikanovania
- » zaraďovať do plánu vzdelávacích aktivít pedagógov programy z oblasti rozvíjania čitateľskej gramotnosti (nielen učiteľov slovenského jazyka)
- » orientovať vzdelávanie riadiacich zamestnancov škôl na plánovanie a realizáciu kontrolnej činnosti

Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR

- » zabezpečovať distribúciu chýbajúcich učebníc
- » uverejniť súbor vzorov základnej pedagogickej dokumentácie a súbor písomností, podľa ktorých škola a školské zariadenie vydávajú rozhodnutia a verejné listiny

- » vydať metodické usmernenie k vedeniu pedagogickej dokumentácie v školách s vyučovacím jazykom ukrajinským
- » aktualizovať pravidelne a priebežne sieť základných škôl, školských zariadení

1.3 Stredné školy

1.3.1 Vyučovanie a učenie sa žiakov vo vybraných predmetoch na gymnáziu s osemročným štúdiom

Cieľom inšpekcií bolo zistiť stav a úroveň vyučovania a učenia sa vo vybraných predmetoch na **30 G** s osemročným štúdiom, čo predstavuje 17,9 % z celkového počtu G s osemročným štúdiom v SR. Vykonali sa v **18** štátnych, **9** cirkevných a v **3** súkromných školách.

Stav a úroveň vyučovania a učenia sa

Zabezpečovanie a uplatňovanie kľúčových kompetencií vo vyučovacom procese sa prostredníctvom **762** hospitácií sledovalo v rámci jednotlivých predmetov vo vzdelávacích oblastiach jazyk a komunikácia, človek a príroda, človek a spoločnosť, matematika a práca s informáciami, zdravie a pohyb. *Celkove boli kľúčové kompetencie rozvíjané na priemernej úrovni.* Z kontrolných zistení na vyučovacích hodinách vyplynuli značné rozdiely v ich rozvíjaní.

Vyučovanie sa vyznačovalo priaznivou pracovnou atmosférou, s výrazným podielom rešpektovania osobnosti žiakov. Vyučujúci na viac ako tretine hodín použili menej jasné formulovanie vyučovacích cieľov, uprednostnili oboznamovanie žiakov s témami preberaného učiva, ktorých obsah takmer na všetkých hodinách korešpondoval s učebnými osnovami. Prevažne primerané učebné tempo bolo prispôbené vzdelávacím potrebám žiakov, len obmedzene sa vyskytli úlohy s diferencovanou náročnosťou, ktoré umožnili stimulovať ich rozdielne vzdelávacie schopnosti a zručnosti.

Vo VVP v oblasti rozvíjania **poznávacích** a **učebných kompetencií** žiakov zabezpečovali učitelia sprostredkovanie vedomostí rôznymi metódami a formami práce, s dôrazom na fakty, ktoré viedli k vyjadreniu vzájomných vzťahov. Pri zrozumiteľnom sprístupňovaní nových poznatkov bola vo väčšine predmetov zachovaná postupnosť jednotlivých krokov v kontinuite s predchádzajúcim učivom. Dominujúce zastúpenie mali aplikačné úlohy, ktoré žiaci zvládli väčšinou úspešne. Pri náročnejších úlohách problémového charakteru boli menej samostatní a kreatívni. Vyučujúci sa snažili viesť žiakov k navrhovaniu riešení, k vyvodzovaniu záverov na základe zistení. V samostatnej práci žiakov zameranej na aplikáciu teoretických vedomostí týkajúcich sa biologických javov a súvislostí bola vhodne zakomponovaná ochrana prírody a zdravia, v chémii to boli príklady praktického využitia v každodennom živote. Na viacerých vyučovacích hodinách (biológia, dejepis, chémia, geografia, cudzí jazyk) prispeli motivujúco využité medzipredmetové vzťahy k formovaniu environmentálneho vedomia žiakov, k uplatňovaniu konvencií spoločenského správania a multikultúrnej výchovy. Na väčšine hodín mali vytvorený priestor na prácu s informačnými zdrojmi (učebnica, odborné časopisy, tabuľky, obrázky, schémy, grafy), ktoré dokázali spracovať a využiť, ale často len s výraznou pomocou učiteľov. Menšiu zručnosť preukázali na hodinách informatiky pri tvorivom spracovaní textových a grafických informácií získaných pomocou internetových prehliadačov. Účelne využívanie učebných pomôcok na dvoch tretinách sledovaných hodín garantovalo primeranú názornosť vyučovania, zvyšovalo jeho efektivitu. V oveľa nižšej miere bola zaraďovaná didaktická technika. *Rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií žiakov bolo na dobrej úrovni.*

K silnejším stránkam vyučovacieho procesu patrila oblasť rozvíjania **komunikačných zručností** žiakov s adekvátnou úrovňou ich čitateľskej spôsobilosti a aktívneho verbálneho prejavu pri prezentovaní vedomostí. Žiaci sa zapájali do výkladu, dialógov, samostatne

alebo s pomocou vyučujúcich vedeli pracovať s učebnicou, s umeleckým textom. Prezentácia spracovaných referátov o prečítaných dielach bola prínosom pre rozvoj kultivovaného prejavu v predmete slovenský jazyk a literatúra. V cudzích jazykoch stimulovali ústny prejav žiakov zvukové nahrávky a tiež rôzne vizuálne podnety. Žiaci reagovali väčšinou pohotovo, vyjadrovali sa prevažne plynulo a zrozumiteľne s primeraným rozsahom aktívnej slovnej zásoby, funkčne uplatňovali osvojené jazykové prostriedky a získané zručnosti využili v komunikačných situáciách. Ovládali techniky pri práci s písomnými a zvukovými textami, chápali a interpretovali ich obsah, väčšinou samostatne dokázali dané informácie spracovať. Vyučovacie hodiny vedené prevažne v cieľovom jazyku výrazne posilňovali ich komunikačné zručnosti. V predmete slovenský jazyk a slovenská literatúra spôsobovalo žiakom čiastočné problémy plynulé čítanie, niekedy aj správne pochopenie informácií v prečítanom alebo vypočutom texte. Žiaci mali možnosť zapájať sa do diskusie k preberaným historickým témam a uplatniť získané poznatky z iných predmetov a zdrojov (historická literatúra, filmy) na vyučovaní dejepisu, v geografii využili priestor na doplnenie výkladu vypracovanými referátmi či filmom. Poskytnutím možností vyhľadávania informácií z pripraveného textu, novin, odborných časopisov, ich spracovaním a prezentovaním rozvíjali vyučujúci občianskej náuky u žiakov čítanie s porozumením. Vyučujúci telesnej výchovy vhodne rozvíjali komunikačné zručnosti podnecovaním žiakov k aktívnemu slovnému a pohybovému vyjadrovaniu. Vo fyzike učitelia dbali pri prezentovaní získaných poznatkov na primeranú úroveň vyjadrovania, správne uplatňovanie odbornej terminológie, zapájali žiakov do diskusie a spoločne hľadali podstatu javu, čím aktívne zabezpečovali rozvoj komunikačných kompetencií. *Rozvíjanie komunikačných kompetencií* bolo na *dobrej úrovni*.

Rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti **IKT** bolo najslabšou stránkou vyučovacieho procesu, výrazne zaostávalo i napriek tomu, že mnohé školy disponovali dobrým materiálno-technickým vybavením. Na vyučovaní boli prostriedky IKT použité pri upevňovaní učiva prebratej látky na laboratórnych cvičeniach, ojedinele mali žiaci možnosť využitím poskytnutého notebooku vyhľadať potrebný výraz z cudzieho jazyka, na niektorých hodinách biológie uplatnili žiaci čiastočne prezentáciu úloh v Power Pointe. Vyučujúci len minimálne zadávali úlohy na získanie informácií využitím priameho kontaktu žiakov s výpočtovou technikou, zväčša ich obmedzili len na uvedenie webovej stránky ako informačného zdroja domácej úlohy. Najčastejšie bola práca s IKT presúvaná do domácej prípravy referátov a projektov. Zriedkavo pracovali učitelia s výukovým programom. Výnimkou boli učiteľmi i žiakmi pripravené prezentácie učiva fyziky, ktoré prostredníctvom výukových programov a videozáznamov napomáhali pri realizácii stanovených vzdelávacích cieľov. Na praktické rozvíjanie počítačových zručností mala v niektorých skupinách vyučovania informatiky negatívny dopad skutočnosť, že pri jednom počítači pracovali dvaja až traja žiaci. *Rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT* bolo na *málo vyhovujúcej úrovni*.

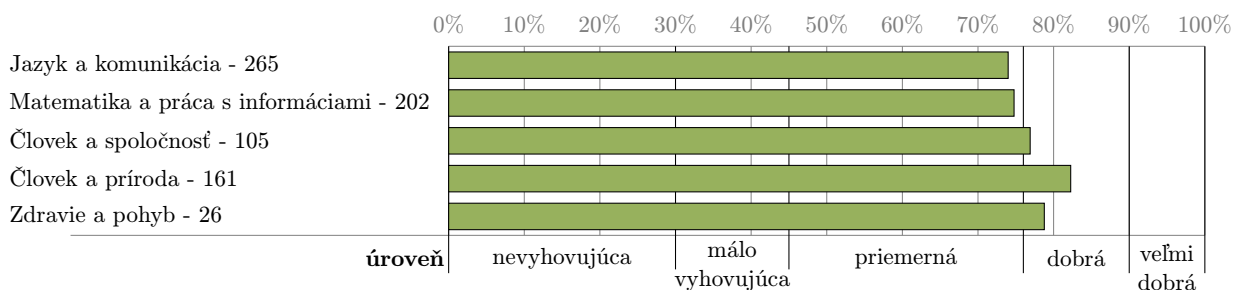
Vyučujúci pri rozvíjaní **sociálnych kompetencií** venovali adekvátnu pozornosť vytváraniu príležitostí na prezentovanie postojov, názorov a skúseností žiakov. Na väčšine hodín ich žiaci spravidla dokázali vysvetliť, odôvodniť, zvyčajne aj podprieť argumentáciou so zreteľom na základné hodnotové princípy. Menej systematické zaraďovanie činností vo dvojiciach alebo v skupinách malo negatívny dopad na mieru rozvíjania sociálnych kompetencií vzájomnou komunikáciou a kooperáciou. Nedostatočne podporovaná tímová spolupráca sa odrazila v niektorých predmetoch v nižšej úrovni praktickej rétoriky. Častejšie bola umožňovaná mnohosmerná komunikácia medzi žiakmi na hodinách cudzích jazykov. Prevažná väčšina učiteľov telesnej výchovy výrazne zabezpečovala rozvoj sociálnych kompetencií najmä skupinovým cvičením, v rámci ktorého žiaci spolupracovali a vzájomne si pomáhali. *Rozvoj*

sociálnych kompetencií žiakov bol na *priemernej úrovni*.

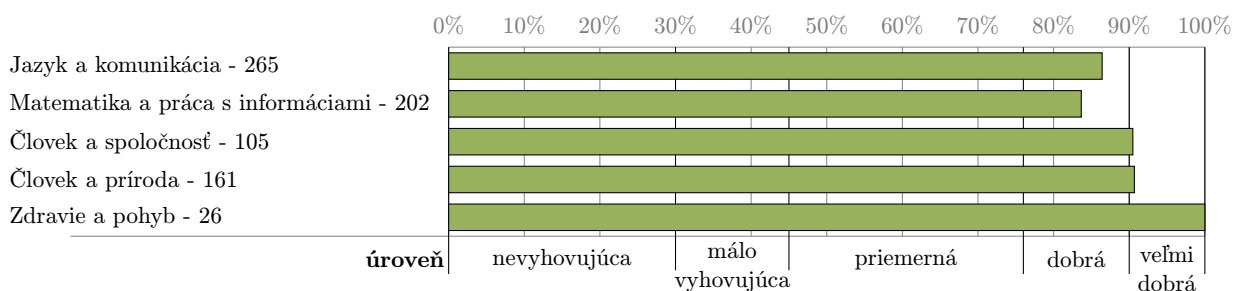
Najlepšie výsledky dosahovali žiaci v rozvíjaní **pracovných návykov** a **zručností** pri rôznych učebných činnostiach. Rozvoj praktických zručností zabezpečili učitelia správne zvolenými postupmi pri práci, vhodným usmerňovaním k dokončeniu úloh v určenom čase a dohodnutej kvalite, pričom vyžadovali dôsledné dodržiavanie pravidiel bezpečnosti a ochrany zdravia. Zreteľnejšie sa to prejavilo v práci s chemikáliami, pri manipulácii s laboratórnymi pomôckami, pri používaní niektorých názorných učebných materiálov. Využitím vhodného telovýchovného náradia a náčinia, v závislosti od druhu aktivity, motivovali žiakov k praktickému prezentovaniu získaných spôsobilostí učiteľa telesnej výchovy. Vyučujúci informatiky viedli žiakov k správnym postupom pri práci s užívateľskými programami. Pre množstvo naplánovaného učiva sa učiteľom geografie niekedy nedarilo usmerniť prácu žiakov tak, aby úlohy spracovali a dokončili v dohodnutom čase. K silným stránkam vyučovania patrilo rozvíjanie praktických návykov a zručností žiakov pravidelne overované spätnou väzbou. *Rozvíjanie pracovných návykov a zručností žiakov bolo na veľmi dobrej úrovni.*

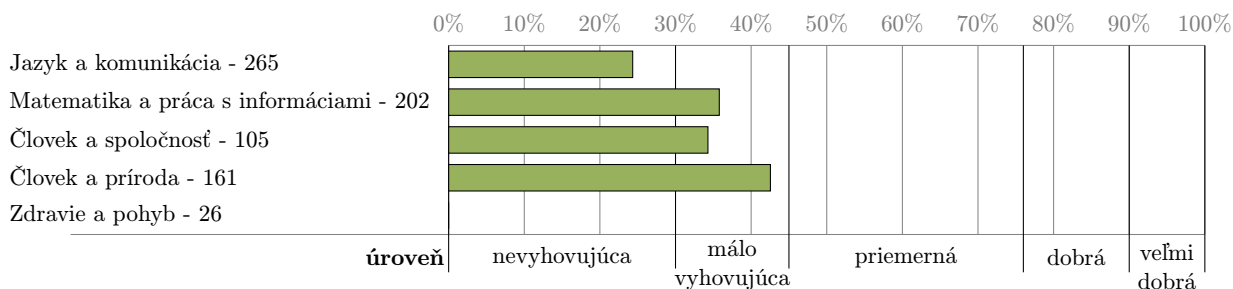
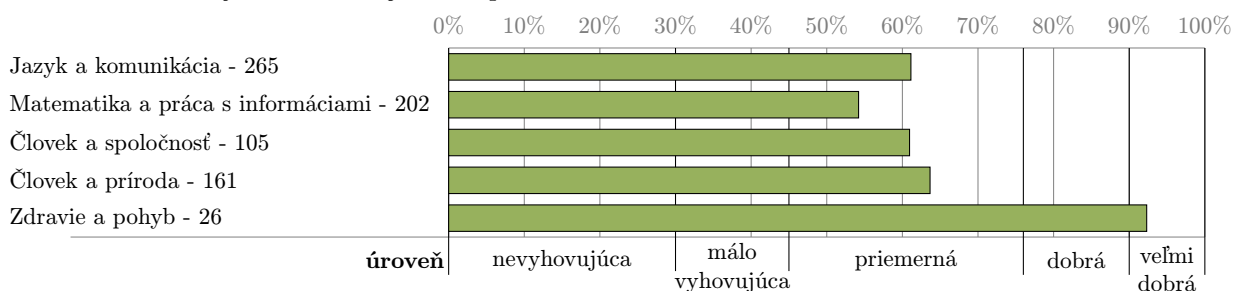
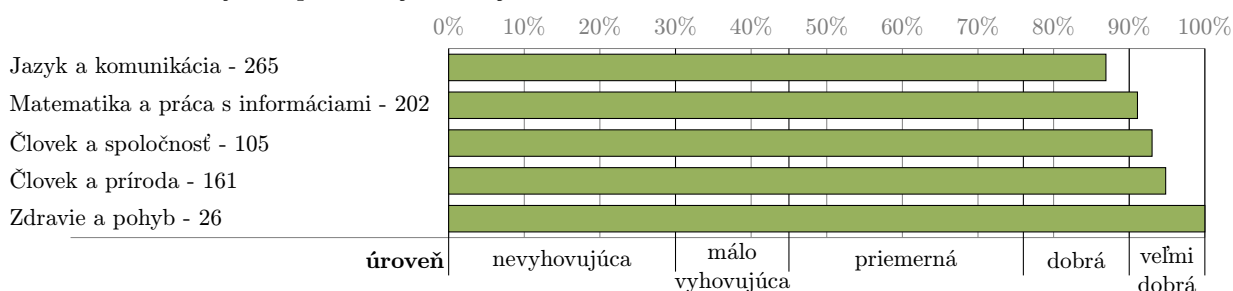
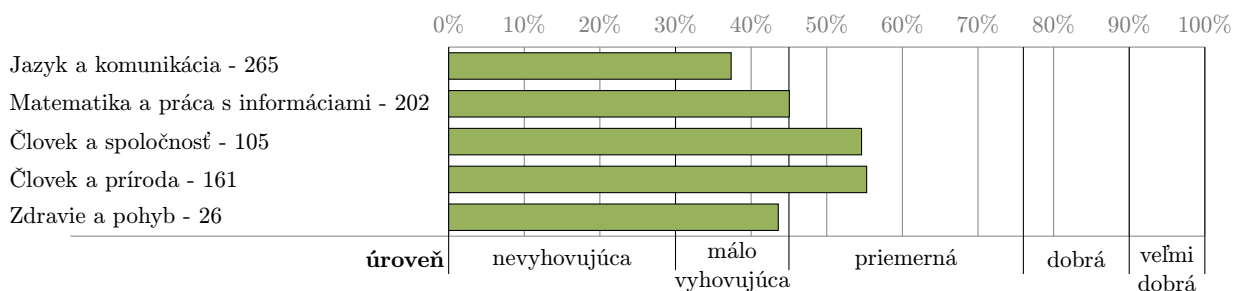
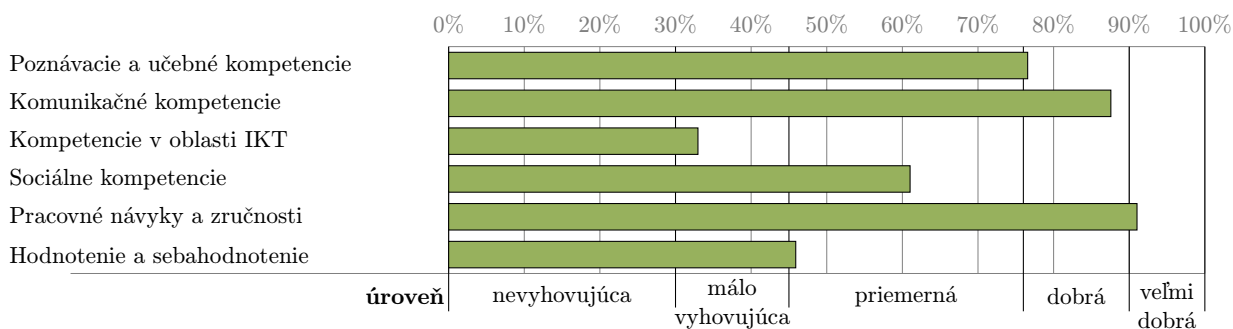
Pri rozvíjaní **hodnotenia** a **sebahodnotenia** žiakov preferovali vyučujúci priebežné verbálne hodnotenie, primerane využili jeho motivačný aspekt k povzbudeniu a oceňovaniu pokrokov v učení, k posilňovaniu sebadôvery. Na menej ako polovici sledovaných hodín uplatnili hodnotenie klasifikáciou. Negatívom bolo len sporadické rozvíjanie hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností, s nízkym stupňom podnecovania na hodnotenie vlastných alebo spolužiakových výkonov. V dôsledku toho žiaci len obmedzene dokázali zhodnotiť pokroky v učení, identifikovať klady a nedostatky výsledkov svojej alebo spolužiakovej činnosti. *Úroveň hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností žiakov bola priemerná.*

Graf 26 Rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií žiakov

Graf 27 Rozvíjanie komunikačných kompetencií žiakov

Graf 28 *Rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT***Graf 29** *Rozvíjanie sociálnych kompetencií žiakov***Graf 30** *Rozvíjanie praktických návykov a zručností žiakov***Graf 31** *Rozvíjanie hodnotenia a sebahodnotenia žiakov***Graf 32** *Rozvíjanie kľúčových kompetencií žiakov*

1.3.2 Vyučovanie a učenie sa žiakov vo vybraných predmetoch v strednej odbornej škole

Inšpekcie sa realizovali v **29** SOŠ, čo predstavuje 5,9 % z celkového počtu SOŠ v SR, z toho bolo **23** štátnych, **4** súkromné a **2** cirkevné. ŠŠI na vykonaných **913** hospitáciách (770 na teoretickom a 143 na praktickom vyučovaní v študijných a v učebných odboroch) zamerala svoju pozornosť predovšetkým na stav vo vyučovaní učiteľa z hľadiska rozvíjania poznávacích a učebných, komunikačných, sociálnych kompetencií žiakov, ich kompetencií v oblasti IKT, sledovalo sa rozvíjanie praktických návykov a zručností i oblasť hodnotenia a sebahodnotenia. Súčasne sa sledoval proces učenia sa žiakov.

Stav a úroveň vyučovania a učenia sa - všeobecné vzdelávanie

V študijných a v učebných odboroch sa vyučovací proces kontroloval na **483** hospitáciách vo vybraných predmetoch patriacich do vzdelávacích oblastí jazyk a komunikácia, človek, hodnoty a spoločnosť, človek a príroda, matematika a práca s informáciami, zdravie a pohyb. *Rozvíjanie kľúčových kompetencií vo všeobecnom vzdelávaní bolo celkovo na priemernej úrovni.* Zistenia potvrdili, že učitelia najmenej podporovali rozvíjanie kompetencií v oblasti IKT, značne priaznivejší bol stav v rozvíjaní pracovných návykov a zručností žiakov.

Na niektorých sledovaných hodinách, najmä v študijných odboroch, dominantné postavenie učiteľa negatívne ovplyvnilo aktivitu a záujem žiakov, celkovú pracovnú atmosféru vyučovania. Predovšetkým v učebných odboroch neboli jasne vymedzené zámery vyučovania s ohľadom na očakávané výsledky učenia sa žiakov. Rozdiely vo vedomostiach a zručnostiach učiteľia v prevažnej miere nezohľadňovali pri spôsobe vysvetľovania učiva, pri zadávaní a riešení úloh, pri žiakoch so ŠVVP, rozdielne pracovné tempo jednotlivcov rešpektovali výrazne.

Poznávacie a učebné kompetencie žiakov neboli v učebných ani v študijných odboroch rozvíjané komplexne. Učitelia sprístupňovali nové poznatky najmä na úrovni aplikácie a porozumenia, zvyčajne primeraným spôsobom. Zrozumiteľne a jednoznačne neboli vždy vysvetľované preberané témy na niektorých hospitovaných hodinách zo vzdelávacej oblasti matematika a práca s informáciami, niekedy chýbala logická nadväznosť, vyskytli sa i nedostatky odborného charakteru. Zlepšenie si vyžadovalo zadávanie tvorivých a problémových úloh na všetkých sledovaných predmetoch. Rozvoj kritického a hodnotiaceho myslenia v širších súvislostiach nepodporovali ani sporadické úlohy na prácu s rôznymi informačnými prameňmi, pretože žiaci mali obmedzené možnosti vyhľadávať ich a zmysluplne spracovávať. Na uľahčenie procesu učenia vyučujúci prevažne nevyužívali v dostatočnej miere dostupné učebné pomôcky, absentovala najmä didaktická technika, na hodinách fyziky a chémie pracovali so zastaranými technickými zariadeniami. Na vyučovaní vo všeobecnosti prevládali verbálne aktivity učiteľov, žiaci často pasívne prijímali hotové poznatky, čo najmä v učebných odboroch viedlo k zníženiu ich pozornosti. Efektivitu vyučovania predmetov zo vzdelávacej oblasti jazyk a komunikácia ovplyvnilo nízke zadávanie úloh s ohľadom na rozdielnu jazykovú úroveň jednotlivcov, prevaha aplikačných cvičení, v literárnej zložke encyklopedický spôsob preberania niektorých autorov. Žiaci v študijných odboroch prejavovali o učenie väčší záujem, stimulujúce otázky ich podnecovali vo vyššej miere nielen k reprodukcii vedomostí, ale aj k uvažovaniu i k argumentácii. V predmetoch zo vzdelávacích oblastí človek a príroda, človek, hodnoty a spoločnosť preukázali pohotové zručnosti pri aplikácii osvojených vedomostí v konkrétnych životných situáciách. *Rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií bolo na priemernej úrovni.*

Učitelia cieľavedome nepodporovali rozvíjanie **komunikačných kompetencií**. K aktívnemu súvislému vyjadrovaniu povzbudzovali žiakov najčastejšie pri prezentácii ich osvojených vedomostí a výsledkov činností, pričom iba niektorí sa dokázali vyjadrovať plynule, dostatočne kultivovane, v logickej nadväznosti. Neistí v komunikácii boli žiaci učebných odborov. Vyučujúci hlavne na sledovaných predmetoch zo vzdelávacej oblasti jazyk a komunikácia viedli žiakov k štylisticky a gramaticky správne vyjadrovaniu, ale neraz, rovnako ako učitelia ostatných predmetov, netrvali na rozvinutejšej komunikácii, uspokojili sa s jednoslovnými odpoveďami. Rečové zručnosti podporovali najmä učitelia slovenského jazyka a literatúry. Dôraz kládli na čítanie textu, podnecovali k premýšľaniu o jeho obsahu. Žiaci prevažne na podnety reagovali, text dokázali reprodukovať alebo interpretovať vlastnými slovami, zvyčajne vhodne aplikovali jazykové i literárne vedomosti. Pri riešení zadaní v slovenskom jazyku a v slovenskej literatúre i v cudzích jazykoch nemali často dostatočne zautomatizované používanie slovných a frazeologických spojení, ťažkosti im robil výber náležitej slovnej zásoby i štylizácia viet, čo sa napokon prejavilo pri nejednoznačnom pochopení, ojedinele i nepochopení hlavne vypočutého textu. V predmete matematika chýbali žiakom návyky, ktoré by dokazovali systematické rozvíjanie grafického a ústneho prejavu. Zápisy riešenia príkladov na tabuli boli neprehľadné, rovnako i v zošitoch, kde väčšina príkladov nebola dopočítaná. Mnohí žiaci v učebných odboroch nedisponovali schopnosťou komplexne prezentovať riešenia ani jednoduchých úloh, ťažkosti mali aj s používaním odbornej terminológie. *Rozvíjanie komunikačných kompetencií* bolo na *priemernej úrovni*.

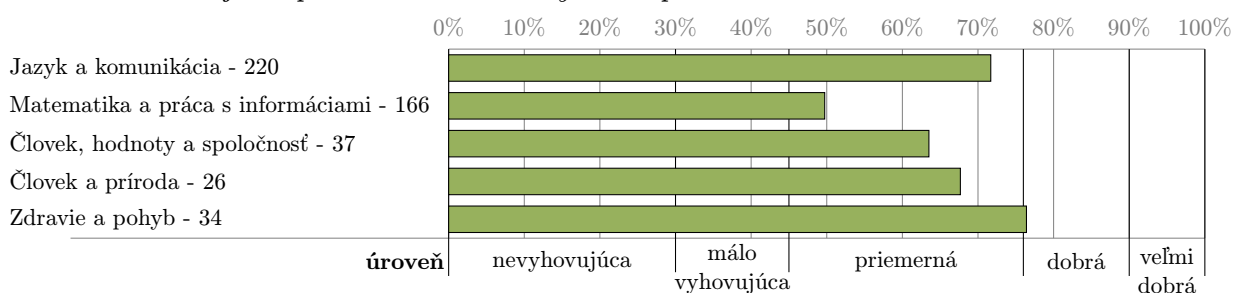
I napriek tomu, že kontrolované subjekty boli vybavené informačno-komunikačnými prostriedkami, učitelia len výnimočne na sledovaných hodinách predmetov všeobecného vzdelávania poskytli žiakom príležitosti pracovať s nimi. Ojedinele zadávali úlohy, ktoré predpokladali využitie IKT v rámci domácej prípravy. Podmienky na praktické rozvíjanie **počítačových zručností** mali žiaci vytvorené iba na vyučovaní aplikovanej informatiky/informatiky. Pri niektorých zadaných úlohách sa IKT na týchto vyučovacích hodinách nevyužívali efektívne, niekde žiakom chýbali základné počítačové návyky. Obsah preberaného učiva v čase hospitácií bol neraz len teoretický, neprímerane rozsiahly hlavne v učebných odboroch. Žiaci neboli dôsledne vedení k upevňovaniu základných počítačových návykov. Mnohokrát neúčelné diktovanie poznámok, úlohy nevyžadujúce uplatnenie tvorivosti, nápaditosti spôsobovali výrazný nezaujem žiakov. *Rozvíjanie kompetencií v oblasti IKT* bolo na *nevýhovujúcej úrovni*.

Sociálne kompetencie podporovali učitelia vytváraním príležitostí na prezentovanie názorov, skúseností či hodnotových postojov žiakov najvýraznejšie v predmetoch patriacich do vzdelávacej oblasti človek, hodnoty a spoločnosť. Nízku pozornosť venovali vo všetkých sledovaných predmetoch rozvíjaniu sociálnych kompetencií v rámci kooperatívneho vyučovania. Práca vo dvojiciach či v skupinách bola zaraďovaná zriedkavo a v dôsledku nevhodného výberu úloh bola prevažne formálna. Učitelia často neodhadli náročnosť úloh, čas potrebný na ich riešenie i na prezentáciu výsledkov. Žiaci mali problémy navzájom kultivovane diskutovať v skupine, spolupracovať, rešpektovať názor iných. Najmä na hodinách anglického a nemeckého jazyka v učebných odboroch nedokázali vzhľadom na slabú slovnú zásobu a ťažkosti s uplatnením základných gramatických pravidiel odprezentovať výsledky tímovej práce. Rozvíjanie personálnych a interpersonálnych kompetencií podporovali najvýraznejšie učitelia na hodinách telesnej výchovy úlohami vyžadujúcimi vzájomnú pomoc a spoluprácu vo dvojiciach alebo v skupinách. Sociálne zručnosti žiakov v značnej miere ovplyvnila i na *málo vyhovujúcej úrovni rozvíjaná oblasť hodnotenia a sebahodnotenia*, ktorá patrila k slabým stránkam vyučovania. Učitelia využívali formálne priebežné slovné hodnotenie, menej hodnotenie známku. Výnimočne podnecovali jednotlivcov k posúdeniu svojich kvalít

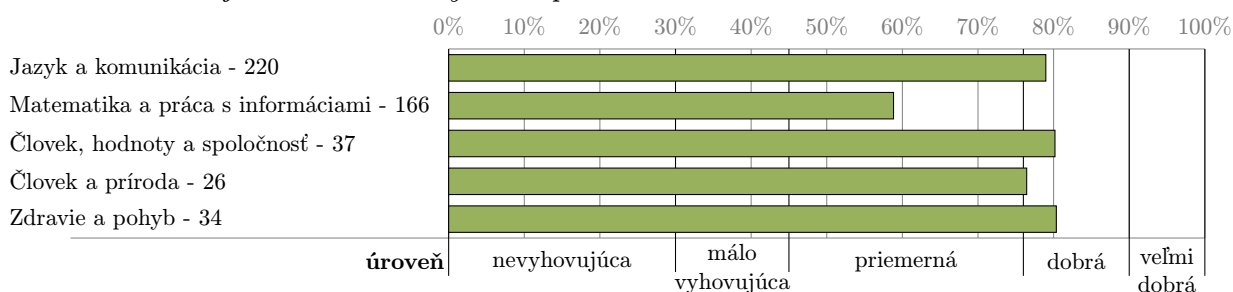
alebo nedostatkov v učení či k posúdeniu výsledkov činnosti spolužiakov. *Rozvíjanie sociálnych (personálnych a interpersonálnych) kompetencií* žiakov bolo na *priemernej úrovni*.

K **silným stránkam vyučovania predmetov všeobecného vzdelávania** patrilo zreteľné rozvíjanie **pracovných návykov a zručností** žiakov, ktorí boli pri praktických činnostiach vedení k spracovaniu a dokončeniu úloh v dohodnutej kvalite, v určenom čase a prevažne disponovali schopnosťou uplatňovať správne postupy. Niektoré úlohy boli však zamerané predovšetkým na osvojenie len mechanických pracovných postupov, málo podnecovali kreativitu či logické uvažovanie. Chyby, ktorých sa jednotlivci v priebehu riešenia zadaní dopustili, boli učiteľmi zvyčajne akceptované, žiakom bola poskytovaná korekčná spätná väzba o správnosti postupov a činností, menej boli využívané na hľadanie správneho riešenia. Napriek tomu, že pracovné zručnosti jednotlivcov boli často značne odlišné, učitelia ich pri zadaných úlohách zvyčajne nezohľadňovali. Pravidlá bezpečnosti, ochrany zdravia a životného prostredia žiaci poznali, dodržiavali, rešpektované neboli na niektorých hodinách telesnej výchovy. *Rozvíjanie pracovných návykov a zručností* žiakov bolo na *dobrej úrovni*.

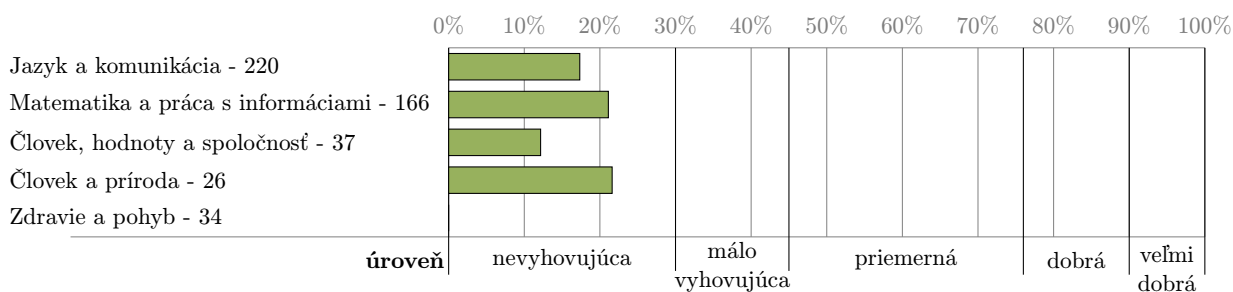
Graf 33 Rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií žiakov

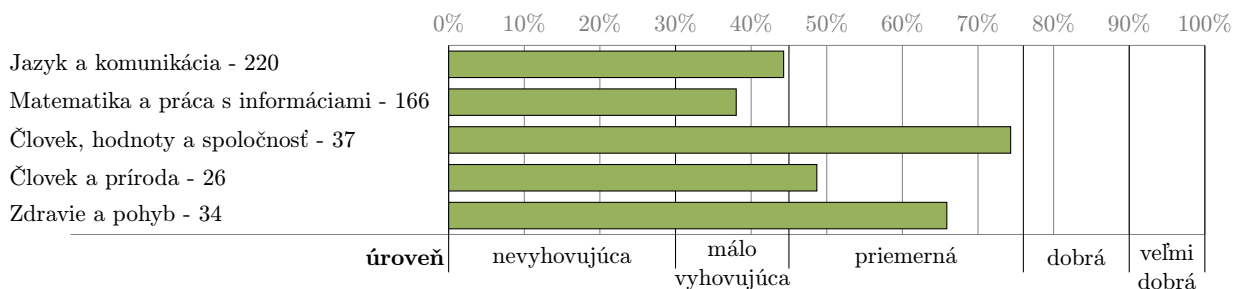
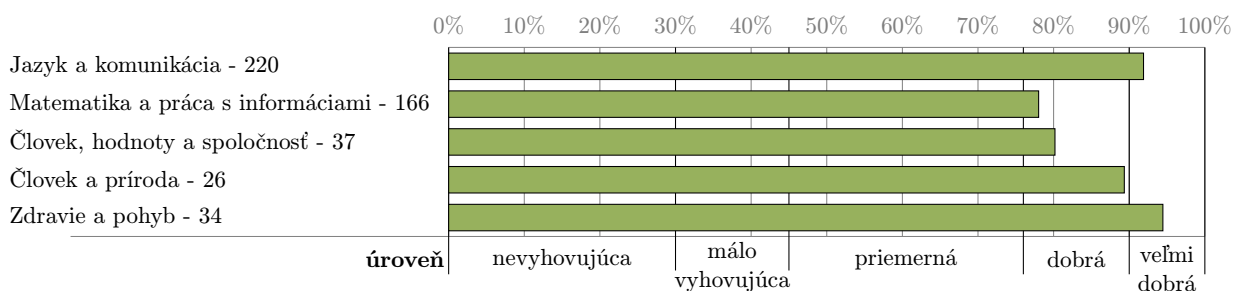
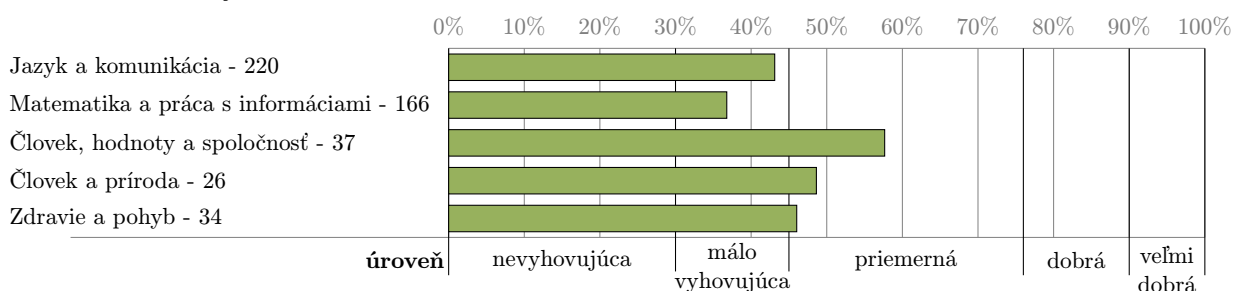

Graf 34 Rozvíjanie komunikačných kompetencií žiakov

Graf 35 Rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT

Graf 36 *Rozvíjanie sociálnych kompetencií žiakov***Graf 37** *Rozvíjanie pracovných návykov a zručností žiakov***Graf 38** *Rozvíjanie hodnotenia a sebahodnotenia žiakov***Stav a úroveň vyučovania a učenia sa - odborné vzdelávanie**

Priebeh VVP sa z hľadiska činnosti učiteľov a učenia sa žiakov, uplatňovania a zabezpečenia kľúčových kompetencií sledoval na **430** vyučovacích hodinách odborného vzdelávania. V skupine študijných a učebných odborov v teoretickom vyučovaní bolo vykonaných **287** hospitácií, z toho **29** v ekonomických predmetoch a v praktickej príprave celkom **143**.

Teoretické vyučovanie

Vyučovanie **odborných predmetov** sa sledovalo v skupine **10 študijných odborov** (*strojárstvo a ostatná kovospracujúca výroba I; elektrotechnika; stavebníctvo, geodézia a kartografia; doprava, pošty a telekomunikácie; špeciálne technické odbory; strojárstvo a ostatná kovospracúvacia výroba II; ekonomika a organizácia, obchod a služby I; ekonomika a organizácia, obchod a služby II; učiteľstvo; publicistika, knihovníctvo a vedecké informácie*) a v skupine **4 učebných odborov** (*strojárstvo a ostatná kovospracúvacia výroba II; spracúvanie dreva a výroba hudobných nástrojov; stavebníctvo, geodézia a kartografia; ekonomika a organizácia, obchod a služby II*). Jednotlivé sledované kľúčové kompetencie v predmetoch odborného teoretického vzdelávania boli rozvíjané na výrazne rozdielnej úrovni, celkove na priemernej.

Neaktivizujúce vyučovacie metódy niektorých učiteľov negatívne ovplyvňovali pracovnú atmosféru. Určené pravidlá správania boli zvyčajne zo strany žiakov akceptované. Pe-

dagógovia v malej miere rešpektovali individuálne vzdelávacie schopnosti jednotlivcov. Približne na tretine sledovaných hodín absentovala zreteľná formulácia vyučovacích cieľov s jednoznačným určením rozsahu a očakávanej úrovne osvojenia si nových poznatkov žiakmi. Obsah preberaných učebných tém prevažne korešpondoval s učebnými osnovami.

Poznávacie a učebné kompetencie boli rozvíjané hlavne na úrovni porozumenia a aplikácie, v oveľa nižšej miere bolo podporované samostatné myslenie a tvorivosť žiakov. Učitelia, predovšetkým v učebných odboroch, menej zadávali úlohy vyžadujúce argumentáciu, zdôvodňovanie, vyvodzovanie záverov. Nové poznatky v učebných i v študijných odboroch prezentovali najčastejšie formou dialógu, v logickom slede a s dôrazom na aktualizáciu. Ojedinele sa vyskytoval menej zrozumiteľný výklad preberaných tém nenadväzujúci na predchádzajúce skúsenosti žiakov, pri ktorom sa objavili nedostatky v obsahovej správnosti, vyskytovalo sa i neefektívne diktovanie poznámok. Prevažne jednoduchými otázkami a úlohami overovali vyučujúci porozumenie a schopnosť aplikovať teoretické poznatky v praktických situáciách, niekedy však činnosť žiakov spočívala len v mechanickom vykonávaní príkazov, žiaci nepoznali dôvod požadovaných úkonov, nevedeli samostatne pracovať, riešiť problémové úlohy. Rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií bolo často poznačené nízkou názornosťou vyučovania najmä v učebných odboroch. Učitelia v malej miere účelne využívali učebné pomôcky, veľmi málo dostupnú didaktickú techniku. Jednotlivcom so ŠVVP zriedkavo bolo umožnené pracovať s kompenzačnými pomôckami. Zefektívnenie vyučovacieho procesu nebolo podporené ani činnosťami, riešenie ktorých si vyžadovalo získavanie rôznorodých informácií. *Rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií* bolo na *priemernej úrovni*.

Na väčšine sledovaných hodín podporovali učitelia rozvíjanie **komunikačných kompetencií** žiakov vhodným spôsobom. Podnecovali jednotlivcov k odpovediam, vyzývali k prezentovaniu získaných vedomostí a výsledkov činností. Nedôsledne však vyžadovali súvislé vyjadrovanie, nie vždy trvali na primeranej úrovni konkrétnych prejavov, ojedinele vytvárali priestor na diskusiu, menej pozornosti venovali kultivovanej písomnej a grafickej prezentácii. Predovšetkým v učebných odboroch bola komunikácia žiakov sporadická. Reagovali hlavne na otázky týkajúce sa oblasti praxe, vyjadrovali sa k poznatkom a skúsenostiam, ktoré získali na hodinách odborného výcviku. Pri odbornej komunikácii sa dopúšťali chýb, vecných nepresností, na ktoré ich vyučujúci často ani neupozornili. V malej miere boli využívané odborné učebnice či aktuálne odborné texty pre kvalitnejšie rozvíjanie schopnosti žiakov čítať s porozumením a následne analyzovať odborný text, chápať a vysvetľovať odborné pojmy a súvislosti. Vybavenie učebnicami pre odborné predmety bolo nevyhovujúce nielen v triedach s vyučovacím jazykom maďarským, ale aj s vyučovacím jazykom slovenským. Diktovanie učiva na niektorých hodinách bolo čiastočne ovplyvnené aj zastaranými učebnicami. *Rozvíjanie komunikačných kompetencií* bolo na *priemernej úrovni*.

K výrazne negatívnym zisteniam patrilo nízke rozvíjanie **kompetencií v oblasti IKT**. Učitelia, najmä v učebných odboroch, len výnimočne vytvárali žiakom priestor na vyhľadávanie a spracovávanie rôznorodých informácií s uplatnením IKT. Na niektorých hospitovaných hodinách v študijných odboroch sa odborná učebňa výpočtovej techniky nevyužívala efektívne, vo výklade vyučujúceho sa vyskytovali i nedostatky odborného charakteru. Napriek tomu, že vedomosti žiakov pri práci s počítačom boli rozdielne, táto skutočnosť nebola zohľadňovaná pri preberaní nového učiva ani pri jeho precvičovaní. Pri vytvorených príležitostiach vo veľkej miere jednotlivci však dokázali vyhľadávať potrebné informácie z internetu, s porozumením čítali a verbálne komentovali počítačové prezentácie, vedeli triediť informácie, pracovať samostatne s edukačným programom, využívať dostupný softvér. Zručnosti v oblasti IKT priamo na vyučovacích hodinách učitelia rozvíjali sporadicky,

viac zadávali úlohy na prácu s internetom v rámci domácej prípravy. *Rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT* bolo na *málo vyhovujúcej úrovni*.

K **silným stránkam predmetov odborného teoretického vzdelávania** rovnako v učebných i v študijných odboroch patrilo rozvíjanie **pracovných návykov** a **zručností**. Na sledovaných hodinách boli dodržiavané bezpečnostné predpisy v odborných učebniciach i v klasických triedach, učitelia dbali na poriadok i psychohygienické požiadavky žiakov. Systematicky ich viedli k správnym postupom pri práci predovšetkým aplikáciou na praktických príkladoch. Vo vyššej miere v študijných odboroch dokázali žiaci spracovať a dokončiť zadania v požadovanom čase a v určenej kvalite. Učitelia prevažne prispôbovali čas na riešenie úloh možnostiam žiakov, ktorí zvyčajne dokázali obhájiť správnosť použitých postupov, pokiaľ im vyučujúci vytvorili príležitosti. *Rozvíjanie pracovných návykov a zručností* žiakov bolo na *dobrej úrovni*.

Organizácia prevažnej väčšiny kontrolovaných hodín primerane neposilňovala rozvíjanie **sociálnych kompetencií**. Učitelia podporovali sebadôveru žiakov vytváraním priestoru na prejavenie ich hodnotových postojov, názorov i skúseností, ale kooperatívne učenie riešením úloh v menších či väčších skupinách rozvíjali skôr výnimočne. Vo vyučovacom procese prevládala individuálna a frontálna práca, ktorá ojedinele umožňovala jednotlivcom spoločne komunikovať a radiť si. Vo formálne zriadených skupinách zväčša nedokázali spolupracovať, absentovala primeraná vzájomná akceptácia, schopnosť diskutovať, rozvíjať vecnú argumentáciu. Problémy mali s prevzatím zodpovednosti, so zhodnotením činnosti členov tímu. Sociálne zručnosti slabo podporovala aj *málo vyhovujúca úroveň oblasti hodnotenia a sebahodnotenia*. Výkony žiakov boli posudzované zvyčajne verbálne, menej klasifikačným stupňom, ktorý nie vždy odrážal objektívnu úroveň vedomostí. Klasifikácia podľa vnútorného systému hodnotenia žiakov nebola často zdôvodňovaná. Učitelia nevytvárali potrebný priestor pre rozvíjanie sebahodnotenia a zvyčajne bolo zřejmé, že žiaci kritériá hodnotenia odborných predmetov nepoznajú. *Rozvíjanie sociálnych (personálnych a interpersonálnych) kompetencií* žiakov bolo na *málo vyhovujúcej úrovni*.

Praktická príprava

Rozvíjanie kľúčových kompetencií v praktickej príprave sa kontrolovalo hospitáciami v študijných i v učebných odboroch na hodinách praxe a odborného výcviku. Zo zistení vyplynulo, že väčšina vyučujúcich najvýraznejšie rozvíjala pracovné návyky a zručnosti žiakov, najmenej dôsledne ich sociálne kompetencie. *Proces rozvíjania kľúčových kompetencií* celkove bol na *dobrej úrovni*.

K **silným stránkam vyučovania** patrila pracovná atmosféra, ktorá pozitívne ovplyvňovala záujem žiakov o učenie. Obsah učebných tém i praktických činností prevažne korešpondoval s učebnými osnovami, obsah praktického a teoretického vyučovania bol časovo zosúladený. Na tretine hospitovaných hodín neboli žiakom poskytnuté informácie o cieľoch vyučovania a konkrétne požiadavky na očakávané výsledky ich učenia sa.

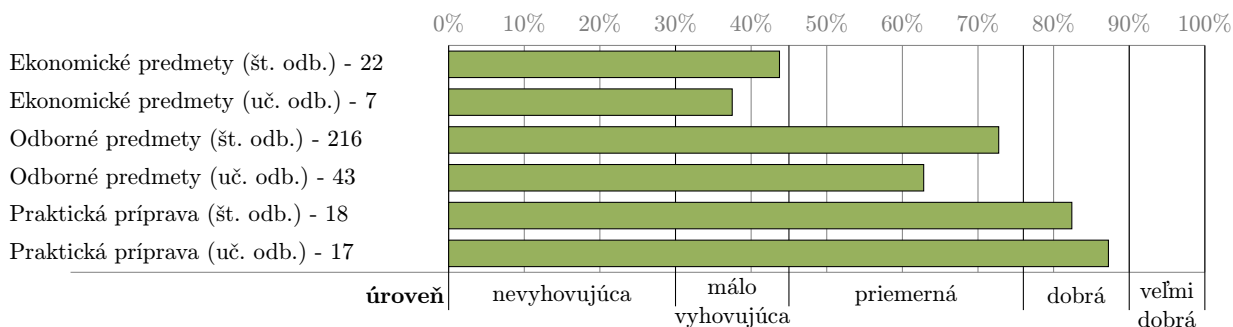
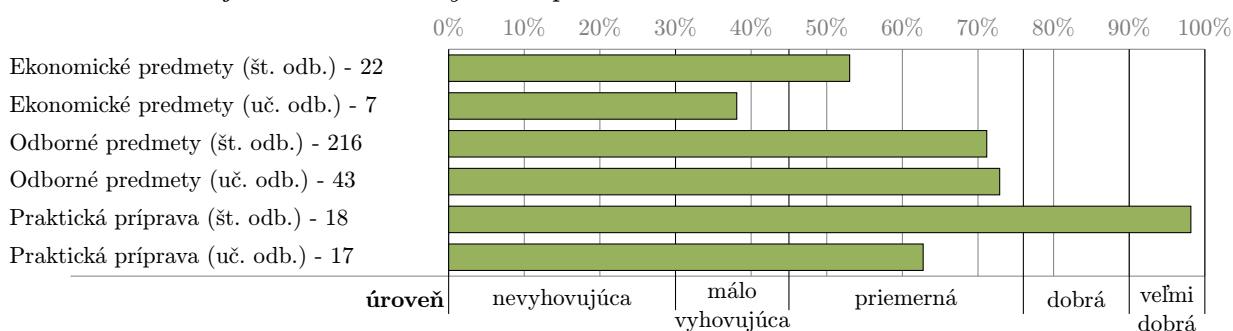
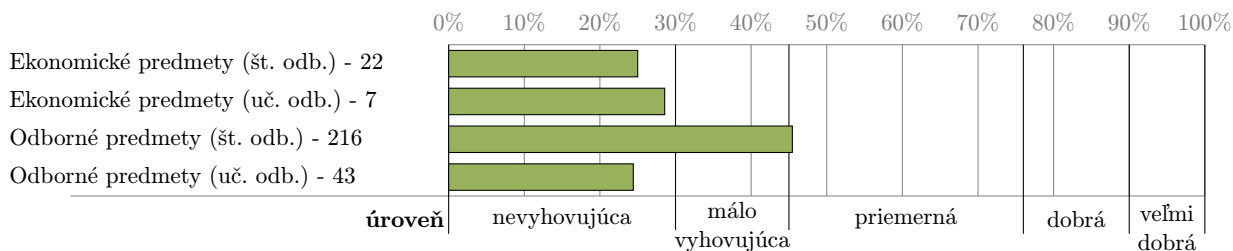
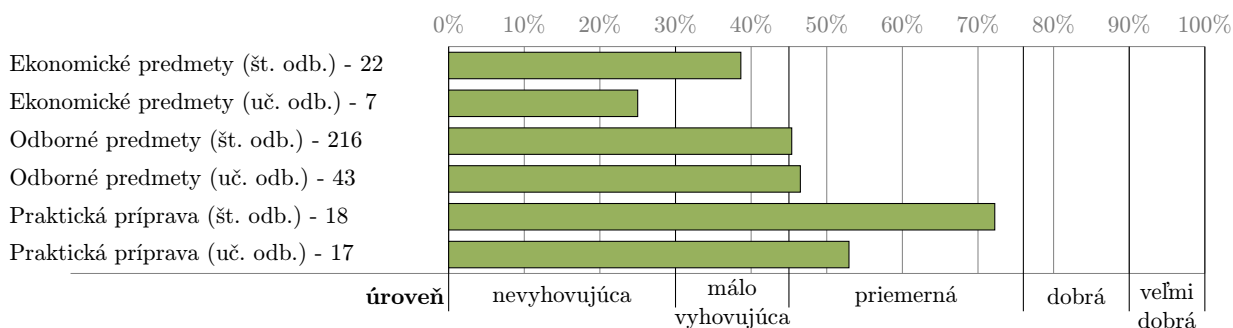
Rozvíjanie **poznávacích** a **učebných kompetencií** systematickým podporovaním uvedomelého uplatňovania získaných poznatkov a osvojených praktických zručností žiakov patrilo k výrazne pozitívnym zisteniam sledovaných hodín v študijných i v učebných odboroch. Žiaci boli sústavne nabádaní k využívaniu teoretických vedomostí z odborných predmetov. Zrozumiteľné vysvetľovanie učiva a jednoznačne formulované inštrukcie podnecovali ich záujem o vyučovací proces najmä v učebných odboroch, kde majstri odbornej výchovy kládli aj väčší dôraz na priebežné overovanie úrovne naučených vedomostí. Rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií bolo podporované aj zmysluplným využívaním učebných

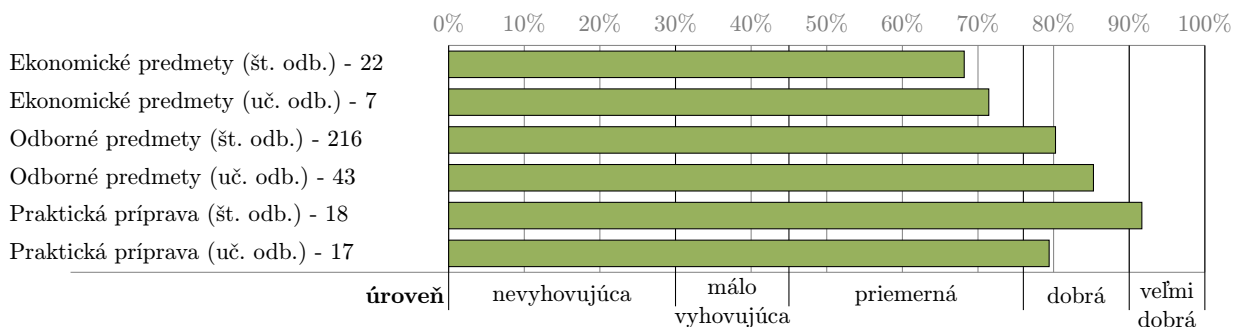
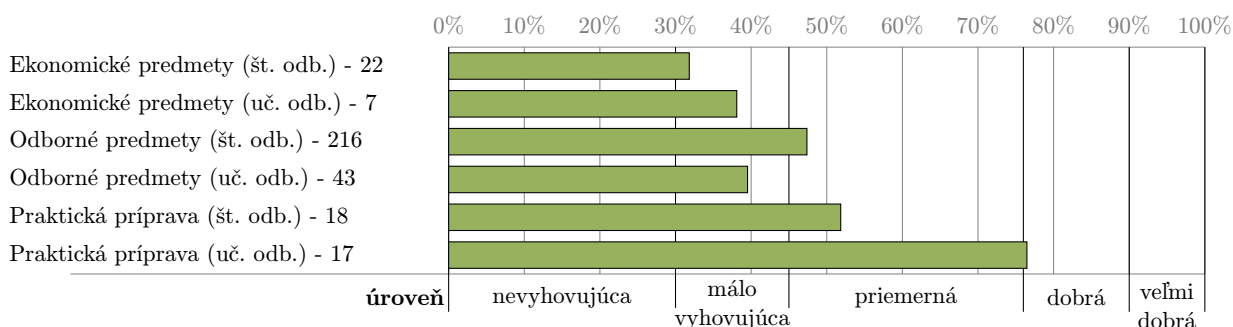
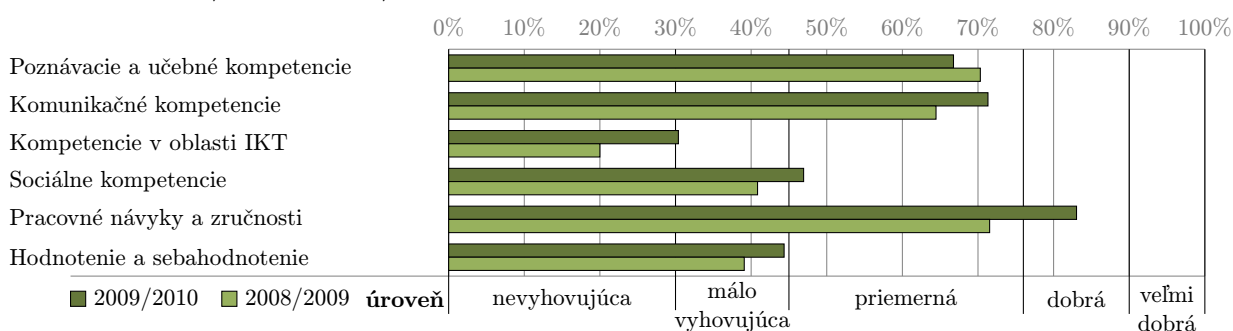
pomôcok, nástrojov, náradia a materiálov, výnimočne na hodinách praxe výpočtovou technikou s vhodným odborným softvérom. V závislosti od charakteru preberaných tém volili vyučujúci rôzne metódy a formy práce. Výklad dopĺňali aktuálnymi informáciami, dodržiavali zásadu názornosti, pred začiatkom plnenia praktických úloh neraz účinne motivovali čítaním a vysvetľovaním odborných textov. *Rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií* bolo na *dobrej úrovni*.

Primeranú pozornosť venovali majstri odbornej výchovy rozvíjaniu **komunikačných kompetencií** žiakov v študijných odboroch, a najmä učitelia praxe predovšetkým pri zadaných úlohách, ktoré si vyžadovali vzájomnú spoluprácu alebo výmenu informácií. Pri formulovaní problémov ich podnecovali k súvislému vyjadrovaniu, k zapájaniu sa do tvorivej diskusie, vyzývali k argumentácii, k zdôvodňovaniu správnosti zvolených postupov. Žiaci v učebných odboroch často nedokázali jednoznačne a vecne správne obhájiť výsledky svojej činnosti, vyjadriť vlastné skúsenosti pred ostatnými spolužiakmi, uplatňovať náležitú odbornú terminológiu, pričom v jej používaní neboli vždy pozitívnym vzorom samotní majstri odbornej výchovy. Zrozumiteľne a v logických súvislostiach vedeli prezentovať získané poznatky viac jednotlivci v študijných odboroch. *Rozvíjanie komunikačných kompetencií* bolo na *dobrej úrovni*.

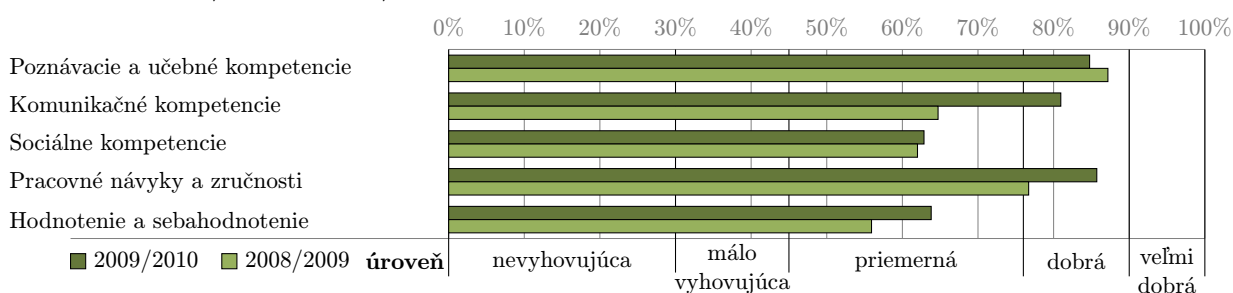
Najmenej cieľavedome a premyslene boli v praktickej príprave podporované **sociálne kompetencie** žiakov, vrátane ich hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností. Ojedinele učitelia praxe i majstri odbornej výchovy zadávali úlohy podporujúce kooperatívne učenie, nedôsledne vyžadovali dodržiavanie pravidiel tímovej práce. Často oceňovali úspechy a preukázané úsilie pochvalou, verbálnym povzbudzovaním motivovali pri plnení úloh k napredovaniu. Na polovici sledovaných hodín využili na posúdenie výkonov klasifikačné stupne, skôr výnimočne zapájali jednotlivcov do procesu hodnotenia. Žiaci zvyčajne nedokázali reálne posúdiť, pomenovať vlastný pracovný výkon alebo zhodnotiť výsledky činnosti spolužiakov. Rovnako nemali vytvorené dostatočné príležitosti aj pre vzájomnú komunikáciu v skupine, spoluprácu, pomoc. *Rozvíjanie sociálnych (personálnych a interpersonálnych) kompetencií žiakov, úroveň rozvíjania hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností* boli na *priemernej úrovni*.

Zo všetkých sledovaných kompetencií boli v študijných i v učebných odboroch najvýraznejšie podporované **pracovné návyky** a **zručnosti** žiakov. Vyučujúci ich viedli k zodpovednosti, podnecovali k presnosti, podporovali sebadôveru pri pracovných činnostiach, dôsledne vyžadovali uplatňovanie správnych postupov. Zmysluplne využívali praktické precvičovanie, ktoré umožňovalo žiakom získavať nové a zároveň rozvíjať už osvojené zručnosti. Správne techniky a postupy praktických činností žiaci väčšinou poznali, zadané úlohy prevažne dokončili včas a v požadovanej kvalite. Rovnako cieľavedome učitelia praxe i majstri odbornej výchovy podnecovali žiakov k dodržiavaniu bezpečnostných a hygienických noriem i pracovnej disciplíny. Zlepšenie si vyžadoval premyslený výber praktických činností, v ktorých by jednotlivcom vytvorili priestor na prejavenie ich vlastnej tvorivosti. *Rozvíjanie pracovných návykov a zručností žiakov* bolo na *dobrej úrovni*.

Graf 39 Rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií žiakov**Graf 40** Rozvíjanie komunikačných kompetencií žiakov**Graf 41** Rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT**Graf 42** Rozvíjanie sociálnych kompetencií žiakov

Graf 43 Rozvíjanie pracovných návykov a zručností žiakov**Graf 44** Rozvíjanie hodnotenia a sebahodnotenia žiakov**Graf 45** Rozvíjanie kľúčových kompetencií žiakov v predmetoch teoretického vyučovania v šk. roku 2009/2010 a 2008/2009

S výnimkou poznávacích a učebných kompetencií boli kľúčové spôsobilosti v študijných a v učebných odboroch **v porovnaní s predchádzajúcim školským rokom** rozvíjané účinnejšie. Napriek tomu vo vyučovacom procese učitelia nevenovali dostatočnú pozornosť predovšetkým personálnym a interpersonálnym kompetenciám, vrátane hodnotenia a sebahodnotenia a rovnako i oblasti IKT.

Graf 46 Rozvíjanie kľúčových kompetencií žiakov v predmetoch praktickej prípravy v šk. roku 2009/2010 a 2008/2009

Sledované kľúčové kompetencie v porovnaní s predchádzajúcim školským rokom boli podporované v študijných a v učebných odboroch cieľavedomejšie, poznávacím a učebným spôsobilostiam bola venovaná menšia pozornosť. Rozvíjanie sociálnych kompetencií, hodnotenia a sebahodnotenia patrilo k najslabším stránkam VVP.

1.3.3 Rozvíjanie kompetencií v oblasti informačných a komunikačných technológií na gymnáziu a v strednej odbornej škole

Celkový počet učiteľov na 30 kontrolovaných G s osemročným štúdiom bol 970, z toho 97 bolo kvalifikovaných na vyučovanie informatiky. Ďalšie vzdelávanie v oblasti IKT absolvovalo 718 učiteľov.

Na G bolo vykonaných 762 hospitácií, z toho na 243 hodinách boli využité prostriedky IKT. Rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT sa na vyučovacích hodinách sledovalo z hľadiska vyučovania učiteľom a učenia sa žiakom. V predmete informatika učitelia rozvíjali poznávacie a učebné kompetencie žiakov sprístupňovaním učiva formou výkladu a ukážkami práce s príslušným softvérom. Dôraz kládli na správny postup pri praktických činnostiach žiakov. Na niektorých hodinách dejepisu zadávali úlohy na vyhľadávanie a spracovanie informácií z webových stránok, sprístupňovali poznatky využitím pripravených prezentácií doplnených dejepisnými mapami, fotografiami, zaraďovali úlohy na porozumenie súvislostí historických procesov. V predmete fyzika vyučujúci sprístupňovali učivo a žiaci prezentovali svoje vedomosti prostredníctvom výukových programov a dataprojektoru. Prezentácia obrazového materiálu, zvukové nahrávky k textom v učebnici s cieľom rozvíjať jazykové a komunikačné zručnosti boli využité na hodinách cudzieho jazyka.

Žiaci na 113 hodinách využívali priamo IKT, internet a aplikačné softvéry. Na 170 hodinách vedeli použiť a spracovať dáta alebo informácie z iných zdrojov. Záujem žiakov o využívanie IKT sa najvýraznejšie prejavoval pri sprístupňovaní nových poznatkov a vyhľadávaní informácií k preberanému učivu.

Tabuľka 11 Počet učební IKT a ich materiálno-technické vybavenie prostriedkami IKT

	Počet na G	Počet v SOŠ
Školy s učebňami IKT	30	29
Počet učební IKT	97	129
PC v učebniach IKT	1 037	1 695
PC pripojené na internet	1 021	1 502
PC v triedach	212	224
PC pripojené na internet v triedach	194	209
PC pripojené na internet v kabinetoch	204	181
PC v zborovniach	61	168
PC k dispozícii vedeniu školy	194	113
Notebooky	406	316
Interaktívne tabule	40	15
Dataprojektory	187	143
Tlačiarne	251	318
Skenery	85	76

V dotazníku sa riaditelia G vyjadrili, že vo vyučovacom procese využívalo IKT 659 učiteľov a v mimovyučovacom čase 635. Správcu počítačovej siete mali na 27 G, 20 z nich boli učitelia informatiky. Harmonogram využitia učebne IKT vypracovali na 22 G. Internetové žiacke knižky zaviedlo 26 škôl a 28 komunikovalo s rodičmi pomocou internetu. Riaditelia

všetkých G uviedli, že učitelia a žiaci mali k dispozícii výukové softvéry, ktoré využívali na vyučovaní informatiky, cudzích jazykov, matematiky, na väčšine prírodovedných predmetov. V 12 školách pedagogickí zamestnanci tvorili vlastné výukové softvéry a v 10 zapájali do ich tvorby aj žiakov. Všetky školy organizovali pre svojich žiakov súťaže, v ktorých mali príležitosť uplatniť svoje vedomosti z oblasti IKT.

V 28 kontrolovaných SOŠ vyučovalo 833 učiteľov, z toho 65 bolo kvalifikovaných na vyučovanie informatiky, 524 absolvovalo ďalšie vzdelávanie v oblasti IKT.

Počas inšpekcií bolo v SOŠ vykonaných 913 hospitácií, z toho 483 na všeobecno-vzdelávacích predmetoch, 287 na odborných predmetoch a 143 na praxi a odbornom výcviku. Prostriedky IKT boli využité na 264 hodinách, prevažne na hodinách informatiky.

Učitelia odborných predmetov využívali IKT pri sprístupňovaní poznatkov pomocou aplikačných výukových programov. V teoretickom vyučovaní preberané témy boli sprístupňované prezentáciami, ich súčasťou boli úlohy pre žiakov, ktorí ojedinele využívali internet na vyhľadávanie informácií potrebných pri riešení zadaných úloh. V predmetoch matematika, dejepis, občianska náuka učitelia zadávali úlohy vyžadujúce priamu prácu s IKT len sporadicky.

Úlohy vyžadujúce získavanie rôznorodých informácií v textovej, hlasovej, obrazovej alebo dátovej podobe boli zadávané minimálne.

Možnosti **žiakov**, ktoré mali vytvorené na rozvíjanie kompetencií v oblasti IKT, boli výrazne ovplyvnené a podmienené organizáciou práce na vyučovacích hodinách, ktorú učitelia zvolili.

V prípadoch, keď žiaci mali príležitosť využívať prostriedky IKT v rámci vyučovacích hodín, prejavovali o vyučovanie väčší záujem. Naopak, záujem žiakov o učenie v predmete informatika/aplikovaná informatika bol minimálny predovšetkým na tých hodinách, na ktorých učitelia neefektívne diktovali poznámky.

V dotazníku riaditelia SOŠ uviedli, že 505 učiteľov využívalo IKT vo výchovno-vzdelávacom procese a 455 v mimovyučovacom čase. V SOŠ pôsobilo 211 majstrov odbornej výchovy, z nich, podľa vyjadrenia riaditeľov, 112 absolvovalo ďalšie vzdelávanie v oblasti IKT a 78 majstrov odbornej výchovy využívalo IKT vo vyučovacom procese. Z dotazníka vyplynulo, že v 23 SOŠ mali správcu internetovej siete, z toho 9 boli vyučujúci informatiky. Harmonogram využitia učebne IKT v rámci rôznych predmetov vypracovali v 20 SOŠ, sprístupnenú elektronickú žiacku knižku uviedlo 21 škôl a 23 komunikovalo s rodičmi prostredníctvom internetu.

Z dotazníka vyplynulo, že učitelia a žiaci v 28 SOŠ mali k dispozícii výukové softvéry, ktoré vyžívali najviac v predmetoch informatika/aplikovaná informatika, cudzie jazyky, matematika, a najmä v odborných predmetoch. Vlastné softvéry tvorili učitelia v 9 SOŠ a žiakov zapájali do ich tvorby len v 7. Školy umožňovali žiakom zapájať sa do rôznych súťaží, pri ktorých mohli využívať svoje znalosti a skúsenosti so spracovávaním informácií a dáť pomocou IKT.

Cielené rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT bolo celkove nedostatočné. **V porovnaní s minulým školským rokom** sa však v oboch druhoch škôl zvýšilo používanie IKT vo výchovno-vzdelávacom procese.

Riaditelia škôl v dotazníku uviedli pomerne veľký počet vzdelávaných učiteľov v oblasti IKT, značný počet učiteľov využívajúcich tieto prostriedky vo VVP, ale aj zlepšujúce sa vybavenie subjektov informačnými technológiami. **Z inšpekčných zistení** však vyplynulo, že učitelia len ojedinele využívali tieto prostriedky a minimálne rozvíjali kompetencie žiakov v oblasti IKT.

1.3.4 Rozvíjanie čitateľskej gramotnosti na gymnáziu a v strednej odbornej škole

Na **30** kontrolovaných G s osemročným štúdiom sa vykonalo **762** hospitácií. Pozitívom bolo, že **učitelia** kládli otázky a zadávali úlohy na rozvíjanie porozumenia a aplikácie na väčšine sledovaných hodín. V menšej miere viedli žiakov k práci s rôznymi zdrojmi informácií, pričom ako zdroje najčastejšie používali učebnice, ale aj schémy, tabuľky, slovníky a rozmnožené doplnkové texty. Na hodinách **žiaci** vedeli správne odpovedať na otázky a riešiť úlohy zamerané na rozvoj porozumenia a aplikácie. Väčšinou prejavovali primeranú úroveň zručností vo vyhľadávaní, triedení a spracovávaní informácií z rôznych zdrojov. Dokázali vyjadrovať svoje myšlienky a logicky ich správne formulovať. Takmer na všetkých hodinách učitelia cielene viedli žiakov k aktívnemu ústnemu a písomnému prejavu. ČG bola predovšetkým rozvíjaná čítaním a počúvaním s porozumením pri čítaní textu z učebníc, kedy učitelia uplatňovali spätnú väzbu kladením otázok zameraných na porozumenie a vyhľadávanie v texte, podnecovali žiakov ku krátkej reprodukcii prečítaného textu. Žiaci chápali obsah textu v písomnej, auditívnej alebo audiovizuálnej forme. Využívali možnosť prezentovať poznatky a výsledky svojej činnosti pri písaní slohových a seminárnych prác, štylistických cvičení, pri príprave referátov. Vyskytovali sa u nich nedostatky v slovnej zásobe, ako aj v tvorbe správnych gramatických tvarov. Na niektorých hodinách slovenského jazyka a slovenskej literatúry mali k dispozícii slovníky, k ich využívaniu však neboli vedení.

V **28** kontrolovaných SOŠ bolo vykonaných **913** hospitácií. **Učitelia** kládli otázky a zadávali úlohy na rozvíjanie porozumenia a aplikácie na väčšine sledovaných hodín. Podnecovali reflexiu žiakov otázkami a úlohami na porozumenie. Viedli ich k chápaniu vzájomných súvislostí, k uplatňovaniu teoretických poznatkov, čiastočne i vedomostí z iných predmetov a využívaniu vlastných skúseností. Vo väčšine prípadov ich podnecovali k aktívnemu ústnemu vyjadrovaniu, vyžadovali súvislejšie odpovede. Predovšetkým v učebných odboroch venovali učitelia menšiu pozornosť práci s textom, zmysluplnému čítaniu, chápaniu a vysvetľovaniu jeho obsahu. Viedli žiakov k zrozumiteľnej a výstižnej formulácii myšlienok pri ústnej i písomnej komunikácii. Vyššie stupne rozvíjania ČG uplatnili učitelia najmä v literárnej zložke predmetu slovenský jazyk a literatúra. Na väčšine hodín vytvárali priestor na frontálnu ústnu prezentáciu vedomostí a zručností kladením otázok a zadávaním úloh, zreteľne dbali na rovnomerné zapájanie všetkých žiakov, na adekvátnu úroveň a kultivovanosť ich ústneho alebo písomného prejavu.

Z hľadiska rozvíjania poznávacích a učebných kompetencií **žiaci** priebežne verbálne reagovali na stimulujúce otázky učiteľov pri sprístupňovaní učiva alebo overovaní jeho porozumenia i aplikácie. Na podnet učiteľov dokázali riešenia väčšinou zrozumiteľne odôvodniť, vysvetliť samostatne, prípade s pomocou učiteľa korigovať. V oblasti čítania a počúvania s porozumením nemali väčšinou problémy pri pochopení zadania k riešeniu úloh v písomnej forme. Obsah textov v písomnej, auditívnej alebo audiovizuálnej forme žiaci jednoznačne pochopili na väčšom počte hodín, na ostatných čiastočne alebo s pomocou učiteľa. Pri práci s informáciami z rôznych zdrojov v malej miere dokázali vyhľadať a spracovať potrebné informácie samostatne a na požadovanej úrovni. Vyššiu spôsobilosť preukázali v odborných predmetoch pri učebných činnostiach s nesúvislými textami. Zväčša dokázali adekvátne spracovať a využiť informácie zo schém, náčrtov, technickej dokumentácie, výkresov či výukového programu a internetu. Na väčšine hodín mali žiaci dostatočný priestor na prezentovanie svojich poznatkov a zručností v rámci riadeného rozhovoru, pri prezentácii výsledkov samostatnej učebnej činnosti a čiastočne pri individuálnom skúšaní.

Školskú knižnicu mali zriadenú na 28 G a v 26 SOŠ. Riaditelia škôl v dotazníku

uviedli, že knižničný fond dopĺňali v závislosti od finančných možností, knižnice využívali predovšetkým na hodinách slovenského jazyka a literatúry, cudzích jazykov, dejepisu, biológie, geografie. Najviac využívali knihy, časopisy a DVD nosiče ako zdroje na tvorbu prezentácií žiakov i učiteľov. **Priestory školských knižníc** využívalo 21 G a 16 SOŠ aj v čase mimo vyučovania najmä na besedy s osobnosťami literárneho a kultúrneho života, na prípravu na súťaže. Dôležitou súčasťou rozvíjania ČG, podľa vyjadrenia riaditeľov, bolo **vzdelávanie** učiteľov, ktorého sa zúčastnili pedagógovia z 21 G a zo 17 SOŠ. Väčšina ho realizovala neformálne individuálnym štúdiom, menej účasťou na odborných vzdelávacích podujatiach.

Na zlepšenie rozvíjania ČG je potrebné zvýšiť záujem učiteľov o odborné vzdelávanie v danej problematike, najmä v SOŠ. **Na G v porovnaní so SOŠ malo rozvíjanie ČG lepšiu úroveň.**

1.3.5 Prijímacie konanie na gymnázium s bilingválnym štúdiom

Inšpekcie, ktorými bol sledovaný priebeh prijímacieho konania, sa vykonali na **31 G**, z nich **4** boli cirkevné, **9** súkromných.

Riaditelia G predložili po prerokovaní v pedagogickej rade školy a v rade školy zriaďovateľom **návrhy na počet tried prvého ročníka** bilingválneho štúdia pre prijímacie konanie v školskom roku 2009/2010, v 5 školách návrh neprerokovali (1 G - Bratislavský kraj, 2 súkromné G - Nitriansky kraj, 2 cirkevné G - Banskobystrický kraj). V Prešovskom kraji 2 kontrolované subjekty, podľa vyjadrení riaditeľov škôl, predložili zriaďovateľovi návrh iba ústnou formou, jeden z nich nebol v stanovenom termíne prerokovaný v pedagogickej rade. Termín predloženia návrhu zriaďovateľovi 5 škôl nedodržalo (2 súkromné G - Nitriansky kraj, 2 cirkevné G - Banskobystrický kraj, 1 evanjelické G - Košický kraj). V určenom termíne zriaďovatelia škôl akceptovali vo svojich rozhodnutiach návrhy riaditeľov na počet tried prvého ročníka pre nasledujúce prijímacie konanie. Zriaďovateľ 1 školy v Bratislavskom kraji návrh o 1 triedu znížil. V Banskobystrickom kraji zriaďovateľ 2 cirkevných G a v Košickom kraji zriaďovateľ evanjelického G nevydali rozhodnutia v stanovenom termíne.

Po prerokovaní v pedagogickej rade školy, po vyjadrení rady školy a so súhlasom zriaďovateľa určili riaditelia **počty žiakov**, ktoré možno prijať do prvého ročníka a tiež **termíny konania prijímacích skúšok**. Riaditelia 2 súkromných G v Nitrianskom kraji, 1 cirkevného G v Banskobystrickom kraji a 1 G v Bratislavskom kraji nepredložili uvedené údaje na vyjadrenie rade školy. Na bratislavskom G ich riaditeľ určil aj bez prerokovania v pedagogickej rade. V Nitrianskom kraji bol v 1 škole určený termín konania prijímacích skúšok v rozpore s právnym predpisom. Uvedené údaje zverejnili školy v stanovenom termíne (okrem 1 v Nitrianskom kraji) prostredníctvom internetu a nástenných oznamov. S výnimkou 2 škôl (Bratislavský, Trnavský kraj) určili riaditelia po prerokovaní v pedagogickej rade **formu prijímacej skúšky, jej obsah, rozsah a tiež jednotné kritériá na úspešné vykonanie skúšky** a ostatné podmienky prijatia na štúdium, ktoré boli súčasťou zverejnených údajov. V Banskobystrickom kraji boli v 1 škole určené kritériá na prijatie uchádzačov bez absolvovania časti prijímacej skúšky, v 2 školách Bratislavského kraja bez overenia špeciálnych schopností, zručností alebo nadania. V rozpore s platným právnym predpisom určili 2 subjekty v Prešovskom kraji prijatie uchádzačov bez prijímacích skúšok a bez overenia špeciálnych schopností, zručností alebo nadania, v 1 subjekte chýbali kritériá na úspešné vykonanie prijímacej skúšky a podmienky prijatia na štúdium. V Trnavskom kraji riaditeľ súkromného G zverejnil kritériá, ktoré umožňovali prijať uchádzačov o štúdium bez overenia špeciálnych schopností, zručností alebo nadania, len podľa dosiahnutého priemerného prospechu v ZŠ.

Zároveň určil aj rozlišovacie kritériá s diskriminačným prvkom zvyhodňujúcim žiakov na základe etnickej príslušnosti. Na súkromnom G v Trenčianskom kraji mali všetky náležitosti týkajúce sa prijímacieho konania prehľadne a podrobne spracované formou projektu.

Prijímacie konanie sa uskutočnilo podľa vypracovaného časového harmonogramu. Na jeho zabezpečení sa aktívne podieľali **prijímacie komisie**, s výnimkou 3 škôl (Bratislavský, Trnavský, Nitriansky kraj), v ktorých neboli zriadené a 1 školy (Nitriansky kraj) s obmedzenou činnosťou komisie. Podľa zverejnených kritérií vo väčšine sledovaných škôl pozostávala prijímacia skúška z vedomostných testov zo slovenského jazyka a literatúry a z matematiky, ktorých obsah a rozsah boli v súlade s platnými učebnými osnovami týchto predmetov. Na overenie špeciálnych schopností, zručností alebo nadania potrebného na zvládnutie bilingválneho vzdelávania zvolili školy rôzne formy, niektoré ich v rozpore s platným právnym predpisom neoverovali.

Realizácia prijímacieho konania v prípravnej fáze, organizácia priebehu prijímacích skúšok a spracovania výsledkov prijímacích skúšok do prvého ročníka päťročného a osemročného vzdelávacieho programu bilingválneho vzdelávania boli vo väčšine škôl v súlade s platnými právnymi predpismi. **Výrazným nedostatkom** bolo **konanie prijímacích skúšok bez overenia špeciálnych schopností, zručností** alebo **nadania** potrebných na zvládnutie bilingválneho štúdia. V zásadnom rozpore so všeobecne záväzným právnym predpisom, ktorý upravuje proces prijímacieho konania do triedy G s bilingválnym štúdiom, bola jeho organizácia na súkromnom G v Trnavskom kraji, pretože riaditeľ bez prerokovania v pedagogickej rade rozhodol o možnosti prijatia uchádzačov na základe ním určených kritérií. V Nitrianskom kraji sa neuskutočnila prijímacia skúška v zmysle záväzného pokynu uloženého ŠŠI. *Na súkromnom G v Prešovskom kraji sa prijímacia skúška nekonala z dôvodu nezaujmu žiakov o štúdium na tejto škole, napriek tomu ŠŠI zistila, že do 1. ročníka boli prijatí žiaci mimo prijímacieho konania, v rozpore s právnymi predpismi.*

1.3.6 Externá časť a písomná forma internej časti maturitnej skúšky na gymnáziu, v strednej odbornej škole a na konzervatóriu

Inšpekcie sa vykonali v **112** školách, z toho na **44** G, v **60** SOŠ a v **8** konzervatóriách. Z celkového počtu škôl bolo **12** cirkevných, **10** súkromných.

EČ a **PFIČ MS** sa kontrolovala v predmetoch slovenský jazyk a literatúra, slovenský jazyk a slovenská literatúra, maďarský jazyk a literatúra, anglický, francúzsky, nemecký, ruský jazyk a EČ MS v predmete matematika.

V prípravnej fáze EČ a **PFIČ MS** postupovali v školách podľa pokynov NÚCEM. O organizácii a priebehu MATURITY 2010 včas informovali v potrebnom rozsahu žiakov, učiteľov a rodičov. Riaditelia škôl určili administrátorov, pomocných hodnotiteľov úloh s krátkou odpoveďou EČ MS z vyučovacích a cudzích jazykov, učiteľov vykonávajúcich pomocný dozor a zapisovateľov tém PFIČ z vyučovacích jazykov a zadaní PFIČ z cudzích jazykov. Podmienky ich výberu, s výnimkou 1 školy v Bratislavskom kraji, boli dodržané. Predsedov PMK vymenovali KŠÚ v stanovenom termíne. V 1 kontrolovanom subjekte v Bratislavskom kraji a v 3 subjektoch Prešovského kraja boli predsedom PMK vydané dekréty na vykonanie funkcie súčasne na viacerých školách. V 31 kontrolovaných subjektoch (9 G, 19 SOŠ, 3 konzervatóriá) sa testovania zúčastnili 85 žiaci so zdravotným znevýhodnením, pre ktorých boli podmienky na vykonanie MS upravené podľa druhu postihnutia a stupňa obmedzenia.

Počas administrácie EČ a PFIČ MS sa v jednotlivých dňoch vyskytli nedostatky pri realizácii úvodných činností. V SOŠ v Banskobystrickom kraji predsedovia PMK otvorili zásielku s testami pred stanoveným časovým termínom, bez účasti predsedníčky ŠMK a školského koordinátora. V 3 školách administrátori a pomocný dozor neboli spoločne zhromaždení v jednej miestnosti, v 2 školách neakceptovali pridelenie jednotlivých skupín administrátorom predsedami PMK náhodným výberom, v 1 škole zrealizovali tieto činnosti pred stanoveným časom bez prítomnosti predsedníčky ŠMK. Neprítomnosť predsedníčky ŠMK a koordinátorky pri kontrole testov i zvukových nahrávok, ale aj menšia pozornosť venovaná kontrole funkčnosti CD prehrávačov boli nedostatkom v ďalšej škole. Dôsledná príprava materiálov (s výnimkou 1 súkromného G), ktorú školy zrealizovali deň pred administráciou prispela k plynulému priebehu EČ a PFIČ MS v súlade s časovým harmonogramom. V SOŠ v Prešovskom kraji v dôsledku organizačnej zmeny súvisiacej s rozdaním chybných odpovedových hárkov ukončili realizáciu EČ MS z anglického a nemeckého jazyka s časovým sklzom oproti stanovenému harmonogramu, pričom časový limit neprekročili. V konzervatóriu v Bratislavskom kraji nebol v 1 skupine žiakov dodržaný časový limit na administráciu testov EČ MS z anglického jazyka úroveň B2. Adekvátne upravili školy čas ukončenia administrácie v súvislosti s predĺženým zadávaním úvodných pokynov, s výmenou zvukovej nahrávky a poruchou CD prehrávača. Počas administrácie testov EČ a PFIČ MS predsedovia ŠMK a PMK priebežne kontrolovali prácu žiakov v jednotlivých skupinách, v 2 školách v Trenčianskom kraji boli na ich podnet prijaté opatrenia na zabezpečenie samostatnosti práce žiakov. Kumulovanie funkcie riaditeľky školy ako školskej koordinátorky a súčasne administrátorky testov sa odzrkadlilo v chaotickom priebehu EČ MS z cudzích jazykov na súkromnom G v Bratislavskom kraji. Organizačne nedostatočne zabezpečené bolo v 5 školách vykonávanie dozoru počas zverejňovania tém a zadaní PFIČ MS.

Hodnotenie úloh s krátkou odpoveďou z vyučovacích a cudzích jazykov bolo realizované vo vyhradených miestnostiach podľa stanoveného časového harmonogramu. Uskutočnilo sa pod odborným dohľadom predsedov PMK, ktorí priebežne riešili nejasnosti súvisiace s opravami, odborné problémy konzultovali s poverenými zamestnancami NÚCEM. V kontrolovaných školách participovali pri hodnotení ÚKO tiež školskí koordinátori, vo väčšine aj predsedovia ŠMK. Hodnotenie ÚKO bolo zabezpečené podľa pokynov, s výnimkou nedostatkov, ktoré sa vyskytli pri organizácii opráv v 2 školách v Trenčianskom a v Košickom kraji. Vo všetkých fázach realizácie EČ a PFIČ MS bol postup práce vedenia škôl, ŠK, predsedov PMK a ŠMK, s výnimkou uvedených nedostatkov, v súlade s centrálnymi pokynmi. **Kontrolované školy pristupovali k príprave a priebehu MATURITY 2010 zodpovedne**, zabezpečili jej nerušený priebeh.

Na základe podnetu NÚCEM vykonala ŠŠI v 2 školách (súkromné G v Bratislave, obchodná akadémia v Prešove) kontrolu opravených odpovedových hárkov EČ MS. Porovnaním kópií OH s príslušnými originálmi sa zistilo, že v kontrolovaných subjektoch došlo zo strany pomocných hodnotiteľov k nepovolenej manipulácii s vyplnenými OH. ŠŠI uložila vedúcim zamestnancom prijať opatrenia k zisteným nedostatkom, ktoré sa týkali nezabezpečenia objektívnosti a regulárnosti hodnotenia ÚKO.

V SOŠ vinársko-ovocinárskej vo Viničkách časť žiakov nadstavbového štúdia vykonávala EČ a PFIČ MS v rozpore so školským zákonom. ŠŠI, okrem iných uplatnených opatrení, uložila riaditeľke školy záväzný pokyn na zastavenie vykonávania maturitných skúšok uvedenej skupine žiakov. Z dôvodu zistenia aj ďalších závažných nedostatkov bol zriaďovateľovi podaný návrh na odvolanie riaditeľky školy, ktorý zriaďovateľ akceptoval.

1.3.7 Ústna forma internej časti maturitnej skúšky na gymnáziu a v strednej odbornej škole

Stav realizácie **ÚFIČ MS** sa zisťoval v **63** subjektoch, z toho na **31 G** (12,4 % z celkového počtu G v SR) a v **32 SOŠ** (6,5 % z celkového počtu SOŠ v SR). Zo sledovaných škôl bolo **10** cirkevných a **8** súkromných.

V prípravnej fáze boli v kontrolovaných subjektoch KŠÚ v stanovenej lehote vymenovaní predsedovia ŠMK a predsedovia PMK, ktorí spĺňali požadované kvalifikačné predpoklady i dĺžku pedagogickej praxe. Rovnako v určenom čase, s výnimkou súkromného G v Trenčianskom kraji, riaditelia G i SOŠ ustanovili skúšajúcich PMK, z dôvodu nedostatočného počtu vlastných kvalifikovaných učiteľov aj z pedagogických zamestnancov iných škôl. Zloženie PMK bolo dodržané, pričom do skúšobných komisií na odbornú zložku MS boli v 6 SOŠ prizvaní tiež odborníci z praxe. Maturitné zadania jednotlivých predmetov, témy teoretickej časti i praktickej časti odbornej zložky na návrh PK schválili riaditelia škôl, následne predsedovia PMK v príslušných termínoch, s výnimkou 4 subjektov v Prešovskom a v Bratislavskom kraji, kde uvedenie dátumu chýbalo. Počty zadaní boli akceptované v plnej miere, počet tém pre teoretickú i praktickú časť odbornej zložky nedodrжали v 1 súkromnej SOŠ (Trenčiansky kraj). **Negatívne zistenia** sa týkali aj uvádzania učebných pomôcok, ktoré v 3 školách (Bratislavský a Prešovský kraj) neboli v maturitných zadaniach niektorých predmetov dôsledne rozčlenené na všeobecné a konkrétne. Po predložení návrhov PK ako formu praktickej časti odbornej zložky určili riaditelia SOŠ praktickú realizáciu a predvedenie komplexnej úlohy, obhajobu vlastného projektu a v 1 kraji i obhajobu úspešných súťažných prác. Výsledky klasifikácie EČ MS a PFÍČ MS boli na G i v SOŠ oznámené načas. V sledovaných subjektoch neevidovali žiakov so sluchovým postihom, ktorí si mohli namiesto cudzieho jazyka zvoliť iný maturitný predmet. Náhrada MS z cudzieho jazyka bola však uznaná na základe získaných jazykových certifikátov 53 žiakom. Dobrovoľnú MS z jedného predmetu konalo 337 žiakov, z dvoch predmetov 4 žiaci.

Školy realizovali **ÚFIČ MS** podľa vopred vyhotovených harmonogramov, v ktorých predpísaný čas stanovený na trvanie prípravy a odpovede žiakov i povolený počet skúšaných v jednom dni boli rešpektované. V kontrolovaných PMK predsedovia dbali na jeho dodržiavanie, v 1 G (Prešovský kraj) bol však žiakovi poskytnutý kratší čas na prípravu a odpoveď. V sledovaných subjektoch konali MS 5 žiaci so zdravotným znevýhodnením, pričom skúšajúci v plnom rozsahu akceptovali úpravy podmienok na jej vykonanie, v 1 SOŠ i prítomnosť školskej psychologičky. V náhodne vybraných PMK boli klasifikácia a hodnotenie realizované v zmysle platných právnych predpisov. Komisie, v prípade značne odlišného výsledku **ÚFIČ MS** žiaka v porovnaní s jeho dosiahnutými výsledkami počas štúdia, pri stanovení konečného hodnotenia zohľadňovali predchádzajúci prospech. **Nedostatky** sa zistili v 5 subjektoch (Trenčiansky, Prešovský a Banskobystrický kraj), v ktorých neboli jednotlivé úlohy v maturitných zadaniach a témach posudzované samostatne, neboli zohľadňované váhy konkrétnych úloh, alebo absentovala vopred vypracovaná a stanovená váha úloh vzhľadom na celkové hodnotenie.

Predsedovia ŠMK si určené povinnosti plnili kvalifikovane. Na požadovanej úrovni ich vykonávali aj predsedovia PMK, s výnimkou tých, ktorí pri hodnotení a klasifikácii nerešpektovali stanovené pravidlá. V rozpore s platnou právnou normou v súkromnej SOŠ (Trenčiansky kraj) počas jedného dňa predsedníčka ŠMK zastupovala neprítomnú predsedníčku PMK nemeckého jazyka, na ostatných sledovaných G i v SOŠ dôvody na zastupovanie nevznikli. V niektorých školách plnili v sledovanom dni predsedovia ŠMK

aj funkciu predsedov PMK.

1.3.8 Prístup k výchove a vzdelávaniu so zameraním na žiaka zo sociálne znevýhodneného prostredia na gymnáziu a v strednej odbornej škole

V čase inšpekcií kontrolované G a SOŠ navštevovalo **23 416** žiakov, z toho **112** zo SZP. Najviac ich evidovali v Banskobystrickom (72) a v Nitrianskom kraji (38), nízky počet v Bratislavskom (2), v ostatných krajoch žiakov zo SZP nevedli.

V školách im bola venovaná náležitá pozornosť zameraná najmä na systematickú **kontrolu školskej dochádzky a výchovno-vzdelávacích výsledkov**. Vzniknuté ťažkosti súvisiace s prospechom, so správaním alebo s dochádzkou boli riešené prostredníctvom triednych učiteľov, výchovných poradcov, niekde i školských psychológov, v 1 súkromnom G aj s pomocou asistentov učiteľa a školského liečebného pedagóga. V prípade zistených nedostatkov boli prijímané prevažne primerané opatrenia na ich odstránenie, vrátane kontaktovania odborníkov z CPPPaP, sociálnych pracovníkov, kurátora.

Prospech žiakov zo SZP študujúcich na G bol prevažne dobrý až veľmi dobrý. Podstatne slabšie výsledky, zavinené najmä ľahostajným prístupom k plneniu si povinností a nedostatočnou prípravou na vyučovanie, vykazovali žiaci v SOŠ. I napriek tomu, že 8,2 % z nich neprosperlo, ich študijné výsledky boli porovnateľné s výsledkami ostatných žiakov. Na zlepšenie ich prospechu bolo v školách realizované doučovanie, žiakom boli poskytnuté učebné pomôcky k domácej príprave, ponúknutá možnosť ubytovania v školskom internáte, s dobre vytvorenými podmienkami na prípravu na vyučovanie. Osvedčil sa i systém vzájomnej pomoci žiakov v triedach, ale aj pozastavenie vyplácania štipendia, prínosom bol adaptačno-edukačný tábor organizovaný na súkromnom G.

Pravidelnú a sústavnú **dochádzku do školy** považovali riaditelia za prvoradú pre získanie stredoškolského vzdelania, preto na riešenie nielen bezdôvodnej neprítomnosti, ale i značne vysokej ospravedlnenej absencie, ktorá sa vyskytla najmä na G, prijímali opatrenia. Rovnako na posilnenie disciplíny, predovšetkým v SOŠ, ukladali rôzne výchovné opatrenia, vrátane znížených známok zo správania. V rovnakej miere však oceňovali úspechy a pozitívne motivovali pochvalou. Celkom bolo 112 žiakom zo SZP udelených **30** pochvál (18 na G a 12 v SOŠ), **2** ocenenia (v SOŠ) a **33** napomenutí/pokarhaní (1 na G a 32 v SOŠ). Hodnotovú orientáciu žiakov sa snažili pedagogickí zamestnanci upevňovať aj ich zapájaním do rôznych mimoškolských aktivít spoločne s ostatnými žiakmi, v čom boli úspešnejší na G. Vo viacerých subjektoch hodnotili riaditelia škôl záujem zákonných zástupcov žiakov zo SZP o **spoluprácu** pozitívne. V niektorých sa im nepodarilo získať ich pozornosť, absentovala akákoľvek komunikácia, ktorá pri riešení problémov školskej dochádzky či výchovno-vzdelávacích výsledkov mohla byť pomocou a prínosom. Učitelia často nepoznali alebo málo poznali skutočné sociálne a rodinné pomery svojich žiakov.

Z dotazníkov, v ktorých uvádzali riaditelia škôl aj vlastné skúsenosti týkajúce sa žiakov zo SZP, vyplynulo, že mnohým malé sebavedomie, pesimistický pohľad do budúcnosti práve z titulu prostredia bránil prejavíť svoje schopnosti. Iných, naopak, charakterizovalo nedostatočné sebaovládanie či značná ľahostajnosť. Zvyčajne boli žiaci zo SZP skromní, v kolektíve akceptovaní. V niektorých školách bolo potrebné premyslenou osvetou prekonávať prejavy skrytého rasizmu a diskriminácie voči nim, venovať zvýšenú pozornosť ich nenásilnému začleňovaniu do žiackych kolektívov.

Zistenia týkajúce sa dochádzky do školy, výchovy a vzdelávania žiakov zo SZP na G a v SOŠ, vzájomnej komunikácie a spolupráce školy so zákonnými zástupcami týchto

žiacov sa podstatne neodlišovali od zistení z predchádzajúcich školských rokov.

1.3.9 Pripravenosť škôl na riešenie problematiky šikanovania na gymnáziu a v strednej odbornej škole

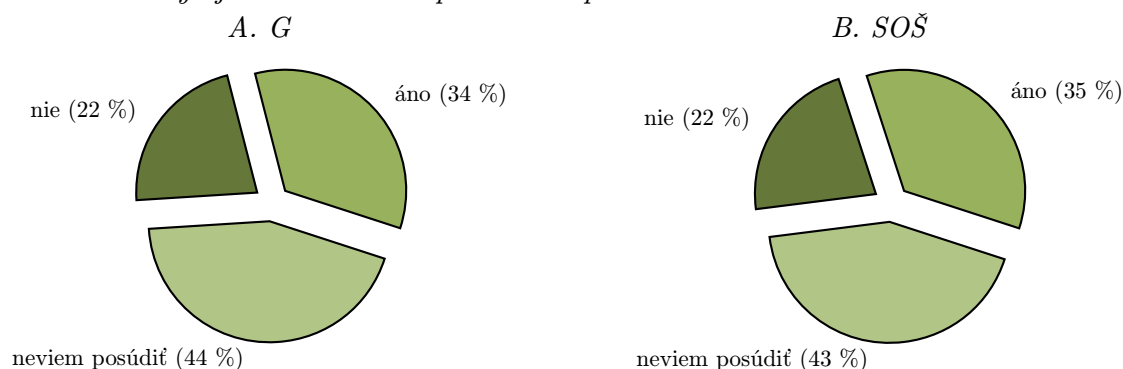
Inšpekcie sa vykonali v **80** školách, z toho na **32** G a v **48** SOŠ. Z celkového počtu škôl bolo **10** cirkevných, **11** súkromných. Vyhodnotenie sa uskutočnilo na základe rozhovorov a zistení z dotazníkov zadávaných riaditeľovi školy, žiakom školy a členom žiackej školskej rady.

Problematiku prístupu k prevencii a eliminácii šikanovania v zmysle Metodického usmernenia MŠ SR č. 7/2006-R k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov zapracovali sledované subjekty v rôznej miere a kvalite do pedagogickej a ďalšej dokumentácie školy. Väčšina mala vypracované **preventívne systémové aktivity** a **programy**, ktorých cieľom bolo predchádzať všetkým formám negatívnych javov v školskom i mimoškolskom prostredí, eliminovať rizikové správanie hneď v počiatočnom štádiu. V ŠkVP definovali školy požiadavky na profil absolventa vo vzťahu ku kompetenciám, ktorými má absolvent disponovať, pričom v rámci personálnych a interpersonálnych kompetencií bola zdôraznená schopnosť jedinca prispievať k vytváraniu ústretových medziľudských vzťahov, nevyvolávať osobné konflikty. V **plánoch práce** školy rozpracovali úlohy zamerané na zamedzenie rizikového správania žiakov do rôznych stratégií prevencie, s cieľom zvýšiť bezpečnosť žiakov.

Menej výrazné zastúpenie mala sledovaná problematika v **plánoch predmetových komisií**. Vo viacerých školách jej malú mieru pozornosti venovali aj v takých predmetoch, ktorých obsah prirodzene umožňuje začlenenie tejto spoločenskej problematiky do preberaných tém.

Plány práce výchovných poradcov a koordinátorov (ak boli na škole ustanovení) väčšinou obsahovali konkrétne úlohy, aktivity a činnosti v rámci prevencie sociálno-patologických javov. Viacerí výchovní poradcovia vo svojej práci vychádzali z plošného zisťovania výskytu šikanovania prostredníctvom dotazníkov, z priebežnej diagnostiky žiakov. Nadväzne v spolupráci s triednymi učiteľmi zabezpečovali pri riešení existujúcich problémov užší kontakt s rodičmi. Skutočnosť, že v niektorých školách funkciu koordinátora prevencie súbežne plnil výchovný poradca alebo koordinátor vôbec nebol ustanovený, výraznou mierou znižovala funkčnosť systému prevencie v školách. Riaditelia vo svojich vyjadreniach uvádzali 100 %-nú spokojnosť s vymedzením priestoru sledovanej problematike. Spochybnili to však žiaci, keďže iba viac ako tretina respondentov odpovedala v tomto smere kladne, nedostatok možností predovšetkým na otvorenú komunikáciu s odborníkmi z praxe pociťovalo 22 %.

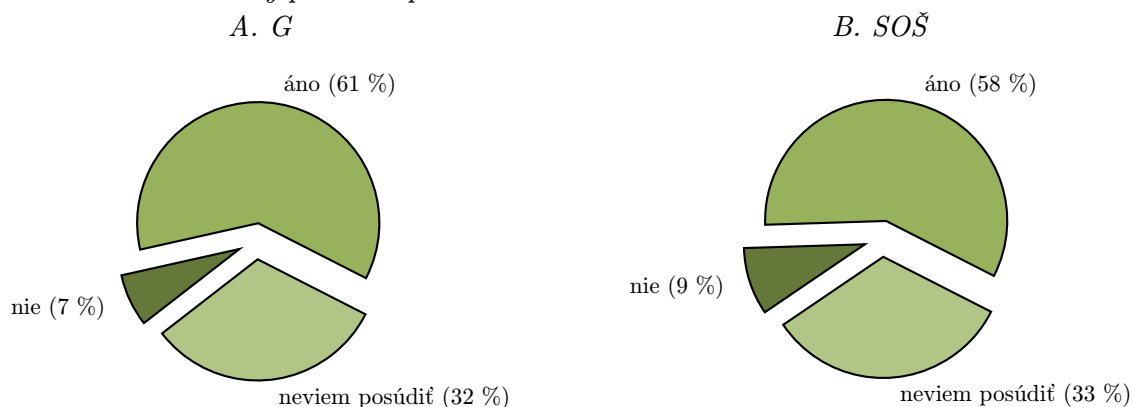
Graf 47 Poskytuje škola dostatok priestoru k problematike šikanovania?

Opatrenia na zamedzenie šikanovania a riešenie jeho výskytu boli najkonkrétnejšie

rozpracované v **školských poriadkoch**. Prevažne jasne formulovali pravidlá správania a tiež sankcie za ich porušovanie. Uvádžali právo žiakov na ochranu pred násilím, zdôrazňovali neprípustnosť správania, ktoré môže byť posudzované ako prejav šikanovania, obmedzovania osobnej slobody iných žiakov a učiteľov. Iba 61 % žiakov na G a 58 % v SOŠ však uviedlo, že školský poriadok reflektuje problematiku šikanovania, značná časť respondentov (viac ako 30 %) si nespomenula na konkrétne povinnosti a práva súvisiace s problémom násilia v škole, zvyšná časť odpovedala záporne.

Graf 48 Rieši školský poriadok problematiku šikanovania?

Z dotazníka zadaného žiakom vyplynulo, že so šikanovaním sa stretla viac ako polovica respondentov, pričom 7 % bolo obeťou šikanovania. Za agresorov označovali častejšie spolužiakov z triedy, v menšej miere žiakov z inej triedy.

Graf 49 Bol si v škole šikanovaný?

Obete šikanovania o probléme informovali najčastejšie rodičov, priateľa. Z pedagogických zamestnancov školy najviac dôverovali triednemu učiteľovi, málo výchovnému poradcovi, nikto sa neobrátil na koordinátora prevencie. Z dotazníkov určených členom žiackej školskej rady dokonca vyplynulo, že z nich 45 % na G a 46 % v SOŠ nevie, kto je v škole do tejto funkcie ustanovený, čo potvrdilo nezabezpečenie dostatočnej informovanosti žiakov zo strany školy. V dotazníku časť oslovených (6 % žiakov G, 11 % žiakov SOŠ) priznala svoju účasť na šikanovaní.

Graf 50 *Bol si aktérom šikanovania?*

Preventívne opatrenia školy v oblasti prítomnosti násilia a šikanovania mnohí respondenti väčšinou nepovažovali za dostatočné. Značná časť poukázala najmä na pasívny, vyhýbavý postoj učiteľov k prejavom šikanovania, dokonca na tolerovanie neadekvátneho správania. Ako najefektívnejší spôsob zamedzujúci šikanovaniu uviedli dôsledné monitorovanie situácie v škole a systematické výchovné pôsobenie. Ďalšia skupina sa domnievala, že je nevyhnutný kvalitatívny posun vzájomných vzťahov medzi učiteľmi a žiakmi, ktorý by viedol k prehĺbeniu dôvery. Zo zistení vyplynulo, že je veľmi dôležité, aby si všetci pedagogickí zamestnanci uvedomili, že práve oni majú v rukách nástroj na úspešné zvládnutie boja s fenoménom násilia. Ich postupy musia vychádzať z vybudovanej vzájomnej dôvery medzi učiteľmi a žiakmi, z dôslednej odbornej prípravy, ktorá by mala predovšetkým viesť k pochopeniu podstaty šikanovania a k efektívnemu postupu v oblasti jej prevencie, v prípade odhalenia existujúceho šikanovania v poskytnutí účinnej pomoci.

1.3.10 Uplatňovanie výchovy k ľudským právam na gymnáziu a v strednej odbornej škole

ŠŠI kontrolovala v súlade s úlohami Národného plánu výchovy k ľudským právam na roky 2005 - 2014 v SŠ stav výchovy a vzdelávania k ľudským právam. Cieľom inšpekcí bolo zistiť stav a úroveň začlenenia obsahu výchovy k ľudským právam do pedagogickej a ďalšej dokumentácie školy. Žiakom posledného ročníka sa zadávali vedomostné testy z náuky o spoločnosti a občianskej výchovy/náuky, ktoré vypracoval ŠPÚ. Inšpekcie sa vykonali na **32 G**, z nich bolo **20 štátnych**, **8 cirkevných** a **4 súkromných**. V SOŠ sa vykonali inšpekcie v **48 subjektoch**, z nich bolo **39 štátnych**, **2 cirkevné**, **7 súkromných**.

Problematika ľudských práv bola na kontrolovaných G a v SOŠ zakomponovaná v **ŠkVP** a v **pedagogickej dokumentácii** školy. Činnosť a aktivity metodických orgánov boli zamerané na výchovu k ľudským právam a jej začleneniu do tematických výchovno-vzdelávacích plánov obsahovo príbuzných predmetov. Školy v prevažnej miere organizovali aktivity, ktoré prispievali k formovaniu základných ľudských hodnôt, poskytovali žiakom možnosti a priestor pre realizáciu záujmovej činnosti, podporovali ich prípravu na ďalšie štúdium a profesijný rozvoj. Väčšina **školských poriadkov** obsahovala práva a povinnosti subjektov zainteresovaných na výchove a vzdelávaní, opatrenia proti šíreniu legálnych a nelegálnych drog, podmienky na zaistenie ochrany pred diskrimináciou a násilím. Ojedinele v nich absentovali pravidlá vzťahov medzi žiakmi a pedagogickými zamestnancami, práva a povinnosti zákonných zástupcov žiakov, v 13 subjektoch neboli prerokované orgánmi

školskej samosprávy. Členovia **žiackej školskej rady** sa pravidelne stretávali pod vedením učiteľov koordinátorov, ktorí ich viedli k samostatnému rozhodovaniu, presadzovaniu názorov, uplatňovaniu nápadov, návrhov, k riešeniu problémov. Žiacke školské rady neboli ustanovené na 5 G a v 12 SOŠ. Väčšina škôl mala ustanoveného koordinátora prevencie a vypracovaný program aktívnej ochrany predchádzania sociálno-patologických javom a riešenia ich príznakov. Medzi preventívno-výchovnými programami boli zapracované aj národné programy (Stratégia prevencie kriminality, Národný program prevencie obezity, Národný plán výchovy k ľudským právam). Aktivity k plneniu úloh Národného programu boja proti obchodovaniu s ľuďmi a Národného programu duševného zdravia, odporúčané v pedagogicko-organizačných pokynoch vydaných MŠ SR pre školy a školské zariadenia na aktuálny školský rok, nemali viaceré subjekty vo svojich plánoch práce naplánované alebo ich nerealizovali. **Výchovné poradenstvo** zabezpečovali výchovní poradcovia na úrovni poradenskej komunikácie a ich aktivity boli zamerané na riešenie konkrétnych výchovných a vzdelávacích problémov žiakov. K slabým stránkam škôl patrilo vytváranie bezbariérového prostredia, ktoré by umožnilo prijať do školy žiakov so zdravotným znevýhodnením. Takto upravené prostredie bolo len v 6 SOŠ a na 5 G. Prijatie uchádzačov do študijných a učebných odborov si väčšinou vyžadovalo ich dobrý zdravotný stav, preto len v niektorých z kontrolovaných SOŠ bola realizovaná úprava bezbariérového vstupu a učebných priestorov s ohľadom na žiakov so zdravotným znevýhodnením.

Na 32 G sa **testovania z občianskej výchovy/náuky a náuky o spoločnosti** zúčastnilo 871 žiakov posledného ročníka a 1 233 žiakov v 48 SOŠ. Priemerná úspešnosť žiakov **G** v časti **základné vedomosti** bola *69,7 % - dobrá úroveň* a v časti **praktická aplikácia teoretických poznatkov** bola *70,6 % - dobrá úroveň*. Priemerná úspešnosť žiakov **SOŠ** v časti **základné vedomosti** bola *60,1 % - dobrá úroveň* a v časti **praktická aplikácia teoretických poznatkov** bola *64,9 % - dobrá úroveň*.

Úloha s cieľom zistiť stav a úroveň **uplatňovania výchovy k ľudským právam vo vyučovacom procese** sa plnila na **30 G** (12 % z celkového počtu G v SR), z nich bolo **18 štátnych, 9 cirkevných a 3 súkromné**. Rovnako sa úloha plnila v **29 SOŠ** (5,88 % z počtu SOŠ v SR), z nich bolo **23 štátnych, 2 cirkevné a 4 súkromné školy**. Uplatňovanie výchovy k ľudským právam vo VVP sa posudzovalo na základe vyhodnotení zistení z vykonaných hospitácií vo vybraných predmetoch. Počas inšpekcií sa vykonalo na G **762** hospitácií a **913** v SOŠ, z toho **770** na teoretickom a **143** na praktickom vyučovaní. Priebeh a organizácia výchovy a vzdelávania sa sledovali z hľadiska kvality riadenia procesu učiteľom (vytváranie sociálnej klímy v triede, rešpektovanie vzdelávacích potrieb jednotlivcov) a súčasne sa sledovali reakcie žiakov (prejav záujmu o učenie, schopnosť asertívne sa presadzovať v diskusií, prezentovať osvojené poznatky).

Implementácia výchovy k ľudským právam a jej uplatňovanie vo VVP bola na G a v SOŠ na porovnateľnej úrovni. Učitelia a majstri odbornej výchovy udržiavali optimálnu **atmosféru** vyučovacích hodín, k žiakom pristupovali v intenciách základných ľudských práv, uplatňovali zásadu rovnakého zaobchádzania, rešpektovali ich dôstojnosť, nezasahovali do ich súkromia, dbali na psychohygienu, bezpečnosť a ochranu zdravia žiakov. V SOŠ menej zohľadňovali **rozdielne vzdelávacie potreby** jednotlivcov so zreteľom na spôsob ich učenia sa, individuálne možnosti, schopnosti a vyššie intelektuálne dispozície. Zväčša rešpektovali učebné a pracovné tempo priemerných a slabších žiakov, menej zreteľné bolo zohľadňovanie vzdelávacích potrieb žiakov s vyšším učebným a pracovným tempom. Žiakom so zdravotným znevýhodnením na väčšine hodín neumožnili pracovať s kompenzačnými pomôckami. Na G prevažne podporovali **slobodu prejavu** žiakov, prezentovanie osobných postojov, názorov a skúseností.

Zriedka viedli žiakov k vzájomnej komunikácii v menších i väčších skupinách, ojedinele ich podnecovali viesť dialóg, diskutovať o rozdielnych názoroch na riešenie problému, prijímať spoločné rozhodnutia, prevziať zodpovednosť za všetkých členov tímu pri plnení stanovených úloh a dosiahnutí určeného cieľa. Učitelia na menej ako polovici hodín (40 % hodín) zaradovali **formy práce vo dvojiciach alebo v skupinách**. Ak aj takéto formy práce uplatnili, neurčili rolu jednotlivých členov skupiny, neumožnili prezentáciu výsledku činnosti skupiny, neuskutočnili reflexiu skupinovej činnosti na základe stanovených kritérií, neumožnili identifikovať vlastné nedostatky ako výzvu k napredovaniu v učení. Pomerne málo viedli žiakov k pochopeniu významu sebareflexie a podstaty procesu **hodnotenia a sebahodnotenia**. Málo využívali ako motiváciu pochvalu, pri sumatívnom hodnotení použili zriedkavo verbálny hodnotiaci výrok, spätnú väzbu na ich posun vpred. Rozvíjanie **praktických návykov a zručností** žiakov bolo orientované na dodržiavanie správnych postupov pri práci a pravidiel bezpečnosti a ochrany zdravia, ojedinele na dodržiavanie hygienických zásad. Žiaci pri cvičnej práci prezentovali osvojené praktické návyky a zručnosti, používali správne postupy, dodržiavali zásady bezpečnosti a ochrany zdravia.

Inšpekcie s rovnakým zameraním boli v súlade s plnením úloh Národného plánu výchovy k ľudským právam vykonané priebežne v prvom cykle monitorovania škôl v školských rokoch 2006/2007, 2007/2008, 2008/2009. Komparácia výsledkov poukazovala na postupné kvalitnejšie zapracovanie výchovy k ľudským právam do plánov práce škôl a rovnako na skvalitnenie školských poriadkov. Učitelia uplatňovali najmä tradičné frontálne metódy a formy práce, málo podnecovali jedincov k vyjadreniu vlastných postojov a názorov, nedostatočne rozvíjali sociálne kompetencie žiakov, ojedinele zaradovali tímovú prácu, podceňovali význam rozvíjania sebahodnotiacich a hodnotiacich schopností a zručností. V niektorých školách pretrvávala nízka participácia členov žiackej školskej rady pri tvorbe školského poriadku i riešení výchovných problémov spolužiakov, niekde absentovalo jej ustanovenie. V testovaní vedomostí z občianskej výchovy/náuky a náuky o spoločnosti dosiahlo 832 žiakov na G a 2 334 v SOŠ v oboch častiach testu dobrú úroveň.

1.3.11 Kontrola plnenia opatrení na gymnáziu

V školskom roku 2009/2010 sa vykonalo **13** následných inšpekcií na **12** G, z toho boli **2** súkromné, **4** cirkevné. Stav a úroveň odstránenia zistených nedostatkov sa kontrolovali v 9 školách po tematickej a v 3 po následnej inšpekcii. Na 1 G v Banskobystrickom kraji boli vykonané 2 následné inšpekcie.

V kontrolovaných G sa celkove uplatnilo **39** opatrení na odstránenie zistených nedostatkov, z toho bolo **21** (53,84 %) odporúčaní, **9** (23,07 %) opatrení prijatých riaditeľmi kontrolovaných subjektov a **9** (23,07 %) opatrení uložených ŠŠI. Všetky uplatnené opatrenia boli akceptované a splnené.

Tabuľka 12 *Prehľad uplatnených, akceptovaných a splnených opatrení*

Spolu	39									
z toho	odporúčania		upozornenia		opatrenia prijaté kontrolovaným subjektom		opatrenia uložené školskou inšpekcii		záväzný pokyn	
Počet	21		0		9		9		0	
z toho	akceptované	%	splnené	%	splnené	%	splnené	%	splnené	%
	21	100,00	0	–	9	100,00	9	100,00	0	–

Zistené nedostatky sa vyskytli v/vo:

- » nepoužívaní triednych kníh schválených ministerstvom
- » výkone štátnej správy v 1. stupni (nevydanie rozhodnutia o povolení vykonať komisionálne skúšky)
- » neplnení UO v predmetoch slovenský jazyk a slovenská literatúra a náuka o spoločnosti (neodučenie niektorých tematických celkov)
- » nevyhovujúcich výsledkoch testovania z matematiky a slovenského jazyka a literatúry
- » vedení pedagogickej dokumentácie
- » kontrolnej a hospitačnej činnosti (prijímanie opatrení a kontrola ich plnenia)
- » preventívno-výchovnom programe školy
- » rozvíjaní hodnotiacich a sebahodnotiacich kompetencií žiakov
- » nedodržiavaní dĺžky trvania vyučovacej hodiny a počtu päťminútových prestávok

Akceptovanie všetkých odporúčaní v kontrolovaných školách malo pozitívny vplyv na formovanie kompetencií žiakov. Prínosom prijatých opatrení kontrolovanými subjektmi bolo zabezpečenie plnenia UO a zlepšenie orientácie pedagogických zamestnancov v právnych predpisoch. Upravilo sa trvanie dĺžky vyučovacej hodiny. Skvalitnil sa obsah školského poriadku. Splnením opatrení uložených ŠŠI sa zosúladiť názov školy používaný v pedagogickej dokumentácii s právnymi predpismi a skvalitnil sa výkon štátnej správy v 1. stupni, zlepšilo sa odborné a pedagogické riadenie.

1.3.12 Kontrola plnenia opatrení v strednej odbornej škole a v konzervatóriu

Následné inšpekcie sa vykonali v 52 SOŠ, z toho v 1 spojenej v oboch jej organizačných zložkách. Z kontrolovaných škôl bolo 12 súkromných a 1 cirkevná. Stav a úroveň odstránenia zistených nedostatkov sa sledovali v 36 subjektoch po tematickej inšpekcii a v 16 po následnej, pričom v 3 školách (Trnavský kraj) boli vykonané po dve následné inšpekcie. Celkove sa uplatnilo 160 opatrení na odstránenie zistených nedostatkov, z nich bolo akceptovaných a splnených 130 (81,25 %).

Zistené nedostatky boli prevažne v/vo:

- » dodržiavaní normatífov priestorovej, materiálnej a prístrojovej vybavenosti v učebných odboroch autoopravár a stolár, v študijných odboroch mechanik strojov a zariadení a operátor drevárskej výroby
- » plnení UO
- » realizácii externej časti a písomnej formy internej časti maturitnej skúšky
- » dodržiavaní platných právnych predpisov počas prípravy a počas konania ústnej formy internej časti maturitných skúšok
- » rešpektovaní platných právnych noriem počas prípravy a v priebehu záverečných skúšok
- » vedení pedagogickej dokumentácie (absencia denníkov evidencie odborného výcviku, nevedenie zápisov v triednych knihách dvojjazyčne v školách s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny)

- » organizácii vyučovania (nedodržanie dĺžky prestávok, určeného počtu hodín v jednom dni, dĺžky trvania vyučovacích hodín, stanoveného začiatku vyučovania)

Tabuľka 13 *Prehľad uplatnených, akceptovaných a splnených opatrení*

Spolu	160									
z toho	odporúčania		upozornenia		opatrenia prijaté kontrolovaným subjektom		opatrenia uložené školskou inšpekciou		záväzný pokyn	
Počet	35		0		55		66		4	
z toho	akceptované	%	splnené	%	splnené	%	splnené	%	splnené	%
	26	74,29	0	–	54	98,18	46	69,70	4	100,00

V značnej miere akceptované odporúčania, splnené opatrenia a záväzné pokyny mali výrazný vplyv na zvýšenie úrovne odborného pedagogického riadenia škôl i plnenie výchovno-vzdelávacích zámerov kontrolovaných subjektov. Zistenia z hospitačnej činnosti pri následných inšpekciách potvrdili efektívnejšie využívanie dostupných učebných pomôcok a didaktickej techniky. Jednoznačne sa zlepšila organizácia vyučovania, odstránili sa nedostatky pri konaní maturitných a záverečných skúšok. V mnohých sledovaných školách sa skvalitnila materiálna a prístrojová vybavenosť pre vyučovanie odborného výcviku, pričom v niektorých je v štádiu realizácie.

Neakceptovaním odporúčaní a nesplnením opatrení naďalej pretrvávajú nedostatky najmä v/vo:

- » rozvíjanie komunikačných zručností žiakov pri vyučovaní cudzích jazykov
- » úrovni počítačovej gramotnosti žiakov
- » rozvíjanie praktických vedomostí, návykov a zručností žiakov v praktickej príprave pri nedostatočnej priestorovej materiálnej a prístrojovej vybavenosti učebného odboru autoopravár
- » dodržaní učebných plánov (nevyučovanie niektorých povinných predmetov v konzervatóriu a zriaďovanie spoločných tried študijných a učebných odborov)
- » plnení UO niektorých predmetov
- » odbornosti vyučovania

Nesplnenie uplatnených opatrení negatívne ovplyvnilo predovšetkým odbornosť vyučovania niektorých odborných predmetov, dodržanie učebných plánov, plnenie UO, úroveň prípravy žiakov konzervatória v študijnom odbore hudobno-dramatické umenie i rozvíjanie viacerých spôsobilostí žiakov v procese učenia. Na základe pretrvávajúcich nedostatkov, zistených pri opakovaných následných inšpekciách v 2 súkromných SOŠ v Trnavskom kraji, ŠŠI podala návrh na vyradenie učebných odborov autoopravár so zameraním mechanik a elektrikár zo siete škôl, ministerstvo školstva návrh akceptovalo.

1.3.13 Podnety a odporúčania

Riaditeľom škôl

- » zintenzívniť kontrolnú činnosť zameranú na získavanie a rozvíjanie kľúčových kompetencií žiakov na vyučovaní

- »»» vyhodnocovať výsledky kontrolnej činnosti a prijať účinné opatrenia na odstránenie nedostatkov
- »»» venovať pozornosť rozvíjaniu čitateľskej gramotnosti vo všetkých predmetoch
- »»» realizovať funkčný systém účinných preventívnych opatrení na zamedzenie šikanovania, ktorý je založený na poskytovaní informácií a pomoci žiakom, rodičom a učiteľom
- »»» zabezpečiť v spolupráci s kompetentnými orgánmi a inštitúciami odbornú prípravu pedagogických zamestnancov k problematike šikanovania
- »»» uprednostňovať pri výbere do funkcie výchovného poradcu a koordinátora prevencie tých učiteľov, ktorým žiaci dôverujú
- »»» zabezpečiť v prvom cudzom jazyku žiakom v študijných i v učebných odboroch možnosť kontinuálneho vzdelávania v tom jazyku, v ktorom sa vzdelávali v základnej škole

Riaditeľom bilingválnych gymnázií a gymnázií s triedami s bilingválnym štúdiom

- »»» overovať pri prijímaní uchádzačov na štúdium bilingválneho vzdelávania špeciálne schopnosti, zručnosti alebo nadanie potrebné na zvládnutie príslušného odboru

Zriadovateľom

- »»» zabezpečiť školám finančné prostriedky na zlepšenie ich vybavenosti aktuálnymi učebnými pomôckami a IKT
- »»» usmerňovať metodicky riaditeľov škôl v oblasti všeobecne záväzných právnych a rezortných predpisov

Metodicko-pedagogickému centru

- »»» organizovať naďalej vzdelávacie aktivity zamerané na rozvíjanie kľúčových kompetencií žiakov vo výchovno-vzdelávacom procese
- »»» vzdelávať učiteľov v používaní rôznych metód a techník podporujúcich rozvoj čitateľskej gramotnosti
- »»» zamerať vzdelávacie aktivity pedagogických zamestnancov na formy skupinovej práce rozvíjajúcej zručnosti v oblasti prevencie a riešenia šikanovania
- »»» pripraviť pre pedagogických zamestnancov ďalšie vzdelávanie k tvorbe školských vzdelávacích programov s cieľom ich skvalitnenia, zosúladenia so štátnym vzdelávacím programom a s ohľadom na špecifiká i potreby škôl
- »»» organizovať aktivity pre vedúcich predmetových komisií k tvorbe učebných osnov

Štátnemu pedagogickému ústavu

- »»» zabezpečiť pre pedagogických zamestnancov odborné semináre k tvorbe učebných osnov príslušných predmetov
- »»» vytvoriť ponuku vhodného výukového softvéru pre jednotlivé predmety

Štátnemu inštitútu odborného vzdelávania

- » pokračovať v tvorbe vzdelávacích štandardov pre odborné predmety
- » zverejniť a spropagovať databázu výukových programov pre odborné vzdelávanie
- » vypracovať vzorový štátny vzdelávací program pre študijný odbor manažér výroby a kontroly v automobilovom priemysle so zameraním na automobilové diely a príslušenstvo

Národnému ústavu certifikovaných meraní vzdelávania

- » umožniť predsedovi predmetovej maturitnej komisie (pri pochybnostiach o objektívnosti opráv) porovnanie opravených originálov odpovedových hárkov s ich uloženými kópiami
- » vyznačiť na odpovedových hárkoch jednoznačne podpisy dvoch hodnotiteľov (hodnotiteľom je predseda PMK, ostatní sú pomocní hodnotitelia)
- » zohľadniť v pokynoch možnosť, aby dohľad v učebniach počas zverejňovania tém/zadaní z vyučovacích a cudzích jazykov mohli vykonávať aj administrátori, ktorým školskí koordinátori v spolupráci s predsedami školských a predmetových maturitných komisií prinesú nakopírované témy/zadania (najmä v prípade, keď personálne podmienky školy neumožňujú dodržať pokyny NÚCEM)

Krajským školským úradom

- » menovať predsedov predmetových maturitných komisií len pre 1 školu z dôvodu nerušeného priebehu externej časti a písomnej formy internej časti maturitnej skúšky
- » zabezpečiť na školách striedanie predsedov predmetových maturitných komisií

Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR

- » upraviť školský zákon v časti Prijímanie na vzdelávanie v stredných školách v texte § 62 tak, aby bola vylúčená možnosť prijať uchádzača - žiaka s mentálnym postihnutím alebo absolventa praktickej školy
- » ustanoviť všeobecne záväznou právnou normou delenie žiakov na skupiny chlapcov a dievčat a maximálny počet žiakov na 1 učiteľa na vyučovaní telesnej a športovej výchovy v stredných školách
- » spresniť úpravou školského zákona stanovenú požiadavku na skúšajúceho predmetovej maturitnej komisie tak, aby funkciu skúšajúceho nevykonávali zamestnanci prijatí výlučne na túto činnosť uzavretím dohody o vykonaní práce
- » zosúladiť vo vyhláske o ukončovaní štúdia počet uvedených tém určených na praktickú časť odbornej zložky maturitnej skúšky s počtom tém uvedených v jej prílohe
- » znížiť úpravou vyhlásky o ukončovaní štúdia pre predmetovú maturitnú komisiu teoretickej časti odbornej zložky stanovený počet skúšaných žiakov v jednom dni vzhľadom na určenú dĺžku prípravy a odpovede žiaka
- » zdefinovať v školských právnych predpisoch záväznosť dodržiavania pokynov NÚCEM
- » spracovať ucelený súbor normatífov priestorovej, materiálnej a prístrojovej vybavenosti škôl, školských zariadení, stredísk praktického vyučovania a pracovísk praktického vyučovania

- »» na webovej stránke miesto pracovných verzií štátnych vzdelávacích programov zverejniť schválené štátne vzdelávacie programy
- »» doplniť do školského zákona k dokladom o získanom vzdelaní výučný list

1.4 Školy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

1.4.1 Vyučovanie a učenie sa žiakov vo vybraných predmetoch v ZŠ pri reedukačnom centre, diagnostickom centre a liečebno-výchovnom sanatóriu

Inšpekcie sa vykonali v **15** ŠVZ, čo predstavuje 56 % všetkých ŠVZ v SR, z nich bolo **5** RC, **4** DC a **6** LVS. Súkromné bolo 1 LVS, ostatné štátne. Cieľom inšpekcí uskutočnených v **6** krajoch (okrem Trenčianskeho a Prešovského) bolo zistiť stav a úroveň vyučovania a učenia sa vo vybraných predmetoch v RC, DC, LVS.

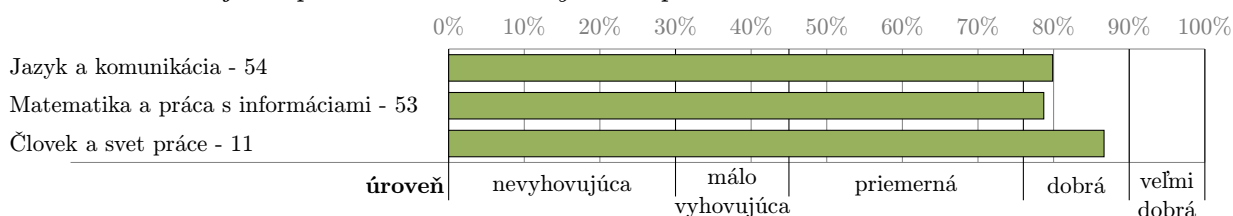
V ZŠ bolo 56 tried s počtom žiakov **497**, výchovných/diagnostických skupín v zariadeniach bolo **97** s počtom detí **657**. Internátnych zariadení s nepretržitou prevádzkou bolo 53 %, s celoročnou prevádzkou 47 %. **Dĺžka pobytu** detí v zariadení sa pohybovala od 2 mesiacov do 5 rokov, prípadne do ukončenia prípravy na povolanie alebo podľa rozhodnutia súdu. **Vek detí** sa pohyboval v rozmedzí od 3 rokov do 18. Deti oboch pohlaví prijímali do 60 %, len chlapcov do 27 %, len dievčatá do 13 % zariadení. Niektorí žiaci mali viacnásobné poruchy alebo postihnutie, väčšine žiakov v LVS primárne diagnostikovali vývinové poruchy učenia alebo poruchy aktivity a pozornosti. V ŠVZ zriadili uvedené druhy škôl (tried): **3** MŠ, **15** ZŠ, **6** SZŠ, **3** OU, **3** SOŠ. Vzdelávanie na získanie stupňa vzdelania poskytovaného ZŠ realizovala 1 škola. Zo ZŠ 3 školy zaradili do siete, 2 existovali ako organizačná zložka spojenej školy zaradenej do siete, v ostatných ŠVZ mali triedy ako súčasť zariadenia. ČŠPP bolo súčasťou 1 DC. Najčastejším dôvodom prijatia žiakov ZŠ do RC bolo rozhodnutie súdu o nariadení ústavnej starostlivosti, do DC a LVS žiadosť zákonného zástupcu dieťaťa.

V triedach, výchovných a diagnostických skupinách prekročili stanovený najvyšší počet žiakov. V triedach boli žiaci z viacerých, až piatich rôznych ročníkov, čo malo negatívny dopad na priebeh vyučovania.

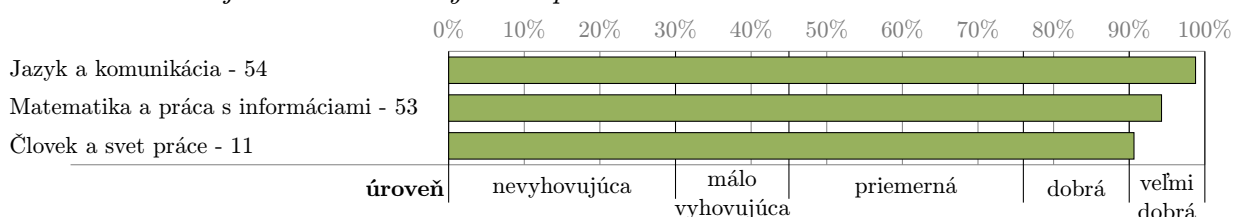
Stav a úroveň vyučovania a učenia sa

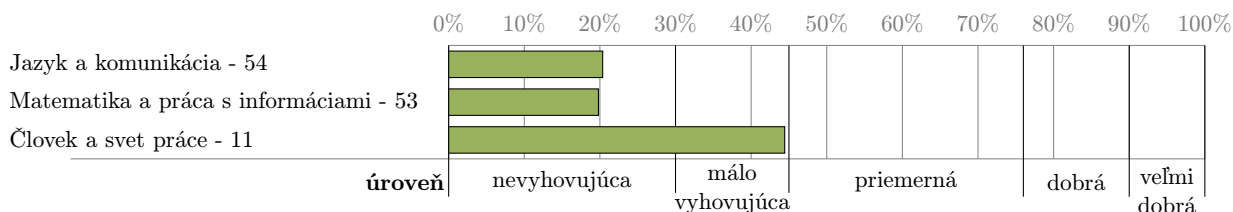
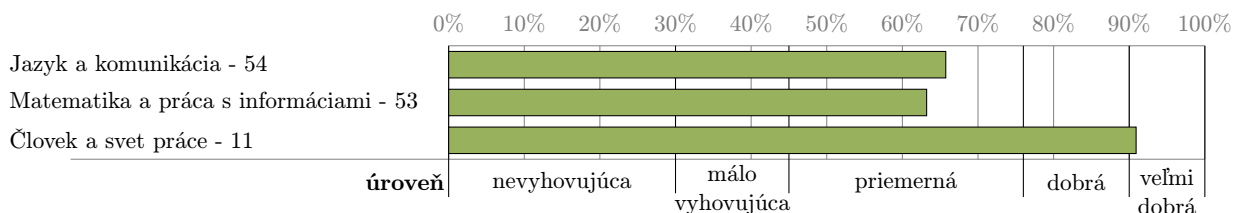
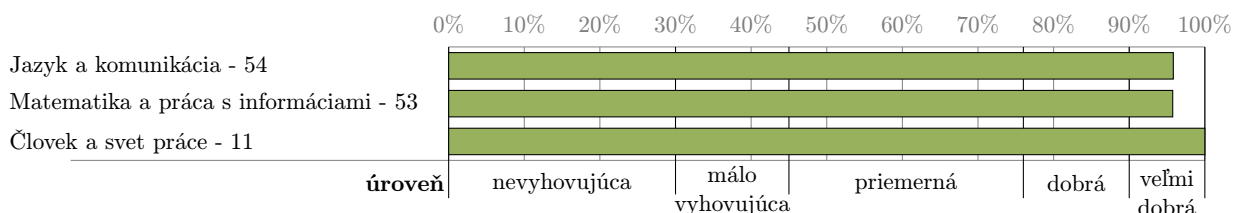
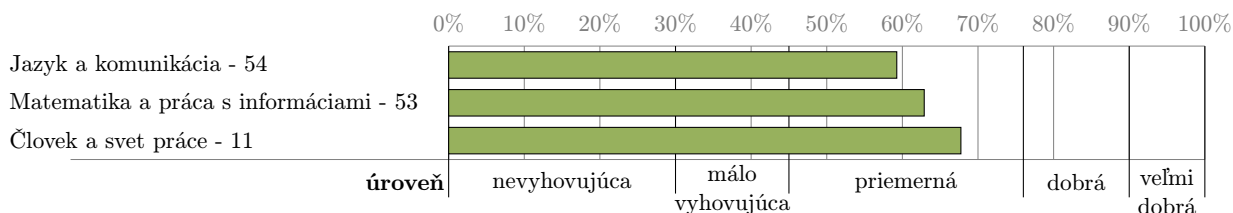
Počas inšpekcí sa vykonalo **118** hospitácií, z toho na 1. stupni **36**, na 2. stupni **82**. V RC sa uskutočnilo celkovo **37** hospitácií, v DC **23** a v LVS **58**. Rozvíjanie kľúčových kompetencií sa kontrolovalo v troch vzdelávacích oblastiach: jazyk a komunikácia, matematika a práca s informáciami, človek a svet práce. *Kľúčové kompetencie žiakov učitelia rozvíjali celkovo na dobrej úrovni (81,0 %), na 1. stupni na dobrej úrovni (84,7 %), na 2. stupni na priemernej (79,4 %).* V rozvoji jednotlivých kompetencií boli podstatné rozdiely.

Graf 51 Rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií žiakov

Graf 52 Rozvíjanie komunikačných kompetencií žiakov

Graf 53 Rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT**Graf 54** Rozvíjanie sociálnych kompetencií žiakov**Graf 55** Rozvíjanie praktických návykov a zručností žiakov**Graf 56** Rozvíjanie hodnotenia a sebahodnotenia žiakov

K silným stránkam vyučovania v ŠVZ patrili jasná a zrozumiteľná formulácia cieľov vyučovania, dôsledné overovanie ich splnenia prostredníctvom **spätnej väzby**. **Uplatňovanie špeciálnopedagogických zásad** sa prejavilo v individuálnom prístupe k žiakom, v rešpektovaní ich osobného učebného a pracovného tempa, v kooperácii s ďalším pedagógom na vyučovacích hodinách. Diferenciáciu činností uplatňovali učitelia vzhľadom na zloženie tried zo žiakov viacerých ročníkov smerom k slabšie prospievajúcim a žiakom z inojazyčného prostredia, poskytovali im doplňujúci a predĺžený výklad. V triedach so žiakmi z viacerých ročníkov a s viacnásobným postihnutím uprednostňovali individuálnu prácu. Poruchy zmierňovali striedaním činností, metód práce, na udržanie aktivity a pozornosti žiakov využívali hrové formy, inovatívne prvky, motivujúce učebné pomôcky, relaxačné chvíľky. Vyučujúci rešpektovali osobnosť žiakov, vytvárali pozitívnu **atmosféru**, rušivé momenty vhodne korigovali.

Poznanky sprístupňovali učitelia zrozumiteľne, v logickom slede, kládli dôraz na rozvíjanie pozornosti, porozumenia a vnímania. Praktickou aplikáciou úloh, s cieľom upevniť učivo vo veľkej miere, rozvíjali **poznávacie** a **učebné kompetencie** žiakov. Viedli ich k vyhľadávaniu informácií z rôznych zdrojov, zadávali tvorivé úlohy, omyly žiakov využili na hľadanie správneho riešenia. Obsah tém využívali na rozvíjanie pozitívnych vlastností žiakov. Kládli im otázky, predkladali úlohy na porozumenie, na využitie v praxi.

Zaradovanie didaktických hier a relaxačných chvíľok žiakov motivovalo k učeniu. Práca s informáciami z tabuliek a schém vyžadovala divergentné riešenia, podporovala tvorivosť, mnoho žiakov však nedokázalo samostatne navrhovať riešenia úloh, tvoriť závery na základe zistení. Učivo učiteľa sprístupňovali zväčša pomocou tradičných metód, výkladom, riadeným rozhovorom. Vzhľadom na viaceré ročníky v triedach sa striedala priama činnosť učiteľa so žiakom a samostatná práca žiakov. Používanie učebných pomôcok, aj svojpomocne zhotovených, bolo v niektorých školách znateľné, podporilo účinnosť vyučovania, v iných školách využili len učebnicu, pracovné listy a tabuľu. Aplikovanie didaktickej techniky bolo nedostatočné. Kompenzačné pomôcky sa upotrebili najmä v diagnostických centrách. Žiaci vedeli samostatne pracovať s učebnicou, pracovnými listami, tabuľkami, ich záujem o vyučovanie bol rozdielny. Prínosom bolo zvládnutie základného učiva všetkými žiakmi. *Rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií* žiakov bolo na *dobrej úrovni*.

Vyučujúci vhodným spôsobom rozvíjali **komunikačné kompetencie** žiakov. Vytvárali dostatok príležitostí na ústne aj písomné vyjadrovanie, viedli žiakov k čítaniu a počúvaniu s porozumením, pri nácviku čítania kládli dôraz na porozumenie textu a správnu výslovnosť. Niektorí žiaci vedeli preukázať svoje vedomosti písomne, v ústnych odpovediach, aj praktickou formou, iní boli menej tvoriví, častejšie vyžadovali radu a pomoc učiteľov. Vyučujúci ich usmerňovali pri dodržiavaní a komentovaní správneho postupu, pri používaní odbornej terminológie. Využili čítacie okienka, mnemotechniku, dramatizáciu textov. *Rozvíjanie komunikačných kompetencií* žiakov bolo na *veľmi dobrej úrovni*.

Kompetencie žiakov v oblasti IKT sa rozvíjali minimálne, na pätine vyučovacích hodín. Zadávanie úloh prostredníctvom IKT bolo ojedinelé, uplatnilo sa viac na 1. stupni. Učitelia ich použili na motiváciu, oboznámenie sa s problematikou, na vyhľadávanie informácií potrebných na plnenie zadaných úloh, zostavenie jednoduchej písomnej žiadosti a na aplikáciu skôr osvojených gramatických poznatkov. *Rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT* bolo na *nevyhovujúcej úrovni*.

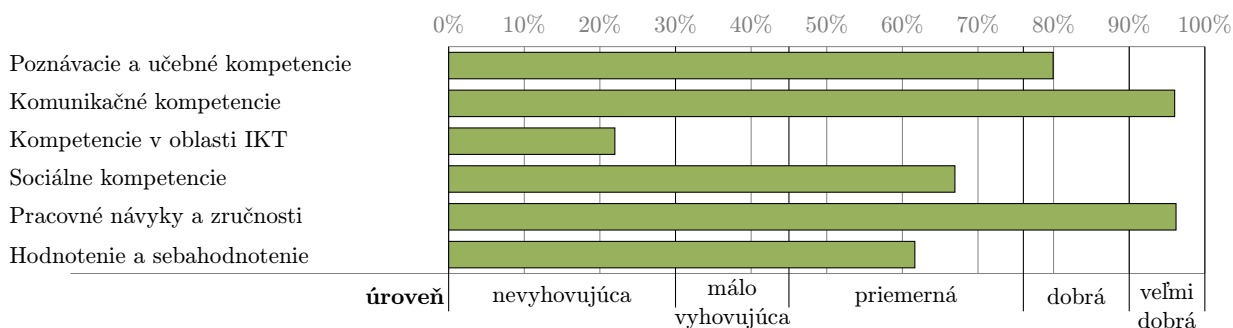
Rozvíjaniu **sociálnych kompetencií** podnecovaním k tímovej práci sa nevenoval dostatočný priestor. Tímová práca sa uplatňovala na necelé polovice vyučovacích hodín, vo vyššej miere na 1. stupni. Žiaci boli aktívni, spolupracovali vo dvojiciach, v skupinách, navzájom si pomáhali, komunikovali, priebežne sa vyjadrovali k výsledkom svojej práce. Učitelia im vytvárali príležitosti na vyjadrenie názorov, prezentovanie poznatkov a výsledkov činnosti na väčšine vyučovacích hodín. Časť žiakov dokázala prejaviť svoje postoje, skúsenosti, časť bola menej zhovorčivá, nevedeli svoj úsudok zdôvodniť. *Rozvíjanie sociálnych (personálnych a interpersonálnych) kompetencií* žiakov bolo na *priemernej úrovni*.

Rozvíjaniu **pracovných (praktických) návykov a zručností** žiakov sa venovala veľká pozornosť. Žiaci boli vedení k používaniu správnych postupov pri práci, k dokončeniu zadaných úloh, čo malo aj reedukačný význam. Zadávaním jednoznačných informácií a pokynov učiteľa fixovali koncentráciu žiakov, uplatňovanie správnych pracovných postupov, eliminovali rušivé momenty. Viedli ich k zodpovednosti za dokončenie úloh v stanovenom čase, samostatnosti, rozvíjali estetické cítenie. Vytváraním pozitívneho vzťahu k práci posilňovali trpezlivosť žiakov, sústredenie a schopnosť prekonávať prekážky. Pozitívom bola vstupná inštruktáž, oboznámenie s vlastnosťami pracovného materiálu, zrozumiteľné vysvetlenie pracovného postupu, orientácia v technickom výkrese, praktická ukážka. Vyučovacie hodiny vo vzdelávacej oblasti človek a svet práce sa uskutočnili v triede, v dielni, v 1 LVS (Bratislavský kraj) v nevyhovujúcom prostredí. Zvýšenú pozornosť venovali učitelia dodržiavaniu pravidiel bezpečnosti a ochrany zdravia žiakov, hygieny, správneho používaniu pracovných nástrojov. Vo veľkej miere sa využívali učebné pomôcky, nechýbal potrebný pracovný materiál a nástroje,

okrem 1 LVS, kde ich nedostatok negatívne ovplyvnil samostatnosť žiakov a ich tvorivosť. Väčšina žiakov si osvojila správne pracovné postupy, o prácu sa zaujímali, príkazy učiteľov plnili, dokázali spracovať a dokončiť zadané úlohy. *Rozvíjanie pracovných (praktických) návykov a zručností* žiakov bolo na *veľmi dobrej úrovni*.

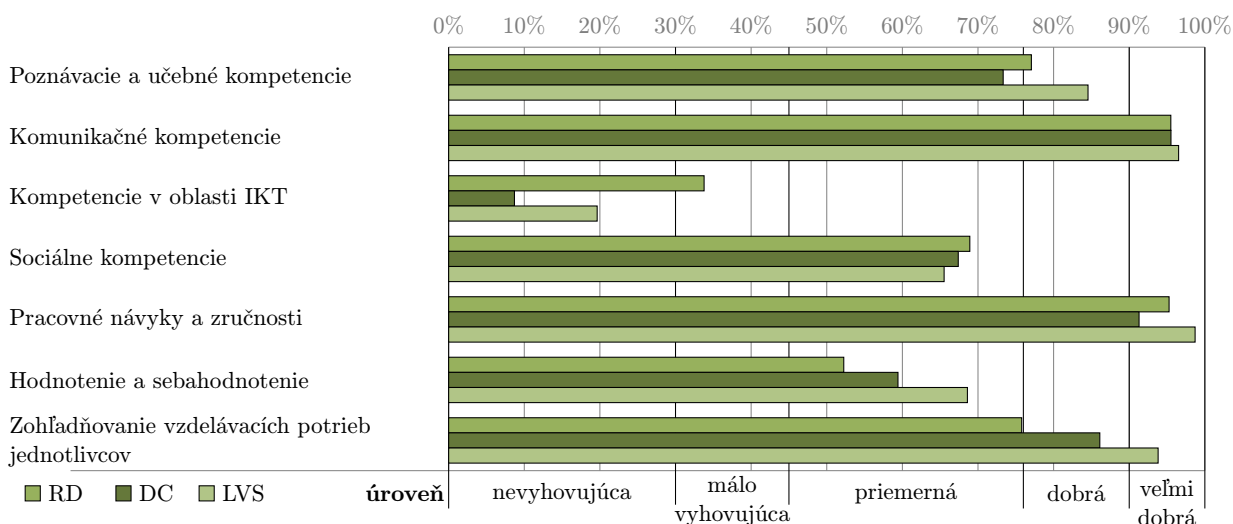
Rozvíjaniu **hodnotenía** a **sebahodnotenía** žiakov v 40 % zariadení učiteľia nevenovali pozornosť, žiakov k nim dostatočne nevedli. Vyučujúci používali motivačné verbálne hodnotenie, bodovanie, no nedocenili význam klasifikácie. Žiaci, ak dostali príležitosť hodnotiť vlastnú prácu, neboli objektívni, preto spravidla hodnotili spolu s učiteľmi. Na vyhodnotenie výkonov spolužiakov nemali dostatok času, ale aj menej akceptovali ich úspešné výkony. Pri tímovej práci navzájom komunikovali a vyjadrovali sa k výsledkom svojej práce. *Rozvíjanie hodnotenía a sebahodnotenía* žiakov bolo na *priemernej úrovni*.

Graf 57 Rozvíjanie kľúčových kompetencií žiakov

Medzi jednotlivými typmi zariadení sa vyskytli rozdiely, najlepšie výsledky dosahovali v LVS.

Graf 58 Rozvíjanie kľúčových kompetencií a zohľadňovanie vzdelávacích potrieb žiakov v jednotlivých typoch ŠVZ

Odstraňovanie vývinových porúch učenia, porúch aktivity a pozornosti žiakov v LVS

Odstraňovanie, zmierňovanie porúch sa uskutočňovalo rôznymi formami. Žiaci mali vypracovaný individuálny výchovno-vzdelávací program a reedukačný program na daný školský rok, boli zapojení do terapeutických a reedukačných aktivít a individuálnej špeciálnopedagogickej

korektívnej starostlivosti.

Počas vyučovania pomáhali učitelia odstraňovať poruchy vo všetkých kontrolovaných zariadeniach, no nie rovnakou mierou. Pri zadávaní úloh stimulovali rozvíjanie schopností, ktoré neboli v dôsledku narušenia dostatočne vyvinuté. Žiakom poskytovali čítacie okienka, pred písaním diktátu uskutočňovali zrakovú prípravu. Pri hodnotení zohľadňovali zníženú mieru koncentrácie a zvýšenú unaviteľnosť. Rušivé momenty účinne eliminovali, žiakov oslovovali pozitívnym spôsobom. V Košickom kraji vo vybraných triedach a u indikovaných žiakov uplatňovali denne cez vyučovanie nácvik splyvavého čítania SFUMATO technikou OSBUA, u starších žiakov Fernaldovej metódu nácviku čítania na zlepšenie čitateľských schopností. K žiakom pristupovali individuálne a diferencovane podľa individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu, v triedach využívali pomoc asistenta učiteľa, špeciálneho pedagóga, psychológa. V komunikácii so žiakom pedagogickí zamestnanci využívali 13 zásad modifikovaného prístupu na dosiahnutie pozitívnych zmien v správaní (Krumboltz). Zaraďovali motorické cvičenia na rozvoj seriality, časovej súslednosti ovplyvňujúcej schopnosť systematicky myslieť, zapamätať si a pracovať, riešiť úlohy krok za krokom a intermodalitu ovplyvňujúcej pružné a logické myslenie. Pred zložitejšími aktivitami využívali cvičenia mozgu podľa metodiky Dr. Dennisona, striedanie činností vyžadujúcich zvýšenú pozornosť s činnosťami menej náročnými.

Psychologickou intervenciou pôsobili na žiakov vo všetkých LVS. Psychológovia realizovali psychologickú diagnostiku, komplexné psychologické vyšetrenie, korekciu vývinových porúch učenia. Zabezpečovali individuálnu prácu s dieťaťom aj s rodičmi, spolupracovali s pedagogickými zamestnancami, poskytovali učiteľom odbornú radu a pomoc pri nevhodnom správaní sa žiakov, vypracúvali záverečnú správu o žiakovi pre kmeňovú školu. Intervenovali v situáciách akútneho afektu, využívali cvičenia na tréning pozornosti, sebaovládania, zmiernenia impulzívneho správania, zlepšenia výkonu intelektu. Písaním denníka sa im deti zverovali so svojimi problémami.

Liečebno-pedagogickou intervenciou žiakom pomáhali zmierniť poruchy vo všetkých zariadeniach, okrem jedného (Trnavský kraj). Liečební pedagógovia uskutočňovali individuálnu terapeutickú činnosť podľa potreby jednotlivcov, poskytovali odbornú pomoc pedagógom pri odstraňovaní nevhodného správania žiakov počas vyučovania a výchovnej činnosti. Na eliminovanie dôsledkov porúch využívali terapie, reedukáciu, cvičenia na rozvoj jemnej a hrubej motoriky.

Poruchy sa pokúšali odstraňovať aj **inými formami**: skupinovú korekciu v rámci komunitného stretnutia, individuálnou logopedickou starostlivosťou, liečebnou rehabilitáciou, pri menších deťoch metódou pevného objatia. Komplexnú odbornú zdravotnú starostlivosť poskytovali deťom, rodinnú intervenciu a terapiu ich zákonným zástupcom, pedagogickým zamestnancom sociálne tréningy a kazuistické semináre, spolupracovali s ďalšími odborníkmi.

Iné zistenia

- »» Riaditelia RC po vydaní rozhodnutia o prijatí žiaka do ŠVZ zaslali kópiu rozhodnutia riaditeľom príslušných ZŠ/ŠZŠ. Približne tretina riaditeľov týchto škôl neposlala do RC kópiu dokumentácie žiaka, čím vznikol v zariadeniach problém so zaradením žiakov do príslušného druhu školy a ročníka.
- »» ZŠ pri ŠVZ začali pracovať podľa školského vzdelávacieho programu až v školskom roku 2009/2010. Do ZŠ pri ŠVZ prichádzali žiaci zo ZŠ, v ktorých sa vyučovalo podľa školských vzdelávacích programov už druhý rok. Vzdelávanie týchto žiakov

vo výraznej miere riešili zariadenia individuálnym prístupom, v minimálnej miere kontaktom s kmeňovou ZŠ.

»» V RC sa zvýšil počet útokov detí na pedagógov, najmä na vychovávateľov.

1.4.2 Stav dokumentácie a materiálno-technického zabezpečenia v reedukačných centrách, diagnostických centrách a liečebno-výchovných sanatóriách

Kontrola dokumentácie

V kontrolovaných ŠVZ sa dokumentácia viedla prevažne na dobrej úrovni, priebežne sa dopĺňala. V dokumentácii sa vyskytovali nedostatky formálneho charakteru, nie vždy bola úplná.

V ZŠ v ŠVZ bol **školský poriadok** školského zariadenia prerokovaný v pedagogickej rade, žiaci sa s ním oboznámili pri prijatí a aj v prvý deň školského roka. **Organizačný poriadok** ojedinele nebol aktualizovaný a neobsahoval organizačnú štruktúru sanatória. **Rozhodnutia riaditeľa o prijatí žiaka** boli v 4 krajoch bez nedostatkov, inde obsahovali formálne nedostatky. Vo vydávaní rozhodnutí boli riaditelia nejednotní - vydávali rozhodnutia o prijatí dieťaťa do zariadenia a rozhodnutia o prijatí do ZŠ, iní vydávali rozhodnutia o prijatí žiakov do ZŠ, ale rozhodnutia o prijatí žiakov do zariadenia nevydávali. **ŠkVP** bol vo všetkých kontrolovaných subjektoch vypracovaný v súlade so ŠVP. Vytváranie ŠkVP v špeciálnych školách o rok neskôr ako v bežných školách a súčasne prijímanie žiakov z bežných ZŠ s nutnosťou zachovania kontinuity vo vzdelávaní riešili v 2 krajoch po konzultácii s ministerstvom školstva vypracovaním ŠkVP v 1. a 2. ročníku ako v bežnej ZŠ, v ostatných krajoch individuálnou modifikáciou UO podľa potrieb jednotlivých žiakov. **Triedne knihy** pre ZŠ sa viedli na schválených tlačivách, vyplňali sa trvalým spôsobom. V triede so spojenými ročníkmi sa používala jedna triedna kniha. Ojedinele uvádzali subjekty nesprávny názov školy. Učebné osnovy boli rozpracované do **tematických výchovno-vzdelávacích plánov** jednotlivých vyučovacích predmetov, prispôbovali sa individuálnym vzdelávacím potrebám žiakov. **Plán práce a rozvrh hodín** boli náležite vypracované.

Školský výchovný program, veľmi dobre vypracovaný vo všetkých zariadeniach, bol prerokovaný v pedagogickej rade a v rade školského zariadenia. **Výchovný plán** vychádzal zo školského výchovného programu a skúseností z predchádzajúcich školských rokov na úseku výchovy, mal dobrú úroveň. V LVS v Košickom kraji používali vo výchovnej činnosti **triedne knihy** pre školské kluby detí, záznamy viedli trvalým spôsobom, chronologicky. **Denník výchovnej skupiny a dokumentácia o záujmovej činnosti** sa viedli pravidelne, obsahovali potrebné údaje.

Osobný spis žiaka malo založené každé dieťa, vo všetkých zariadeniach boli spisy kompletné. **Individuálny reedukačný program** v RC a DC bol väčšinou vypracovaný prehľadne, konkrétne, na vysokej odbornej úrovni. Deti umiestnené v DC v Košickom kraji ho nemali vypracovaný, ale pedagogickí a odborní zamestnanci pravidelne viedli záznamy o ich správaní, v závere pobytu vypracovali diagnostickú správu o dieťati s odporúčaním jeho umiestnenia, ďalšej výchovnej starostlivosti, úpravy rodinných pomerov, postupov pri poskytovaní podpornej a terapeutickú starostlivosti. **Záznam o dôvodoch a priebehu pobytu dieťaťa v ochrannnej miestnosti** sa viedol v RC pri každom pobyte chovanca v tejto miestnosti. Niektoré záznamy boli neúplné, chýbali údaje o spôsobe zabezpečenia výučby, poskytnutí materiálu na relaxáciu a dôležitých udalostiach počas pobytu chovanca v ochrannnej miestnosti (privolanie psychológa, kontakt s rodinou). **Dokumentáciu o poskytovaní psychologickú a psychoterapeutickú starostlivosti** deťom s vývinovou poruchou učenia

a deťom s poruchami aktivity a pozornosti v LVS viedli odborní zamestnanci (psychológ a liečebný pedagóg) väčšinou na dobrej úrovni.

Kontrola materiálno-technického zabezpečenia

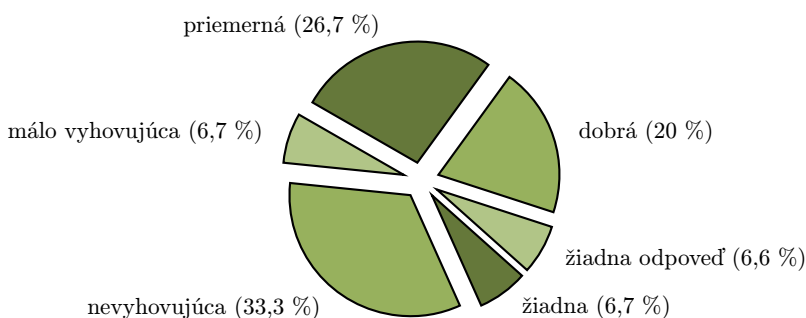
Každé dieťa umiestnené do RC a DC na základe rozhodnutia súdu dostalo pri nástupe do zariadenia primerané osobné vybavenie evidované na osobnej karte dieťaťa. Zariadenia zabezpečovali údržbu šatstva, posteľnej bielizne, uterákov, poskytovali deťom hygienické potreby. **Osobné vybavenie detí** sa zabezpečovalo v súlade s predpismi, riaditelia pozitívne hodnotili pomoc sponzorov.

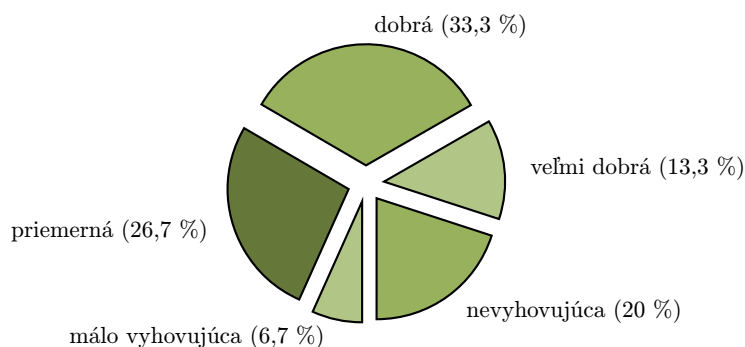
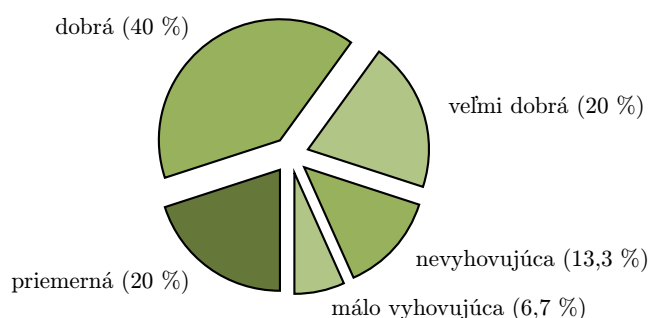
V **ochrannej miestnosti** v RC a **karanténnej miestnosti** v DC, určených na výchovnú izoláciu detí, podlahová plocha, výška a vybavenosť boli v súlade s príslušným právnym predpisom. K dispozícii bol materiál na vzdelávanie, relaxačnú alebo inú vhodnú činnosť. V 1 RC nezriadili ochrannú miestnosť, v 2 ju použili len výnimočne, v 1 chovanci úmyselne zničili jej zariadenie. V DC v Košickom kraji pobyt detí v 2 karanténnych miestnostiach monitorovali kamery, záznamy archivovali.

Zariadenie nábytkom bolo v jednotlivých ŠVZ rozdielne, od veľmi dobrého po nevyhovujúce. Vybavenie **spálňí** nábytkom bolo v temer polovici zariadení dobré až veľmi dobré, v tretine priemerné, v pätine málo vyhovujúce. Počet lôžok sa pohyboval od 1 do 8, nie vždy boli všetky obsadené. Značne opotrebovaný, ale funkčný bol nábytok v štátnych zariadeniach, v 1 RC chovancami úmyselne znehodnotený, steny boli poškodené, polepené a popísané. V RC v oddelení s otvoreným režimom mali nový nábytok, chovanci udržiavali poriadok, pestovali kvety. Vybavenie **tried** novým nábytkom bolo v časti zariadení veľmi dobré, v časti dobré, niekde len priemerné. V niektorých triedach mali opotrebovaný základný školský nábytok, okná, lavice a podlahy poškodené. Zariadenie **miestností na komunitné stretnutia** a **výchovnú činnosť** hodnotila temer polovica riaditeľov ako priemernú, štvrtina ako dobrú. Zariadenie **jedální** považovalo 33 % riaditeľov za veľmi dobré, rovnaký počet za priemerné, 27 % za dobré. Stav **sociálnych zariadení** bol vo viac ako polovici budov dobrý, nevyhovoval v pätine ŠVZ.

Vybavenosť **pomôckami na vyučovanie** a **výchovnú činnosť** bola v jednotlivých zariadeniach rozdielna, vo viac ako štvrtine bola málo vyhovujúca až žiadna. Vybavenosť **učebnicami** považovalo 20 % riaditeľov za dobrú, 53 % za priemernú, zvyšok za málo vyhovujúcu až nevyhovujúcu. V RC chýbali najmä nové učebnice pre 2. stupeň ZŠ, mapy, atlasy a slovníky, miestami chovanci učebnice úmyselné ničili. V DC a LVS si temer všetci žiaci priniesli učebnice z kmeňovej školy, v LVS nemali najmä špeciálne učebnice na odstraňovanie vývinových porúch učenia. **Kompenzačné pomôcky** vôbec nevlastnilo 40 % zariadení, 20 % ich malo priemerný počet. V LVS sa občas využívali pri vyučovaní.

Graf 59 Vybavenosť učebnými pomôckami

Graf 60 *Vybavenosť didaktickou technikou***Graf 61** *Vybavenosť IKT*

Vybavenosť dielní **strojmi** a **nástrojmi** vyhodnotilo 47 % vedúcich zamestnancov ako priemernú, 20 % ako dobrú, rovnaký počet ako málo vyhovujúcu. Pracovné prostredie dielní v niektorých zariadeniach bolo priestorovo nevyhovujúce, hospitované vyučovacie hodiny pracovného vyučovania - technickej výchovy sa uskutočnili zväčša v triedach, v iných zariadeniach bola dielňa významnou súčasťou reedukačnej a terapeutickkej činnosti. Vybavenosť telocvične, posilňovne a priestorov na šport **športovými potrebami** a **výstrojom** zhodnotila tretina zariadení ako dobrú, štvrtina ako priemernú. Málo vyhovujúce až žiadne vybavenie bolo v 40 % ŠVZ. Niektorým zariadeniam chýbala telocvičňa, vyučovacie hodiny telesnej výchovy sa realizovali v priestoroch určených na športovanie (posilňovňa, priestor na stolný tenis, chodba).

Pomôckami na výchovnú činnosť (didaktická technika, IKT, spoločenské hry, hudobné nástroje, pomôcky na výtvarnú a pracovnú činnosť) boli vo viac ako polovici ŠVZ zásobené štandardne, v štvrtine dobre až veľmi dobre, v pätine zariadení nevyhovujúco. V neštátnom LVS výchovné skupiny v popoludňajších hodinách uskutočňovali pracovnú činnosť na malom hospodárstve - farme (chov oviec, kôz, ošípaných, kráv, koní). Pomôcky na krúžkovú činnosť malo 27 % zariadení v málo vyhovujúcom počte, niekde absentovali úplne. Pomôcky na iné voľnočasové aktivity a relaxačnú činnosť mala v potrebnom množstve polovica špeciálnych zariadení. Chýbal spotrebný materiál. Mediatéka, dobre vybavená literatúrou pre deti a mládež, sa vyskytovala vo vyše polovici zariadení, odbornú literatúru, včítane špeciálnopedagogickej, mali v dostatočnom počte vo väčšine ŠVZ. Trištvrtre respondentov udávalo dostatočný počet časopisov. Súčasťou mediatéky boli videokazety s rozprávkami a filmami, CD zábavného aj náučného charakteru, DVD a menšie množstvo počítačových programov. V niektorých výchovných zariadeniach žiaci aj pedagógovia využívali mestskú knižnicu, časopisy objednávali v obmedzenom množstve, CD a DVD vzhľadom na nedostatok financií nekupovali, navštevovali požičovne.

1.4.3 Krúžková (záujmová) činnosť v reedukačných centrách, diagnostických centrách a liečebno-výchovných sanatóriách

Záľuby žiakov v ŠVZ sa rozvíjali v **91** krúžkoch zameraných najmä na šport, kultúru, umenie a poznávanie. Záujmové útvary poskytovali žiakom zmysluplnú činnosť, podporovali ich mentálny a pohybový vývin, pozitívne vplývali na rozvoj kreativity, manuálnych zručností, športového talentu a celkový rozvoj osobnosti. Do záujmovej činnosti zapojili zariadenia všetkých žiakov, bola zakomponovaná do denného a týždenného režimu, realizovala sa v určený čas v súlade s výchovným programom. Výsledky činností sa prezentovali pri mnohých príležitostiach, v troch štvrtinách zariadení získali žiaci rôzne ocenenia. Dokumentácia o krúžkovej činnosti sa viedla systematicky a prehľadne.

Všetky zariadenia organizovali **súťaže** najmä v rámci zariadenia, ale aj súťaže na regionálnej úrovni či medzinárodné. Najobľúbenejšie boli športové, atraktívne boli výtvarné, vedomostné, kultúrno-spoločenské, tanečné a zábavné súťaže, šachové turnaje, súťaže v prednese poézie, prózy a v dramatizácii. Mimo zariadenia sa žiaci zúčastňovali na rôznych hrách, súťažiach, olympiádach a turnajoch, dosahovali v nich veľkú úspešnosť.

Dve tretiny zariadení vydávali vlastný **časopis**. V rámci popoludňajšej a víkendovej výchovnej činnosti organizovali ŠVZ rôzne **aktivity**. Podujatia **spoločenského a kultúrneho charakteru** sa organizovali temer vo všetkých zariadeniach, výber podriadili záujmom žiakov a tradíciám zariadenia. Zamerané boli na návštevy kultúrnych podujatí, múzeí, výstav, pamätihodností, ZOO, botanickej záhrady a vianočných trhov. Pravidelná bola spolupráca s mestskou knižnicou. Aktivity **športového charakteru** sa uskutočňovali priebežne počas celého roka. Obľúbené boli najmä futbalové stretnutia medzi diagnostickými skupinami či medzi jednotlivými zariadeniami. V niektorých zariadeniach mali deti nepretržite k dispozícii stolnotenisové stoly využívané nielen na tréning, turnaje, ale aj na oddychovú a relaxačnú činnosť. Aktivity **tvorivého charakteru** zahŕňali ilustrácie rozprávok a remeselné činnosti s využitím netradičných materiálov či druhotných surovín. Deti s výtvarným talentom sa zapojili do projektov Plot zážitkov, Grafit a Vianoce so Štedricou. Aktivity **rekreačného charakteru** boli medzi deťmi obľúbené. Pri realizácii sa využil areál zariadenia na pohybové, loptové a kolektívne hry. Príroda blízkeho regiónu poskytla možnosť na sezónne vychádzky spojené s pozorovaním zmien v prírode, výlety s historicko-zemepisnou tematikou, návštevu hradov a zámkov. Zakomponované boli aj oddychové činnosti (spoločenské hry, počúvanie hudby, hry v herni Lego Dacta a pod.). **Aktivity spolu so zákonnými zástupcami** (súrodencami) sú mimoriadne dôležité najmä v LVS, významne podporujú reedukáciu a zväčša sú zamerané na terapeutickú prácu s rodinou. Organizovali ich v 4 krajoch. **Výmenné pobyty** s inými zariadeniami pripravili v troch štvrtinách ŠVZ.

V rámci ďalšej voľnočasovej činnosti v zariadení a mimo neho sa školy zapájali do rôznych **programov a projektov**.

1.4.4 Vyučovanie a učenie sa žiakov vo vybraných predmetoch v špeciálnej základnej škole

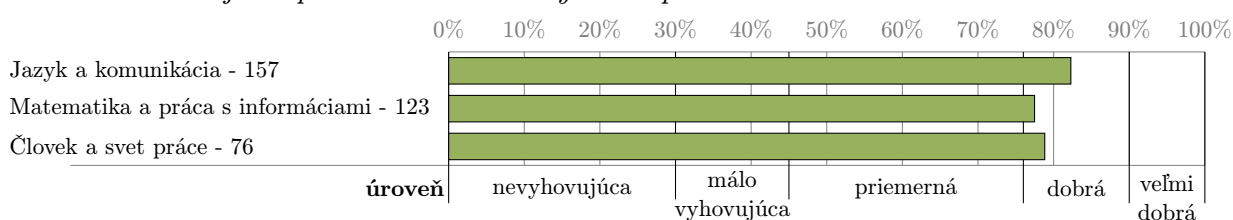
Inšpekcie s cieľom zistiť stav a úroveň vyučovania a učenia sa vo vybraných predmetoch v ŠZŠ sa vykonali v **40** školách, čo predstavuje 20,1 % z celkového počtu ŠZŠ v SR. Štátnych bolo **36** škôl, **2** boli cirkevné a **2** súkromné. Škôl s ČŠPP bolo **13**, so školským internátom **8** a s ŠKD **24**. Školy mali spolu **458** tried s počtom žiakov **3 390** (2 411 variant A, 455 variant B, 524 žiakov variant C), z toho bolo s viacnásobným postihnutím **599**, zo SZP **1 830**,

oslobodených od povinnosti dochádzať do školy bolo **176** žiakov.

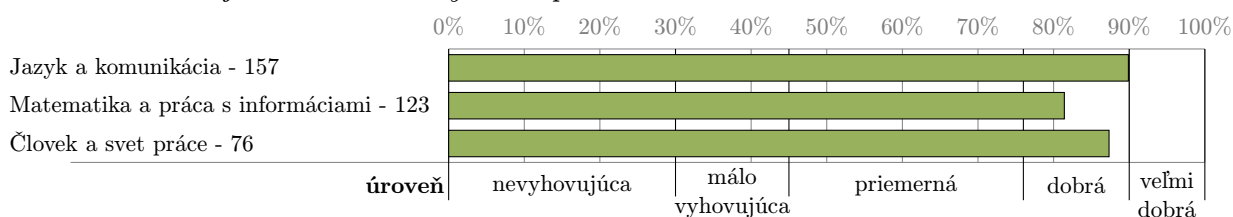
Stav a úroveň vyučovania a učenia sa

Počas inšpekcií sa vykonalo **356** hospitácií, z toho na 1. stupni **150** a na 2. stupni **206**. Nepomer medzi počtom hospitácií bol spôsobený klesajúcim počtom tried a žiakov na 1. stupni SZŠ. Rozvíjanie kľúčových kompetencií sa kontrolovalo v troch vzdelávacích oblastiach: jazyk a komunikácia, matematika a práca s informáciami, človek a svet práce. *Kľúčové kompetencie žiakov učiteľia rozvíjali celkove na dobrej úrovni (82,4 %), na 1. stupni dosiahli dobrú úroveň (83,3 %), rovnako na 2. stupni (81,7 %).* V rozvoji jednotlivých kompetencií boli podstatné rozdiely.

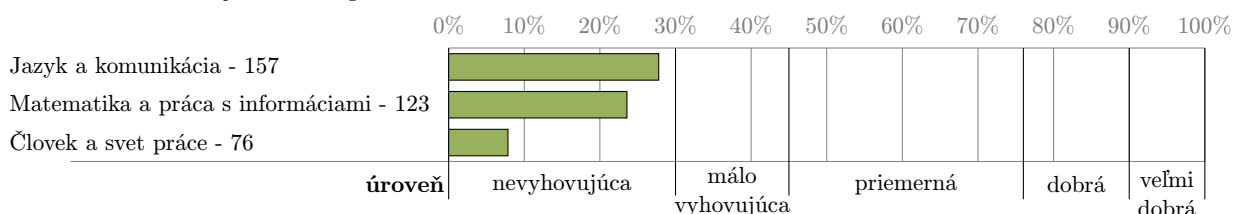
Graf 62 Rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií žiakov

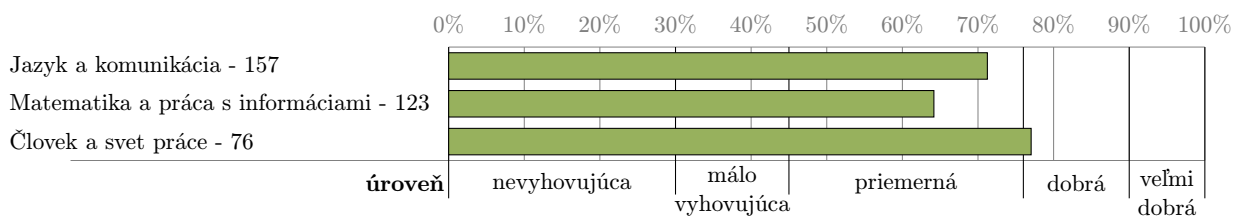
Graf 63 Rozvíjanie komunikačných kompetencií žiakov

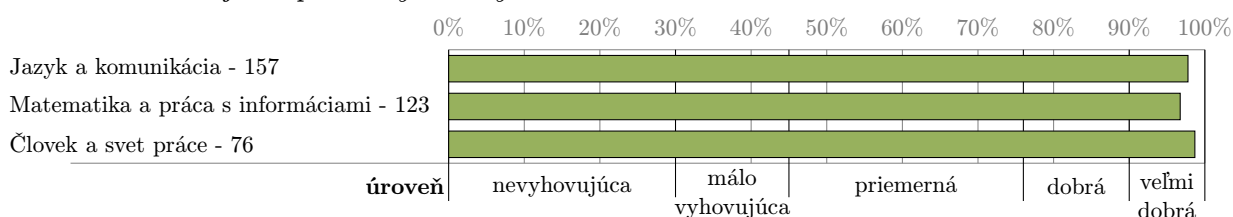
Graf 64 Rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT

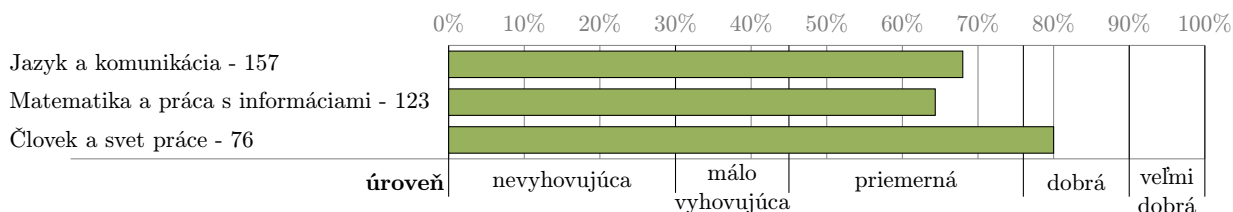

Graf 65 Rozvíjanie sociálnych kompetencií žiakov

Graf 66 Rozvíjanie praktických návykov a zručností žiakov

Graf 67 Rozvíjanie hodnotenia a sebahodnotenia žiakov

Vo VVP na 1. a 2. stupni boli najvýraznejšími **pozitívami** profesionálny a individuálny prístup pedagógov k žiakom, zohľadňovanie vzdelávacích potrieb jednotlivcov, zmierňovanie edukačných nedostatkov vyplývajúcich z postihnutia. Na viac ako polovici vyučovacích hodín učitelia diferencovali úlohy a činnosti vzhľadom na rozdielne vzdelávacie dispozície a zručnosti žiakov, rešpektovali ich individuálne učebné a pracovné tempo. Na štvrtine hospitovaných hodín (najmä na 1. stupni) spolupracovali s asistentom učiteľa. Jasne a zrozumiteľne formulovali ciele vyučovania, no nie pravidelne. Motivovali, zisťovali úroveň pochopenia a osvojenia poznatkov. Rešpektovaním osobnosti žiakov a vytváraním priaznivej pracovnej atmosféry prispievali k dosiahnutiu očakávaných výsledkov. Obsah učebných tém bol v súlade s učebnými osnovami, žiaci s ťažkým stupňom mentálneho postihnutia alebo s viacnásobným postihnutím postupovali podľa požiadaviek individuálneho vzdelávacieho programu.

Rozvíjanie **poznávacích** a **učebných kompetencií** žiakov zabezpečovali učitelia (výraznejšie na 1. stupni) zrozumiteľným vysvetľovaním učiva, s akcentom na porozumenie, vytváranie základných pojmov, správnych predstáv a postupov. Učivo sprístupňovali verbálne, aj posunkovou rečou, žiakom kládli otázky. Poznatky podávali vecne správne, v logickom slede, zrozumiteľne, nesprávne odpovede žiakov vhodne korigovali. Pri výklade učiva postupovali od jednoduchšieho k zložitejšiemu, uplatňovali princíp malých krokov. Učili žiakov pracovať s rôznymi zdrojmi informácií a navzájom si pomáhať. Úlohám vyžadujúcim tvorivé riešenie sa venovala menšia pozornosť, tvorivé úlohy sa prispôbovali dispozíciám žiakov. Vyučovacie hodiny boli organizačne premyslené, priama práca so žiakmi sa striedala s ich samostatnou prácou, využilo sa frontálne vyučovanie s krátkym výkladom. Voľbu metód, foriem a postupov prispôbovali učitelia možnostiam a potrebám žiakov, ich zvolené metódy práce motivovali k učeniu, na hodinách striedali viaceré činnosti. Dostatok priestoru venovali precvičovaniu a utvrdzovaniu učiva. Vhodne zaraďovali hry a prvky integrovaného tematického vyučovania. Záujem žiakov o učenie zvyšovali zadávaním úloh z praktického života, zaradením cvičení s terapeutickými prvkami a povzbudzovaním. Včlenenie relaxačných prestávok prispievalo k odstraňovaniu nepozornosti a únavy žiakov. Pri žiakoch s autizmom učitelia volili špecifické postupy. Žiakom s výraznejšími edukačnými nedostatkami, žiakom z variantu B, žiakom z viacerých ročníkov v triede a žiakom s viacnásobným postihnutím poskytovali predĺžený a doplňujúci výklad. Klado bolo využitie výchovných prvkov vyplývajúcich z obsahu učiva a zadávanie úloh na aktívnu koncentráciu pozornosti. Väčšina žiakov používala správne spôsoby riešenia, ale pri slovných úlohách, praktických činnostiach a pri navrhovaní postupov riešenia potrebovali radu a pomoc učiteľa, úlohy zvládli s menšími chybami. Žiaci s ťažším stupňom postihnutia zareagovali len pri individuálnom prístupe, jednoduché úlohy plnili pomocou asistenta učiteľa. Žiaci s autizmom na zaužívané pokyny reagovali, pracovali samostatne, ale aj s pomocou učiteľa. Adekvátne využitie učebných pomôcok napomáhalo splneniu cieľov vyučovania. Žiaci pracovali s názornými učebnými pomôckami, neraz učiteľmi svojpomocne zhotovenými, získavali vedomosti pozorovaním prírody a reálií. Žiakov so zrakovým postihnutím umiestnili do predných lavíc, nedostatočné videnie kompenzovali pomocou zväčšeného textu. Len na štvrtine vyučovacích hodín sa uplatnila didaktická

technika, na tretine kompenzačné pomôcky. *Rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií žiakov bolo na dobrej úrovni.*

Pri rozvíjaní **komunikačných kompetencií** vyučujúci viedli žiakov k aktívnemu vyjadrovaniu, nie vždy však s dostatočne vytvoreným priestorom na všetkých vyučovacích hodinách. Kládli otázky vyžadujúce aktívne vnímanie a tvorivé myslenie, chybné odpovede vhodne korigovali. Adekvátnou kombináciou cvičení precvičovali dorozumievanie, pri riešení slovných úloh vyzývali žiakov k slovnému komentáru. Pri výklade učiva vyučujúci väčšinou dbali na správnu odbornú terminológiu. Rozširovali slovnú zásobu, objasňovali neznáme pojmy, podnecovali na vyjadrovanie názorov. Viedli žiakov k čítaniu a počúvaniu s porozumením, k orientácii v deji, k reprodukcii obsahu prečítaného textu, k sústredenému počúvaniu a spisovnému vyjadrovaniu. Žiaci boli aktívni, na otázky reagovali spontánne, slovnú zásobu mali obmedzenú, odpovedali však zrozumiteľne, jednoduchými vetami alebo jedným slovom. Obsah prečítaného textu väčšina žiakov chápala, tvorili jednoduché vety, dej opisovali pomocou otázok, obrázkov a osvojených slovných spojení. Veľkú pozornosť venovali vyučujúci osvojovaniu si hovoreného jazyka žiakov so sluchovým postihnutím. Učivo sprostredkovali verbálne, posunkovou rečou aj písomne. Na otázky títo žiaci odpovedali posunkovou rečou. Komunikácia so žiakmi s autizmom bola prevažne verbálna a s pomocou komunikačných kariet žiaci reagovali na známe slovné pokyny, príkazy plnili, vyhľadávali, ukazovali, triedili, priradzovali, pomenúvali. *Rozvíjanie komunikačných kompetencií žiakov bolo na dobrej úrovni.*

Nedostatočne sa rozvíjali **kompetencie žiakov v oblasti IKT**. Učiteľia zadávali úlohy, ktoré vyžadovali ich využitie len na 23 % vyučovacích hodín, viac na druhom stupni. Najvýraznejšie sa rozvíjali kompetencie vo vzdelávacej oblasti jazyk a komunikácia, najmenej v oblasti človek a svet práce. Využitie technológií napomáhalo splneniu cieľov vyučovania. Osvojené poznatky žiaci využívali pri precvičovaní základných početných výkonov s využitím počítačov, vyhľadávali informácie z internetu, prácu s počítačom mali občas zaradenú ako motiváciu alebo odmenu za výborne a samostatne vypracované úlohy. Na niektorých hodinách v SZŠ sa na precvičovanie poznatkov využívali výukové programy pre 1. stupeň ZŠ. Aj žiaci s autizmom pracovali cez vyučovanie s notebookom. *Rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT bolo na nevyhovujúcej úrovni.*

Sociálne kompetencie žiakov sa rozvíjali komunikáciou učiteľov so žiakmi a na viac ako polovici vyučovacích hodín prácou žiakov vo dvojiciach a v skupinách. Učiteľia podporovali ich vzájomnú komunikáciu a spoluprácu, učili ich navzájom si pomáhať. Žiaci v skupinách pracovali so záujmom, vzájomne si pomáhali a radili. Pedagógovia vytvárali príležitosti na prejavovanie postojov žiakov, vyjadrenie ich názorov a skúseností. Ak dostali príležitosť, žiaci vedeli svoje poznatky a zručnosti prezentovať. Kooperatívne vyučovanie sa realizovalo najviac v oblasti jazyk a komunikácia na 2. stupni, najmenej v oblasti matematika a práca s informáciami rovnako na 2. stupni. *Rozvíjanie sociálnych (personálnych a interpersonálnych) kompetencií žiakov bolo na priemernej úrovni.*

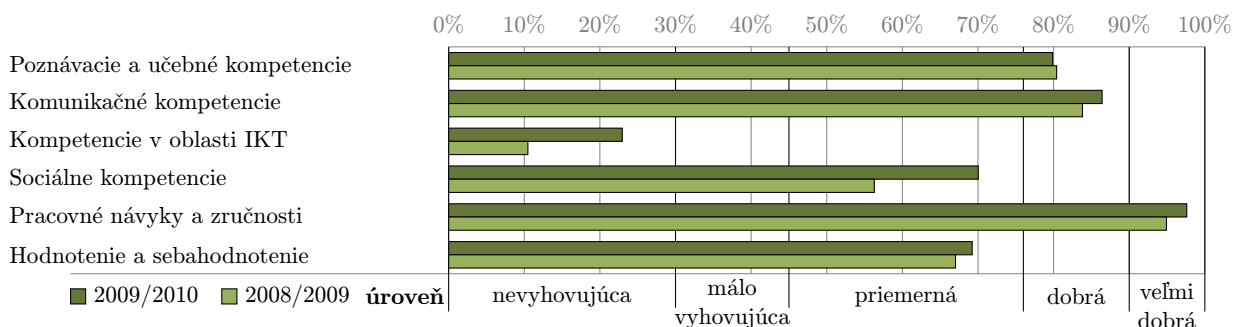
Rozvíjanie **pracovných (praktických) návykov a zručností** žiakov sa uskutočňovalo primerane k charakteru a stupňu postihnutia žiakov. Vyučujúci viedli žiakov k správnym postupom pri práci, rozvíjali zručnosť a estetické cítenie, zamerali sa na zlepšenie zručností využiteľných v praxi. Voľbu metód, foriem a postupov prispôbovali možnostiam a potrebám žiakov, rešpektovali ich pracovné tempo. Účelne využili názorné učebné pomôcky a dostatok pracovného materiálu. Pri pridelení práce vychádzali vyučujúci z individuálnych daností jednotlivcov, drobné nedostatky v pracovných postupoch citlivo korigovali. Viedli žiakov k vypracovaniu a dokončeniu úloh, k disciplíne, trpezlivosti, vytrvalosti pri práci,

k dodržiavaniu pravidiel bezpečnosti, ochrany zdravia a životného prostredia. Pracovné postupy učítelia rozdeľovali do jednotlivých krokov, dbali na verbalizovanie vykonávanej činnosti. Čítaním technického výkresu viedli žiakov k zvládnutiu jednotlivých činností a pripravovali ich na budúce povolanie. V niektorých školách žiaci konali presne podľa vopred stanoveného postupu, čo znemožňovalo tvorivé riešenie predložených úloh, v iných dostávali úlohy na uplatnenie tvorivosti. Žiaci pracovali prevažne samostatne, vlastným tempom, pod neustálym dohľadom, neraz potrebovali usmernenie, pomoc učiteľa. Menej zručným žiakom poskytovali pomoc učiteľa, asistenti učiteľov i spolužiaci. Prácu žiaci dokončili na kvalitatívne rozdielnej úrovni, hotové výrobky hodnotili a prezentovali, stručne vyjadrovali svoje pocity. Niektoré hodiny pracovného vyučovania boli odučené v bežných triedach. Vo variante B prevažovali sebaobsluha, základy varenia, jednoduchého stolovania a práce s prírodným materiálom na rozvíjanie jemnej motoriky, žiaci získavali elementárne technické poznatky. *Rozvíjanie pracovných (praktických) návykov a zručností žiakov bolo na veľmi dobrej úrovni.*

V oblasti rozvíjania **hodnotenia** a **sebahodnotenia** žiakov sa pedagógovia orientovali na pozitívne stránky jednotlivcov, prihliadali na vynaložené úsilie a záujem žiakov o prácu. Oceňovali pokrok vzhľadom na predchádzajúce výkony, chválili za snahu. Primerane hodnotili výkony a napredovanie žiakov, podporovali ich sebadôveru. Ojedinele uskutočňovali kontrolu správnosti riešenia úloh alebo hodnotenie výsledkov skupinovej činnosti. Priebežné verbálne hodnotenie sa využívalo výraznejšie ako klasifikácia. Známku hodnotili učítelia výkony a prejavy žiakov na necelej polovici sledovaných hodín, najčastejšie v oblasti človek a svet práce na 2. stupni. Žiaci dostali možnosť hodnotiť výsledky vlastnej činnosti na 62 % vyučovacích hodín, väčšina hodnotila objektívne, pri menšej zručnosti sa uskutočňovalo spoločné hodnotenie s učiteľmi. Boli podnecovaní aj na hodnotenie výkonov spolužiakov, ale neboli vždy objektívni. Žiaci s autizmom hodnotili svoj výkon pre nich prijateľným spôsobom spoločne s učiteľmi. *Rozvíjanie hodnotenia a sebahodnotenia žiakov bolo na priemernej úrovni.*

V **porovnaní s minulým školským rokom** sa vo VVP výrazne zvýšilo využívanie kompenzačných pomôcok i pomoc asistenta učiteľa, získavanie informácií z rôznych zdrojov, zadávanie úloh na využitie IKT, uplatňovanie klasifikácie. Aj napriek tomu boli tieto oblasti nedostatočne rozvíjané, preto si vyžadujú naďalej zvýšenú pozornosť. Podnecovanie žiakov na sebahodnotenie bolo porovnateľné s minulým rokom.

Graf 68 Rozvíjanie kľúčových kompetencií žiakov v šk. roku 2009/2010 a 2008/2009

1.4.5 Prijímanie žiakov do prvého ročníka špeciálnej základnej školy

Úloha s cieľom zistiť **stav prijímania žiakov do 1. ročníka ŠZŠ** sa plnila počas inšpekcií v 40 školách, čo predstavuje 20,1 % z celkového počtu ŠZŠ. Aktuálne údaje sa získali z dotazníka pre riaditeľov škôl a kontrolou dokumentácie.

V ŠZŠ bolo 35 % **samostatných prvých tried**, v ostatných triedach s 1. ročníkom (kvôli nízkemu počtu prvákov) sa **spájali ročníky** zväčša 1. stupňa. Najviac prvákov bolo vo variante A (76 %), menej vo variante C (16 %), najmenej vo variante B ŠZŠ (8 %). Žiaci do 1. ročníka nastúpili vo veku 6 - 13 rokov, najčastejšie ako 7 alebo 8-roční. Štvrtinu žiakov prijali do 1. ročníka po **odklade PŠD**. Pred nástupom do školy 8 % žiakov **absolvovalo** predprimárne vzdelávanie, prípravný ročník 30 % žiakov. Od povinnosti dochádzať do školy **oslobodili** 7 % prvákov, prevažne zo zdravotných dôvodov. Prvý ročník **opakovalo** 21 % žiakov. Problémom bolo evidovanie a formálne opakovanie ročníka žiakov, ktorých adresa je v súčasnosti neznáma.

Spoluprácu so zákonnými zástupcami pri prijímaní žiakov do 1. ročníka považovala väčšina riaditeľov škôl za dobrú (38 %), niektorí za veľmi dobrú (18 %), iní za vyhovujúcu (20 %) alebo menej vyhovujúcu (20 %).

V prevažnej väčšine škôl boli žiaci do 1. ročníka **ŠZŠ prijatí** v súlade so všeobecnými záväznými právnymi a rezortnými predpismi. ŠŠI uložila **2** záväzné pokyny na preradenie dvoch nesprávne zaradených žiakov 1. ročníka do vyššieho ročníka.

Dokumentácia týchto žiakov mala v jednotlivých školách rozdielnu úroveň. Vo väčšine škôl sa viedla na predpísaných tlačivách a obsahovala všetky požadované súčasti. Nedostatky (okrem formálnych) sa vyskytli pri zaradení žiaka do príslušného ročníka pri prechode zo ZŠ do ŠZŠ, pri prijatí žiakov bez mentálneho postihnutia, podpis zákonného zástupcu na informovanom súhlase nenapovedal o poskytnutí dostatočných informácií, diagnostické vyšetrenia sa ojedinele vykonali až po prijatí žiakov do školy, chýbali jednoznačná diagnóza, odporúčania pre školu a vypracovanie individuálnych výchovno-vzdelávacích programov.

1.4.6 Rozvíjanie kompetencií v oblasti informačno-komunikačných technológií v špeciálnej základnej škole

V **37** školách boli zriadené odborné učebne vybavené staršími i novšími typmi počítačov. Dostatok počítačov vzhľadom na počet žiakov malo **29** škôl. Počet žiakov pripadajúcich na 1 počítač bol v jednotlivých školách rôzny, v rozmedzí od 3 (Bratislavský kraj) do 16 žiakov (Banskobystrický kraj). V niektorých školách boli v triedach inštalované interaktívne tabule. V 35 kontrolovaných subjektoch využívali učebne aj v čase mimo vyučovania na činnosť záujmových útvarov a dopĺňanie zručností žiakov pri práci s počítačom, najmä počas pobytu v školskom klube detí a v školskom internáte. Učebne IKT využívali aj pedagógovia na prípravu na vyučovanie, výchovnú činnosť a zamestnanci poradenských zariadení na prácu v rámci špeciálnopedagogického poradenstva.

Ďalšieho vzdelávania učiteľov v oblasti práce s IKT sa zúčastňovali pedagógovia 38 škôl. Vzdelávanie zlepšilo ich vlastnú gramotnosť pri práci s výpočtovou technikou a pozitívne ovplyvnilo ich schopnosti pri príprave žiakov na prácu s modernými technológiami. Umožnilo im rýchlejší a širší prístup k informáciám, zjednodušilo školskú administratívu, najmä pri tvorbe tematických výchovno-vzdelávacích plánov, spestrilo vyučovacie hodiny. Učitelia, vzdelávajúci sa v rámci projektu Modernizácia vzdelávania v ZŠ, získali pre školy moderné učebne vybavené počítačmi s príslušenstvom, dataprojektormi a notebookmi.

Súťaže pre žiakov na uplatnenie vedomostí a zručností v používaní IKT organizovali všetky školy (okrem 1) vzdelávajúce žiakov so stredne ťažkým mentálnym postihnutím, ktorí potrebovali neustálu asistenciu dospelého. Aktivity v rámci záujmovej činnosti boli zamerané na obsluhu digitálnych hračiek, digitálnych fotoaparátov, mobilných telefónov, bankovej karty, multimediálnych programov, rozhlasu, televíznych prijímačov, videa, CD a DVD prehrávačov.

Na 1. stupni bolo vykonaných **150** hospitácií na hodinách slovenského jazyka a literatúry, matematiky a pracovného vyučovania. IKT použili učitelia na 23 hodinách v jednotlivých predmetoch, na 4 hodinách matematiky žiaci pracovali s notebookmi za pomoci učiteľa.

Na 2. stupni sa v rámci inšpekcie zisťoval stav a úroveň vyučovania a učenia sa prostredníctvom **206** hospitácií uskutočnených na hodinách slovenského jazyka a literatúry, matematiky a pracovného vyučovania. Z toho IKT použili na 50 hodinách, najviac v Nitrianskom kraji, celkom na 25, čo bola polovica hospitovaných hodín. V matematike prostredníctvom edukačných programov riešili numerické príklady, slovné a geometrické úlohy. V predmete pracovné vyučovanie sa IKT využívali menej. Zamerané boli na pracovné návody pri praktických činnostiach a zobrazenie konečného tvaru vyrábaných predmetov. Žiaci prejavovali záujem o prácu s počítačom, nie vždy sa však podarilo upriamiť ich pozornosť na preberanú tému. Ich technické zručnosti pri práci s IKT boli dobré, ale väčšina z nich si pri riešení úloh vyžadovala pomoc učiteľa. Žiaci prevažne pracovali vo dvojiciach, informácie a poznatky získané z IKT vedeli spracovávať primerane svojmu postihnutiu, skôr v skupine ako samostatne.

IKT v kontrolovaných školách boli vo vyučovacom procese využité pomerne v malej miere. Dôvodom bolo preferovanie tradičných foriem vyučovania a tiež nedostatok edukačných programov vhodných pre žiakov s mentálnym postihnutím. **V porovnaní s minulým školským rokom** sa však zlepšila úroveň rozvíjania kompetencií žiakov v oblasti zadávania úloh zameraných na ich využitie, zvýšil sa počet vyučovacích hodín, na ktorých bola použitá výpočtová technika.

1.4.7 Zaradovanie detí zo sociálne znevýhodneného prostredia do špeciálnej základnej školy

Zaradovanie žiakov zo SZP do SZŠ sa zisťovalo v súvislosti s prijímaním žiakov do 1. ročníka. V kontrolovaných školách bolo spolu 458 tried, z toho 75 s 1. ročníkom.

Z celkového počtu **3 390** žiakov bolo **1 830** žiakov zo SZP (**875** na 1. stupni, na 2. stupni **955**). Žiaci zo SZP tvorili 54 % všetkých žiakov, v 1. ročníku predstavovali 59 % žiakov ročníka. Do 1. ročníka nastúpili najčastejšie ako 7 alebo 8-roční. Prípravný ročník v SZŠ absolvovala takmer polovica žiakov, prvý ročník opakovalo 54 žiakov. Prostredie ŠKD pôsobilo podnetne na 29 prvákov navštevujúcich klub. Školský internát malo **8** z kontrolovaných subjektov, ubytovaní boli 3 prváci zo SZP.

Tabuľka 14 Počet žiakov prijatých do 1. ročníka v jednotlivých variantoch SZŠ

		Počet žiakov	z toho zo SZP
Žiaci SZŠ spolu		3 390	1 830
Žiaci 1. ročníka	variant A	247	178
	variant B	26	7
	variant C	54	9
	ŠKD	46	29
	školský internát	4	3

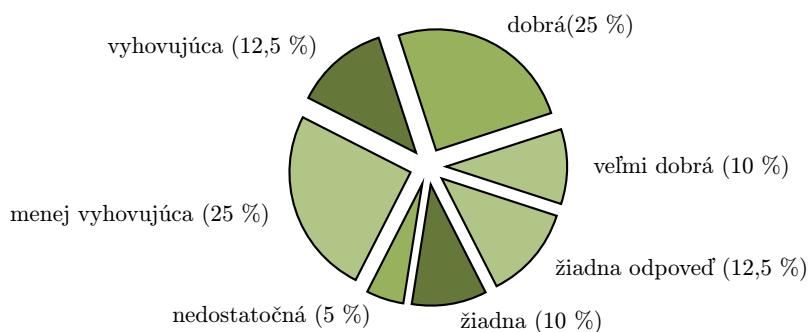
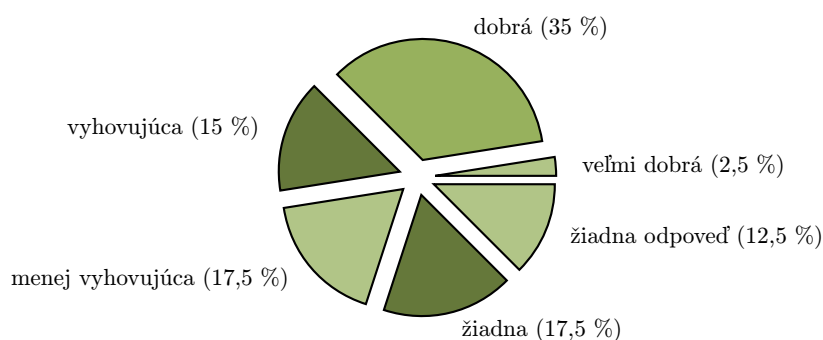
Tabuľka 15 Vekové zloženie žiakov prijatých do 1. ročníka SZŠ

		Počet žiakov	z toho zo SZP
Vek žiakov	6 rokov	32	16
	7 rokov	133	81
	8 rokov	118	71
	9 rokov	35	19
	10 rokov a viac	9	2
Po odklade PŠD		81	26
z prípravného ročníka	v SZŠ	97	79
	v ZŠ	3	3
z nultého ročníka v ZŠ		7	7
po predprimárnom vzdelávaní		25	7

Tabuľka 16 Prehľad žiakov SZŠ oslobodených od dochádzania do školy

		Počet žiakov	z toho zo SZP
Oslobodenie od dochádzania do školy	zdravotný dôvod	17	4
	individuálne vyučovanie	7	1
	škola mimo SR	6	6
Opakovanie 1. ročníka		68	54

Spoluprácu so zákonnými zástupcami pri prijímaní žiakov do 1. ročníka považovala temer polovica riaditeľov škôl za vyhovujúcu až veľmi dobrú. So spoluprácou rodičov pri preraďovaní žiakov zo ZŠ a spoluprácou so ZŠ boli spokojní vo viac ako polovici zariadení, častým nedostatkom bolo nezaslanie dokumentácie žiaka do novej školy.

Graf 69 Spolupráca so zákonnými zástupcami pri prijímaní žiakov zo SZP do 1. ročníka**Graf 70** Spolupráca so zákonnými zástupcami pri preraďovaní žiakov zo SZP zo ZŠ do SZŠ

Žiaci boli do 1. ročníka ŠZŠ prijatí v súlade so všeobecnými záväznými právnymi a rezortnými predpismi, u všetkých sa potvrdilo mentálne postihnutie. **Dokumentácia** týchto žiakov bola v 5 krajoch bez nedostatkov, v 3 krajoch sa vyskytli formálne nedostatky, chýbali niektoré súčasti dokumentácie, tlačivo bolo nedostatočne vyplnené.

1.4.8 Kontrola plnenia opatrení

Následné inšpekcie s cieľom zistiť stav odstránenia zistených nedostatkov sa vykonali v **7** školách pre žiakov so ŠVVP, z toho v **4** ŠZŠ a v **3** OU. Štátnych bolo **6** škôl a **1** súkromná. V 1 subjekte sa vykonali následné inšpekcie po komplexnej inšpekcii, v 5 po tematickej a v 1 po následnej inšpekcii. ŠŠI uložila kontrolovaným školám **15** opatrení na odstránenie zistených nedostatkov, z toho bolo **6** odporúčaní, **3** uložené opatrenia a riaditelia škôl prijali na odstránenie negatívnych zistení **6** opatrení.

Tabuľka 17 *Prehľad uplatnených, akceptovaných a splnených opatrení*

Spolu	15									
z toho	odporúčania		upozornenia		opatrenia prijaté kontrolovaným subjektom		opatrenia uložené školskou inšpekcii		záväzný pokyn	
Počet	6		0		6		3		0	
z toho	akceptované	%	splnené	%	splnené	%	splnené	%	splnené	%
	6	100,00	0	–	6	100,00	3	100,00	0	–

Riaditelia kontrolovaných subjektov **akceptovali** a **splnili** všetky uplatnené opatrenia, odstránili zistené nedostatky, čo sa pozitívne prejavilo v ich riadiacej a kontrolnej práci, aj v činnosti pedagogických zamestnancov škôl.

Zistené nedostatky boli v/vo:

- » plnení podmienok odbornej a pedagogickej spôsobilosti vedúceho pedagogického zamestnanca
- » činnosti metodických orgánov
- » dodržaní počtu žiakov v triedach
- » názve na pečiatke
- » dodržiavaní psychohygienických požiadaviek pri tvorbe rozvrhu hodín
- » plnení UO
- » zabezpečení a využívaní didaktickej techniky a IKT
- » vedení žiakov s mentálnym postihnutím k samostatnosti, k tvorivosti, k verbálnej komunikácii
- » využívaní špeciálnopedagogických zásad pri vzdelávaní žiakov s viacnásobným postihnutím
- » absencii motivačného systému hodnotenia pokrokov žiakov
- » zložení skúšobných komisií pre záverečnú skúšku v OU
- » počte tém záverečnej skúšky v OU

Akceptáciou odporúčaní ŠŠI sa vytvorili predpoklady na zabezpečenie materiálno-technických podmienok pre rozvoj kompetencií žiakov, na skvalitňovanie výchovy a vzde-

lávania žiakov s viacnásobným postihnutím. Splnenie opatrení prijatých riaditeľmi škôl viedlo k zosúladieniu tematického výchovno-vzdelávacieho plánu s UO, k zabezpečeniu psychohygieny žiakov. Zloženie skúšobných komisií v OU prispelo k objektívnemu hodnoteniu žiakov pri klasifikácii jednotlivých častí záverečnej skúšky. Pozitívnym prínosom splnených opatrení uložených inšpekciovou kontrolou v kontrolovaných subjektoch bolo napĺňanie tried žiakmi v súlade s predpismi.

1.4.9 Podnety a odporúčania

Riaditeľom špeciálnych základných škôl

- » uplatňovať v praxi všeobecne záväzné právne a rezortné predpisy týkajúce sa prijímania žiakov do špeciálnej základnej školy
- » zamerať sa v rámci kontrolnej činnosti na:
 - > zisťovanie úrovne rozvíjania kľúčových kompetencií žiakov vo výchovno-vzdelávacom procese
 - > využívanie didaktickej techniky, zadávanie úloh vyžadujúcich využitie IKT, používanie existujúcich počítačových učební k práci súvisiacej s IKT
 - > informovanie žiakov na začiatku vyučovacej hodiny o cieľoch vyučovacej hodiny
 - > diferencovanie úloh a činností vzhľadom na rozdielne vzdelávacie potreby žiakov
 - > rozvíjanie samostatnosti žiakov pri prezentovaní vlastných názorov
 - > rozvíjanie hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností žiakov vo výchovno-vzdelávacom procese
 - > využívanie klasifikácie pri hodnotení žiakov
- » realizovať hodiny pracovného vyučovania v odbornej učebni
- » zaslať bezodkladne kópiu dokumentácie žiaka školy po jeho prijatí do reedukačného centra riaditeľovi reedukačného centra

Riaditeľom základných škôl pri špeciálnych výchovných zariadeniach

- » zefektívniť vnútorný systém kontroly hospitačnou činnosťou, zamerať ho na rozvíjanie kompetencií žiakov v daných oblastiach v súlade so školským zákonom a na uplatňovanie inovačných metód a foriem vyučovania
- » zadávať žiakom počas vyučovania úlohy na využitie IKT a úlohy podporujúce vzájomnú spoluprácu a pomoc
- » spolupracovať vo väčšej miere pri odbornej starostlivosti v liečebno-výchovných sanatóriách s príslušnými poradenskými zariadeniami
- » zabezpečiť, aby naplnenosť tried a výchovných/diagnostických skupín nevychádzala z kapacity zariadenia určenej zriaďovacou listinou, ale aby bol najvyšší počet žiakov v súlade so všeobecne záväznými právnymi a rezortnými predpismi
- » odstrániť v dokumentácii formálne nedostatky
- » v spolupráci so zriaďovateľmi vybaviť zariadenia pomôckami na vyučovanie, výchovnú činnosť a kompenzačnými pomôckami

Zriaďovateľom škôl pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

- » venovať pozornosť potrebnej rekonštrukcii školských objektov za účelom skvalitňovania podmienok výchovy a vzdelávania
- » zabezpečovať vhodné priestory a materiálno-technické podmienky špeciálnych škôl týkajúce sa vybavenia aktuálnou didaktickou technikou a kompenzačnými pomôckami pre žiakov s viacnásobným postihnutím
- » vyčleniť finančné prostriedky na vybavenie špeciálnych výchovných zariadení pomôckami na vyučovanie a výchovnú činnosť
- » vytvoriť podmienky na aktiváciu webovej stránky v každej špeciálnej škole
- » vytvárať v základných školách pri špeciálnych výchovných zariadeniach podmienky na utvorenie pracovného miesta asistent učiteľa
- » spolupracovať s Ústavom informácií a prognóz školstva v otázke evidovania názvov škôl v súlade s vydanými zriaďovacími listinami
- » poskytovať vo väčšom rozsahu poradenskú činnosť riaditeľom škôl a školských zariadení

Štátnemu pedagogickému ústavu

- » vypracovať vzorový štátny výchovný program pre špeciálne výchovné zariadenia
- » poskytovať najnovšie informácie o webových stránkach a elektronických nosičoch vhodných na využitie v edukačnom procese

Metodicko-pedagogickému centru

- » zorganizovať pre učiteľov základných škôl pri špeciálnych výchovných zariadeniach vzdelávanie v oblasti tvorby školských vzdelávacích programov, rozvíjania jednotlivých kompetencií žiakov, uplatňovania inováčných metód a foriem vyučovania, práce s novými aplikačnými softvérmi
- » vzdelávať učiteľov základných škôl v liečebno-výchovných sanatóriách v oblasti odstraňovania príznakov vývojových porúch učenia, porúch aktivity a pozornosti, informovať o moderných metódach, špeciálnych programoch
- » zabezpečiť vzdelávanie zamerané na východiská pri tvorbe stratégie a formy prevýchovy, aktivity na elimináciu rizikového správania žiakov v prostredí špeciálnych výchovných zariadení
- » pripraviť odborný seminár pre vedúcich vychovávateľov reedukačných centier pod odborným vedením zamestnancov VÚDPaP k problematike vypracovávaní individuálnych reedukačných programov
- » organizovať pre pedagógov špeciálnych škôl metodické podujatia, burzy, workshopy s možnosťou výmeny prezentácií zhotovených k jednotlivým predmetom a učebným témam

Pedagogickým fakultám

- » pričleniť k štúdiu špeciálnej pedagogiky 1 aprobačný predmet

Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR

- » upraviť znenie § 83 v školskom zákone tak, aby bolo zrejmé, že povinnosť delegovať zástupcu stavovskej organizácie do skúšobnej komisie pre záverečnú skúšku sa nevzťahuje na záverečné skúšky konané v odborných učilištiach
- » vyšpecifikovať dokumentáciu výchovného poradcu
- » riešiť legislatívne dlhodobo pretrvávajúci nepriaznivý stav v oblasti záškoláctva v spolupráci s Ministerstvom vnútra SR (Policajným zborom SR)
- » zaviesť medzirezortnou dohodou pre zamestnancov rezortu školstva, rezortu sociálnych vecí a rodiny a rezortu vnútra povinnosť overiť dochádzku žiakov do školy pred uplatnením nároku na vyplatenie finančného príspevku

1.5 Základné umelecké školy

1.5.1 Vyučovanie a učenie sa žiakov vo vybraných odboroch v Prešovskom kraji

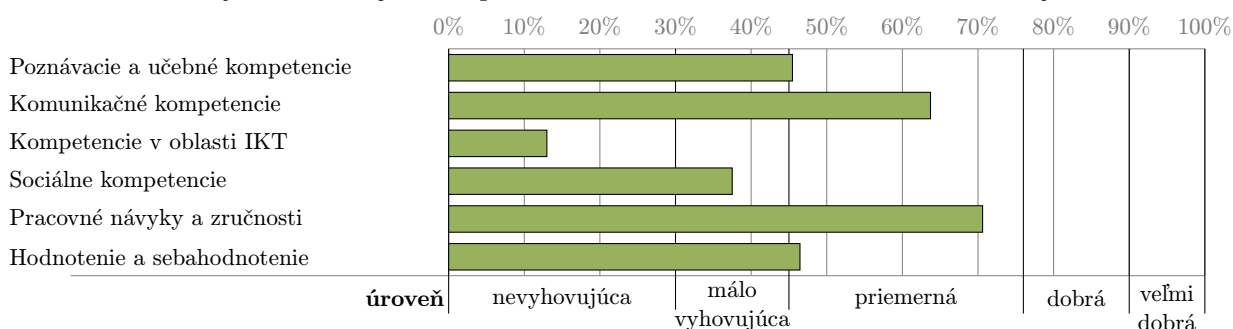
Cieľom inšpekcií bolo zistiť stav a úroveň vyučovania učiteľom a učenia sa žiakov vo vybraných odboroch v ZUŠ. Inšpekcie sa vykonali v **10** ZUŠ v Prešovskom kraji, čo je 21 % zo siete ZUŠ v Prešovskom kraji. Z kontrolovaných škôl bolo **6** štátnych, **2** cirkevné a **2** súkromné. V kontrolovaných školách bolo **141,5** tried so **4 663** žiakmi.

Stav a úroveň vyučovania a učenia sa

V školách sa celkove vykonalo **96** hospitácií, z toho **76** v HO a **20** v TO. ŠŠI zameriavala pozornosť na VVČ učiteľa z hľadiska kvality riadenia vyučovacieho procesu, výberu a uplatnenia vyučovacích metód, foriem a stratégií zameraných na **rozvíjanie kľúčových kompetencií** žiakov (poznávacích a učebných kompetencií, komunikačných, kompetencií v oblasti IKT, sociálnych kompetencií, praktických návykov a zručností, hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností). Súbežne sa sledoval proces učenia sa žiakov.

V HO sa vykonalo 76 hospitácií. Zo zistení vyplynulo, že väčšina učiteľov nepodporovala najmä rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT, v malej miere ich hodnotiace a sebahodnotiace zručnosti a sociálne kompetencie (personálne a interpersonálne). *Celkové rozvíjanie kľúčových kompetencií v HO bolo na priemernej úrovni.*

Graf 71 Rozvíjanie kľúčových kompetencií žiakov v HO ZUŠ v Prešovskom kraji

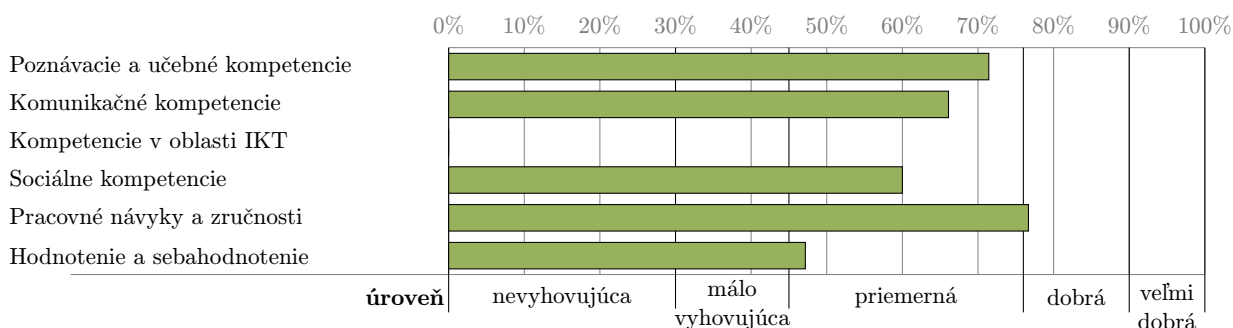

Približne na polovici sledovaných hodín vyučujúci informovali žiakov o cieľoch a očakávaných výsledkoch učenia. K pozitívnym zisteniam na väčšine hodín patrilo priebežné uskutočňovanie spätnej väzby, ktorá umožňovala kontrolu porozumenia preberaného učiva. V prípade potreby učiteľia poskytovali doplňujúci výklad, pričom rešpektovali rozdielne schopnosti žiakov, ktorým vzhľadom na ich rozdielne zručnosti prispôbovali učebné tempo. V skupinovej forme vyučovania v predmete hudobná náuka na väčšine hodín chýbala diferenciacia zadávaných úloh. K negatívam kontrolovaných hodín v individuálnej aj v skupinovej forme vyučovania patrila nedostatok zaujímavých, motivujúcich učebných postupov rozvíjajúcich aktívne učenie žiakov. Učebné pomôcky a didaktickú techniku učiteľia používali málo účelne, sporadicky zadávali úlohy podporujúce proces tvorivého myslenia. V etape osvojovania učiva vzorovou nástrojovou hrou vytvárali u žiakov hudobnú predstavu ponúkaných skladieb, čím ich motivovali k napredovaniu. Pri odstraňovaní učebných nedostatkov častým zasahovaním, ale aj predkladaním jednoznačných postupov žiakom neumožňovali samostatne riešiť úlohy, prezentovať vlastné postupy, čo malo negatívny dopad na rozvoj abstraktného a pojmového myslenia i na rozvoj komunikačných zručností. Negatívnym zistením bolo aj nedodržiavanie požiadaviek učebných osnov v predmete hudobná

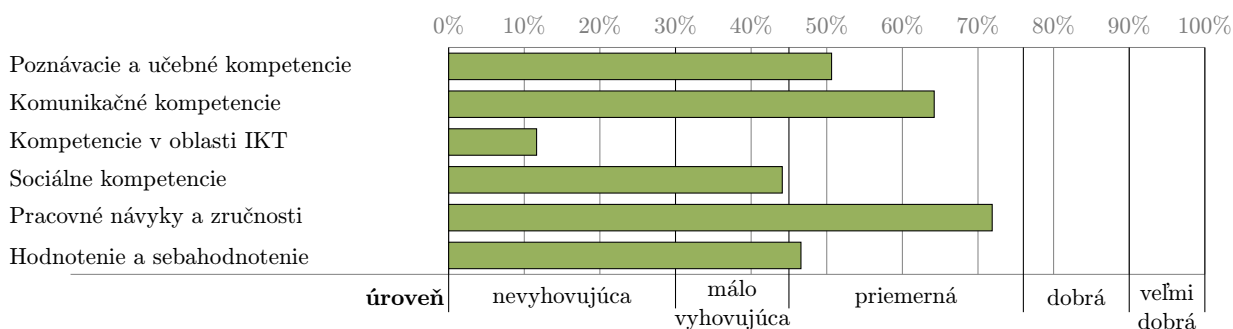
náuka. Väčšina učiteľov vo vyučovacom procese nevytvárala priestor pre rozvoj sociálnych zručností žiakov, chýbali úlohy pre skupinovú prácu, pre dialóg a spoluprácu, pre vzájomné hodnotenie výsledkov učenia. Z dôvodu nedostatočného vybavenia výpočtovou technikou takmer vo všetkých kontrolovaných školách nebolo možné využívať IKT na hodinách, kompetencie žiakov v danej oblasti boli rozvíjané najmä formou zadávania domácich úloh. Učitelia vedomosti a nástrojové zručnosti žiakov hodnotili prevažne verbálne, v malej miere využívali možnosť hodnotenia klasifikáciou. K pozitívnym zisteniam patrilo vytváranie možností prezentovať získané vedomosti a zručnosti žiakmi a príjemná atmosféra vyučovacích hodín.

Zo zistení z 20 hospitácií vyplynulo, že vyučujúci v TO vôbec nerozvíjali kompetencie žiakov v oblasti IKT. Celkové rozvíjanie kľúčových kompetencií v TO bolo na priemernej úrovni.

Graf 72 Rozvíjanie kľúčových kompetencií žiakov v TO ZUŠ v Prešovskom kraji

Stanovené ciele a úlohy vyučovacieho procesu v jednotlivých predmetoch a ročníkoch učitelia plnili primeranými metodickými postupmi, pri ktorých zohľadňovali predpoklady a tanečné schopnosti žiakov. Pohybové aktivity a úlohy zadávali celým skupinám, sledovali chyby a omyly, opravovali ich priebežne individuálne, ak bolo potrebné aj opakovane, čo sa pozitívne prejavilo na kvalite osvojených tanečných zručností. Učitelia vlastným pohybovým prejavom podnecovali predstavivosť a rozvíjali tanečnú pamäť žiakov. Niektorí kládli dôraz najmä na výber pohybových prvkov v kontrastnom tempe a nálade, čím motivovali k správne pochopeniu a realizácii zadávaných úloh. Na väčšine hodín pri upevňovaní učiva boli žiaci vedení najmä k napodobovaniu tanečných zručností učiteľov, bez možností rozvíjať vlastné pohybové aktivity, klásť otázky, diskutovať, pomáhať si navzájom, čo malo negatívny dopad na rozvoj samostatnosti a tvorivého myslenia. Práca korepetítorov pozitívne vplývala nielen na kvalitu vyučovacieho procesu, ale aj na kvalitu osvojených vedomostí, zručností a hudobného vnímania žiakov. Vo vyučovacom procese učitelia nezadávali úlohy s rozdielnou náročnosťou, ktoré by umožňovali zažiť úspech aj jednotlivcom s menšou mierou pohybových schopností. Pri verbálnom hodnotení tanečných zručností učitelia kládli dôraz najmä na technické zvládnutie pohybových prvkov, usilovnosť a vôľu. Oceňovali i čiastočné úspechy, čím posilňovali sebavedomie jednotlivcov, chýbalo hodnotenie klasifikáciou. Na hodinách zväčša neboli rozvíjané hodnotiace zručnosti, čo malo negatívny dopad na schopnosť žiakov poznať a pomenovať vlastné silné a slabé stránky učenia sa. Žiaci prejavovali záujem o tanec, dokázali prezentovať osvojené zručnosti, chyby a omyly vnímali ako súčasť učenia. K najvýraznejším pozitívam vyučovacieho procesu patrili príjemná pracovná atmosféra a záujem vyučujúcich o každého žiaka v triede, čím vytvárali kladný vzťah k tancu a vyhovujúce podmienky pre učenie.

Graf 73 Rozvíjanie kľúčových kompetencií žiakov v ZUŠ v Prešovskom kraji

1.5.2 Rozvíjanie kompetencií v oblasti informačných a komunikačných technológií v Prešovskom kraji

Vyhodnotenie sa uskutočnilo na základe zistení z dotazníka zadávaného riaditeľovi školy, z rozhovoru s riaditeľom a z hospitačnej činnosti. Väčšine ZUŠ chýbali prostriedky na zriadenie a vybavenie učební potrebným množstvom počítačových zostáv, interaktívnych tabulí, edukačných programov. Z vyjadrení riaditeľov v informačnom dotazníku vyplynulo, že učebňu IKT mali zriadenú **2** z **10** kontrolovaných škôl, z ktorých len **1** mala dostatok počítačov vzhľadom na celkový počet žiakov školy. Poddimenzovaný bol aj počet PC vzhľadom na počet žiakov, ktorí ZUŠ navštevovali. Na **1** počítač v priemere pripadalo **101** žiakov. Učebňu IKT využívala **1** škola v čase mimo vyučovania na získavanie študijných a notových materiálov. Z dôvodu nedostatočného vybavenia výpočtovou technikou žiadne z kontrolovaných ZUŠ neorganizovali súťaže pre žiakov v danej oblasti.

Aj napriek tomu, že riaditelia škôl umožňovali učiteľom vzdelávať sa v oblasti počítačovej gramotnosti prostredníctvom ponuky MPC, Akadémie vzdelávania Poprad, interných lektorov a externých lektorov zo SOŠ, túto možnosť využili iba 4 učители. Len 3 ZUŠ mali ŠkVP zameraný na rozvoj žiakov v tejto oblasti.

ŠŠI vykonala v rámci inšpekcií **96** hospitácií. Úlohy vyžadujúce prácu s počítačmi zadávalo len 6 % učiteľov HO v predmete hudobná náuka, napr. na získanie informácií k preberanému učivu o osobnostiach zo sveta hudby. V procese vyučovania počítačové zručnosti žiakov boli rozvíjané formou zadávania domácich úloh, ktoré boli súčasťou domácej prípravy.

Rozvíjanie kompetencií v oblasti IKT sa uplatňovalo len minimálne vzhľadom na nedostatočné vybavenie výpočtovou technikou i na špecifiká vyučovania, dosiahlo *nevyhovujúcu úroveň*.

Zlepšenie si vyžadovalo vybavenie škôl výpočtovou technikou, ktorú by mohli pedagógovia a žiaci využívať priamo vo VVP. Z tohto dôvodu rozvíjanie kompetencií v oblasti IKT v ZUŠ v uvedenom regióne bolo pomerne problematické hodnotiť.

1.5.3 Kontrola plnenia opatrení

Následné inšpekcie sa vykonali v **18** ZUŠ, z toho boli **3** súkromné a **1** cirkevná. Stav a úroveň odstránenia zistených nedostatkov sa kontroloval v 14 ZUŠ po tematickej inšpekcii a v 4 po následnej inšpekcii. V kontrolovaných subjektoch sa celkove uplatnilo **72** opatrení na odstránenie zistených nedostatkov, z toho bolo akceptovaných a splnených **67**, čo predstavuje 93,1 %. Riaditelia kontrolovaných ZUŠ zväčša prejavili snahu odstrániť zistené nedostatky a zlepšiť kvalitu výchovy a vzdelávania v školách.

Zistené nedostatky boli prevažne v/vo:

- » plnení UO
- » dodržiavanie učebných plánov
- » vedení dokumentácie školy a tried s VJM v jazyku národnostnej menšiny
- » súlade názvu školy na úradných pečiatkach so zriaďovacou listinou
- » rozlišovaní funkcií pedagogickej rady a kompetencií riaditeľa školy pri uzneseniach z rokovaní pedagogickej rady
- » vypracovaní učebných osnov v TO
- » vedení záznamov z rokovaní pedagogických rád a poradných orgánov
- » administratívnom vedení pedagogickej dokumentácie
- » využívaní IKT, učebných pomôcok a didaktickej techniky
- » zabezpečení vhodných priestorov na vyučovanie a prezliekanie sa žiakov LDO
- » informačnom systéme školy vo vzťahu k rodičom žiakov a verejnosti (webová stránka školy)
- » kontrolnej činnosti, najmä na alokovaných pracoviskách

ŠŠI uložila **31** odporúčaní, z ktorých **29** bolo riaditeľmi škôl akceptovaných, neakceptované boli **2** (6,5 %).

Tabuľka 18 *Prehľad uplatnených, akceptovaných a splnených opatrení*

Spolu	72									
z toho	odporúčania		upozornenia		opatrenia prijaté kontrolovaným subjektom		opatrenia uložené školskou inšpekciou		záväzný pokyn	
Počet	31		2		8		31		0	
z toho	akceptované	%	splnené	%	splnené	%	splnené	%	splnené	%
	29	93,94	2	100,00	7	87,50	29	93,54	0	–

Akceptáciou odporúčaní riaditeľmi škôl sa zvýšila kvalita vyučovacieho procesu s pozitívnym dopadom na vedomostnú úroveň žiakov. Dopadom neakceptovaných odporúčaní v Žilinskom kraji bolo pretrvávanie nepriaznivého stavu v kontrolnej činnosti vedúcich zamestnancov školy a nezabezpečenie vyhovujúcich priestorov na vyučovanie žiakov LDO a TO.

ŠŠI v Nitrianskom kraji zaslala zriaďovateľom dvoch škôl **2** upozornenia, ktoré boli splnené. Podstatným prínosom ich splnenia bolo odstránenie nesúladu údajov uvedených v sieti škôl a školských zariadení a v zriaďovacích listinách škôl.

Riaditelia kontrolovaných subjektov prijali **8** opatrení na odstránenie zistených nedostatkov, ktoré (okrem 1) v stanovenom termíne splnili. V dôsledku nesplneného prijatého opatrenia pretrvával nepriaznivý stav vo vyučovaní TO.

Kontrolovaným subjektom uložila ŠŠI **31** opatrení, z toho bolo **29** (93,5 %) splnených. Nesplnenie opatrení malo nežiaduci dopad na kvalitu vyučovania v HO, najmä na úroveň osvojených vedomostí a zručností žiakov.

1.5.4 Podnety a odporúčania

Riaditeľom základných umeleckých škôl

- »» dodržiavať všeobecne záväzné právne predpisy
- »» zvýšiť úroveň spracovania školských vzdelávacích programov
- »» kontrolovať úroveň práce učiteľov a žiakov vo vyučovacom procese
- »» zlepšiť materiálno-technické vybavenie škôl
- »» zriaďovať učebne IKT s cieľom rozvíjať počítačové zručnosti žiakov vo všetkých odboroch
- »» riešiť prostredníctvom predmetových komisií výchovno-vzdelávacie problémy
- »» pracovať kvalifikovane s informáciami, poskytovať metodickú pomoc a výmenu pedagogických skúseností
- »» koordinovať ďalšie vzdelávanie učiteľov
- »» aktivizovať žiakov v procese učenia výberom inovačných a progresívnych metód a foriem práce
- »» viesť žiakov k uvedomelej a samostatnej práci na hodinách
- »» spájať do spojených ročníkov žiakov maximálne dvoch ročníkov jedného stupňa

Zriaďovateľom

- »» zosúladiť názvy škôl s platnými všeobecne záväznými právnymi predpismi
- »» zabezpečiť finančné prostriedky na zlepšenie, skvalitnenie a modernizáciu materiálno-technického vybavenia škôl pre všetky odbory základných umeleckých škôl

Štátnemu pedagogickému ústavu

- »» vypracovať obsahové a výkonové štandardy pre jednotlivé odbory v základných umeleckých školách

Metodicko-pedagogickému centru

- »» do plánov vzdelávacích aktivít zahrnúť projekty vzdelávania učiteľov základných umeleckých škôl

Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR

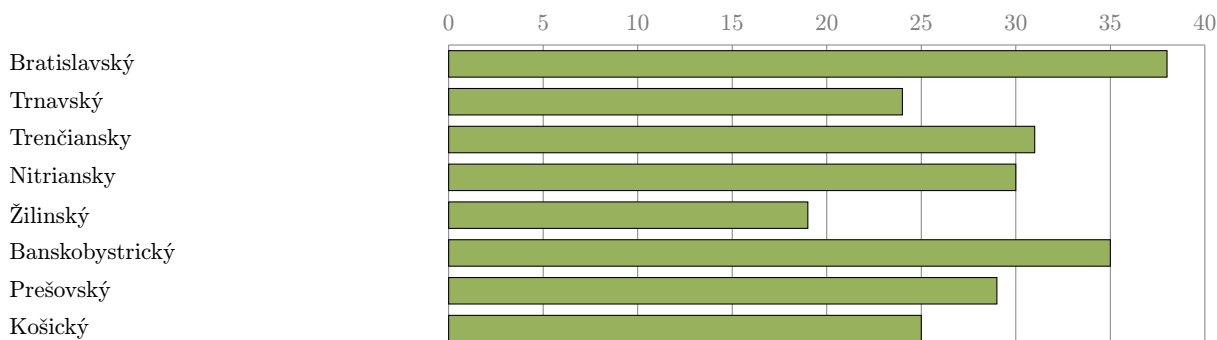
- »» zabezpečiť obsahové prepojenie dvojstupňového systému umeleckého vzdelávania

2 Sťažnosti vybavované ŠŠI

Počet sťažností a čas potrebný na ich vybavenie

V období od **01. 09. 2009** do **31. 08. 2010** bolo do centrálnej evidencie kancelárie hlavnej školskej inšpektoriky doručených **434** podaní, z toho **373** bolo klasifikovaných ako **sťažnosť**. ŠŠI z nich v tomto období vybavila prešetrením **231**. Činnosť súvisiaca s vybavovaním všetkých sťažností si vyžiadala spolu takmer **7 000** hodín.

Graf 74 Počet sťažností vybavených prešetrením v jednotlivých krajoch SR

Tabuľka 19 Sťažnosti podľa jednotlivých druhov škôl

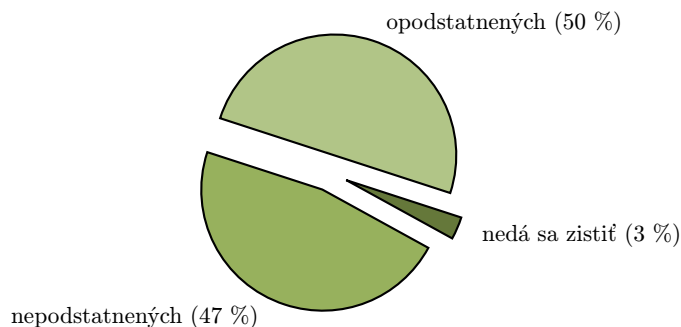
	MŠ			ZŠ			SŠ			INÉ			spolu		
Podania spolu	50			235			131			18			434		
z toho sťažnosti	40			200			116			17			373		
Sťažnosti PVP	20			123			75			13			231		
Opodstatnenosť sťažností	O	N	NZ	O	N	NZ	O	N	NZ	O	N	NZ	O	N	NZ
Počet	6	12	2	62	57	4	41	34	0	6	6	1	115	109	7

Legenda: O - opodstatnená sťažnosť; N - neopodstatnená; NZ - opodstatnenosť sa nedala zistiť; PVP - priamo vybavené prešetrením. V súhrne nie sú započítané podania, ktoré sa svojím predmetom neviazali na žiaden druh školy.

Opodstatnenosť sťažností

Z **231** prešetrovaných sťažností bolo **115** (50 %) opodstatnených (v minulom školskom roku 51 %) a **109** (47 %) neopodstatnených (v minulom školskom roku 47 %). Pri ostatných sťažnostiach sa opodstatnenosť nedala zistiť, príp. sťažovateľ požiadal o zastavenie prešetrovania sťažnosti, takže sa jej opodstatnenosť nevykazovala; 50 %-ná opodstatnenosť prešetrovaných sťažností predstavuje dlhodobý priemer.

Graf 75 Percentuálny pomer opodstatnenosti sťažností

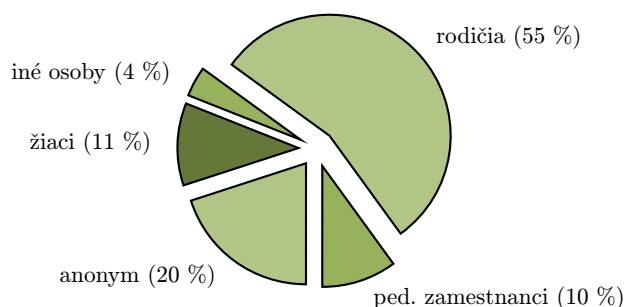
Tabuľka 20 *Percento opodstatnených sťažností v jednotlivých druhoch škôl*

Druh školy	Šk. rok 2009/2010	Šk. rok 2008/2009	Šk. rok 2007/2008
Materské školy	30 %	48 %	67 %
Základné školy	50 %	52 %	52 %
Stredné školy	55 %	50 %	54 %

Opodstatnenosť anonymných sťažností sa nevykazuje, pretože od 1. januára 2010, po nadobudnutí účinnosti zákona č. 9/2010 Z. z. o sťažnostiach, sa takéto sťažnosti neprešetrujú.

Podávatelia sťažností

Ako podávatelia boli najviac zastúpení **rodičia** (203 sťažností - 55 %), na druhom mieste **anonymní pisatelia** (74 sťažností - 20 %), na treťom **žiaci** (43 sťažností - 11 %) a na štvrtom **pedagogickí zamestnanci** (37 sťažností - 10 %). Zvyšné sťažnosti (16 - 4 %) zaslali iné osoby (starí rodičia, súrodenci a pod.). Údaje o podávateľoch sa týkali všetkých podaní, ktoré boli ŠSI klasifikované ako sťažnosti, bez ohľadu na to, akým spôsobom boli vybavené.

Graf 76 *Percentuálny pomer podávateľov sťažností*

Osoby, proti ktorým sťažnosti smerujú

Najviac sťažností smerovalo proti riaditeľom škôl, druhou najpočetnejšou skupinou boli učitelia. Percento sťažností smerujúcich proti riaditeľom škôl sa oproti minulému roku znížilo, avšak dlhodobo sa zvyšuje, čo je spôsobené aj tým, že riaditelia priamo zodpovedajú za veci, ktoré rodičovská verejnosť vníma veľmi citlivo (prijímanie do škôl, ukladanie výchovných opatrení, klasifikácia správania a pod.). Jednou z príčin vzrastajúceho počtu sťažností na riaditeľov škôl bolo aj neriešenie konfliktov, príp. neobjektívne obhajovanie učiteľov pred rodičmi.

Tabuľka 21 *Osoby, proti ktorým sťažnosti smerujú*

Osoby	Počet	Percento
Riaditelia	330	64 %
Ped. zamestnanci	154	31 %
Školskí inšpektori	16	3 %
Iné osoby	9	2 %

Tabuľka 22 *Sťažnosti z hľadiska odosielateľa, resp. odstupujúceho orgánu*

Odosielateľ	Sťažovateľ	MŠVVaŠ SR	Zriaďovateľ	Iný subjekt
Počet	293 (78 %)	26 (7 %)	48 (13 %)	6 (2 %)

Najčastejšie príčiny podávania sťažností (oproti predchádzajúcim rokom neprišlo k podstatným zmenám)

Materské školy

Námietky smerujúce proti riaditeľom materských škôl

- »» nevybavovanie sťažností rodičov, nevhodná komunikácia riaditeľ - učiteľ, nezabezpečenie podmienok na ochranu zdravia detí

Námietky smerujúce proti učiteľom materských škôl

- »» nevhodná komunikácia s rodičmi, zanedbávanie bezpečnosti a ochrany zdravia detí, nepedagogický prístup k deťom, používanie fyzických trestov, nekvalitný výchovno-vzdelávací proces

Základné školy

Námietky smerujúce proti riaditeľom škôl

- »» neobjektívna klasifikácia správania, nekorektné ukladanie výchovných opatrení, neinformovanie zákonného zástupcu žiaka o zhoršenom prospechu alebo správaní žiaka, neplnenie vzdelávacích programov, neodúčenie hodín, nedostatky v realizácii komisionálnych skúšok (zloženie komisie, úlohy v rozpore s učebnými osnovami, kumulácia najnáročnejších javov v úlohách), nedostatky v organizácii vyučovania, porušenie psychohygienických zásad pri tvorbe rozvrhu hodín, nedostatky v správnom konaní (vydanie rozhodnutia v rozpore so zákonom, nevydanie rozhodnutia v prípadoch, kde to zákon ustanovuje), neodborné vyučovanie na základe prijímania zamestnancov bez odbornej a pedagogickej spôsobilosti, nesprávne prešetrovanie sťažností rodičov, resp. ich neprešetrovanie, neriešenie aj vážnych prípadov šikanovania a iného násillia v škole, neriešenie problémov spôsobených žiakmi s poruchami správania (nevyužívanie možností, ktoré poskytuje nový školský zákon), nevhodná komunikácia s rodičmi, nevhodná komunikácia s pedagogickými zamestnancami

Námietky smerujúce proti učiteľom

- »» klasifikácia prospechu, nízka úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu, sčasti alebo úplne neodúčené hodiny, nevhodná komunikácia s rodičmi, nepedagogický prístup (psychický nátlak, fyzické tresty, nadávky, ponižovanie žiakov), neinformovanosť rodičov o podstatnom zhoršení prospechu, neriešenie šikanovania, neoprávnené vyberanie peňazí od žiakov

Stredné školy

Námietky smerujúce proti riaditeľom škôl

- »» neobjektívna klasifikácia správania, nekorektné ukladanie výchovných opatrení, najmä porušovanie zákona pri vylúčení žiaka zo štúdia, neplnenie vzdelávacích programov, neodúčené hodiny, nezabezpečenie odbornej praxe, neinformovanie zákonného zástupcu neplnoletého žiaka o podstatnom zhoršení prospechu alebo správania, protiprávne vyberanie peňazí od rodičov (na nákup učebných pomôcok, na údržbu školy a pod.), protiprávne spolplatňovanie štúdia, nedostatky v správnom konaní (nevydanie rozhodnutia,

vydanie chybného rozhodnutia), nedostatky v realizácii komisionálnych skúšok (zloženie komisie, náročnosť úloh, trvanie skúšky), neakceptovanie záverov psychologického, prípadne špeciálnopedagogického vyšetrenia, neriešenie šikanovania a iných foriem agresívneho správania žiakov

Námietky smerujúce proti učiteľom¹

- » nízka úroveň vyučovania, neobjektívna klasifikácia prospechu, neobjektívna klasifikácia na ústnych a písomných maturitných skúškach, neplnenie vzdelávacích programov, sčasti alebo úplne neodúčené hodiny, nepedagogický prístup k žiakom (nadávky, psychický nátlak), nezohľadňovanie špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb žiakov

Naďalej boli podávané sťažnosti súvisiace s ukončovaním štúdia na stredných školách. Opodstatnené sťažnosti v niektorých prípadoch potvrdzovali neobjektívnosť klasifikácie a naznačovali minimálne pochybnosť o nezaujatosti učiteľov. Vzrastal tiež počet sťažností týkajúcich sa násilia v škole, a najmä jeho neriešenia alebo nedostatočného riešenia a neprijatia adekvátnych opatrení. V posledných rokoch sa čoraz častejšie vyskytovali sťažnosti týkajúce sa zneužívania internetu a mobilných telefónov.

Kvantifikácia prijatých opatrení a pozitívne zmeny, ktoré nastali na základe prešetrenia sťažností

Riaditelia škôl a školských zariadení na základe stanovenia opodstatnenosti sťažností prijali viac ako **400** opatrení, v rámci ktorých nastali najmä nasledujúce pozitívne zmeny:

- » zrušenie výkonu nesprávnych rozhodnutí v správnom konaní, ktoré porušovali práva žiakov, zrušenie vylúčenia žiaka zo štúdia
- » zmena klasifikácie správania
- » zrušenie výsledku komisionálnej skúšky a jej zopakovanie za prítomnosti školského inšpektora
- » zmena klasifikácie prospechu
- » zopakovanie ústnej formy internej časti maturitnej skúšky - žiaci, ktorí pôvodne neprospeli na stredných školách, majú možnosť pokračovať v štúdiu na vysokých školách
- » zabránenie opakovaniu nedostatkov, prehľbovanie právneho vedomia učiteľov i riaditeľov škôl
- » skvalitnenie práce riaditeľov škôl v oblasti vybavovania sťažností
- » vyriešenie problémov žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami
- » zintenzívnenie kontroly zo strany riaditeľov škôl ako prevencia voči nedostatkom

¹Sťažnosti proti učiteľom v niektorých prípadoch ŠŠI prešetrovala z toho dôvodu, že smerovali súčasne aj proti riaditeľovi školy, alebo autori podaní spochybňovali objektivitu riaditeľov, resp. uvádzali, že riaditelia v ich sťažnosti nekonali.

3 Regionálne poznatky a zistenia

3.1 Bratislavský kraj

Výrazné zmeny v počtoch škôl v regióne nenastali. **Pozitívami školskej reformy** v praxi boli podporovanie odborného rastu pedagogických zamestnancov riaditeľmi MŠ a ZŠ (vzdelávanie na vyučovanie e-learningu, projektové vyučovanie, IKT, realizácia otvorených hodín, kvalifikačné vzdelávanie v cudzích jazykoch). **Negatívami reformy** boli nadmerné zaťaženie riaditeľov škôl pri tvorbe ŠkVP a nedostatky v plánovaní čiastkových cieľov VVC učiteľkami v MŠ. V ZŠ sťažovali realizáciu VVP chýbajúce učebnice v reformných ročníkoch, nevypracovanie učebných osnov, poznámok k učebnému plánu a podmienok pre vzdelávanie žiakov so ŠVVP v niektorých školách. V SŠ bola malá pozornosť venovaná využívaniu skupinovej práce, práce na projektoch a využitiu IKT vo vyučovaní. V jednotlivých predmetoch neboli podrobnejšie spracované kritériá hodnotenia, nedostatočne bol rozpracovaný spôsob realizácie prierezových tém. Efektivita učenia bola negatívne ovplyvnená nedostatkom učebníc odborných predmetov. Podľa vyjadrení riaditeľov SŠ nebola vyhovujúca ponuka školení pre kontinuálne vzdelávanie učiteľov a ich termíny.

V rámci uplatňovania kompetencií zriaďovateľa neadekvátne zasahovali do pedagogického riadenia v niektorých MŠ, nezabezpečili dostatok priestorov na prijatie detí do MŠ. Nedostatočne bola využitá možnosť vytvárať školské úrady s cieľom skvalitnenia poskytovania odbornej a poradenskej činnosti školám. Objektivita výberových konaní na miesta riaditeľov bola na niektorých ZŠ narušená ustanovením členov rád škôl v rozpore s právnymi normami, čo viedlo k ich opakovaniu. Slabá príprava a realizácia výberových konaní s neodbornými a tendenčne kladenými otázkami viedli k tomu, že často uspeli kandidáti najslabšie odborne pripravení. Pri výberových konaniach v SŠ bol nízky záujem o obsadenie funkcie riaditeľa školy, prevažovali výberové konania s jediným kandidátom. ŠI sa zúčastnili **32** výberových konaní na miesta riaditeľov **26** ZŠ a **6** SŠ.

V školskom roku bolo vykonaných **142** inšpekcií, z toho **15** v MŠ, **54** v ZŠ, **33** na G, **27** v SOŠ, **3** v konzervatóriách, **8** v školách pre žiakov so ŠVVP, **1** v ZUŠ a **1** v JŠ.

Najvýraznejšími **pozitívami VVP** v MŠ boli organizovanie edukačných aktivít podnecujúcich aktívny prístup detí k učeniu a vytváranie vlastných záznamov pedagogickej diagnostiky učiteľkami v niektorých školách, v ZŠ a SŠ to boli vytváranie akceptujúcej atmosféry učiteľmi a sprístupňovanie poznatkov žiakom zrozumiteľným spôsobom. Učitelia ZŠ uplatňovali účinnú spätnú väzbu, efektívne rozvíjali poznávacie a učebné kompetencie žiakov, v SŠ vytvárali dostatočný priestor pre vyjadrenie ich názorov a postojov. V SOŠ učители venovali zvýšenú pozornosť rozvoju pracovných návykov a zručností žiakov. **Negatívom** bola v MŠ a v ZŠ malá podpora rozvoja hodnotiacich a sebahodnotiacich kompetencií detí a žiakov, v ZŠ aj nedostatočné rozvíjanie kľúčových spôsobilostí v oblasti digitálnej gramotnosti a nerozvíjanie personálnych a interpersonálnych kompetencií. V SŠ nebola dostatočne využívaná vo VVP výpočtová technika, tímová práca, málo bola uplatňovaná diferenciacia úloh s ohľadom na rozdielne schopnosti žiakov.

Riaditeľom škôl boli uložené **2** odporúčania a prijali **11** opatrení na odstránenie zistených nedostatkov. V MŠ akceptovanie odporúčaní pozitívne ovplyvnilo chod a prácu školy, splnenie prijatých opatrení prispelo ku skvalitneniu VVP v oblasti riadenia, podmienok vzdelávania a samotného procesu. V SŠ viedlo splnenie opatrení prijatých riaditeľom školy k zlepšeniu vedenia pedagogickej dokumentácie a ku skvalitneniu podmienok pri záverečných skúškach. V ZUŠ sa splnenie opatrení prejavilo na kvalite vyučovacieho procesu s dopadom na zlepšenie

vedomostí žiakov v predmete hudobná náuka.

V MŠ sa povolenie navýšenia počtu detí týkalo **73** škôl v **265** triedach, v ZŠ boli žiadosti na povolenie vyššieho počtu žiakov v **48** triedach **20** škôl a v SŠ v **3** triedach **2** škôl.

Dlhodobo pretrvávajúcim problémom regiónu bolo nedostatočné financovanie škôl a následne pokles kvality vyučovania. Pokračoval nízky záujem o štúdium v SOŠ a pokles kvality prijímaných žiakov. Zvyšoval sa nezáujem žiakov o telesnú výchovu a počet žiakov oslobodených od jej vyučovania. Administratívna zaťaženosť riaditeľov škôl negatívne ovplyvnila výkon kontrolnej činnosti, pretrvávala nízka úroveň práce metodických orgánov škôl. V mnohých súkromných školách, hlavne na G, prevažovala externá forma vzdelávania a s ňou súvisiace problémy so zabezpečením kvalifikovaných pedagogických zamestnancov, čo malo vplyv na kvalitu ich práce a dodržiavanie právnych predpisov pri zabezpečovaní VVP.

Na odstránenie nedostatkov by bolo potrebné v MŠ venovať zvýšenú pozornosť orientácii riaditeľov škôl a učiteľiek v právnych normách a ich uplatňovaní pri vedení pedagogickej a ďalšej dokumentácie škôl. Riaditelia škôl by mali účinnejšie spolupracovať s poradnými orgánmi. V ZŠ do kritérií na výberové konania na miesta riaditeľov škôl by bolo žiaduce zaradiť podmienku absolvovania vzdelávania vedúcich pedagogických zamestnancov. Pre učiteľov SŠ je potrebné zabezpečiť kvalitné školenia v oblastiach využívania modernej techniky, metodiky vyučovania a zvýšiť ponuku výukového softvéru vo všetkých predmetoch. Bolo by vhodné nezaťažovať pedagogických zamestnancov a vedenia škôl administratívnymi a byrokratickými činnosťami, prípadne zvýšiť počet nepedagogických zamestnancov, tzv. študijných referentov, s pričlenením potrebných finančných prostriedkov na ich mzdy, ktorí by zabezpečovali rôzne podklady pre učiteľov.

3.2 Trnavský kraj

V Trnavskom regióne začali vznikať **súkromné školy** alternatívneho charakteru, čím sa obohatila vzdelávacia ponuka, ktorá bola doposiaľ prevažne formovaná tradične orientovanými školami, aj keď tieto boli už viacej programovo diferencované. Zastavenie procesu zlučovania a redukcie počtu škôl, najmä v prípade neplnoorganizovaných ZŠ (s počtom žiakov často menším ako 15), ohrozovalo predovšetkým zabezpečenie kvality podmienok pre vzdelávanie a poskytovanie dostatočne bohatej škály doplnkových vzdelávacích aktivít. Za mimoriadne negatívnu tendenciu možno považovať nekontrolované a právnymi predpismi neriadené vytváranie alokovaných pracovísk súkromných škôl v iných krajoch.

Z regionálnych zistení vyplynula skutočnosť, že nebola naplnená základná podmienka začiatku **reformného procesu**, pretože neprišlo k zmene myslenia u značnej časti učiteľov a riaditeľov škôl, ktorým nebol celkom zrejmý obsah kľúčových kompetencií, ktorými by žiaci mali vládnuť. Ďalším problémom bola tvorba **ŠkVP**. Zo zistení vyplynulo, že väčšina kontrolovaných škôl, najmä **SOŠ**, vypracovala svoje programy formálne, čo znamená, že ich prevažne prevzali z uverejnených vzorov. Ďalšia skupina škôl včlenila do obsahu vzdelávania v ŠkVP úplne rovnaký obsah ako pred reformou tým, že do jednotlivých predmetov boli premietnuté učebné osnovy schvaľované v minulosti na centrálnej úrovni. Existovala aj skupina škôl, ktorá pre nadstavbové študijné odbory nevypracovala ŠkVP vôbec. Samostatnú skupinu tvorili školy, ktoré sa snažili vypracovať svoje vzdelávacie programy ako originálne dokumenty, avšak nie vždy pri ich tvorbe uplatnili všetky nevyhnutné zásady. Uvedený stav bol spôsobený predovšetkým ignorovaním očakávaného prínosu povinného a systematického vzdelávania riaditeľov škôl a následne ďalších skupín pedagogických zamestnancov v oblasti tvorby ŠkVP v čase pred zavedením reformy do praxe. Z uvedených dôvodov realizáciu školskej reformy v praxi charakterizovali najmä formálne, menej obsahové a najmenej procesuálne zmeny.

Zriaďovatelia uplatňovali svoje kompetencie vo vzťahu ku školám a školským zariadeniam v zmysle takmer všetkých kompetencií vymedzených zákonom o štátnej správe v školstve a školskej samospráve. Menej však reagovali na výsledky výchovy a vzdelávania, ktoré im školy predkladali ako súčasť správ o VVČ, jej výsledkoch a podmienkach. ŠŠI nezaznamenala prijímanie opatrení zo strany zriaďovateľa voči školám ani v prípadoch, že tieto dosahovali trvale nedostatočné výsledky v celoslovenskom testovaní žiakov 9. ročníka ZŠ, resp. v externej časti maturitnej skúšky. ŠŠI sa zatiaľ nestretla ani s prípadom, kedy by zriaďovateľ pozitívnym spôsobom zasahoval do tvorby a schvaľovania ŠkVP.

Spolupráca ŠŠI na regionálnej úrovni bola mimoriadne účinná v kontakte s odborom školstva Trnavského samosprávneho kraja, kde predmetom rokovaní boli najmä hľadanie praktických riešení problémov siete učebných i študijných odborov a kvality odborného vzdelávania. Rovnako dobrá spolupráca sprevádzala vzťahy s KŠÚ v Trnave. ŠŠI sprostredkúvala niektoré závažné zistenia, z ktorých úrad vyvodzoval príslušné dôsledky. Pozitívna bola aj spolupráca s odborom školstva mesta Trnava, s ktorým sa pravidelne riešili problémy vo výchove a vzdelávaní ZŠ a MŠ. ŠI sa zúčastnili na **38** výberových konaniach na miesta riaditeľov **35** ZŠ a **3** SŠ.

V školskom roku bolo vykonaných **183** inšpekcií, z toho **22** v MŠ, **93** v ZŠ, **12** na G, **45** v SOŠ, **10** v školách pre žiakov so ŠVVP a **1** v ZUŠ. K najvýraznejším **pozitívam VVP** patrilo vyrovnávanie modernizačného deficitu mnohých, najmä mestských škôl a škôl, ktoré zriaďoval samosprávny kraj, aj keď nové technické prostriedky neboli vo vyučovacom procese využívané úplne optimálne. Pomerne málo sa využívali experimentálne metódy vyučovania,

ak sa aj vyskytli, prevažovala experimentálna činnosť učiteľa nad experimentálnou činnosťou žiakov. Na druhej strane je potrebné pozitívne hodnotiť zvyšovanie miery prepojenia teoretického a praktického vyučovania najmä v odborných školách.

K najvýraznejším **negatívam VVP** patrila istá „odtrhnutosť“ časti zamestnancov regionálneho školstva od skutočností, ktoré boli rozhodujúce pre zmenu systému vzdelávania a rovnako ich nedostatočná orientácia v cieľoch a vo vzdelávacích stratégiách, ktoré mali viesť k rozvoju kľúčových kompetencií žiakov. Takisto bola v ZŠ a SŠ viditeľná nízka informovanosť o výsledkoch medzinárodných štúdií. Z uvedených dôvodov boli v priebehu celého školského roka badateľné nedostatky v orientácii škôl na systematické dosahovanie jednotlivých úrovní kľúčových spôsobilostí, pričom najväčšie nedostatky boli zistené v oblasti rozvíjania schopnosti žiakov pracovať s prostriedkami IKT a ich produktmi, v oblasti rozvíjania sociálnych kompetencií žiakov, v oblasti rozvíjania vyšších úrovní ČG a v oblasti podpory rozvíjania abstraktnej predstavivosti a logického myslenia.

Výsledky inšpekčnej činnosti boli sprevádzané značným množstvom zistených nedostatkov, v dôsledku čoho bolo vykonaných v Trnavskom kraji **46** následných inšpekcií, najviac v SOŠ, pričom ŠŠI skontrolovala plnenie **135** opatrení. Každé splnenie prijatého alebo uloženého opatrenia viedlo ku skvalitneniu VVP, či už išlo o oblasť riadenia, podmienok vzdelávania alebo samotného priebehu vyučovania. Nesplnenie **18** opatrení bolo odrazom nedostatkov v právnom vedomí riaditeľov škôl, neumožňovalo žiakom vybraného učebného odboru v rozsahu stanovenom učebnými osnovami realizovať obsah predmetu odborný výcvik a plniť požiadavky učebných osnov. ŠŠI v **2** prípadoch v dôsledku dlhodobopretrvávajúcich nedostatkov v oblasti priestorového, materiálneho a prístrojového vybavenia pre realizáciu učebného odboru podala ministerstvu školstva návrh na vyradenie príslušného odboru zo zoznamu učebných a študijných odborov.

V MŠ sa povolenie navýšenia počtu detí týkalo **130** škôl v **303** triedach, v ZŠ boli žiadosti na povolenie vyššieho počtu žiakov v **148** triedach **59** škôl a v SŠ v **54** triedach **22** škôl. ŠŠI v **8** prípadoch nevydala súhlasné stanovisko k vyššiemu počtu žiakov a detí, najmä z dôvodov, že k navýšeniu počtu malo dôjsť prestupom žiaka, ktorý predtým absolvoval diametrálne odlišný študijný odbor, resp. v triede boli začlenení žiaci so ŠVVP, takže počet žiakov by bol neprimerane vysoký. V MŠ v rozpore s právnym predpisom mienili v popoludňajších hodinách vytvárať z viacerých tried fungujúcich dopoludnia 1 triedu s celodennou výchovou a vzdelávaním.

K najzávažnejším **dlhodobopretrvávajúcim problémom** patrila klesajúca úroveň vzdelávacích výsledkov značnej časti ZŠ a SŠ, čo dokumentovali výsledky externých meraní. Situácia bola kritická v prípadoch výsledkov EČ MS v cudzích jazykoch, kde percentuálnu úspešnosť nižšiu ako 40 % v anglickom jazyku na úrovni B1 dosiahlo **13** škôl a v nemeckom jazyku na úrovni B1 až **19** škôl. Pretrvávajúce tohto stavu malo navzájom súvisiace dôvody. Spôsobovalo ich úsilie škôl neohroziť svoju existenciu závislú od počtu žiakov, preto ponukali študijné odbory aj žiakom s obmedzeným vzdelávacím potenciálom. Títo žiaci takmer bez problémov ukončujú posledný ročník štúdia a pristupujú k maturitným skúškam bez toho, aby ich vedomosti a zručnosti boli v súlade s požiadavkami katalógu cieľových požiadaviek.

S ekonomickým rozvojom regiónu Trnavského kraja (vznik nových výrobných kapacít zriadených zahraničnými investormi) **narástol počet žiakov** - detí cudzincov a počet žiakov - detí migrantov za prácou. Ukázalo sa, že školy na tieto situácie neboli dostatočne pripravené, reagovali nepružne nielen vo fáze administratívneho začlenenia týchto žiakov, ale aj pri špecifikách samotnej realizácie výchovy a vzdelávania.

3.3 Trenčiansky kraj

Sieť škôl v Trenčianskom kraji bola celkove stabilizovaná, do siete bola zaradená ZŠ pre žiakov s autizmom pri SZŠ v Považskej Bystrici.

Vo VVP v SŠ bol vo väčšej miere využívaný internet, učitelia mali k dispozícii a využívali výukové softvéry, tvorili vlastné softvéry na G a v SOŠ. Školy komunikovali s rodičmi prostredníctvom internetovej žiackej knižky, kontrolované školy mali vypracované ŠkVP vo väčšine prípadov v súlade so ŠVP, v prípade 2 škôl boli zistené viaceré nedostatky v oblasti vypracovania a dodržiavania vzdelávacích programov. V ZŠ ojedinele neboli rozpracované učebné osnovy reformných ročníkov, chýbali vzdelávacie aktivity a metodická literatúra pre oblasť tvorby ŠkVP. V niektorých predmetoch pretrvávala snaha vyučujúcich vypracovávať tematické výchovno-vzdelávacie plány podľa nadpisov v učebniciach. V školách bol nedostatok učiteľov pre vyučovanie cudzích jazykov pre 1. a 2. stupeň. Personálne obsadenie vyučovania informatiky na 1. stupni bolo nevyhovujúce. Takmer vo všetkých školách chýbalo systematizované miesto správcu počítačových sietí.

Vzdelávanie učiteľov sa uskutočňovalo podľa ponuky MPC, znížila sa kvantita vzdelávania k ČG. Pretrvávalo nedostatočné zapojenie metodických orgánov do vzdelávania učiteľov v školách. V niektorých MŠ sa učiteľky nemohli zúčastniť vzdelávania, pretože zriaďovateľ to nepovažoval za potrebné, prípadne z dôvodu jeho zlej finančnej situácie.

ŠI sa zúčastnili **28** výberových konaní na miesta riaditeľov **26** ZŠ a **2** SŠ. Ich priebeh bol bez vážnejších nedostatkov. Pri organizácii výberového konania niektorí predsedovia rady školy robili chyby, na ktoré ich upozornili členovia výberového konania za KŠÚ, ŠŠI alebo odborný zamestnanec zriaďovateľa. Na základe žiadosti Trenčianskeho samosprávneho kraja (zriaďovateľa SŠ) bola vykonaná jedna tematická inšpekcia v štátnej SOŠ po odvolaní riaditeľa školy. ŠŠI boli zistené mnohé závažné nedostatky v oblasti VVP a výkonu štátnej správy odvolaným riaditeľom školy.

V školskom roku bolo vykonaných **180** inšpekcií, z toho **40** v MŠ, **79** v ZŠ, **23** na G, **31** v SOŠ, **3** v školách pre žiakov so ŠVVP, **3** v ZUŠ a **1** v ČŠPP. Vo VVP za najvýraznejšie **pozitíva** možno považovať ponuku vzdelávania žiakov so ŠVVP, priaznivú atmosféru vyučovania, záujem žiakov o učenie, osvojovanie vedomostí, vytváranie a podporovanie pozitívnej pracovnej atmosféry na vyučovacích hodinách učiteľmi a rešpektovanie osobnosti žiaka na G a v SOŠ. Najvýraznejšími **negatívami VVP** boli nedostatočný učebnicový fond, nerealizovanie experimentálneho overovania študijného odboru podnikateľ pre rozvoj vidieka, nevypracovanie viacerých individuálnych učebných plánov pre žiakov, prijatie žiakov s mentálnym postihnutím do maturitnej formy štúdia, prijatie žiakov do nadstavbového štúdia z nenadväzujúcich učebných odborov, realizácia komisionálnych skúšok v rozpore s platnými právnymi predpismi v štúdiu jednotlivých predmetov a v prípade žiakov, ktorí sa vzdelávali podľa individuálneho učebného plánu.

ŠŠI uplatnila **184** odporúčaní a **11** opatrení, na základe ktorých kontrolované subjekty prijali **98** opatrení na odstránenie zistených nedostatkov a ich príčin. Prijaté opatrenia viedli ku skvalitneniu VVČ a k zlepšeniu orientácie učiteľov a vedúcich zamestnancov škôl v oblasti právnych noriem. Zriaďovateľom boli zaslané **4** upozornenia, **2** z dôvodu prijatia učiteliek do pracovného pomeru bez toho, aby spĺňali požadovanú odbornosť a kvalifikáciu a **2** z dôvodu nezabezpečenia potrebného počtu učiteliek MŠ na počet tried.

V MŠ sa povolenie navýšenia počtu detí týkalo **132** škôl v **366** triedach, v ZŠ **67** škôl v **155** triedach a v SŠ **64** škôl v **308** triedach.

Medzi **dlhodobó pretrvávajúce problémy** škôl patril zlý až havarijný stav budov, zastarané materiáľno-technické vybavenie z dôvodu poddimenzovaného financovania škôľ a školských zariadení a poklesu počtu žiakov. KŠÚ pozýval riaditeľov neštátnych škôľ a školských zariadení na porady, mnohí z nich sa týchto aktivít nezúčastňovali, čo sa negatívne odrazilo v ich riadiacej činnosti.

Nedostatky by bolo možné eliminovať prostredníctvom podujatí MPC zameraných na efektívne vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti školských právnych noriem, tvorby ŠkVP, progresívnych metód a foriem práce a využívania IKT. Riaditelia subjektov by mali zlepšiť funkčnosť kontrolnej činnosti, zamerať sa na zvýšenie kvality práce metodických orgánov. Rovnako by bolo potrebné, aby sa zriaďovatelia viac zaujímali o VVČ škôľ.

V **troch súkromných školách** v Považskej Bystrici pri prešetrovaní sťažností boli zistené nedostatky vo veci neplnenia ŠkVP, učebného plánu a učebných osnov. Žiaci škôľ boli spájaní do spoločných tried pre niektoré predmety, počet žiakov v triede bol prekročený. Personálne zabezpečenie bolo nepostačujúce, v priebehu školského roka ukončilo viacero zamestnancov pracovný pomer. Vedenie školy 2-krát do mesiaca robilo podstatné zmeny v rozvrhu, niekoľkokrát pustilo žiakov z posledných vyučovacích hodín, využívalo sankcie v rozpore s právnymi normami, pri prestupoch a prijímaní žiakov nepostupovalo podľa platných školských predpisov. V školách neboli dodržiavané podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia žiakov. V starostlivosti a v práci výchovného poradcu boli nedostatky, žiaci so zdravotným znevýhodnením nemali riadne vypracované individuálne vzdelávacie programy, nemali školou vytvorené vhodné podmienky pre výchovu a vzdelávanie. Škola neposkytovala poradenské služby špeciálneho pedagóga pre žiakov s telesným a sluchovým postihnutím.

3.4 Nitriansky kraj

V počte škôl a školských zariadení neprišlo k výraznejším zmenám, vyradené boli 2 vidiecke MŠ. Zriaďovatelia najčastejšie predkladali návrhy na vyradenie školských jedální, výdajných kuchýň pri MŠ alebo ZŠ z dôvodu racionalizácie a zosúladenia skutkového stavu s právnym stavom v zmysle právnych noriem, čo nemalo negatívny dopad na stravovanie detí a žiakov.

Školská reforma sa v praxi zúžila najmä na spracovanie **ŠkVP** značne kopírovaním vzorového ŠkVP a ŠVP. Školy veľmi slabo uplatnili vlastnú invenciu, rôznorodosť, disponibilné hodiny boli využívané prevažne na posilnenie povinných predmetov, menej boli zavedené predmety so zameraním na strategické vízie škôl. Mnohé programy nemali spracovaný vlastný vnútorný systém kontroly i hodnotenia žiakov a zamestnancov školy, ale aj spôsob rozvíjania kľúčových kompetencií žiakov. Nedostatočná zručnosť učiteľov pri tvorbe učebných osnov sa prejavila na ich nízkej kvalite alebo v ich absentovaní a používaní len štátnych vzdelávacích štandardov miesto učebných osnov. Podľa vyjadrení pedagógov tvorbu pedagogických dokumentov im sťažovalo oneskorené dodávanie učebníc. V rámci ďalšieho vzdelávania vo všetkých druhoch škôl najviac pedagógov absolvovalo **vzdelávanie** zamerané na IKT, čo bolo obsiahnuté aj v školských plánoch kontinuálneho vzdelávania zamestnancov. Výrazne zaostávalo vzdelávanie v oblasti PČG a ČG. Prevažovalo neformálne samoštúdium prostredníctvom internetu, menej využívaním odbornej literatúry zo školských knižníc a účasťou na odborných seminároch. Dôvodom boli zastaraný knižničný fond dopĺňaný sporadicky podľa finančných možností a slabá ponuka vzdelávacích aktivít zo strany vzdelávacích inštitúcií.

ŠIC úzko spolupracovalo s KŠÚ a s alokovaným pracoviskom MPC v Nitre. Pozitívna spolupráca bola aj so zriaďovateľmi MŠ a ZŠ. Ojedinele sa vyskytli nedostatky v dodržaní právnych predpisov pri obsadení funkcie riaditeľky MŠ a zabezpečení striedania učiteľiek v triede MŠ s celodennou výchovou a vzdelávaním pri nízkom počte detí.

ŠI sa zúčastnili 51 výberových konaní na miesta riaditeľov 45 ZŠ a 6 SŠ. Systém prípravy a realizácie výberových konaní sa skvalitnil, administratívne spružnil. Zaujímavým zistením bolo, že na viac ako dvoch tretinách ZŠ bol prihlásený do výberového konania len 1 kandidát.

V školskom roku bolo vykonaných 283 inšpekcií, z toho 69 v MŠ, 128 v ZŠ, 37 na G, 35 v SOŠ, 2 v konzervatóriách, 8 v školách pre žiakov so ŠVVP, 3 v ZUŠ a 1 v JŠ.

Vo **VVP** za najvýraznejšie **pozitíva** možno považovať, že vo všetkých druhoch škôl bola podporovaná pozitívna pracovná atmosféra so vzájomným rešpektovaním sa a kooperácia medzi učiteľom a žiakom, čo sa prejavilo na zvýšenom záujme žiakov o učenie sa. Ďalšími pozitívami bolo zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia žiakov pri VVČ, uplatňovanie priebežnej spätnej väzby, rozvíjanie praktických návykov a zručností detí a žiakov, zrozumiteľné sprístupňovanie poznatkov s dôrazom na využívanie medzipredmetových vzťahov a zadávanie otázok a úloh na porozumenie čítaného textu. **Negatíva** vo **VVP** boli v neefektívnom využívaní IKT s cieľom rozvíjať digitálne kompetencie detí a žiakov, v nevedení detí a žiakov k sebareflexii a rozvíjaniu hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností, v nediferencovaní úloh a činností zohľadňujúcich rozdielne vzdelávacie schopnosti a potreby detí a žiakov, v málo vyhovujúcich výsledkoch žiakov 9. ročníkov v teste z prírodopisu a v nevyhovujúcich výsledkoch z fyziky, v nevedení zápisov o prebranom učive v triednych knihách tried s VJM v jazyku národnostnej menšiny. Nedostatky sa vyskytli aj v nesúlade názvu školy na úradných pečiatkach so zriaďovacou listinou, v nedodržaní dĺžky vyučovacej hodiny a obedňajšej prestávky, v nesprávnom označovaní tried G s osemročným štúdiom a v nerozlišovaní funkcií

pedagogickej rady a kompetencií riaditeľa školy.

Celkom bolo uplatnených **104** opatrení, z toho bolo akceptovaných **97**. Ich pozitívnym prínosom bolo optimalizovanie podmienok výchovy a vzdelávania. Neakceptovaním **7** odporúčaní v MŠ v oblasti podnecovania PČG a ovládania slovenského jazyka u detí z dvojjazyčného prostredia sa znižovala kvalita komunikácie a komplexného osvojovania jazyka. Nevytvorenie podmienok na sebareflexiu negatívne vplývalo na rozvoj hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností detí.

Upozornenia zaslané **7** zriaďovateľom boli splnené. Podstatným prínosom splnenia boli odstránenie nesúladu údajov uvedených v sieti škôl a školských zariadení a v zriaďovacej listine škôl, vydanie pracovného poriadku pre zamestnancov MŠ a zabezpečenie VVČ kvalifikovanou učiteľkou.

V MŠ sa povolenie navýšenia počtu detí týkalo **171** škôl v **209** triedach. Išlo najmä o triedy s najstaršími deťmi a miešanými skupinami, ale aj vidiecke školy s jednou, prípadne dvoma triedami. V ZŠ žiadalo povolenie vyššieho počtu žiakov **25** škôl v **43** triedach 5. ročníka, čo riaditelia zdôvodňovali tým, že počet žiakov bude v súlade so zákonom po ich odchode na G s osemročným štúdiom. Navýšenie nebolo povolené v jednej triede školy z dôvodu zaradenia začlenených žiakov. V SŠ bola požiadavka na povolenie vyššieho počtu žiakov v **47** triedach **13** škôl vo vyšších ročníkoch, v ktorých bol prijatý počet žiakov podľa pôvodných právnych predpisov a ojedinele v nižších ročníkoch z dôvodu prijímania žiakov z iných okresov v priebehu školského roka.

Dlhodobo pretrvávajúce problémy boli v nesystematickom vykonávaní kontrolnej činnosti vedúcimi zamestnancami, čo zdôvodňovali vysokou administratívnou vyťaženosťou. Ďalšie dôvody spočívali v nedostatočnom delegovaní kontrolných kompetencií na nižšie riadiace zložky, najmä na metodické orgány. Z hodnotiacich procesov bola zastúpená hlavne analýza výchovno-vzdelávacích výsledkov žiakov poplatná štatistickému spracovaniu aritmetických priemerov koncoročných známok za predmet, triedy, prípadne žiakov. Tieto skutočnosti sa prejavili na nízkej kvalite získaných kontrolných zistení bez prijímania opatrení na odstránenie nedostatkov a vykonávania následnej kontroly, prípadne uložených opatrení. Nedostatky by bolo možné odstrániť delegovaním kontrolných kompetencií na poradné orgány riaditeľa školy, vykonávaním systematickej kontroly najmä na úseku skvalitňovania výchovno-vzdelávacích výsledkov žiakov, skvalitňovaním plánov kontrolnej činnosti s dôrazom na ciele uvedené v ŠkVP, organizovaním odborných školení pre riadiacich zamestnancov s programom evalvácie a autoevalvácie školy.

Školy boli zapojené do projektov na získavanie finančných zdrojov, čo sa priaznivo prejavilo na kvalite ich priestorových a materiálno-technických podmienok a zlepšení psychohygienických podmienok pre výchovu a vzdelávanie. Od 1. septembra 2009 bolo pri športovom G v Nitre zriadené Centrum pre olympijskú prípravu. V regióne bolo dostatočné zastúpenie súkromných škôl a školských zariadení. Všetky MŠ boli vybavené výpočtovou a didaktickou technikou z projektových finančných zdrojov. Dobré vybavenie výpočtovou technikou pre žiakov bolo aj v SOŠ, nedostatočné v školách pre žiakov so ŠVVP na alokovaných pracoviskách.

3.5 Žilinský kraj

Počas školského roka sa ŠIC vyjadrilo k vyradeniu zo siete **2** spojených subjektov ZŠ s MŠ z dôvodu rozdelenia na dva samostatné subjekty. Zmeny v sieti škôl sa týkali aj škôl a školských zariadení pre žiakov so ŠVVP, kde bolo zaradených **8** subjektov, z toho **3** súkromné ČŠPP a **1** OU. Ďalšie zmeny sa týkali vyradenia **1** SOŠ a zriadenia **1** spojenej školy. S prihliadnutím na potreby regiónu a trhu práce školy požiadali prostredníctvom zriaďovateľa o zaradenie **18** nových učebných alebo študijných odborov do siete škôl.

Po ďalšom roku realizácie školskej reformy v praxi školy zabezpečovali výchovu a vzdelávanie podľa vypracovaných **ŠkVP**, ktoré zohľadňovali ich reálne možnosti a podmienky i oprávnené požiadavky rodičov, žiakov a verejnosti. Školy pri výchove a vzdelávaní žiakov so ŠVVP deklarovali úpravu podmienok výchovy a vzdelávania. Vo všetkých týchto školách boli vypracované individuálne výchovno-vzdelávacie programy a žiakom bol poskytovaný odborný servis zo strany špeciálnych pedagógov, školských psychológov a asistentov učiteľa. Vedenie škôl umožňovalo učiteľom externé vzdelávanie podľa vypracovaného ročného plánu kontinuálneho vzdelávania. Zavedenie reformy signalizovalo potrebu zvýšenia počtu tried v MŠ z dôvodu zníženia počtu detí v triedach. Negatívom bolo, že v niektorých ZŠ a SŠ nebola zabezpečená implementácia získaných poznatkov učiteľov zo vzdelávania do vyučovacieho procesu.

K **pozitívnym** zisteniam patrila čoraz väčšia angažovanosť **zriaďovateľov** vo vzťahu k školám a školským zariadeniam na získavanie finančných prostriedkov z eurofondov pre zlepšenie ich materiálno-technického vybavenia. Zriaďovatelia škôl a školské úrady zabezpečovali poradenstvo v odborných činnostiach súvisiacich s VVP. Zriaďovateľ **1** spojeného subjektu ZŠ s MŠ obmedzil rozhodovacie právomoci riaditeľky školy tým, že nepovolil právnu subjektivitu.

ŠI sa zúčastnili **61** výberových konaní na miesta riaditeľov **41** ZŠ a **20** SŠ. Výberové konania boli v školách organizačne dobre zabezpečené, rady škôl postupovali v súlade s platnými predpismi. Výber kandidátov sa uskutočňoval tajným hlasovaním. Negatívom bolo, že niektorí členovia rád škôl, najmä z radov rodičov, posudzovali výber kandidátov na funkciu riaditeľa bez znalostí z oblasti školstva, čím vznikal nerovnomerný pomer počtu členov výberovej komisie z hľadiska ich odbornosti z oblasti školstva.

V školskom roku bolo vykonaných **167** inšpekcií, z toho **19** v MŠ, **79** v ZŠ, **27** na G, **29** v SOŠ, **1** v konzervatóriách, **9** v školách pre žiakov so ŠVVP, **2** v ZUŠ a **1** v JŠ.

Najvýraznejšie **pozitíva** v **MŠ** boli podporovanie rozvoja osobnosti dieťaťa a rozvíjanie psychomotorických kompetencií detí s rešpektovaním časovej postupnosti nácviku grafomotorických vzorov. V **ostatných druhoch škôl** boli rozvíjané najmä komunikačné kompetencie žiakov, sprístupňovanie poznatkov zrozumiteľným spôsobom, zadávanie otázok a úloh podporujúcich porozumenie a praktickú aplikáciu a priaznivá atmosféra vyučovania.

Nepodporovanie rozvoja hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností detí a žiakov bolo **negatívom** vo **všetkých druhoch škôl**. V **ZŠ** a **SŠ** to bolo aj neuplatňovanie diferenciácie úloh, zriedkavé využívanie IKT a menšia miera zadávania úloh na získavanie rôznorodých informácií v textovej, hlasovej, obrazovej alebo dátovej podobe a málo príležitostí prejavíť osvojenie sociálnych zručností. Učitelia menej uplatňovali hodnotenie klasifikáciou, zriedkavo sa na hodinách používala didaktická technika.

Na základe zistených nedostatkov z inšpekcií ŠŠI uplatnila **50** opatrení. Splnením opatrení a akceptovaním odporúčaní možno predpokladať skvalitnie oblasti riadenia, podmienok vzdelávania a priebehu VVP, či už vo vzťahu k rozvoju kľúčových kompetencií žiakov, alebo

zabezpečím plnenia učebných osnov jednotlivých predmetov. Je predpoklad, že sa skvalitní vedenie pedagogickej dokumentácie, dodržia sa právne predpisy týkajúce sa maturitných a záverečných skúšok, zlepšia sa materiálno-technické podmienky škôl a zabezpečenie vyučovania odborného výcviku žiakov učebného odboru autoopravár doplnením chýbajúceho vybavenia stanoveného normatívom.

V MŠ sa povolenie navýšenia počtu detí týkalo **128** škôl v **326** triedach. V jednej triede MŠ nebolo povolené navýšenie detí spojeného subjektu ZŠ s MŠ z dôvodu nevyhovujúcich priestorových podmienok pre 3 - 6 ročné deti. V **59** ZŠ boli žiadosti na povolenie vyššieho počtu žiakov v **131** triedach a v **76** SŠ v **346** triedach akceptované.

Dlhodobó pretrvávajúcimi problémami boli chýbajúce aktuálne učebnice v nadväznosti na ŠkVP, nedostatok učiteľov cudzích jazykov a nízky počet IKT učební vo vzťahu k počtu žiakov a rozvíjaniu digitálnej gramotnosti. V školách pre žiakov so ŠVVP problémom boli nejednoznačne stanovené diagnózy žiakov v záveroch správ z psychologického vyšetrenia, následkom čoho boli žiaci nesprávne prijímaní do ŠZŠ alebo nesprávne zaradení pri individuálnej integrácii v ZŠ a SŠ.

Návrhy riešenia na odstránenie nedostatkov spočívajú v aktualizovni učebníc ZŠ v nadväznosti na nové vzdelávacie programy na štátnej úrovni a vzdelávacie programy na školskej úrovni a v dostatočnom časovom predstihu ich dodania školám. Vo VVP bude žiaduce venovať zvýšenú pozornosť využívaniu didaktickej techniky, ktorá sa podieľa na racionalizácii a intenzifikácii vyučovania tým, že modernizuje spôsoby prenosu informácií. V rámci interného vzdelávania učiteľov bude potrebné zamerať sa na oblasť diferenciacie, skupinovej práce, hodnotenia a sebahodnotenia a na problematiku individuálnej integrácie žiakov so ŠVVP.

3.6 Banskobystrický kraj

V počte škôl a školských zariadení nedošlo k výraznejším zmenám. V regióne boli zaradené do siete **2** súkromné MŠ, **1** štátna MŠ a ZŠ, vyradená bola **1** ZŠ.

Školy mali vypracované **ŠkVP** v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania, školského zákona, v súlade so ŠVP, s výnimkou niektorých **MŠ**, kde sa vyskytla častá absencia obsahových štandardov. Stanovené vlastné ciele výchovy a vzdelávania v **SŠ** boli reálne, nedostatky boli v ich dodržiavaní. Učebné plány v **ZŠ** boli vcelku vypracované v rozsahu stanovenom ŠVP. Disponibilné hodiny boli začlenené do jednotlivých vzdelávacích oblastí, prierezové témy boli v prevažnej miere zaradené do učebných osnov jednotlivých predmetov. Školy, ktoré ponúkali vzdelávacie príležitosti žiakom so ŠVVP, väčšinou pre nich vytvorili vhodné podmienky, zabezpečili interný a externý odborný servis. So ŠkVP boli oboznámení učitelia, zákonní zástupcovia a verejnosť. **Vzdelávanie** pedagogických zamestnancov sa vo väčšine škôl realizovalo v zmysle vypracovaných plánov ďalšieho vzdelávania a kapacitných možností vzdelávacích inštitúcií.

Zriaďovatelia v značnej miere ponechali realizáciu reformy a tvorbu ŠkVP v kompetencii škôl, akceptovali ich a usmerňovali. Výberové konania na vymenovanie riaditeľov boli síce vyhlásené v súlade s predpismi, ale nie všetky rady škôl požiadali o delegovanie zástupcu ŠŠI na výberové konania. ŠI sa zúčastnili **54** výberových konaní na miesta riaditeľov **41** ZŠ a **13** SŠ. V **1** ZŠ s MŠ zriaďovateľ vymenoval do funkcie riaditeľku, ktorá nespĺňala kvalifikačné predpoklady. V SŠ sa väčšiny výberových konaní zúčastnil len 1 kandidát, aj preto boli vo funkcii prevažne potvrdení doterajší riaditelia. Pri zabezpečení účasti zástupcov ŠŠI na výberové konania bola spolupráca s KŠÚ a VÚC veľmi dobrá.

V školách bola **pozitívna** pracovná atmosféra, dobrá interakcia a spolupráca medzi pedagogickými zamestnancami, deťmi, žiakmi a deťmi i žiakmi navzájom. Pozitívom bolo rozvíjanie pracovných návykov a zručností žiakov a detí. V MŠ bol kladený dôraz aj na využívanie zážitkového učenia, aktivitu dieťaťa a oboznamovanie sa s prácou na počítači. Pri vzdelávaní individuálne začlenených žiakov asistenti učiteľa napomáhali prekonávať bariéry vzhľadom na ich ŠVVP.

Zlepšenie si vyžadovalo rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT, vytváranie podmienok na rozvíjanie hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností detí a žiakov, rozvíjanie personálnych, interpersonálnych kompetencií a oblastí využívania nových inovatívnych foriem a metód vo VVP podporujúcich logické a tvorivé myslenie, jasné formulovanie cieľov s kritériami a podmienkami, za akých majú žiaci dosiahnuť požadovaný výkon. Skvalitniť bolo potrebné aj osvojovanie štátneho jazyka najmä v MŠ. Je nevyhnutné, aby učitelia uplatňovali vo väčšom rozsahu individuálny prístup aj vo vzťahu k žiakom s nadaním.

V rámci následných inšpekcií bolo skontrolovaných **36** opatrení, z ktorých splnenie **35** vytvorilo predpoklady na dôslednejšiu realizáciu výchovno-vzdelávacích zámerov v oblasti riadenia, vytvárania podmienok pre vzdelávanie, čo pozitívne ovplyvnilo celkovú úroveň kvality výchovy a vzdelávania žiakov.

V školskom roku bolo vykonaných **194** inšpekcií, z toho **31** v MŠ, **88** v ZŠ, **32** na G, **38** v SOŠ, **5** v školách pre žiakov so ŠVVP.

Povolenie navýšenia počtu detí sa týkalo **85** MŠ v **170** triedach. V **38** ZŠ boli žiadosti na povolenie vyššieho počtu žiakov v **88** triedach a v **38** SŠ v **156** triedach. Najviac výnimiek zo stanovených počtov detí a žiakov bolo aj v tomto školskom roku udelených v MŠ. Súviselo to nielen s redukciami MŠ v predchádzajúcich rokoch, ale aj s nárastom populácie a požiadavkami rodičov o umiestnenie detí v predškolských zariadeniach z dôvodu

ich zamestnanosti.

Vo **VVP** pretrvávali problémy žiakov s čítaním s porozumením a uplatňovaním logického myslenia. Tieto skutočnosti spolu so slabšími schopnosťami triediť informácie a poznatky, aplikovať ich v praktickom živote mali dopad aj na nevyhovujúcu, resp. málo vyhovujúcu úroveň dosiahnutých výsledkov v testoch. V **SOŠ** stále klesal záujem o učebné odbory, najmä technického zamerania. Slabšia úroveň praktického vyučovania a nesúlad s teoretickým vyučovaním sa negatívne prejavili hlavne pri ukončovaní štúdia v **SOŠ**. Napriek zvýšenej pozornosti v oblasti vyplňovania dokumentácie stále boli nedostatky, vyskytovalo sa nevedenie dokumentácie v jazyku národnostnej menšiny.

Vo všetkých školách bude nevyhnutné **skvalitniť a zefektívniť kontrolný systém** zameraný na hospitačnú činnosť. Pozornosť treba venovať aj hodnoteniu žiakov pri posudzovaní rozvíjania stanovených žiackych kompetencií. V oblasti ďalšieho vzdelávania bude žiaduce preferovať programy orientované na zvýšenie kompetencií žiakov a na efektívne využívanie IKT vo **VVP**. Bude potrebné aktívne využívať vo vyučovaní výukové programy a v **SŠ** naďalej pokračovať v racionalizácii siete. Ako dôležité sa javí prehodnotenie opodstatnenosti zavedených učebných a študijných odborov z pohľadu uplatnenia absolventov škôl v praxi.

V poslednom období sa prejavila zvýšená snaha škôl o skvalitnenie odbornosti vyučovania, o účinné výchovné poradenstvo na úrovni poradenskej komunikácie a o podnetnú mimoškolskú činnosť. Najmä prostredníctvom projektov sa zlepšovala vybavenosť škôl IKT, školy sa viac otvárali verejnosti. Zabezpečili plnenie zámerov výchovy a vzdelávania v oblasti ľudských práv a tvorby priaznivého multikultúrneho prostredia zapájaním žiakov aj zo **SZP** do školských a mimoškolských aktivít i formou projektov, sociálnych programov s výraznejším humanitným zameraním. Napriek ich veľkému úsiliu podporenému aj aktivitami na prevenciu a elimináciu šikanovania a agresivity žiakov v škole i mimo nej, ktoré boli realizované v úzkej spolupráci aj s inými organizáciami, v školách pretrvával nepriaznivý stav v záškoláctve najmä detí z minoritného prostredia rómskej komunity a následne nie dostatočná snaha o dosiahnutie nižšieho stredného vzdelania.

3.7 Prešovský kraj

Počet žiadostí zriaďovateľov o vyradovanie škôl zo siete mal klesajúcu tendenciu. Medzi najčastejšie dôvody vyradovania patrilo pokles počtu detí a žiakov v malých obciach a spájanie škôl do právnych subjektov. Školská dochádzka detí a žiakov bola po vyradení škôl zabezpečená na základe dohody zriaďovateľov v blízkych obciach. Do zoznamu študijných a učebných odborov SOŠ sa vo zvýšenej miere zaraďoval nový študijný odbor autoopravár s rôznymi zameraniami. Negatívom bol vysoký počet zaradených študijných a učebných odborov v jednotlivých školách, ktoré sa vôbec nevyučovali.

Pozitívom školskej reformy bola možnosť aktivizácie učiteľov k tvorbe obsahu vzdelávania a jeho prispôbenie regionálnym podmienkam. Školy disponibilné hodiny využívali prevažne na posilnenie povinných predmetov, menej zavádzali nové predmety. Napriek možnosti nižšieho počtu žiakov v triedach, často požadovali navýšenie počtu žiakov nad limit stanovený zákonom, napr. z ekonomických dôvodov (aj na možný úkor kvality vzdelávania). V **ŠkVP** často chýbalo zapracovanie obsahových, resp. výkonových štandardov v **MŠ**, rozpracovanie učebných osnov v 1. a 5. ročníku ZŠ, požiadaviek na kontinuálne vzdelávanie pedagogických zamestnancov v **ŠŠ**. V **ZUŠ** sa realizovala reforma bez predchádzajúcej metodologickej prípravy učiteľov pre tvorbu ŠkVP, neboli vypracované na ústrednej úrovni štandardy s cieľovými požiadavkami na vedomosti žiakov pre jednotlivé odbory a stupne umeleckého vzdelávania. **Negatívom** bolo, že reforma doposiaľ nepriniesla kvalitatívnu zmenu vo **VVP**, pretože v ňom pretrvávalo dominantné postavenie učiteľa. Riaditelia škôl podporovali ďalšie **vzdelávanie** učiteľov, ktoré bolo determinované najmä ponukami vzdelávacích aktivít MPC zameraných predovšetkým na oblasť práce s IKT, cudzích jazykov a modernizácie vzdelávacieho procesu.

Zriaďovatelia škôl uplatňovali svoje kompetencie vo vzťahu ku školám najmä vo veci vymenúvania riaditeľa školy a schvaľovania ŠkVP, počtu prijímaných žiakov, návrhu na zavedenie nových, resp. vyradenie jestvujúcich študijných odborov. Spolupráca zriaďovateľov so **ŠŠI** sa prejavovala aj ich účasťou na prerokovaní správy o výsledku inšpekčnej činnosti, účasťou **ŠI** na poradách a iných aktivitách riaditeľov škôl, akceptáciou návrhu **ŠŠI** na odvolanie riaditeľa školy. Pozitívom bolo aj akceptovanie upozornení **ŠŠI** zriaďovateľmi škôl týkajúcich sa zabezpečenia odbornej a pedagogickej spôsobilosti riaditeľov **MŠ**. Výberové konania predovšetkým v **ZŠ** a v **ŠŠ** sa realizovali za metodologickej pomoci **KŠÚ**. Organizačne boli dobre zabezpečené. Pozitívom bola možnosť posúdenia odborných predpokladov uchádzačov výberovou komisiou. Negatívnym zistením bolo, že často mali formálny priebeh, s nízkou úrovňou predkladaných materiálov zo strany uchádzačov. Členovia výberových komisií sa iba sporadicky zaujímali o kvalitu výchovno-vzdelávacej práce školy. **ŠI** sa zúčastnili **61** výberových konaní na miesta riaditeľov **47** **ZŠ** a **14** **ŠŠ**.

V tomto školskom roku bolo vykonaných **208** inšpekcií, z toho **32** v **MŠ**, **78** v **ZŠ**, **29** na **G**, **36** v **SOŠ**, **12** v školách pre žiakov so **ŠVVP**, **19** v **ZUŠ** a **1** v **CŠPP**.

Vo **VVP** za najvýraznejšie **pozitíva** možno považovať v **MŠ** rozvoj psychomotorických kompetencií detí, rozvoj sebaobslužných a hygienických návykov so zameraním na deti zo **SZP**. V **ZŠ** patrili k pozitívam sprístupňovanie poznatkov s dôrazom na osvojenie správnych postupov, využívanie priebežného, motivujúceho verbálneho hodnotenia a rozvoj komunikačných kompetencií prezentáciou poznatkov a výsledkov činností. V **ŠŠ** výraznými kladmi boli rozvoj komunikačných kompetencií a pracovných návykov žiakov, zadávanie úloh na praktickú aplikáciu poznatkov, v **ZUŠ** verejná prezentácia vedomostí a zručností žiakov na rôznych koncertoch, súťažiach a iných podujatiach a v **ŠŠ** priebežné verbálne hodno-

tenie žiakov učiteľmi a rešpektovanie osobnosti žiaka. Spoločným **negatívnym zistením** vo **všetkých druhoch škôl** bola nízka úroveň rozvoja kompetencií v oblasti využívania IKT a nerešpektovanie vzdelávacích potrieb jednotlivcov zadávaním diferencovaných úloh. V **MŠ** to boli aj slabá práca s cieľmi vyučovania a absencia spätnej väzby. V **ZŠ** bolo negatívom podávanie informácií v hotovej podobe, čím sa málo podnecovala tvorivosť žiakov a nízka vedomostná úroveň žiakov v testovaných predmetoch prírodopis a fyzika. Negatívnym zistením v **SOŠ** bolo nezabezpečenie súladu obsahu teoretického vzdelávania a praktickej prípravy.

ŠIC vykonalo v školskom roku celkom **34** následných inšpekcií, pri ktorých kontrolovalo plnenie, resp. akceptovanie **148** uložených a prijatých opatrení kontrolovaným subjektom, z toho bolo **74** odporúčaní a **74** opatrení. Akceptácia **57** uložených odporúčaní a splnenie **58** uložených, resp. prijatých opatrení mali pozitívny dopad na skvalitnenie riadenia, podmienok vzdelávania a samotného VVP. Neakceptovaním, resp. nesplnením uložených opatrení v **MŠ** pretrvávali nedostatky v oblasti materiálno-technického vybavenia škôl, formálnosti vnútornej kontroly, funkčnosti pedagogickej diagnostiky, odborného a pedagogického riadenia škôl. V **SOŠ** pretrvávalo nedostatočné materiálno-technické vybavenie dielní v učebnom odbore autoopravár, s negatívnym dopadom na kvalitu nadobúdaných zručností žiakov a plnenie učebných osnov. Nesplnenie uložených opatrení v oblasti zriaďovania spoločných tried malo negatívny dopad na dodržiavanie učebných plánov a plnenie učebných osnov.

Počet žiadostí o povolenie navýšenia počtu žiakov v triedach mal klesajúcu tendenciu. V **MŠ** sa povolenie navýšenia počtu detí týkalo **151** škôl v **387** triedach, v **ZŠ** **66** škôl v **164** triedach a v **SŠ** **41** škôl v **95** triedach. Najčastejším dôvodom žiadostí bol vysoký počet detí vo veku 4 - 6 rokov najmä vo vidieckych **MŠ**, migrácia rodičov a nedostatočné priestorové podmienky v **ZŠ**, reorganizácia vyučovania, prestupy žiakov z iných škôl na **G** a **SOŠ**. Dôvodom nepovolenia navýšenia bolo nezabezpečenie predprimárneho vzdelávania striedavo 2 učiteľkami v školách s celodennou výchovou a vzdelávaním v **MŠ** a neodôvodnený prestup žiakov do 1. ročníka na začiatku školského roku v **SOŠ**.

Dlhodobou pretrvávajúcim problémom vo všetkých kontrolovaných školách bolo, že sa kládol nízky dôraz na rozvoj osobnosti žiakov cez súbor kompetencií, najmä v oblasti IKT, čo bolo dôkazom nechoty učiteľov vzdať sa zabehaných postupov. V **MŠ** to boli nerešpektovanie príslušných právnych noriem zriaďovateľmi pri menovaní riaditeľov škôl, nezabezpečenie celodennej výchovy a vzdelávania striedavo 2 učiteľkami a realizovanie krúžkovej činnosti v rámci organizačných foriem dňa, v **ZŠ** nízka úroveň dosiahnutých vedomostí žiakov v testovaných predmetoch, nedostatok učiteľov CUJ v málotriednych školách, vysoký počet integrovaných žiakov so ŠVVP v bežných triedach (aj s mentálnym postihom), čo spôsobovalo často formálny prístup učiteľov k ich vzdelávaniu. Na **G** a v **SOŠ** sa nedostatky vyskytli v organizácii a hodnotení jednotlivých častí maturitnej skúšky, v **SOŠ** aj v nezabezpečení kontinuity vzdelávania žiakov v 1. cudzom jazyku, v **ZUŠ** vo vytváraní skupín žiakov rôznych ročníkov v rámci jednej vyučovacej hodiny a v **ŠŠ** vo vedení pedagogickej a ďalšej dokumentácie školy vzhľadom na vyplňovanie triednej a osobnej dokumentácie žiakov.

V budúcnosti bude potrebné zamerať pozornosť riaditeľov škôl na zlepšenie procesu autoevalvácie kvality škôl, na posilňovanie právneho vedomie v oblasti aktuálnych školských predpisov pri realizácii školskej reformy, na využívanie metód podporujúcich tvorivé a kritické myslenie žiakov a na zefektívnenie práce predmetových komisií v oblasti interného vzdelávania.

V regióne bol zjavný nárast počtu škôl, ktoré získali prostriedky z eurofondov na rekonštrukciu budov a postupné zlepšovanie ich materiálno-technického vybavenia. V MŠ sa vytvárali provizórne triedy na úkor priestorov na odpočinok detí, zriaďovali sa ZŠ so spojenými ročníkmi, a to aj na druhom stupni. V bežných triedach ZŠ narastal počet žiakov zo SZP a integrovaných žiakov. V ŠZŠ bolo takmer 100 % zastúpenie rómskej populácie.

3.8 Košický kraj

V priebehu školského roka sa ŠIC vyjadrilo k vyradeniu **42** subjektov. Pre nízky počet detí/žiakov boli zrušené **2** MŠ, **2** ZŠ, **2** SOŠ a pre dlhodobý nezáujem žiakov SŠ o školské stravovanie **3** školské jedálne. Z dôvodu zefektívnenia riadiacej činnosti došlo k spojeniu **1** konzervatória a strednej umeleckej školy, **2** MŠ so ZŠ, **4** spojené školy boli vyradené a následne zaradené do siete ako SOŠ.

Školská reforma prispela k zadefinovaniu vlastných cieľov výchovy a vzdelávania jednotlivých škôl v regióne. Skvalitňovali sa podmienky výchovy mimo vyučovania a účelného využívania školských priestorov. Školy svoju profiláciu modifikovali prostredníctvom **ŠkVVP**, ktoré prevažne korešpondovali so ŠVP a zväčša rešpektovali potreby a záujmy žiakov a rodičov. Disponibilné hodiny boli využívané na posilnenie cudzích jazykov, informatiky, zdravotnej a regionálnej výchovy. Požiadavky na kontinuálne vzdelávanie učiteľov boli väčšinou deklarované v plánoch ďalšieho vzdelávania a orientovali sa najmä na oblasť využívania IKT, na inováciu výchovy a vzdelávania a na jazykové vzdelávanie.

Zriaďovateľské kompetencie vo vzťahu ku školám a školským zariadeniam boli uskutočňované zväčša v súlade s právnymi predpismi a spočívali najmä vo vytváraní podmienok výchovy a vzdelávania žiakov, vo vydávaní organizačných pokynov na príslušný školský rok, v poskytovaní odbornej a poradenskej činnosti. Zriaďovatelia MŠ sa zúčastňovali na otvorení inšpekcií, zaujímali sa o inšpekčné zistenia a participovali na odstraňovaní zistených nedostatkov. Zo strany ŠIC boli zriaďovatelia najčastejšie upozorňovaní na nesúlad zriaďovacích listín a názvov škôl s platnými právnymi normami, na prekročenie počtu detí a žiakov v triede, v MŠ aj na nezabezpečenie predprimárneho vzdelávania v triede stanoveným počtom učiteľiek s celodennou výchovou a vzdelávaním. Zriaďovatelia SŠ zodpovedne spolupracovali s KŠÚ a NÚCEM pri zabezpečení maturitných skúšok, pružne reagovali na požiadavky a návrhy ŠŠI.

ŠI sa ako členovia rady školy zúčastnili **30** výberových konaní na miesta riaditeľov **23** ZŠ, **4** SŠ a **3** škôl pre žiakov so ŠVVP, z toho 26-krát výberového konania v prvom kole, 1-krát v druhom a 3-krát na základe požiadania KŠÚ v treťom kole. Príprava a organizácia priebehu výberových konaní sa oproti minulému školskému roku skvalitnili, rady škôl pri výberových konaniach postupovali v súlade s platnými právnymi predpismi.

V školskom roku bolo vykonaných **184** inšpekcií, z toho **37** v MŠ, **75** v ZŠ, **24** na G, **36** v SOŠ, **4** v konzervatóriách, **8** v školách pre žiakov so ŠVVP.

Najvýraznejšie **pozitíva VVP** spočívali vo vytváraní a podporovaní pozitívnej pracovnej atmosféry, v zrozumiteľnom sprístupňovaní poznatkov, s dôrazom na vytváranie správnych predstáv, postupov a praktických činností. V školách s VJM sa vytvárali osobitné podmienky výchovy a vzdelávania žiakov zo SZP zavedením nových predmetov (spoločenské návyky a manuálne práce). **Negatíva** súviseli s nerozvíjaním hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností a kompetencií žiakov v oblasti využívania IKT, s nezabezpečovaním starostlivosti o deti s odloženým začiatkom plnenia povinnej školskej dochádzky v MŠ a s nerešpektovaním záväzných právnych predpisov pri realizácii maturitnej skúšky.

V rámci **23** následných inšpekcií bolo skontrolované plnenie **68** opatrení, z toho boli **4** záväzné pokyny, **37** odporúčaní, **24** uložených a **3** prijaté opatrenia. Splnené boli všetky uložené záväzné pokyny a **24** opatrení, akceptovaných bolo **32** odporúčaní. Ich akceptáciou a splnením sa skvalitnilo vedenie pedagogickej dokumentácie, zlepšili sa organizácia VVP a ukončovania štúdia, zabezpečili sa materiálno-technické podmienky praktického vyučovania, zvýšila sa odbornosť vyučovania odborných predmetov a zamedzilo sa neoprávnenému vyko-

naniu maturitných skúšok. Nesplnením opatrení naďalej pretrvávali nedostatky v dodržiavaní učebných plánov, v prekročení stanoveného najvyššieho počtu detí/žiakov v triede/skupine, v počte začlenených žiakov zaradených do jednej triedy, čo môže mať negatívny dopad na kvalitu edukačného procesu, so zreteľom na osobnostný rozvoj žiakov.

ŠIC povolilo na základe žiadosti zriaďovateľa vyšší počet detí a žiakov **227** školám v **744** triedach. V MŠ sa povolenie navýšenia počtu detí týkalo **121** škôl v **311** triedach, v ZŠ **61** škôl v **200** triedach a v SŠ **45** škôl v **233** triedach. Na základe odôvodnenej požiadavky zriaďovateľa vydávalo súhlas pre niektoré triedy na G v priebehu roka opakovane. Súhlas s vyšším počtom detí a žiakov v triedach nebol vydaný, ak žiadosti o povolenie obsahovali požiadavky nad rámec kompetencií ŠŠI, v 1 prípade bolo vydané zamietavé stanovisko aj z dôvodu, že z prípadného navýšeného počtu žiakov v ročníku by bolo možné vytvoriť ďalšiu triedu.

Dlhodobý pretrvávajúci problémom v školách bolo zhoršujúce sa správanie žiakov a ich nezáujem o učenie, ďalej často nezaujímavé a jednotvárne vyučovanie, nezabezpečovanie špeciálnych výchovno-vzdelávacích podmienok deťom a žiakom so zdravotným znevýhodnením, nezohľadňovanie dosiahnutých výsledkov žiaka počas štúdia pri stanovení výslednej známky ÚFIČ MS a nedôsledná vnútorná školská kontrola. Na odstránenie zistených nedostatkov bude potrebné zo strany ŠIC iniciovať spoluprácu so zriaďovateľmi škôl a školských zariadení za účelom bezprostredného sprostredkovávania inšpekčných zistení.

V regióne bolo mnoho škôl a školských zariadení rekonštruovaných z eurofondov, (telocvične, bazény, multifunkčné ihriská, odborné učebne, samostatné priestory pre ŠKD), vzrástol záujem škôl o zapožičanie čestného názvu. Boli zriaďované alokované triedy súkromných škôl z iných krajov, ktoré mnohokrát nespĺňali personálne, materiálne a ani priestorové podmienky.

Košickým samosprávnym krajom na napĺňanie Koncepcie odborného vzdelávania bolo zriadených 6 centier odborného vzdelávania v súlade s požiadavkami zamestnávateľov a trhu práce. Zanikali špecializácie niektorých SOŠ zaradovaním do svojho programu študijných odborov, o ktoré bol záujem, naďalej sa však vyučovali ekonomické odbory na viacerých SOŠ i napriek tomu, že na úradoch práce bolo evidovaných až 45 % absolventov týchto odborov. Zriaďovali sa alokované pracoviská SŠ v mieste bydliska žiakov zo SZP, ktoré mali pozitívny dopad na ich školskú dochádzku.

4 Zistenia a poznatky iných orgánov štátnej správy z oblasti školstva

4.1 Krajské školské úrady

Výber z podkladového materiálu KŠÚ

KŠÚ vykonávali **odborné** a **metodické činnosti** v súlade so zákonom o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a ďalšími rezortnými predpismi, ktoré upravovali činnosť orgánov miestnej štátnej správy na úseku školstva. V týchto intenciách metodicky usmerňovali činnosť riaditeľov materských, základných a stredných škôl, školských zariadení, riaditeľov škôl pre deti a žiakov so ŠVVP, výchovných poradcov, predsedov rád škôl, zákonných zástupcov žiakov a odborných zamestnancov školských úradov. Odbornú poradenskú pomoc poskytovali formou osobných i telefonických konzultácií alebo prostredníctvom elektronickej pošty.

Na pracovných stretnutiach, odborných seminároch, školeniach s vedúcimi zamestnancami škôl, školských zariadení sa venovali otázkam súvisiacim s výchovou a vzdelávaním, cielene sa zamerali najmä na oblasť tvorby a uplatňovania ŠkVP, na zmeny v právnych predpisoch a v pedagogickej dokumentácii. Pomáhali riaditeľom škôl pri riešení problémov súvisiacich s hodnotením a klasifikáciou žiakov, s prestupom žiakov zo/do školy v zahraničí, s prijímacím konaním, s ukončovaním štúdia. Rovnako participovali pri spracovávaní protokolov pre EDUZBER (finančné prostriedky na asistenta učiteľa, na vzdelávacie poukazy, na dopravné pre žiakov a pod.). Usmerňovali riaditeľov SŠ pri vyúčtovaní preddavkov finančných prostriedkov určených pre maturitné, záverečné a absolventské skúšky. Zaoberali sa riešením dôležitých problémov súvisiacich s VVP (organizácia školského roka, riešenie dvojzmenného vyučovania, osobitný spôsob plnenia povinnej školskej dochádzky, zaraďovanie dieťaťa do nultého ročníka, jazykové kurzy pre deti cudzincov, zmena organizácie vyučovania z dôvodu rekonštrukcie školskej budovy, udeľovanie výnimky z počtu žiakov v triedach, dodávka a distribúcia učebníc, začleňovanie detí so ŠVVP a pod.). Pozornosť venovali predškolskej výchove. Pre riaditeľky MŠ vydal KŠÚ v Prešove metodický materiál *Materská škola ako súčasť školskej sústavy*, v ostatných krajoch uskutočnili odborné semináre, školenia a pracovné stretnutia zamerané najmä na dodržiavanie všeobecno-závazných právnych a rezortných predpisov.

K **odbornej činnosti** patrili aj vypracovanie stanovísk k zmenám v sieti škôl, posudzovanie a kontrola podaných rozvojových projektov, výber uchádzačov o sociálne štipendium vlády na ročné jazykové štúdium v zahraničí. Na základe predložených žiadostí vydávali rozhodnutia alebo potvrdenia o rovnocennosti dokladov vydaných zahraničnými ZŠ a SŠ. Vydaniu rozhodnutí predchádzali osobné návštevy žiadateľov, konzultácie odborných zamestnancov KŠÚ s ministerstvom školstva, s MZV SR a školami, v ktorých sa realizovali rozdielové skúšky. Zamestnanci participovali na medzirezortnom pripomienkovaní pri prijímaní nových právnych noriem a aktívne spolupracovali s viacerými organizáciami a inštitúciami (ŠPÚ, ŠIOV, MPC a pod.), kooperovali v rôznych odborných pracovných skupinách.

Vo všetkých krajoch SR uskutočnili v spolupráci so ŠŠI **odborný seminár** k Správe o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v SR, ktorého cieľom bolo prezentovať pozitívne i negatívne inšpekčné zistenia z kontrolnej činnosti ŠŠI.

K ďalším dôležitým činnostiam prináležalo aj **poradenstvo pri organizovaní súťaží**, predmetových olympiád. Podieľali sa na organizovaní okresných, krajských a celoslovenských športových súťaží detí a žiakov, súťaží zručnosti žiakov odborných učilíšť, súťaží zručnosti a prehliadky záujmovej činnosti detí a žiakov so ŠVVP. Organizačné i finančné zabezpečenie

krajských kôl predmetových olympiád, súťaží realizovali CVC v úzkej súčinnosti so zriaďovateľmi a školami. Športové súťaže sa pripravovali po dohode so Slovenskou asociáciou športu na školách.

Zabezpečovali externú kontrolu organizácie, personálnej a priestorovej prípravy **celoslovenského testovania žiakov 9. ročníkov** a testovania matematickej a ČG žiakov 9. ročníkov. Na výkon nestranných pozorovateľov poverili okrem vlastných zamestnancov aj učiteľov ZŠ a SŠ. Pripravovali a realizovali priebeh testovania v náhradnom termíne. Rovnako sa zaoberali organizáciou a konaním **maturitných, záverečných a absolventských skúšok, záverečných pomaturitných skúšok, štátnych jazykových skúšok**. Vyhотовili menovacie dekréty pre predsedov ŠMK, predsedov predmetových maturitných komisií a predsedov skúšobných komisií, spracovali aktuálne databázy škôl, zabezpečili vhodné priestory pre distribúciu testov, ďalších materiálov a organizovali náhradný termín skúšok. Následne získané poznatky vyhodnotili, spracovali výsledky a požadované podklady k vyúčtovaniu nákladov.

Medzi dôležité aktivity patrila **odborná pomoc** pri príprave a realizácii výberových konaní na funkciu riaditeľa školy, školského zariadenia. Negatívne zistenia v tejto oblasti mali najmä v Prešove. Napriek aktívnej pomoci a odborného poradenstva zaznamenali viacero podaní, z ktorých vyplynulo, že členovia rady školy v mnohých prípadoch nedokázali kvalifikovane posúdiť a vybrať vhodného kandidáta za riaditeľa, čo sa neskôr prejavilo nekvalitným pedagogickým riadením školy, napätými vzťahmi na pracovisku a poklesom úrovne VVP.

Cieľom **kontrolnej činnosti** bolo preveriť hospodárnosť a efektívnosť pri nakladaní s verejnými prostriedkami a dodržiavanie všeobecne záväzných právnych a rezortných predpisov v školách a školských zariadeniach. KŠÚ Bratislava v priebehu kontrol zameraných na školskú integráciu a počty začlenených žiakov zistil nedostatky len v 1 SŠ. Týkali sa dokumentácie začlenených žiakov. Pri následných kontrolách vyúčtovania finančných prostriedkov poskytnutých na rozvojové projekty nezistili nedostatky. Útvar kontroly v Trnave vykonával kontroly zacielené na dodržiavanie zákona o financovaní ZŠ a SŠ, školských zariadení, na použitie finančných prostriedkov na vzdelávacie poukazy, na výchovno-vzdelávaciu prácu v ŠKD, na oblasť BOZP, na dodržiavanie ustanovení školského zákona a vyhlášky o ukončovaní štúdia na SŠ, na projektovú dokumentáciu. V 1 škole bolo zistené použitie normatívneho príspevku na integrovaných žiakov nad rámec oprávnenia. Konanie zriaďovateľa bolo hodnotené ako porušenie finančnej disciplíny. V Trenčianskom kraji vykonali kontroly zamerané na výkon štátnej správy v 1. stupni riadenia ZŠ a SŠ a tiež na porovnanie reálneho stavu žiakov v školách a školských zariadeniach s uvedenými údajmi v štatistických výkazoch. Útvar kontroly v Nitre zistil v 6 subjektoch nedostatky v hospodárení s verejnými prostriedkami, v 2 prípadoch bolo zistené porušenie finančnej disciplíny o rozpočtových pravidlách verejnej správy. Ďalšie kontroly boli zamerané na zriaďovanie špeciálnych tried a začleňovanie žiakov so ŠVVP. Nedostatky súvisiace s dokumentáciou žiakov zistili v 1 subjekte. V Žilinskom kraji bola vykonaná kontrola využitia pridelených finančných prostriedkov organizátorom na zabezpečenie súťaží, nedostatky nezistili, finančné prostriedky boli účelovo použité. Ďalšie kontroly uskutočnili v špeciálnych školách a školských zariadeniach, boli zamerané na organizačné a personálne zabezpečenie VVP, na vydané rozhodnutia riaditeľov, na organizáciu a naplnenosť tried a ročníkov. Rovnako uskutočnili kontroly cielené na zistenie aktuálneho počtu detí MŠ, žiakov ZUŠ, školských zariadení a žiakov JŠ. Zistenia z kontroly zaslali na ďalšie riešenie ministerstvu školstva. Kontrola v Banskej Bystrici zistila v školách, v školských zariadeniach nedostatky v dodržiavaní postupov pri výberových konaniach,

v dodržiavaní zákonov, vyhlášok a nariadení vlády v oblasti pracovnoprávných vzťahov a v priznávaní platových náležitostí a pohyblivých zložiek platu zo strany zriaďovateľov, riaditeľov škôl a školských zariadení, nedostatky v pracovných a v organizačných poriadkoch a v ďalšom vzdelávaní zamestnancov. Viaceré nedostatky a porušenia právnych predpisov sa zistili aj pri kontrole zariadení školského stravovania. Týkali sa prevádzkových poriadkov, prípravy pokrmov pre deti a žiakov, stanovenej výšky úhrady nákladov na potraviny pre zákonného zástupcu dieťaťa, nedodržiavania základných zásad pre skladbu jedálnych lístkov a nedostatočnej vybavenosti školských jedální výpočtovou technikou. Výsledky kontrolnej činnosti v Prešove analyzovali na pracovných poradách cielene zameraných na skvalitňovanie riadiacej činnosti riaditeľov škôl a školských zariadení a na dodržiavanie všeobecne záväzných a rezortných predpisov, na dokumentáciu žiakov so ŠVVP, na činnosť školských úradov. V Košiciach na základe pokynov ministerstva školstva vykonal kontroly zamerané na stav distribúcie učebníc do ZŠ, na dodržiavanie právnych noriem a pridelených finančných prostriedkov pre financovanie rozvojových projektov.

Útvary kontroly KŠÚ okrem výkonu kontroly komplexne zabezpečovali oblasť centrálnej evidencie a prešetrovanie, vybavovanie **sťažností** i **petícií** fyzických a právnických osôb.

4.2 Metodicko-pedagogické centrum

Výber z podkladového materiálu MPC

V roku 2009 sa vzdelávalo celkovo v MPC **53 013** pedagogických a nepedagogických zamestnancov. Prvú kvalifikačnú skúšku absolvovalo **2 408** pedagogických zamestnancov, druhú **1 502**, špecializačné inovačné štúdium a špecializačné kvalifikačné štúdium absolvovalo **2 393** pedagógov a **2 886** prípravu vedúcich pedagogických zamestnancov.

V súvislosti s aktuálnymi zmenami v právnych normách a novými pedagogickými dokumentmi MPC vytvorilo a začalo realizovať **2** národné projekty financované z Operačného programu Vzdelávanie na podporu ďalšieho vzdelávania pedagogických a nepedagogických zamestnancov. Projekty sa sústreďovali na aktivity zamerané na rozvíjanie profesijných a kľúčových kompetencií pedagogických a odborných zamestnancov štátnej a verejnej správy v oblasti školstva.

Cieľom 1. projektu pre zamestnancov MŠ pod názvom **Vzdelávanie pedagogických zamestnancov MŠ ako súčasť reformy vzdelávania** bolo implementovať obsahovú reformu školstva do praxe a rozvíjať efektívny systém celoživotného vzdelávania zameraný na rozvíjanie kľúčových kompetencií pedagogických zamestnancov MŠ v súlade s aktuálnymi a perspektívnymi potrebami spoločnosti. Súčasne sa začalo realizovať 7 akreditovaných vzdelávacích programov. Cieľom 2. projektu **Profesijný a kariérový rast pedagogických zamestnancov** bolo vytvoriť efektívny systém ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení.

Externí zamestnanci MPC pre kontinuálne vzdelávanie v rámci svojej odbornosti organizovali **informačné semináre** pre pedagogických a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení, na ktorých sa venovali otázkam týkajúcich sa kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov.

Ponuka vzdelávacích programov závisela od akreditácie odovzdaných vzdelávacích programov zameraných na rozvoj profesijných kompetencií pedagogických a odborných zamestnancov. Na **akreditáciu** bolo predložených 263 vzdelávacích programov, z tohto počtu bolo akreditovaných 122.

Kontinuálneho vzdelávania sa zúčastnilo **2 513** účastníkov v 180 skupinách, z toho **1 230** vo funkčnom vzdelávaní, o ktoré bol najväčší záujem. Na regionálnych pracoviskách MPC boli ďalšie evidované prihlášky na akreditované vzdelávanie, z ktorých sa postupne vytvárali a otvárali skupiny v jednotlivých druhoch vzdelávania.

V školskom roku 2009/2010 bolo vydaných **29** publikácií k ďalšiemu vzdelávaniu pedagogických zamestnancov.

Ministerstvo školstva v spolupráci s MPC organizovalo jubilejný 5. ročník národného zasadnutia **Modelového európskeho parlamentu**. SR zastupovalo päť najúspešnejších delegátov na medzinárodnom zasadnutí MEP v Bonne. Regionálne pracoviská MPC organizačne zabezpečili a realizovali regionálne zasadnutia MEP, na ktorých participovalo celkovo **111** SŠ za účasti 524 delegátov.

MPC v spolupráci s British Council zabezpečovalo **vzdelávací program** pre anglických učiteľov, ktorí pricestovali na študijnú návštevu na Slovensko. Cieľom ich návštevy bolo oboznámiť sa so školským vzdelávacím systémom, so vzdelávaním sa rómskych žiakov a súčasne sa oboznámiť s procesom výchovy a vzdelávania žiakov v Prešovskom a Košickom kraji v predprimárnom, primárnom a sekundárnom vzdelávaní.

MPC sa v rámci spolupráce aktívne podieľalo na **medzinárodnom projekte IDIAL - Interkultúrny DIALóg**, ktorý bol zameraný na posilnenie interkultúrneho dialógu medzi jednotlivými štátmi Európy. V rámci projektu sa pripravovali inovatívne učebné materiály na vzdelávanie žiakov SŠ a študentov vysokých škôl, pričom sa zohľadňovali interkultúrne a regionálne špecifiká, zároveň sa pripravovali materiály na ďalšie odborné vzdelávanie učiteľov cudzích jazykov na Slovensku, v Bulharsku, v Poľsku a v Nemecku.

V rámci **mobilného projektu Leonardo da Vinci** učitelia pre kontinuálne vzdelávanie odborných a prírodovedných predmetov MPC vycestovali na študijnú pracovnú cestu do Severného Írska a oboznamovali sa s jeho vzdelávacím systémom, s organizáciou a výučbou v SOŠ.

Potrebné informácie o činnosti MPC a jej regionálnych pracoviskách s ponukou vzdelávacích programov sú na stránke www.mpc-edu.sk.

4.3 Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania

Výber z podkladového materiálu NÚCEM

V školskom roku 2009/2010 realizoval NÚCEM externé celoslovenské testovanie žiakov 9. ročníka ZŠ a externú časť a písomnú formu internej časti maturitnej skúšky.

Celoslovenského testovania žiakov 9. ročníka ZŠ sa zúčastnilo **47 563** žiakov z **1 461** ZŠ, z toho bolo **44 657** žiakov z **1 318** škôl s VJS, **2 867** žiakov zo **137** škôl s VJM a **39** žiakov zo **6** škôl s VJU. Žiakov so zdravotným znevýhodnením bolo **2 541** zo **731** ZŠ. Náhradného termínu sa zúčastnilo **65** žiakov.

Obsahovo a organizačne bolo testovanie v školách zabezpečené, nevyskytli sa žiadne nepredvídané okolnosti. NÚCEM **pozitívne** hodnotil prístup väčšiny riaditeľov škôl k organizačnému zabezpečeniu testovania a pružnú komunikáciu medzi zúčastnenými stranami aj prostredníctvom elektronických médií. Za **negatívum** pokladal relatívne vysoký počet zle vypísaných hlavičiek na odpovedových hárkoch k testom, ktoré si vypisovali prevažne žiaci, a tým sa zvýšila aj väčšia chybovosť pri vpisovaní rodných čísel. Súčasťou externého testovania žiakov 9. ročníka ZŠ bolo aj testovanie **matematickej** a **čitateľskej gramotnosti**. Testovanie sa uskutočnilo na reprezentatívnom výbere **3 393** žiakov zo **109** ZŠ, z toho bolo **2 964** žiakov z **93** škôl s VJS, **429** žiakov zo 16 škôl s VJM. Testovania matematickej a čitateľskej gramotnosti sa zúčastnilo aj **158** žiakov so zdravotným znevýhodnením z **50** ZŠ.

Externú časť a písomnú formu internej časti MS vykonalo v riadnom termíne **62 159** žiakov (46,9 % chlapcov a 53,1 % dievčat) zo **756** SŠ, z toho bolo **59 645** žiakov zo **689** škôl s VJS, **2 591** žiakov zo **66** škôl s VJM a **27** z **1** školy s VJU. Náhradného termínu sa zúčastnilo celkom **104** žiakov. EČ MS sa zúčastnilo **772** žiakov so ZZ. On-line spôsobom maturovalo **736** žiakov z anglického jazyka (úroveň B1) a **716** žiakov z matematiky na **37** školách.

EČ a PFIČ MS sa uskutočnili bez závažnejších nedostatkov alebo pochybení jednotlivých zúčastnených strán. **Pozitívne** možno hodnotiť zodpovedný prístup väčšiny riaditeľov škôl. Za **negatívum** NÚCEM pokladal relatívne vysokú chybovosť pri prihlasovaní žiakov na MS, nefunkčnosť e-mailových adries, nedôsledné rešpektovanie organizačných pokynov niektorých škôl. Za závažný problém možno považovať relatívne vysoký počet žiakov, resp. škôl, ktoré žiadali o zmenu predmetu alebo úrovne maturitnej skúšky po termínoch stanovených platnou legislatívou. Školy naďalej poukazovali na zvýšené náklady z dôvodu potreby tlače organizačných pokynov a ďalších materiálov zverejňovaných elektronicky a zvýšené náklady spojené s preberaním zásielok v distribučných miestach. V menšej miere bolo negatívne hodnotené testovanie v popoludňajších hodinách (písomná forma internej časti).

Na základe údajov z meraní realizovaných v rámci EČ MS v rokoch 2006 - 2010 možno rozoznať určité tendencie žiakov pri výbere maturitných predmetov a úrovni. Dlhodobou pozorovaným javom bola skutočnosť, že anglický jazyk bol stále viac preferovaným cudzím jazykom, z ktorého žiaci maturovali na všetkých typoch škôl. Záujem o maturitu z ostatných cudzích jazykov, okrem ruského jazyka, klesal. Znižoval sa aj záujem žiakov o maturitu z cudzích jazykov na vyššej úrovni B2. Tento trend nekorešpondoval s platnými predpismi, ktoré ustanovujú, že od roku 2012 by všetci žiaci mali maturovať z cudzích jazykov na vyššej úrovni. Je potrebné prehodnotiť tento legislatívny zámer s prihliadnutím na reálny stav vzdelávania cudzích jazykov najmä na odborných školách. O testy EČ z matematiky bol pozorovateľný mierne klesajúci záujem, ktorý súvisel aj s klesajúcou demografickou krivkou.

Podrobnejšie informácie o meraniach realizovaných NÚCEM sú v **Správe o priebehu a výsledkoch externého testovania žiakov 9. ročníka ZŠ** a v **Správe o priebehu a výsledkoch EČ a PFIČ MS 2010**, ktoré sú zverejnené na internetovej stránke NÚCEM www.nucem.sk v časti Testovanie 9 a v časti Maturita.

4.4 Ústav informácií a prognóz školstva

Výber z podkladového materiálu ÚIPS

ÚIPS poskytoval **komplexné spracovanie informácií** z oblastí výchova a vzdelávanie, starostlivosť o mládež a šport, prevencia drogovej závislosti. Realizoval **výskumy a prieskumy** zamerané na analýzu názorov a postojov mladých ľudí, na vzdelávanie a uplatňovanie ľudských práv, na aktuálne sociálno-politické a sociálno-patologické javy v živote mladých ľudí, na životný štýl a hodnotovú orientáciu mládeže, na otázky voľného času a na aktivity v oblasti mládeže a športu.

Cieľom výskumu zameraného na **prejavy násilia** v ZŠ a SŠ bolo zmapovať situáciu v agresívnom správaní mladých ľudí vo veku 13 až 18 rokov a prejavy intolerancie a extrémizmu v prostredí školy, rodiny a kamarátov. Do výskumu bolo zapojených **1 158** žiakov ZŠ a SŠ. Porovnanie dát za roky 2007 a 2009 ukázalo, že mierne stúpol počet žiakov, ktorí mali skúsenosti s prejavmi násilia a zvýšil sa aj počet žiakov, ktorí boli obeťami šikanovania, alebo sledovali túto udalosť z pozície svedka. Prejavy násilia mali vzrastajúcu tendenciu práve v školskom prostredí. Na rovnakej úrovni zostal počet žiakov ZŠ a SŠ, ktorí priznali, že patrili k agresorom a šikanovali iných.

Riešiteľským zámerom výskumu **konzumácie legálnych a nelegálnych drog** u žiakov 2. stupňa ZŠ a SŠ bolo zachytiť a porovnať celkové vývojové trendy názorov a postojov žiakov na konzumáciu drog, zistiť stav fajčenia tabakových výrobkov, konzumácie alkoholu a užívania nelegálnych drog u detí a mládeže vo veku od 10 do 18 rokov. Vo vzťahu ku skúsenostiam mladých ľudí boli analyzované aj ich rodinné prostredie a rovesnícke skupiny s cieľom poukázať na ich vplyv pri vytváraní postojov dieťaťa k týmto negatívnym spoločenským javom. Výskumu sa zúčastnilo **1 010** žiakov 2. stupňa ZŠ vo veku od 13 do 16 rokov a **974** žiakov SŠ vo veku od 15 do 18 rokov. Z prezentovaných výsledkov vyplynulo, že medzi najúčinnejšie faktory eliminujúce drogovú závislosť patrili rodinné prostredie, zmysluplné využitie voľného času a rovnako realizácia kvalitnej, včasnej prevencie.

Výskum zacielený na **vzdelávanie a uplatňovanie ľudských práv** v ZŠ a SŠ sa uskutočnil na základe požiadaviek vyplývajúcich z Národného plánu výchovy k ľudským právam na roky 2005 - 2014. Na riešení úlohy participovala aj ŠŠI. Výskumná úloha bola zameraná na analýzu stavu výučby k ľudským právam, jej kvalitu, na zistenie miery spokojnosti žiakov s doterajším spôsobom výučby a zmapovanie miery ich aktivity v oblasti ľudských práv. Do výskumu bolo zapojených **1 916** žiakov ZŠ a **3 253** žiakov SŠ. Z výsledkov vyplynulo, že žiaci sa o ľudských právach učia len na hodinách občianskej výchovy/náuky a náboženskej výchovy. Prejavili záujem rozširovať si už osvojené poznatky a zaujímali by ich rôzne špecifické témy: rasová problematika, šikanovanie, týranie žien a detí, drogy, zatknutie a pojednávanie, národnostné menšiny, korupcia, eutanázia, interrupcie a pod. Asi štvrtina žiakov uviedla, že informácie získavali len z učebnice, menej z iných zdrojov, besied či prednášok. Rovnako prejavili záujem o činnosť v rôznych krúžkoch či kurzoch.

Z výsledkov výskumnej úlohy zameranej na **postoje žiakov k súčasnej škole** vyplynulo, že u žiakov ZŠ bola dochádzka do školy významnou mierou ovplyvnená klímou školy. Ich negatívne pocity v školskom prostredí neboli zapríčinené nezvládaním učiva, ale problémami vo vytváraní vzťahov medzi spolužiakmi, s dospelými alebo s rovesníkmi. U žiakov SŠ prevažoval v súvislosti s dochádzkou do školy pozitívny pocit (58,2 %) i keď bol vysoký podiel žiakov, ktorí do školy nechodili radi. Spokojnosť s atmosférou na vyučovaní vyjadřilo 77,7 % opýtaných. Pozitívne postoje k národu a k národnosti vyjadřila prevažná väčšina

oslovených žiakov (77,8 %), napriek tomu u viacerých respondentov tento postoj absentoval.

Z výsledkov kvantitatívnej analýzy **uplatnenia absolventov SŠ v praxi** vyplýva, že z regionálneho pohľadu dlhodobejšie dosahovali najvyššiu absolventskú mieru nezamestnanosti Košický, Prešovský a Banskobystrický kraj, najnižšia bola v Bratislavskom kraji. Priemerná miera nezamestnanosti absolventov G sa pohybovala od 1,3 % v Bratislavskom kraji do 4,3 % v Banskobystrickom kraji. Najvyššia nezamestnanosť absolventov SOŠ bola v Prešovskom kraji, v Bratislave dosahovala len 3,6 %. Priemerná miera nezamestnanosti absolventov študijných odborov SOŠ bola najvyššia v Prešovskom kraji (17,3 %), absolventov učebných odborov v Banskobystrickom kraji (19,5 %).

V školskom roku 2009/2010 bolo evidovaných **206** CVČ a **201** ŠSZČ, z toho bolo súkromných 43 CVČ a 25 ŠSZČ, cirkevných 16 CVČ a 36 SZČ. Činnosť CVČ zabezpečovalo 9 734 pedagogických zamestnancov, ktorí realizovali pravidelnú záujmovú činnosť v 18 269 krúžkoch najmä so športovým zameraním. ŠSZŠ organizovali činnosť 4 107 krúžkov. **Športové triedy** boli zriadené v **130** ZŠ, navštevovalo ich 9 843 žiakov, ich prípravu zabezpečovalo 285 trénerov. Zameranie tried bolo najmä na futbal, ľadový hokej, menej na iné športy. V **34** SŠ boli športové triedy zamerané na futbal a na basketbal, navštevovalo ich 1 906 žiakov. Športovú prípravu zabezpečovalo 64 trénerov. Na **12 športových G** prevažovalo zameranie na futbal, výrazné zastúpenie mala aj atletika. O 2 727 žiakov športových G sa staralo 209 trénerov.

4.5 Úrad verejného zdravotníctva v SR

Výber z podkladového materiálu ÚVZ SR

V správe ÚVZ SR sa konštatovalo, že situácia na úseku školstva súvisiaca s opravami objektov a rekonštrukciami vnútorných a vonkajších priestorov sa postupne zlepšuje. Prínosom bola možnosť získať finančné prostriedky z fondov Európskej únie a rezerv ministerstva školstva, o ktoré žiadalo čoraz viac zriaďovateľov. Prevádzkovateľom zariadení pre deti a mládež, ktorí vypracovali komplexné projekty v rámci školskej infraštruktúry o poskytnutie grantov z EÚ a splnili požiadavky ministerstva školstva, boli odsúhlasené požadované finančné prostriedky na opravy. Vo viacerých prípadoch sa zvýšil hygienický štandard objektov, resp. mikroklimatické podmienky dobudovaním, príp. rekonštrukciou budov v rámci reálnych finančných možností.

Hygienická situácia sa v **MŠ** a v **zariadeniach pre deti predškolského veku** zásadne nezmenila. Finančné prostriedky boli pridelené v rámci regionálnych operačných programov na skvalitnenie vzdelávacieho procesu. V mnohých MŠ sa v rámci výchovy k zdraviu do režimu odpočinku a práce zavádzali nové pedagogické prístupy a formy práce s deťmi zameriavané na tzv. budovanie kompetencií. Niektoré MŠ mali vypracované v rámci ŠkVP projekty koncipované formou prijateľnou pre deti predškolského veku a zamerané na prevenciu drogových závislostí, na environmentálnu, ekologickú a prosociálnu výchovu. **Pozitívne** možno hodnotiť prístup prevádzkovateľov školských zariadení k zdravotno-výchovnému programu, v rámci ktorého sa uplatňovali prvky environmentálnej, ekologickej a zdravotnej výchovy v systéme vyučovania.

Čoraz viac **ZŠ** uplatňovalo individuálnu integráciu vzdelávania formou zaradenia žiakov s vývinovými poruchami učenia, poruchami aktivity a pozornosti do bežných tried. Počty integrovaných žiakov v triedach i požiadavky na VVP zodpovedali platným predpisom vydaným ministerstvom školstva. Čerpanie finančných prostriedkov z eurofondov mnohým školám umožnilo výrazne skvalitniť materiálne podmienky na výučbu. V ZŠ oproti predchádzajúcemu roku nastalo mierne zvýšenie počtu žiakov, ktorí navštevovali školu v dvoch zmenách.

Pri kontrole dodržiavania zásad hygieny vyučovacieho procesu v **SŠ** pretrvávali nedostatky v rozvrhu vyučovacích hodín. V niektorých školách boli aj naďalej zaraďované nulté hodiny, neprimerane vysoký počet vyučovacích hodín jazykov a matematiky.

Úroveň v oblasti zabezpečenia **odbornej praxe** žiakov sa naďalej zvyšovala. Zamestnávateľia sa snažili vytvárať pre nich vyhovujúce pracovné podmienky (vyhradenie šatňových priestorov, zariadení na osobnú hygienu, poskytovanie pracovného odevu, obedňajšie prestávky a pod.). Pri vykonávaných prácach nebol predpoklad ohrozenia zdravia žiakov, rizikové faktory boli eliminované na najnižšiu možnú mieru. Na odbornú prax boli zaraďovaní len žiaci zdravotne spôsobilí. Pretrvávajúcim **negatívom** bolo, že praxujúci žiaci vo väčšine prípadov nevyužívali stravovanie zabezpečené na pracovisku, preferovali nie vždy optimálne individuálne stravovanie.

RC pre mládež a denné **LVS** so zameraním na rôzne ochorenia u detí a mládeže boli prevažne umiestňované v adaptovaných starých historických budovách, ktoré často vyžadovali komplexnú rekonštrukciu, preto ich hygienická úroveň a vybavenosť neboli vždy vyhovujúce.

Naďalej pokračovala transformácia **detských domovov** internátneho typu na detské domovy rodinného typu. Boli umiestňované v odkúpených bytoch, v rodinných domoch, v pôvodných zariadeniach, ktoré prešli celkovou rekonštrukciou.

V poslednom období sa zaznamenal trend postupného poklesu záujmu zo strany žiakov o **poskytovanie komplexných služieb** (ubytovanie, stravovanie). Viaceré ubytovacie zariadenia z dôvodu dlhodobej nevyťažnosti znižovali kapacitu ubytovacích priestorov, boli dané do prenájmu na iné účely. Stav úrovne a podmienok ubytovania žiakov sa oproti predchádzajúcemu roku výrazne nezmenil, internáty boli na dobrej hygienickej úrovni, len s drobnými nedostatkami.

V **kolektívnych zariadeniach** pre deti a mládež zásobovaných z vlastného vodného zdroja sa kvalita vody zhoršila v dôsledku neudržiavania vodných zdrojov a nevykonávania pravidelnej dezinfekcie pitnej vody.

Situáciu v oblasti **školského stravovania** nepriaznivo ovplyvňovala pretrvávajúca zlá ekonomická situácia v rezorte školstva. V rámci školského stravovania bola snaha zabezpečiť plnohodnotnú výživu deťom a žiakom počas vyučovacieho procesu najmä vtedy, ak boli v plnej miere pri zostavovaní jedálnych lístkov rešpektované odporúčania odborníkov v oblasti výživy. V roku 2009 vypracovalo ministerstvo školstva receptúry pre deti so špeciálnymi nárokmi na osobitné stravovanie v dôsledku viacerých metabolických ochorení, ktoré v plnej miere rešpektovali stravovacie zvláštnosti pri týchto ochoreniach. Školské stravovanie, napriek viacerým nedostatkom hlavne v materiálno-technickom zabezpečení, plnilo poslanie garanta racionálnej výživy detí a mládeže. Postupnou rekonštrukciou a obnovou technologických zariadení dochádzalo k zvyšovaniu ich úrovne.

Predmetom výkonu štátneho zdravotného dozoru bola kontrola dodržiavania povinností súvisiacich s prevádzkou pieskovísk zriadených v rámci detských ihrísk, resp. zariadení pre deti a mládež, ktoré sú povinní plniť **prevádzkovatelia pieskovísk**.

V prevažnej väčšine subjektov **školský mliečny program** zabezpečovali pracovníci zariadení školského stravovania. Celkove sa do programu zapojilo **153 487** detí a žiakov, čo predstavovalo oproti minulému roku pokles o **75 434** jedincov. Najčastejší zaužívaný spôsob bolo podávanie mlieka ako nápoja k obedu. V menšej miere bolo zaužívané podávanie v čase desiatových prestávok a ako dezertu k obedu. K hlavným problémom pri realizácii školského mliečného programu patrili v niektorých regiónoch nedostatok technického vybavenia v školských stravovacích zariadeniach, zlá ekonomická situácia rodičov a nedostatok prevádzkových pracovníkov a ich finančné nedocenenie.

4.6 Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie

Výber z podkladového materiálu VÚDPaP

VÚDPaP realizoval v školskom roku 2009/2010 viaceré **výskumné** a **nevýskumné** úlohy a vydal **18** monografií a časopiseckých štúdií.

Cieľom výskumnej úlohy **Sociálna začlenenosť detí s narušenou komunikačnou schopnosťou a možnosti jej ovplyvňovania v procese školskej integrácie** bolo vytvoriť batériu diagnostických postupov, ktoré komplexne zachytili úroveň sociálneho začlenenia integrovane vzdelávaných žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou v dôsledku vážneho sluchového postihnutia v triednych kolektívoch. Výskumná úloha **Osobnosť nadaného jedinca** bola zameraná na tvorivý potenciál a jeho vzťah k sebaoceneniu (vlastné, rodinné, školské) intelektovo nadaných žiakov. V rámci úlohy **Možnosti zmien sebaocenenia a sebaúcty u intaktných a hendikepovaných detí a adolescentov** bol uskutočnený sledovateľský výskum s cieľom získať prehľad o aktuálnych terminologických i koncepcných otázkach relevantnej problematiky. Prvé výsledky terénnych výskumov a analýza sebaúcty boli zamerané na identifikáciu intrapsychických väzieb s takými premennými, na posilňovaní ktorých bolo možné zvyšovať úroveň a budovať štruktúry sebaúcty. Zároveň boli vytvorené viaceré overovacie verzie **testov** školskej pripravenosti. Cieľom výskumu **Špecifická kognitívneho vývinu rómskych detí** bolo dlhodobé sledovanie kvantitatívnych a určitých kvalitatívnych zmien vo vývine kognitívnych a mimointelektových schopností populácie rómskych detí z málopodnetného prostredia.

V rámci plnenia nevýskumnej úlohy **Detské centrum** poskytovalo multidisciplinárne ambulantné služby deťom s postihnutím, s vývinovými poruchami učenia, s odchýlkami v emočnom a sociálnom vývine, školsky neúspešným deťom a ich rodinám. Súčasťou ambulantných služieb bolo vytvorenie diagnosticko-terapeutickej skupiny s poldenným pobytom pod vedením liečebnej pedagogičky. Súčasťou riešenia úlohy **Metodicko-výskumný kabinet výchovného a psychologického poradenstva a prevencie** bolo organizovanie metodických seminárov a kolokvií pre zamestnancov školského rezortu, dlhodobých sociálno-psychologických výcvikov, supervízne stretnutia a vypracovaný návrh štandardov Psychológ, Koordinátor prevencie, Výchovný/kariérový poradca pre poradcov v systéme výchovného poradenstva a prevencie - špecializácie pedagogických, odborných zamestnancov a pre potreby kontinuálneho vzdelávania i akreditácie vzdelávacích programov. Prostredníctvom úlohy **Zariadenie dennej výchovnej a vzdelávacej starostlivosti** zariadenie poskytovalo edukačnú starostlivosť integrovanej skupine zdravých a postihnutých detí. Skupinu navštevovalo 5 postihnutých detí a 12 zdravých. Okrem stimulácie vývinu a predškolskej prípravy bola práca orientovaná najmä na sociálnu integráciu postihnutých detí. V roku 2009 prebiehala ďalšia časť špecializačného inovačného štúdia **Edukácia intelektovo nadaných detí v ZŠ**, ktorá bola súčasťou nevýskumnej úlohy Metodická podpora aktivít zameraných na rozvoj nadania detí a mládeže. Cieľom úlohy **Medzikultúrne porovnanie intelektových výkonov adolescentov z Nemecka, Česka a Slovenska** pre Centrum excelentnosti výskumu kognícií SAV bolo spracovať výsledky z predvýskumu, ktorý sa realizoval ako súčasť štandardizácie testu I-S-T 200R. Potvrdilo sa, že úroveň výkonov v jednotlivých oblastiach intelektu bola v krajinách rôzna. Vo všetkých porovnávaných štátoch dosahovali gymnazisti vyššie výkony ako ostatní stredoškóľáci, rozdiely medzi chlapcami a dievčatami boli pritom zanedbateľné. Slovenskí probanti však zaostávali v úlohách zameraných na schopnosti usudzovania, zato výrazne vyššie skórovali svojich

českých a nemeckých rovesníkov v pamäťových výkonoch. Súčasťou nevýskumnej úlohy **Príprava ŠVP pre školy pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním** boli vypracované programy pre stupne ISCED 1, ISCED 2 a ISCED 3A. Prieskum **Analýza potrieb optimalizácie činnosti špeciálnych výchovných zariadení** ukázal, že medzi najdôležitejšie oblasti RC a DC, ktoré je potrebné prioritne riešiť, patrí optimalizácia súčasného stavu vo vzťahu k špecializácii a k organizácii zariadení, vo vzťahu k realizácii prevencie, k odborným zamestnancom, materiálnemu zabezpečeniu a záväzným predpisom. Prieskum poukázal aj na vysokú útekovosť chlapcov najmä v RC. Operatívny prieskum **Príčiny nezáujmu detských i dospelých migrantov o vyučovanie slovenčiny** v oblasti problematiky osvojovania si slovenského jazyka migrantmi na Slovensku bol urobený na vzorke 73 dospelých respondentov a 7 detí. Vzorku tvorili prevažne migranti z Afriky, v menšej miere z Grécka, Izraela či južnej Ameriky.

4.7 IUVENTA - Slovenský inštitút mládeže

Výber z podkladového materiálu IUVENTY

Slovenský inštitút mládeže tradične zameriaval svoje aktivity najmä na oblasť podpory práce s mládežou a na rozvoj medzisektorovej a medzirezortnej **politiky voči mládeži**. V školskom roku 2009/2010 prispel k vzniku a šíreniu viacerých významných legislatívnych a informačných dokumentov.

Medzinárodná pracovná skupina zložená zo zástupcov ministerstiev, VÚC, expertov a výskumných pracovníkov pripravila **Akčný plán politiky voči mládeži na roky 2010 - 2011**. Pracovné skupiny pripravili podklady pre historicky prvú **Správu o mládeži 2010**, v ktorej bol charakterizovaný stav jednotlivých oblastí definovaných v koncepcii štátnej politiky voči mládeži Kľúčové oblasti a akčné plány štátnej politiky voči mládeži v SR na roky 2008 - 2013.

Regionálne okrúhle stoly boli rozsiahlou aktivitou v oblasti rozvoja mládežníckej politiky v jednotlivých krajoch, kde sa rozoberala najmä téma výchovy a vzdelávania s prepojením na zamestnanosť mládeže a podporu podnikania a podnikavosti. Výsledkom projektu boli dvoj alebo trojročné regionálne akčné plány, ktoré vytvárali priestor na spoluprácu štátnej a verejnej správy, mimovládnych organizácií, výskumníkov, ale aj samotných mladých ľudí.

Vzdelávacie aktivity boli pripravované v dĺžke 1 684 hodín pre viac ako 2 590 účastníkov, mnohé boli venované samotným mladým ľuďom. Aktivity zamerané špeciálne pre učiteľov boli orientované najmä na **profesionálnu podporu žiackych školských rád** a zúčastnilo sa ich 131 pedagógov. Takmer 50 riaditeľov CVČ sa zapojilo do pilotného vzdelávania zameraného na **tvorbu výchovných programov v CVČ**.

Aktivita **Živá knižnica** bola zameraná na prekonávanie predsudkov mladých ľudí voči príslušníkom rôznych kultúr. V spolupráci s Nadáciou pre deti Slovenska sa realizoval projekt **Novovynárajúce sa potreby detí** v partnerstve s dvoma zahraničnými partnermi (Rumunsko, Holandsko). Štúdia o novovynárajúcich sa potrebách bola vydaná ako samostatná publikácia.

Predmetové olympiády a **postupové súťaže** boli integrálnou súčasťou VVP detí a mládeže v SR. IUVENTA zabezpečila 18 celoštátnych súťaží a 21 celoštátnych kôl súťaží humanitného a prírodovedného zamerania, na ktorých sa zúčastnilo celkovo 869 žiakov ZŠ a SŠ. Na ich príprave sa podieľalo 764 učiteľov rôznych typov a stupňov škôl, ktorí zabezpečovali tvorbu úloh pre všetky kolá a kategórie súťaží a zároveň boli aj porotcami. Pre skvalitnenie prípravy žiakov na súťaže boli pripravené 3 odborné semináre zamerané na biológiu a ľudské práva. Zúčastnili sa ich učitelia, ktorí priamo pripravovali žiakov na súťaže, alebo viedli záujmové kluby v rámci škôl. Súčasťou zabezpečenia súťaží bola aj metodická podpora, príprava smerníc, vydávanie metodicko-organizačných pokynov, publikácií a materiálov určených predovšetkým učiteľom, ktoré napomáhali skvalitniť prácu učiteľov a následne aj prípravu žiakov na súťaže. Slovenskí žiaci sa zúčastnili 13 medzinárodných súťaží, kde získali 1 zlatú, 31 strieborných a 13 bronzových medailí.

IUVENTA vydávala **Chemické rozhľady** zamerané na skvalitnenie vyučovania chémie v ZŠ a SŠ, **zbierky** vybraných úloh z matematických a fyzikálnych súťaží, zbierku vybraných úloh z medzinárodnej biologickej olympiády a podporné **publikácie** k vyučovaniu geografie.